BEGROTING 2026

MEERJAARENRAMING 2027-2029

(behorende bij het raadsvoorstel RVB25-0063)

Gemeente Bergen op Zoom

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING 3

1 PROGRAMMA'S 8
Programma 1 - Bestuur en Ondersteuning 8
Programma 2 - Veiligheid 17
Programma 3 - Beheer openbare ruimte 25
Programma 4 - Economie 31
Programma 5 - Onderwijs 38
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie 43
Programma 7 - Wmo en Jeugd 50
Programma 8 - Werk en inkomen 60
Programma 9 - Milieu 65
Programma 10 - Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing 72

2 DE FINANCIËLE BEGROTING 2026-2029 80
2.1 Overzicht van baten en lasten 80
2.2 Incidentele baten en lasten 82
2.3 Mutaties in de reserves 84
2.4 Taakvelden 85

3 PARAGRAFEN 88
Paragraaf 1 - Duurzaamheid 88
Paragraaf 2 - Dienstverlening 92
Paragraaf 3 - Taakstellingen 96
Paragraaf 4 - Lokale heffingen 98
Paragraaf 5 - Weerstandsvermogen en risicobeheersing 103
Paragraaf 6 - Financiering 111
Paragraaf 7 - Onderhoud kapitaalgoederen 116
Paragraaf 8 - Verbonden partijen 122
Paragraaf 9 Grondbeleid 143
Paragraaf 10 - Bedrijfsvoering 149
Paragraaf 11 - Openbaarheidsparagraaf 155

4 UITVOERINGSPLAN 2026-2029 157

5 AFKORTINGENLIJST 165

WERK IN UITVOERING

De begroting voor 2026 is de laatste van deze bestuursperiode. Een begroting is er natuurlijk om vooruit te kijken. Maar nu we aan het einde van deze periode staan, kijken we ook even om. Hoe hebben we de dingen gedaan? Wat hebben we geleerd? En als we dan denken aan de titel van het Bestuursakkoord, dan zien we dat we samen Bergen hebben verzet. Wat begon als beleid, is nu volop in uitvoering.
Toen we in 2022 begonnen, stond onze stad er financieel kwetsbaar voor. Ruimte om te investeren was er nauwelijks. Nu, bijna vier jaar later, kunnen we zeggen: Bergen op Zoom is weer een gewone, stabiele gemeente. Het werk is nog niet af; we gaan dan ook door met het verder versterken van onze uitvoeringskracht en het realiseren van onze plannen.

Financieel perspectief fors verbeterd

In het laatste Beleidskader kondigden we al aan dat de dreiging van het Ravijnjaar 2026 voorlopig was afgewend. Met deze begroting kunnen we nu al aangeven dat ons financieel perspectief voor 2026 en volgende jaren fors is verbeterd. De geslaagde lobby vanuit de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) wierp zijn vruchten af. De cijfers in de Voorjaarsnota van het Rijk werden in de gunstige zin van het woord aangepast. Dat vertaalde zich vervolgens in een meicirculaire die voor Bergen op Zoom een rooskleuriger beeld gaf. Bovendien heeft de voorzichtige manier waarop we in de afgelopen jaren met gemeenschapsgeld zijn omgegaan ons stap voor stap in een gunstiger financieel vaarwater gebracht. Dankzij deze financiële discipline heeft Bergen op Zoom weer voldoende financieel vlees op de botten om te bouwen aan haar toekomst.

Ook zijn de lasten voor onze inwoners op het landelijk gemiddelde gebracht. Waar andere gemeenten in de afgelopen jaren flinke stijgingen lieten zien, is het ons gelukt om dit te beperken.

Structureel sluitende begroting

In het Beleidskader zagen we nog wel tekorten vanaf 2028, maar inmiddels zijn ook die jaren sluitend. Van 2026 tot en met 2029 voorzien we dat alle begrotingsjaren structureel sluitend zijn. In 2026 is dat positief structureel saldo € 2,7 miljoen en in 2029 is dat zelfs € 5,3 miljoen. De schuldquote ligt met 49% ruim onder de norm van de provincie (90%). De solvabiliteit is gestegen naar 25% en ook hier is de verwachting dat dat percentage nog verder stijgt. Dat alles overziend betekent dit een stevig fundament. Maar als we één ding geleerd hebben, dan is het wel dat we dat perspectief alleen kunnen behouden als we verder gaan op de weg van financiële degelijkheid.

Taakstellingen

Wie een beetje de financiële voortgang van onze gemeente heeft gevolgd, weet dat we in het afgelopen decennium te maken hebben gehad met een forse bezuinigingsopgave. Omdat die onmogelijk in een of twee jaar opgelost kon worden, sleepten we die als zogenoemde taakstellingen nog jaren met ons mee. Maar ook op dit punt gloort er nu licht aan de horizon. Van de oorspronkelijke € 13 miljoen uit het Focusakkoord, resteert in 2026 nog € 1,1 miljoen. En met de plannen die we al hebben ingezet, daalt die last in 2029 verder tot € 338.000. Grote stappen zijn hierin met name gezet bij het afronden van de business cases voor het Centrum voor de Kunsten Bergen

op Zoom (CKB) en het Markiezenhof.

Sociaal Domein

In het sociaal domein staan we voor een belangrijke opgave en een heuse transformatie. We zien dat steeds meer mensen een beroep doen op jeugdzorg en op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Om het sociaal domein in Bergen op Zoom toekomstbestendig te maken, moeten we ondersteuning bieden die passend is bij de hulpvraag van de inwoner. Daarom leggen we nadruk op het bevorderen van eigen kracht, versterken van de sociale basis en kijken we kritisch naar de toegang tot hulp. Zo zorgen we voor betaalbare ondersteuning en houden we grip op de uitgaven. Dat is bovendien noodzakelijk omdat vanaf 2028 gemeenten op dit gebied verder worden gekort.

Om tot deze noodzakelijke transformatie te komen vragen we in het 2e Concernbericht 2025 een investering van € 4,4 miljoen. Van het Rijk ontvangen we een eenmalige bijdrage van € 3,1 miljoen ter compensatie op de tekorten op Jeugd die in eerdere jaren zijn ontstaan. Dit geld willen we reserveren om deze omslag mogelijk te maken. Voor het overige deel stellen we voor om een gedeelte van het positieve saldo uit het 2e Concernbericht 2025 te gebruiken.

Openbare ruimte

We snappen heel goed dat de vele wegwerkzaamheden frustraties bij inwoners op kunnen roepen. We horen dat ook regelmatig terug via onze medewerkers van bijvoorbeeld het Klant Contact Centrum (KCC). Omleidingen, opgebroken straten en tijdelijke verkeersdrukte zijn vervelend. Zeker als je haast hebt of gewoon je dagelijkse route wilt volgen.

Maar het is bepaald niet zo dat we deze werkzaamheden uitvoeren uit luxe. Ze zijn nodig omdat er jarenlang gewoonweg te weinig onderhoud is gepleegd. In het Bestuursakkoord spraken we af dat we Bergen op Zoom ook in de buitenruimte weer op orde zouden brengen. Eerder is al € 16 miljoen apart gezet in een voorziening en ook vanuit het investeringsprogramma stellen we extra middelen beschikbaar. Ook voor de komende jaren blijven die investeringen nodig. Dankzij de recent opgestelde meerjaren onderhoudsprogramma's (MJOP's) hebben we beter in beeld wat de staat is van bijvoorbeeld onze wegen, rioleringen, trottoirs, bruggen en viaducten. Daar moeten we in de komende jaren verder in investeren om achterstallig onderhoud weg te werken. Het is soms even doorbijten, maar het resultaat moet een gemeente zijn die klaar is voor de toekomst.

Wonen en werken

Net zoals in vele andere gemeenten blijft de woningnood een grote uitdaging. De afgelopen jaren is het gelukt om ongeveer 500 woningen per jaar te bouwen. Dat is een mooie prestatie, maar om dat vol te houden hebben we in de afgelopen jaren hard gewerkt om nieuwe locaties voor woningen te zoeken. We zetten daarbij vooral in op vijf focusprojecten. Dat zijn projecten waarvan we verwachten dat er fundamenteel op de middellange termijn veel woningen gebouwd kunnen worden. Daarnaast zetten we ook in op kleinere woningbouwprojecten, werken we samen met woningcorporatie Stadlander aan nieuwe woningen en faciliteren we de omvorming van kantoorgebouwen en winkels tot woningen. We hebben die woningen hard nodig om bijvoorbeeld onze jongeren in Bergen op Zoom, Halsteren en Lepelstraat passende huisvesting te bieden. Die jongeren zijn onze toekomst en er is ons veel aan gelegen om

ze te behouden voor onze stad en regio. Daarom willen we wachtlijsten zo snel mogelijk terugdringen. Tenslotte werken we ook voor onze ouderen aan een passend woningaanbod. Vooral het tekort aan appartementen vraagt hierbij om aandacht. Omdat we niet bouwen aan een stad, maar aan een samenleving, moet er ook ruimte zijn voor bedrijventerreinen. Het ontwikkelen en onderhouden van deze terreinen is essentieel om voor werkgelegenheid, economische groei en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers te zorgen.

Veiligheid

Op het gebied van veiligheid was eveneens een inhaalslag nodig. Sinds 2024 is er jaarlijks € 843.000 extra budget beschikbaar gekomen voor het versterken van het team Openbare Orde en Veiligheid. Dat team is hard aan de slag en is ook zichtbaar in de gemeente. Er is nog wel een weg te gaan, want uit de laatste cijfers uit onderzoeken over veiligheid blijkt dat inwoners zich niet altijd even prettig voelen in hun wijk. Daarom zetten we ook in op het zogenoemde 'wijkgericht werken'. Daarbij hebben we aandacht voor wat er lokaal speelt en faciliteren we zaken die mensen nodig hebben om zich veilig te voelen. Speciale zorg is er voor mensen met onbegrepen (verward) gedrag.

Voorzieningen

In het beleidskader kondigden we al aan dat we zwembad De Melanen kunnen behouden door opnieuw te investeren in onderhoud. Dat onderhoud was in de vorige bestuursperiode geschrapt, maar we hebben daar nu weer budget beschikbaar voor gemaakt. Ook de bibliotheek krijgt extra middelen voor een gezonde exploitatie. De bibliotheken in heel Nederland zijn weer in trek. Meer kinderen en jongeren dan ooit zijn weer lid van de bibliotheek en er worden weer boeken gelezen. Ook het aantal vrijwilligers bij bibliotheken neemt toe. Daarmee vervult de bibliotheek een belangrijke maatschappelijke rol als plek voor ontmoeting en ontwikkeling. We zijn van plan om dit dan ook te ondersteunen en te stimuleren.

Nieuw is dat het voor 2026 ook is gelukt om middelen vrij te maken voor een bewaakte fietsenstalling in de binnenstad. Daarmee geven we invulling aan een langgekoesterde wens die breed leeft in zowel de raad als in de samenleving. We stimuleren op die manier het gebruik van de fiets én zorgen ervoor dat mensen hun fiets veilig kunnen stallen als ze naar het centrum komen. Dat is positief voor de bereikbaarheid én voor een (be)leefbare binnenstad.

Uitvoeringskracht

Onze begrotingen hebben meer realisme in zich doordat we de 'lucht' eruit hebben gelaten en er goed is gekeken hoe we onderuitputting kunnen terugdringen. Bovendien is er ook constant nagedacht of we het werk ook daadwerkelijk wel aan zouden kunnen. Met andere woorden: hoe staat het met onze uitvoeringskracht? We hebben er namelijk ook niets aan om jaar op jaar grote overschotten op onze jaarrekening te noteren. Dat lijkt dan een leuke meevaller, maar het betekent eerder dat je niet de zaken hebt uitgevoerd die je vooraf hebt beloofd uit te zullen voeren.
Eén van de leidende principes uit het bestuursakkoord Samen Bergen Verzetten was dat de financiën op orde moesten komen. Daaraan is de afgelopen jaren met veel enthousiasme gebouwd en dat lijkt ook voor de komende jaren zijn vruchten af te werpen. We voeren het werk nu ook daadwerkelijk uit! Dat doen we ook steeds meer met 'eigen' mensen die de gemeente ook vaker als een goede werkgever bestempelen. Nadat we enkele jaren achter de rug hebben waarbij het lastig was om geschikt personeel te vinden, merken we nu dat de vervulling van vacatures wat makkelijker gaat. Ook uit het aantal sollicitanten dat op een vacature reageert merken we een groeiend animo om bij de gemeente Bergen op Zoom te werken. Dat neemt niet weg dat het op sommige onderdelen (bijvoorbeeld Duurzaamheid) lastig blijft om alle vacatures in te vullen.

Meerjarig financieel perspectief

De onderstaande tabel laat de belangrijkste financiële wijzigingen ten opzichte van het Beleidskader 2026-2029 zien. De tabel start met het begrotingssaldo uit het Beleidskader, gevolgd door de voornaamste wijzigingen. Vervolgens wordt het nieuwe begrotingssaldo van de Begroting 2026 gepresenteerd, uitgesplitst naar structureel en incidenteel saldo. Nadere toelichtingen op de wijzigingen zijn opgenomen bij de betreffende programma's.

	(Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
	Beleidskader 2026-2029	**-191**	**-11**	**-4.483**	**-4.006**
Wijzigingen ten opzichte van het Beleidskader 2026-2029					
Diverse programma's	Algemene uitkering gemeentefonds	6.459	5.937	8.127	10.867
Diverse programma's	Indexeren van uitgaven en inkomsten	-3.253	-3.226	-3.227	-3.218
Diverse programma's	Personeelskosten	-2.215	-1.580	-1.203	-1.203
Diverse programma's	Kapitaallasten	593	-78	-219	-427
Diverse programma's	Overhead	335	334	334	334
Diverse programma's	Overhevelingen 2025	-950	-	-	-
Diverse programma's	Dekking overhevelingen 2025 (alg.reserve)	950	-	-	-
Programma 1	Rentekosten	-457	-446	-397	-629
Programma 1	Bijstelling reisdocumenten	-166	-126	-180	-360
Programma 1	Onroerendezaakbelasting	334	334	334	334
Programma 2	Brandweerkazerne	258	256	253	251
Programma 3	Areaalaccres openbare ruimte	-309	-309	-309	-566
Programma 4	Snippergroen	268	-	-	-
Programma 6	Transitiekosten Markiezenhof	-200	-	-	-
Programma 7	Kosten Jeugd en Wmo	-1.580	-1.211	119	119
Programma 9	Duurzaamheid	782	778	774	774
Programma 9	Riolering	88	313	337	367
Programma 10	Fietsenstalling	-150	-150	-150	-150
Programma 10	Woonwagenstandplaatsen	-135	-135	-135	-135
Programma 10	Omgevingsvergunningen	435	435	435	435
Diverse programma's	Diverse mutaties	-117	-280	-286	-286
	Saldo structurele baten en lasten	2.716	3.658	2.947	5.324
	Saldo incidentele baten en lasten	-1.937	-2.823	-2.823	-2.823
	Saldo begroting 2026-2029	**779**	**835**	**124**	**2.501**

Hoewel het meerjarenbeeld positieve cijfers laat zien, zijn er wel enkele kanttekeningen te plaatsen.

Een aantal projecten staat nog niet in het huidige uitvoeringsplan. Het gaat bijvoorbeeld om locaties waar de riolering in slechte staat is. In aanloop naar het Beleidskader 2027 worden ook de investeringen voor de langere termijn inzichtelijk gemaakt, wat naar verwachting leidt tot hogere investeringsvolumes in latere jaren.

Daarnaast is de septembercirculaire recent verschenen. De uitwerking daarvan op de gemeentebegroting is nog niet afgerond; de raad wordt hierover vóór de begrotingsbehandeling nader geïnformeerd. Een eerste indruk is dat gemeenten minder compensatie ontvangen voor inflatie dan eerder verwacht, wat de begrotingsruimte in 2026 en de jaren daarna kan beperken. Verder staan er in 2026 en latere jaren nog taakstellingen open die nog gerealiseerd moeten worden. Daarbij geldt dat de provincie bij haar beoordeling kijkt of deze taakstellingen concreet en realistisch zijn onderbouwd.

Tot slot zijn in de begroting extra investeringen opgenomen voor de transformatie van het sociaal domein. Vanaf 2028 is rekening gehouden met de verwachte besparingseffecten, maar of die volledig worden gerealiseerd, moet in de praktijk blijken.

LEESWIJZER

De begroting start met de programma's in hoofdstuk 1. In dit hoofdstuk beschrijven we per programma:

- Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode;
- Wat we daarvoor in 2026 gaan doen;
- En wat dit mag kosten in 2026, vertaald in wijzigingen van de begroting ten opzichte van het Beleidskader 2026-2029.

Elk programma is uitgewerkt in een doelenboom. Deze doelenboom laat in één oogopslag zien welke doelen we hebben en welke acties we ondernemen in 2026 om deze doelen te halen. Als het kan, geven we per actie ook aan wanneer we die uitvoeren.

Vervolgens leest u in hoofdstuk 2 alles over de financiële begroting. In hoofdstuk 3 vindt u alle 11 paragrafen.

Nadere toelichting bij de paragraaf Duurzaamheid: Het college heeft in 2025 het eerste Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK) vastgesteld en gedeeld met de gemeenteraad. Het programma helpt bij het uitvoeren van de duurzaamheidsdoelen uit het bestuursakkoord en bij het werken aan de langetermijndoelen van het Duurzaamheidskompas.

Vanaf de begroting 2026 zijn de duurzaamheidsdoelen opgenomen in de verschillende programma's. Daar liggen de middelen en het mandaat. Omdat duurzaamheid een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het college is, is zichtbaar welke portefeuille waarvoor verantwoordelijk is.

In de paragraaf Duurzaamheid is in één oogopslag te zien hoe de programma's samen bijdragen aan de langetermijndoelen en aan het Uitvoeringsprogramma DEK. Dit versterkt de integrale en programmatische manier van werken.

Hoofdstuk 4 geeft het uitvoeringsplan weer voor 2026 en tot slot is in hoofdstuk 5 de afkortingenlijst opgenomen.

Tenslotte danken wij iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze begroting voor 2026.

PROGRAMMA 1 - BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

SAMENWERKING

Wij voelen de noodzaak onze blik naar buiten te vergroten. Daarom gaan we al bestaande samenwerkingen activeren. Bij het aangaan van nieuwe samenwerkingen maken we een goede afweging op basis van de voor- en nadelen.

FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

Financiën
We gaan door met het op orde houden van de gemeentelijke financiën. Vanuit een duurzaam financieel beleid zorgen we dat de schuldenlast niet te veel oploopt en zorgen we voor een betere solvabiliteit. We waken voor een passend risicoprofiel bij de grondexploitaties en houden de renteontwikkeling goed in de gaten. Achterstallig onderhoud werken we weg. En over onze financiële positie rapporteren we transparant.

Bedrijfsvoering
We zijn bezig met het verder opbouwen van de organisatie en hard op weg naar een normale bedrijfsvoering. Dit betekent dat we stappen zetten om in control te komen, dat we de organisatie aandacht geven. De komende jaren beweegt de bedrijfsvoering mee met de realisatie van de taakstellingen, maar blijven we ook nog steeds in ontwikkeling om aan de huidige standaard te kunnen blijven voldoen. Dit vraagt ook het komend jaar extra inspanning om de doelstellingen waar te kunnen maken. Daarbij is niet alleen aandacht voor het financiële beleid belangrijk, maar zeker ook het blijven volgen van technologische ontwikkelingen, personele ontwikkelingen, ontwikkelingen op gebied van communicatie, facilitair en dienstverlening.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.1.1 De gemeente werkt samen met andere overheden

- A.1.1.1 Om maatschappelijke opgaven op te pakken, trekken we samen op met anderen over gemeentelijke, regionale en nationale grenzen heen (Q1-Q4)
- A.1.1.2 We zetten onze lobbykracht in voor Bergen op Zoom (Q1-Q4)

D.1.2 De gemeente voert een duurzaam financieel beleid

- A.1.2.1 We verbeteren de leesbaarheid en relevantie van Planning & Control-documenten (Q1–Q4)
- A.1.2.2 We optimaliseren de opbouw en omvang van P&C-documenten (Q1–Q4)
- A.1.2.3 We gaan door met realistisch en onderbouwd begroten (Q1-Q4)
- A.1.2.4 We bewaken het structurele evenwicht en versterken onze financiële positie (Q1–Q4)

D.1.3 De bedrijfsvoering is in control

- A.1.3.1 We implementeren proces- en risicomanagement (Q1-Q4)
- A.1.3.2 We verhogen de digitale weerbaarheid (Informatieveiligheid) (Q1-Q4)

D.1.4 Het vastgoed is voldoende onderhouden

- A.1.4.1 We voeren het juiste onderhoud uit op het juiste moment (Q1-Q4)
- A.1.4.2 We actualiseren periodiek de meerjaren onderhoudsplannen (Q1-Q4)
- A.1.4.3 We onderhouden ons vastgoed en buitensportaccommodaties op basis van een meerjaren onderhoudsplan (Q1-Q4)
- A.1.4.4 We richten het onderhoud in op duurzame instandhouding (Q1-Q4)
- A.1.4.5 We voeren het vastgoedbeleid uit (Q1-Q4)

D.1.1 DE GEMEENTE WERKT SAMEN MET ANDERE OVERHEDEN

A.1.1.1 Om maatschappelijke opgaven op te pakken, trekken we samen op met anderen over gemeentelijke, regionale en nationale grenzen heen (Q1-Q4)

We blijven inzetten op samenwerking over grenzen heen. Daarbij versterken we in 2026 juist de kracht van bestaande samenwerkingsverbanden verder. De grote maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, netcongestie en arbeidsmarktontwikkeling, vragen om een gezamenlijke aanpak die we steeds meer integraal op het niveau van de Stedelijke Regio West-Brabant benaderen. Dit zijn vraagstukken die alleen op regionale of grotere schaal kunnen worden opgepakt vanwege de complexiteit. We blijven daarom actief deelnemen aan (boven)regionale en grensoverschrijdende netwerken. Daarbij focussen we op de ambtelijke en bestuurlijke bemensing, effectiviteit en schaalgrootte van samenwerkingsverbanden. De voortgang van de regionale samenwerking komt terug in:

1. de Planning & Controlcyclus van de gemeente;
2. de jaarlijkse raadsledenbijeenkomst over Verbonden Partijen.

A.1.1.2 We zetten onze lobbykracht in voor Bergen op Zoom (Q1-Q4)

We blijven lobbyen voor de belangen van Bergen op Zoom. We brengen onze opgaven onder de aandacht bij andere overheden en netwerken. Zo zorgen we dat Bergen op Zoom zichtbaar en invloedrijk blijft in besluitvorming.
De vorming van een nieuw kabinet na de verkiezingen van oktober 2025 biedt kansen. We benutten dit moment om onze prioriteiten opnieuw te positioneren. Ook de gemeenteraadsverkiezingen markeren een overgang. We zorgen voor continuïteit in onze inzet.
We volgen de adaptieve lobbyaanpak die eerder met de raad is gedeeld. Deze aanpak helpt ons flexibel in te spelen op actuele ontwikkelingen. De lobbyagenda blijft ons kompas.
Onze inzet richt zich op:

- het versterken van relaties;
- het benutten van strategische momenten;
- het helder overbrengen van onze lokale en regionale opgaven.

We houden oog voor nieuwe kansen uit rijksbeleid, provinciale ontwikkelingen en grensoverschrijdende samenwerking.

D.1.2 DE GEMEENTE VOERT EEN DUURZAAM FINANCIEEL BELEID

A.1.2.1 We verbeteren de leesbaarheid en relevantie van P&C-documenten (Q1–Q4)

We zorgen ervoor dat onze Planning & Controldocumenten (P&C) beter aansluiten bij de informatiebehoefte van de raad. We vermijden ambtelijke en technische taal en kiezen voor heldere, toegankelijke formuleringen. We zijn kritisch op wat we opnemen. Zo maken we onze documenten begrijpelijker en effectiever.

A.1.2.2 We optimaliseren de opbouw en omvang van P&C-documenten (Q1–Q4)

We onderzoeken of de huidige opbouw van programma's en paragrafen logisch en overzichtelijk is. Daarbij kijken we naar mogelijkheden om dubbelingen te voorkomen en het aantal pagina's terug te brengen, zonder verlies van essentie. Zo maken we onze documenten compacter en doelgerichter.

A.1.2.3 We gaan door met realistisch en onderbouwd begroten (Q1-Q4)

We verbeteren het financieel voorspellend vermogen van de organisatie door verder te gaan met realistischer en onderbouwd begroten. De afwijkingen in de jaarrekeningen van de afgelopen jaren onderstrepen het belang van deze aanpak. In het beleidskader is hiervoor al een eerste stap gezet. In 2026 gaan we hiermee verder. We gaan steeds meer budgetten van nul opbouwen, zodat we precies weten waar ze uit bestaan en waarvoor ze bedoeld zijn. Gedurende het jaar volgen we de realisatie op maandbasis. Bij over- en onderschrijdingen onderzoeken we de oorzaken, sturen we actief bij en zetten we waar nodig gerichte acties uit. Wanneer bijsturing niet meer mogelijk is, nemen we de over- en onderschrijdingen op in de concernberichten.

A.1.2.4 We bewaken het structurele evenwicht en versterken onze financiële positie (Q1–Q4)

We zorgen voor een duurzaam financieel beleid door het evenwicht te bewaken tussen onze kosten en opbrengsten. Dit doen we door:

- ervoor te zorgen dat structurele opbrengsten groter zijn dan structurele kosten;
- jaarlijks €3 miljoen te reserveren voor het verlagen van onze schuldpositie;
- onze investeringen binnen de bandbreedte van 2 tot 5% van de totale begroting te houden.

Zo houden we ruimte voor beleidsmatige keuzes én zorgen we voor financiële stabiliteit op de lange termijn.

D.1.3 DE BEDRIJFSVOERING IS IN CONTROL

In het Bestuursakkoord wordt onderkend dat de gemeentelijke organisatie niet volledig 'in control' is. Daarop is onderzoek uitgevoerd wat er moet gebeuren om dit te verbeteren. Het onderzoek noemt een breed spectrum aan maatregelen die de komende jaren geïmplementeerd worden. Als organisatie 'in control' zijn betekent dat we op het juiste moment, met de juiste informatie en op het juiste niveau de juiste discussie voeren. Zo realiseren we onze doelstellingen en kunnen we, indien nodig, tijdig bijsturen. Voor dit doel zijn ook acties opgenomen in paragraaf 10 Bedrijfsvoering.

A.1.3.1 We implementeren proces- en risicomanagement (Q1-Q4)

We koppelen risico's direct aan processen, zodat duidelijk is waar ze ontstaan en wie verantwoordelijk is voor beheersing van de risico's. Voor grote risico's formuleren we passende beheersmaatregelen, die we verbinden aan normenkaders zoals wet- en regelgeving, interne richtlijnen en beleidsafspraken. Hierdoor kunnen we ook aantonen of we als organisatie handelen binnen de geldende regels en afspraken. Daarnaast zetten we acties uit voor periodieke controles door de eerste lijn. Dit betekent dat medewerkers zelf actief toetsen of beheersmaatregelen worden nageleefd, effectief zijn en of risico's zich daadwerkelijk voordoen. Zo maken we risicobeheersing onderdeel van het dagelijks werk.

A.1.3.2 We verhogen de digitale weerbaarheid (Informatieveiligheid) (Q1-Q4)

Informatieveiligheid is essentieel voor het vertrouwen in onze dienstverlening en de continuïteit van onze bedrijfsvoering.

We werken toe naar een aantoonbaar hoger niveau van digitale weerbaarheid, mede in lijn met het landelijke programma van de VNG. We implementeren een Information Security Management System (ISMS) op basis van de Plan-Do-Check-Act-cyclus (PDCA) en versterken onze beheersmaatregelen. Daarbij leggen we nadrukkelijk ook de koppeling met privacy en de bescherming van persoonsgegevens.

Daarnaast starten we met bedrijfscontinuïteitsmanagement. Hiervoor is het nodig dat andere maatregelen zijn geïmplementeerd, zoals een volledig en actueel softwareoverzicht, benoemd eigenaarschap per applicatie en standaardprocedures voor veilige uitfasering van systemen. Dit zijn randvoorwaarden voor een effectief en betrouwbaar crisisplan.
Onze aanpak sluit aan op de eisen uit de NIS2-richtlijn en de aankomende Cyberbeveiligingswet (Cbw). Dit vraagt om versterkte governance, risicomanagement, leveranciersafspraken en een heldere rolverdeling.
We meten onze voortgang onder andere via:

- een jaarlijkse verplichte training informatieveiligheid & privacy voor alle medewerkers;
- volledig benoemd eigenaarschap en actuele risicoanalyse van applicaties;
- jaarlijkse onafhankelijke toetsing via één IT-audit en één penetratietest;
- het opstellen en oefenen van een bedrijfscontinuïteitsplan.

D.1.4 HET VASTGOED IS VOLDOENDE ONDERHOUDEN

A.1.4.1 We voeren het juiste onderhoud uit op het juiste moment (Q1-Q4)

Voor het gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties werken we met meerjaren onderhoudsplannen. Per gebouw en sportpark is zo'n plan aanwezig waaruit afgeleid kan worden welk onderhoud gepland is met bijhorende kosten. Vanuit deze onderhoudsplannen wordt jaarlijks bepaald welk onderhoud we gaan uitvoeren. Dit is het uitvoeringsplan. Op deze wijze gaan we gestructureerd en efficiënt om met de beschikbare middelen.

A.1.4.2 We actualiseren periodiek de meerjaren onderhoudsplannen (Q1-Q4)

Voor het gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties werken we met een onderhoudsvoorziening. Op basis van de meerjaren onderhoudsplannen wordt over een periode van 10 jaar bepaald hoeveel geld er gemiddeld jaarlijks nodig is. Dit geld wordt jaarlijks toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. De benodigde budgetten zijn opgenomen in de begroting. Elke 5 jaar moeten de meerjarige onderhoudsplannen geactualiseerd worden. Afhankelijk van het daadwerkelijk benodigde onderhoud om te voldoen aan de normen stellen we de planning jaarlijks bij.

A.1.4.3 We onderhouden ons vastgoed en buitensportaccommodaties op basis van een meerjaren onderhoudsplan (Q1-Q4)

Voor het groot onderhoud van ons gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties zijn voor de periode 2026 - 2035 meerjarige onderhoudsplannen opgesteld. Voor het gemeentelijk vastgoed hanteren we, zoals door de gemeenteraad vastgesteld, de NEN2767-systematiek waarbij we de gebouwen onderhouden op conditieniveau 3. Uitzondering hierop zijn de monumentale panden. Die onderhouden we op conditieniveau 1-2 en de installaties op minimaal conditiescore 3.

De buitensportaccommodaties moeten voldoen aan de eisen van de NOC*NSF en de betreffende sportbonden. Voor de ondersteunende infrastructuur hanteren we voor het bepalen en beoordelen van het kwaliteitsniveau de CROW systematiek. Voor de buitensportaccommodaties zijn we uitgegaan van niveau B/C (sober en doelmatig).

A.1.4.4 We richten het onderhoud in op duurzame instandhouding (Q1-Q4)

Het beheer en onderhoud van ons gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties is gericht op duurzame instandhouding van de (voldoende) kwaliteit van de voorzieningen. Het beheer en onderhoud bestaat uit zowel regulier onderhoud als groot onderhoud. In de financiële spelregels voor gemeenten (BBV), is opgenomen dat voor het groot onderhoud van gemeentelijk vastgoed en buitensportaccommodaties jaarlijks het benodigde bedrag in de begroting wordt opgenomen of dat jaarlijks een bedrag in een voorziening voor groot onderhoud wordt gestort. Met de hiervoor beschreven werkwijze (zie 1.4.1 tot en met 1.4.3) geven we hier invulling aan.

A.1.4.5 We voeren het vastgoedbeleid uit (Q1-Q4)

Na vaststelling van de nota Vastgoedbeleid 2025 geven wij uitvoering aan de beleidsregels. Door een uitvoeringsprogramma wordt een verdere aanpak uitgewerkt. Dit uitvoeringsprogramma heeft een implementatietijd van circa 3 jaar. Aandachtspunt is onder andere de lopende huurovereenkomsten. Wat zijn de looptijden en de natuurlijke momenten om de overeenkomsten open te breken?

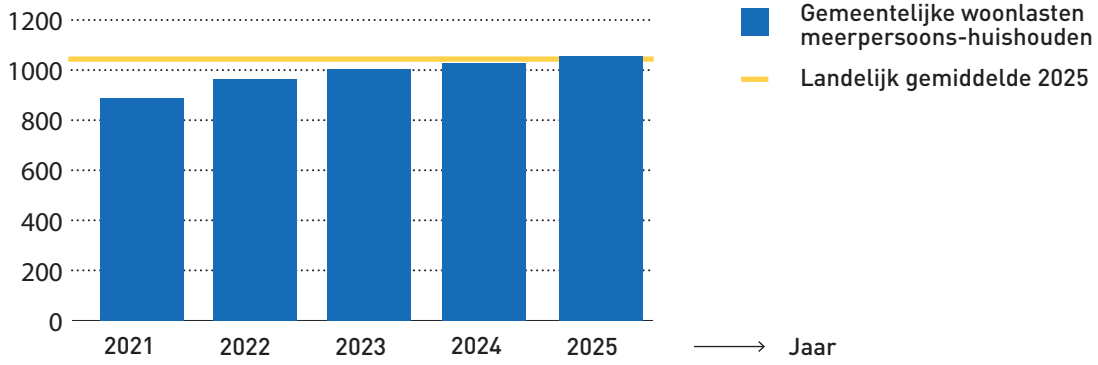
De Wet Markt en Overheid vereist dat gemeenten bij economische activiteiten zoals de verhuur van gemeentelijk vastgoed, ten minste de integrale kosten doorberekenen. Het hanteren van een kostprijsdekkende of marktconforme huur zorgt voor transparantie en inzicht waarbij publieke (subsidies) en private (vastgoed) geldstromen worden gescheiden. In bepaalde situaties kan dit tot gevolg hebben dat subsidies of exploitatievergoedingen die worden verstrekt, opnieuw bekeken moeten worden. Dit moet zorgvuldig afgestemd worden met de huurder(s) en vraagt, rekening houdend met de wetgeving, in bepaalde situaties om maatwerk. Dit zorgt ervoor dat de implementatietijd 3 jaar is.

Naast bovenstaande thema's komen ook het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed, de visie op verduurzaming, aan- en verkoop van vastgoed, contractbeheer en de beleidscyclus van de vastgoedafdeling aan bod.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie				
	2025	2021	2022	2023	2024	2025
Gemiddelde WOZ-waarde, per €1.000	398	249	270	304	312	333
Gemeentelijke woonlasten éénpersoons-huishouden, in €	957	848	919	956	982	1.006
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden, in €	1.050	888	963	1.003	1.030	1.057

Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Omschrijving indicator	Realisatie				
	R2022	R2023	R2024	B2025	B2026
Formatie per 1.000 inwoners	8,1 fte	7,6 fte	7,7 fte	7,8 fte	7,8 fte
Bezetting per 1.000 inwoners	7,0 fte	6,8 fte	7,0 fte	7,2 fte	7,4 fte
Apparaatskosten per inwoner	€ 668	€ 678	€ 657	€ 769	€ 795
Inhuurkosten als % van de totale loonsom en inhuurkosten	19,7%	23,2%	20,8%	7,0%	21%
Overheadpercentage van de totale lasten	7,7%	7,8%	6,8%	8,1%	7,8%
Verzuimpercentage	6,4%	5,2%	7,7%	5,2%	6,2%
Omvang lasten taakveld 0.4 Overhead (x €1.000)	€ 25.677	€ 26.168	€ 26.620	€ 27.282	€ 27.576

Noot: Het aantal inwoners in de gemeente Bergen op Zoom is per 1 januari 2025 70.194.
** Het percentage inhuurkosten ten opzichte van de loonsom en inhuurkosten bij B2025 wijkt af van de andere jaren. Dit komt doordat dit percentage gebaseerd is op de begrote inhuurkosten, uitgedrukt als percentage van de totale loonsom plus inhuurkosten uit de beginbalans.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet	2023
Financiële verordening ex artikel 213 Gemeentewet (Controleverordening)	2023
Nota Investeren en Afschrijven	2024
Nota Reserves en Voorzieningen	2020
Toekomstvisie Bergen op Zoom	2021
Vastgoedbeleid	2025

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Belgisch-Nederlands grensoverleg (BENEGO)	Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse gemeenten in onze regio.	€ 3.090
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering waterschapsbelasting, van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen.	€ 1.764.000
De kosten voor het opleggen van de afvalstoffen-heffing en riool-heffing zijn hierin niet meegenomen.	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging.	
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging.	
PZEM NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging.	
GBE Aqua NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging.	
Enexis Holding NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging.	
Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en Claim Staat Vennootschap BV	Deze 2 NV's zijn opgericht voor het vertegenwoordigen van de 136 verkopende aandeelhouders (diverse gemeenten en provincies) bij het beheer en de uitoefening van rechten en verplichtingen als gevolg van het aandelenpakket Essent nv.	

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	217.689	229.811	232.564	233.703	230.257	232.792
Lasten	37.666	41.483	40.129	39.917	40.571	40.641
Totaal saldo van baten en lasten programma 1	180.023	188.328	192.435	193.786	189.686	192.151
Onttrekkingen aan reserves	1.374	891	522	332	332	332
Stortingen in reserves	4.655	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Resultaat programma 1	176.742	186.220	189.957	191.118	187.018	189.483

TOELICHTING

Beginstand Programma 1 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	225.091	227.073	222.807	222.884
Lasten	-42.360	-42.860	-43.467	-43.205
Saldo	182.731	184.213	179.339	179.679
Algemene uitkering	7.864	6.904	7.788	10.524
Kapitaallasten	37	460	192	-7
Rentekosten	-457	-446	-397	-630
Indexeren van uitgaven en inkomsten	258	259	260	261
Personeelskosten	-1.251	-896	-733	-733
Overhead	388	388	388	388
Verschuiving Bijdrage BWB	529	529	529	529
Onroerende ZaakBelasting	334	334	334	334
Bijstelling reisdocumenten	-166	-126	-180	-360
Taakstellingen	145	145	145	145
Onderzoeks- en advieskosten	-100	-100	-100	-100
Beveiligingsdiensten	-98	-98	-98	-98
Bijdrage Stedelijke Regio West-Brabant	-49	-49	-49	-49
Proceskosten BWB	-33	-33	-33	-33
Presentiegelden burgerleden	-25	-25	-25	-25
Schoonmaakkosten	-25	-25	-25	-25
Vennootschapsbelasting	-25	-25	-25	-25
Subtotaal	190.058	191.410	187.312	189.776
Lagere onttrekking Algemene reserve Frictiekosten	-101	-292	-294	-294
Eindtotaal	189.957	191.118	187.018	189.483

BEGROTINGMUTATIES

Algemene uitkering **€ 7.864.000 voordeel (structureel)**

Het Rijk heeft in de Voorjaarsnota gemeld dat de Algemene Uitkering stijgt. De effecten hiervan staan beschreven in het Beleidskader 2026 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2025 (1 juli 2025 U25-003602).

De wijzigingen uit de meicirculaire 2025 zijn in dit programma verwerkt. De algemene uitkering bevat daarnaast ook taakmutaties. Deze zorgen voor aanpassingen in andere programma's.

Kapitaallasten **€ 37.000 voordeel (structureel)**

De rekenrente voor de kapitaallasten is vanaf 1 januari 2025 teruggebracht van 1,5% naar 1,25%. Hierdoor vallen de rentelasten in 2026 € 75.000 lager uit. Doordat de investeringsbudgetten op programma 1 worden verantwoord loopt dit rentevoordeel komende jaren op.

Ook hebben we investeringsbudgetten uit eerdere jaren die nog niet beschikbaar waren gesteld, niet meer opgenomen. De kapitaallasten worden hierdoor structureel ruim € 200.000 lager.

In het Beleidskader 2026-2029 is een voordeel van € 500.000 op de kapitaallasten opgenomen. In 2026 realiseren we dit voordeel, omdat investeringen later worden afgesloten. Daardoor hebben we voor deze investeringen nog geen kapitaallasten vanaf 2026. Voor 2027 tot en met 2029 is deze stelpost nog wel opgenomen.

Het voordeel op de kapitaallasten neemt de komende jaren af omdat vanaf 2027 de kapitaallasten van de investeringsbudgetten 2026 tot en met 2028 voor bedrijfsvoering, vastgoed en openbare ruimte zijn opgenomen in programma 1.

Rentekosten **€ 457.000 nadeel (structureel)**

Het renteresultaat is lager doordat de interne rente is verlaagd van 1,5% naar 1,25%. Hierdoor worden er minder rentekosten aan de investeringen toegerekend. Dit nadeel wordt gecompenseerd door lagere rentekosten op de andere programma's.

Het nadeel op dit programma wordt gecompenseerd door lagere rente die we betalen voor leningen. Dit komt omdat de rente is gedaald. Daarnaast lenen we ook minder omdat we minder investeerden dan voorzien. Ook kunnen we meer uit eigen middelen betalen omdat onze reservepositie is verbeterd.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 258.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 258.000.

Personeelskosten **€ 1.251.000 nadeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.

Ook is er een bedrag van € 141.000 opgenomen voor de oprichting van de afdeling Duurzaam, Energie en Klimaat (DEK). Deze kosten worden betaald uit de beschikbare CDOKE-gelden (klimaat en energie). Deze middelen zijn opgenomen in programma 9.

Overhead **€ 388.000 voordeel (structureel)**

De doorbelasting van de overheadkosten naar de grondexploitaties en kredieten levert een voordeel op van € 388.000. Vanwege hogere personeelskosten en hogere overige kosten is de doorbelasting toegenomen.

Verschuiving Bijdrage BWB **€ 529.000 voordeel (structureel)**

De bijdrage die we betalen voor de diensten van de Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) is verdeeld over programma 1 (onroerende zaakbelasting) en programma 9 (afvalstoffen- en rioolheffing). Er vindt een verschuiving plaats tussen programma 1 en programma 9.

Onroerende ZaakBelasting (OZB) **€ 334.000 voordeel (structureel)**

De OZB-opbrengsten zijn geactualiseerd op basis van de halfjaarcijfers van de Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB), de inflatiecorrectie (2,7%) én de verwachte waardestijging van onroerende zaken (WOZ). Per saldo verwachten we een hogere opbrengst van € 334.000.

Bijstelling reisdocumenten **€ 166.000 nadeel (structureel)**

De prognose voor reisdocumenten is geactualiseerd. Inwoners worden eerder geïnformeerd over het verlopen van hun paspoort of identiteitskaart. Daardoor worden aanvragen meer verspreid en zijn minder spoedaanvragen nodig. Ook kiezen inwoners vaker voor één document in plaats van twee, omdat de kosten hoog zijn. Hierdoor vallen de legesopbrengsten lager uit.

Taakstellingen **€ 145.000 voordeel (structureel)**

De taakstelling voor vastgoed was eerder verdeeld over de begroting, op basis van een oude lijst met te verkopen panden. Met het nieuwe vastgoedbeleid kijken we welke panden verkocht kunnen worden. Daarom is de taakstelling nu voorlopig volledig in programma 1 gezet. Per saldo betreft het hier nagenoeg een budget neutrale wijziging (zie ook programma 6).

Onderzoeks- en advieskosten **€ 100.000 nadeel (structureel)**

Extra accountantswerkzaamheden voor de SiSa-verantwoording en de rechtmatigheidsverantwoording zorgen voor hogere kosten. Daarnaast zijn ook de kosten voor fiscale adviezen hoger. Dit komt vooral door de complexiteit van de vennootschapsbelasting en de opvolging van het boekenonderzoek dat in de voorgaande jaren heeft plaats gevonden.

Beveiligingsdiensten **€ 98.000 nadeel (structureel)**

Het contract voor beveiligingsdiensten dat in juni 2024 is gestart, kost vanaf 2025 jaarlijks € 98.000 meer.

Overige bijstellingen	
Bijdrage Stedelijke Regio West-Brabant	€ 49.000 nadeel (structureel)
Proceskosten BWB	€ 33.000 nadeel (structureel)
Presentiegelden burgerleden	€ 25.000 nadeel (structureel)
Schoonmaakkosten	€ 25.000 nadeel (structureel)
Vennootschapsbelasting	€ 25.000 nadeel (structureel)

RESERVES

Lagere onttrekking Algemene reserve voor Frictiekosten

Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen gereserveerd (zonder de WW-verplichtingen). Op basis van de kosten tot nu toe hebben we ingeschat wat er in 2026 en de jaren daarna nog aan frictiekosten komt. Deze kosten betalen we uit het geblokkeerde deel van de algemene reserve voor frictiekosten.

Storting begrotingsoverschot in Algemene reserve

In het Bestuursakkoord staat dat we elk jaar een begrotingsoverschot van € 3 miljoen willen hebben, zodat de financiën gezond blijven. Dit bedrag voegen we elk jaar toe aan de algemene reserve.

Dekking kapitaallasten uit Algemene reserve

Elk jaar halen we € 72.000 uit de algemene reserve om de afschrijvingen van de investering in de virtuele werkplek te betalen. Hiervoor was eerder € 360.000 gereserveerd. Ook halen we elk jaar € 20.000 uit de reserve voor de investering in het DAB.

Een volledige toelichting op alle reservemutaties staat in paragraaf 2.3.

PROGRAMMA 2 - VEILIGHEID

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Onze inwoners behoren zich veilig te voelen. Zichtbare handhaving kan hier een bijdrage aan leveren.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.2.1 . Inwoners wonen in een veilige wijk én voelen zich veilig

- A.2.1.1 We stellen een nieuw veiligheids-plan op voor district De Markiezaten met veiligheidsdoelen voor 2027-2030 (Q1-Q4)
- A.2.1.2 Het veilig-heidsonderzoek laat zien hoe veilig inwoners zich voelen, we bespre-ken de resultaten met de gemeente-raad (Q1-Q2)
- A.2.1.3 We willen dat inwoners zich veilig voelen, daarom voeren we het plan voor wijk Oost uit en maken we plannen voor andere wijken (Q1-Q4)
- A.2.1.4 We vergroten het veiligheidsgevoel door zichtbaar aanwezig te zijn in de wijken (Q1-Q4)

D.2.2 Criminaliteit wordt daadkrachtig aangepakt

- A.2.2.1 We maken het criminelen moeilijker door het sluiten van panden en het uitvoeren van controles (Q1-Q4)
- A.2.2.2 We maken onze inwoners bewust van de gevaren van criminaliteit door training, communi-catie en voorlichting (Q1-Q4)
- A.2.2.3 We willen dat iedereen zich veilig voelt op straat en beginnen daarom met de aanpak van straat-intimidatie (Q1-Q4)

D.2.3 De verbinding tussen Zorg en Veiligheid wordt versterkt

- A.2.3.1 Samen met het Zorg- en Veiligheidshuis De Markiezaten en onze partners verminderen we overlast op straat met opvang en zorg voor kwetsba-re personen (Q1-Q4)
- A.2.3.2 Wij werken actief om geweld tegen vrouwen en meisjes te stoppen en te voorkomen, ook het doden van vrouwen omdat ze vrouw zijn (femicide) (Q1-Q4)
- A.2.3.3 We voeren Preventie met Gezag uit om jeugdcriminaliteit en jeugdoverlast te voorkomen of verminderen (Q1-Q4)

D.2.4. De gemeente zorgt voor veiligheid in de leefomgeving

- A.2.4.1 We houden een grote crisisoefe-ning om beter voorbereid te zijn op noodsituaties (Q4)
- A.2.4.2 We maken een plan om incidenten rond de jaarwisseling te beperken (Q3–Q4)
- A.2.4.3 We verster-ken de weerbaar-heid en zelfred-zaamheid van inwoners bij verstoringen (Q1–Q4)
- A.2.4.4 We werken aan een duurzame en klimaatbestendi-ge toekomst door voorbereiding op hitte en waterover-last, eisen aan evenementen en minder gebruik van dienstvoertuigen (Q1-Q4)

D.2.1 INWONERS WONEN IN EEN VEILIGE WIJK ÉN VOELEN ZICH VEILIG

A.2.1.1 We stellen een nieuw veiligheidsplan op voor district De Markiezaten met veiligheidsdoelen voor 2027-2030 (Q1-Q4)

In district De Markiezaten werken acht gemeenten samen aan veiligheid. We hebben vaak met dezelfde problemen te maken. Daarom maken we samen één plan: het Integraal Veiligheidsplan (IVP). In dit plan staan de belangrijkste onderwerpen en doelen voor veiligheid. Het huidige plan geldt van 2023 tot en met 2026. Voor de periode 2027 tot en met 2030 maken we een nieuw plan. In het tweede kwartaal van 2026 vragen we de gemeenteraden om hun mening. Zo bepalen we wat lokaal extra belangrijk is. In december 2026 willen we het nieuwe plan klaar hebben en vaststellen.

A.2.1.2 Het veiligheidsonderzoek laat zien hoe veilig inwoners zich voelen, we bespreken de resultaten met de gemeenteraad (Q1-Q2)

We doen mee aan het landelijke onderzoek: de Veiligheidsmonitor. Dit is een onderzoek onder inwoners over veiligheid, leefbaarheid en of mensen slachtoffer zijn geweest van veelvoorkomende criminaliteit. De Veiligheidsmonitor vindt elke twee jaar plaats. In 2026 worden de resultaten van het onderzoek uit 2025 gepresenteerd. Deze resultaten gebruiken we bij het opstellen van wijkveiligheidsplannen.

A.2.1.3 We willen dat inwoners zich veilig voelen, daarom voeren we het plan voor wijk Oost uit en maken we plannen voor andere wijken (Q1-Q4)

Een wijkveiligheidsplan helpt om een wijk veiliger te maken. In het plan staat welke problemen er zijn, wat we willen bereiken en welke acties we gaan doen. In het najaar van 2025 maken we het plan voor wijk Oost. In 2026 gaan we dit plan uitvoeren. Voor de andere wijken maken we ook nieuwe plannen. Daarbij gebruiken we de uitkomsten van de Veiligheidsmonitor. Zo krijgen we een goed beeld van wat er leeft in elke wijk en welke acties nodig zijn.

A.2.1.4 We vergroten het veiligheidsgevoel door zichtbaar aanwezig te zijn in de wijken (Q1-Q4)

We willen dat iedereen in Bergen op Zoom zich veilig kan voelen. We reageren snel op overlastmeldingen en zorgen ervoor dat onze boa's en veiligheidsadviseurs vaak zichtbaar in de wijk aanwezig zijn. Ook lopend en op de fiets. Zo kunnen inwoners de boa's makkelijk aanspreken.

Onze veiligheidsregisseurs helpen bij het oplossen van moeilijke veiligheidsproblemen in kwetsbare wijken. Als andere manieren niet goed werken, zorgen zij voor nieuwe ideeën en samenwerking. Zij werken ook mee aan de Stevige Lokale Teams (SLT), die zich richten op veiligheid en ondersteuning in de wijk. Op plekken waar vaak overlast is, zetten we regelmatig de mobiele keet van Openbare Orde en Veiligheid neer. Na grote incidenten zijn we ook aanwezig in de wijk, zodat mensen zich weer veilig kunnen voelen.

De medewerkers van Openbare Ruimte zijn en zien veel op straat en geven belangrijke informatie aan ons door. Ook dragen zij bij aan de veiligheid in de wijk door betere straatverlichting en het laag houden van groen (zie A.3.2.2). Daarnaast werken we veel samen met de politie, welzijnsorganisaties en buurtpreventieteams.

D.2.2 CRIMINALITEIT WORDT DAADKRACHTIG AANGEPAKT

A.2.2.1 We maken het criminelen moeilijker door het sluiten van panden en het uitvoeren van controles (Q1-Q4)

We blijven hard werken aan het tegengaan van ondermijning. Dat betekent dat we proberen te voorkomen dat criminelen invloed krijgen op onze samenleving. Dit doen we samen met de politie, het Openbaar Ministerie, de RIEC's (Regionale Informatie en Expertise Centra) en andere organisaties.

Als we een concreet probleem zien, pakken we dat aan met passende maatregelen. Soms sluiten we bijvoorbeeld een pand of weigeren we een vergunning. Zo maken we het criminelen moeilijker. Daarnaast controleren we op verschillende plekken. We voeren plannen uit voor het buitengebied, de industrieterreinen en recreatieparken. Ook gaan we verder met de veiligheidsaanpak voor de haven.

A.2.2.2 We maken onze inwoners bewust van de gevaren van criminaliteit door training, communicatie en voorlichting (Q1-Q4)

We willen dat inwoners, ondernemers en medewerkers van de gemeente zichzelf kunnen beschermen tegen criminaliteit en dat zij weten waar ze iets verdachts kunnen melden. Daarom geven we trainingen en voorlichting. Ook organiseren we speciale trainingen voor de leden van het college. In deze trainingen leren zij hoe ze kunnen omgaan met druk, dreiging en moeilijke situaties die te maken hebben met ondermijnende criminaliteit. Naast trainingen geven we ook voorlichting en informatie om mensen bewust te maken van deze risico's. Zo maken we samen onze gemeente veiliger.

Daarnaast voeren we het Bibob-beleid uit. Dit beleid helpt ons om te voorkomen dat criminelen via vergunningen, subsidies of vastgoed zaken kunnen doen met de gemeente. Verder maken

we een plan om beter te kunnen omgaan met digitale dreigingen, zoals cybercriminaliteit en online misleiding.

A.2.2.3 We willen dat iedereen zich veilig voelt op straat en beginnen daarom met de aanpak van straatintimidatie. (Q1-Q4)

Straatintimidatie is gedrag op straat waardoor mensen zich onveilig of ongemakkelijk voelen. Sinds 1 juli 2024 is seksuele intimidatie op straat strafbaar. Dit betekent dat het verboden is om iemand op straat lastig te vallen met seksuele opmerkingen of gedrag. Bijvoorbeeld: naroepen, sissen, achternalopen of ongewenste opmerkingen maken. Iedereen moet zich veilig kunnen voelen in de openbare ruimte. De recente incidenten in ons land laten zien hoe belangrijk dit thema is. In het najaar van 2025 maken we een plan om straatintimidatie aan te pakken. De politie is verantwoordelijk voor de handhaving. Als gemeente zetten wij vooral in op preventie, bewustwording en samenwerking. Het plan moet mede bijdragen aan een cultuur waarin straatintimidatie niet normaal is. In 2026 beginnen we met het uitvoeren van dit plan.

D.2.3 DE VERBINDING TUSSEN ZORG EN VEILIGHEID WORDT VERSTERKT

A.2.3.1 Samen met het Zorg- en Veiligheidshuis De Markiezaten en onze partners verminderen we overlast op straat met opvang en zorg voor kwetsbare personen (Q1-Q4)

Samen met het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) De Markiezaten en onze partners zorgen wij voor een beter zorgaanbod voor inwoners met complexe problemen en een hoog veiligheidsrisico. Zo verkleinen we de overlast, versterken we de veiligheid en bouwen we stap voor stap aan meer passende zorg in 2026. De aanpak bestaat uit de volgende maatregelen en initiatieven:

Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag
In 2026 gaan we verder met de Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag (RKOG) in West-Brabant. Dankzij subsidie kunnen we dit doen. We werken samen met gemeenten, zorgorganisaties, politie, woningcorporaties en anderen. Zo verbeteren we de hulp aan mensen met onbegrepen gedrag en delen we kennis via bijeenkomsten en trainingen.

Vroegsignalering en wijk GGD/GGZ
We blijven inzetten op vroegtijdige hulp in de wijk. Wijk-GGD'ers en GGZ'ers zoeken in de wijk actief contact met mensen die hulp nodig hebben. Zo voorkomen we dat problemen erger worden. In 2025 evalueren we deze aanpak. We proberen deze aanpak in 2026 een vaste plek te geven in onze manier van werken.

Meldpunt voor acute hulpvragen
We blijven werken aan goede hulp bij acute situaties rond onbegrepen gedrag. We willen dat iedere inwoner met een acute vraag over verward gedrag 24/7 terecht kan bij het Meldpunt Crisiszorg West-Brabant. We werken daarom toe naar een vaste crisisdienst, een meldkamer en betere samenwerking in de zorg. Of we dit volledig kunnen uitvoeren hangt af van het behoud van subsidie of van structurele middelen vanuit de overheid.

Levensloopaanpak
We gaan verder met het uitvoeren van de levensloopaanpak. Deze aanpak richt zich op betere ondersteuning en zorg voor mensen met psychische problemen, verslaving of een verstandelijke beperking, die een hoog risico vormen voor de veiligheid. Door deze aanpak worden de risico's voor de openbare orde en veiligheid beperkt. In 2026 zetten we deze persoonsgerichte aanpak voort en sluiten we aan bij de landelijke doorontwikkeling van deze aanpak.

Aanpak designerdrugs
We gaan door met de aanpak van designerdrugs, zoals Flakka. We bieden hulp aan gebruikers en werken samen om overlast en criminaliteit te verminderen. Dit doen we met financiële steun van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Skaeve Huse
We ontwikkelen woningen voor mensen die niet goed passen in gewone woonwijken. In 2026 werken we dit verder uit en starten we met de bouw van prikkelarme woningen. Zo bieden we een veilige woonplek voor mensen met onbegrepen gedrag.

Inloopvoorziening dak- en thuislozen
We realiseren een inloopvoorziening voor dak- en thuislozen. In 2025 is alles hiervoor voorbereid. We streven ernaar dat de inloopvoorziening uiterlijk in 2026 in gebruik kan worden genomen. Deze inloopvoorziening is een plek waar dak- en thuisloze mensen terechtkunnen voor eten, douchen, contact met hulpverleners en doorverwijzing naar bijvoorbeeld opvang, zorg of huisvesting.

A.2.3.2 We werken actief om geweld tegen vrouwen en meisjes te stoppen en te voorkomen, ook het doden van vrouwen omdat ze vrouw zijn (femicide) (Q1-Q4)

We zetten ons actief in om geweld tegen vrouwen en meisjes te stoppen en te voorkomen, inclusief femicide (het opzettelijk doden van vrouwen of meisjes omdat zij vrouw zijn). Femicide vindt vaak plaats door een (ex-)partner of vanuit de overtuiging dat vrouwen minder waard zijn. Deze vorm van geweld houdt direct verband met het feit dat het slachtoffer een vrouw is. De landelijke actualiteit en de brede maatschappelijke aandacht onderstrepen de urgentie om geweld in alle vormen krachtig

aan te pakken. Binnen programma 7 krijgt dit thema aandacht via de gemeenschappelijke regeling Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en de lokale aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Daarnaast werkt de gemeente Bergen op Zoom samen met partners aan bewustwording en preventie, onder andere door deelname aan de campagne Orange the World. Ook vertalen we landelijke inzet naar lokaal beleid en trekken we gezamenlijk op indien er sprake is van maatschappelijke onrust of risico's voor de openbare orde. Verder zet de gemeente Bergen op Zoom zich jaarlijks in voor de positie van de vrouw op Internationale Vrouwendag (8 maart).

A.2.3.3 We voeren Preventie met Gezag uit om jeugdcriminaliteit en jeugdoverlast te voorkomen of verminderen (Q1-Q4)

Jeugd Preventie Overleg
In 2026 bouwen we verder aan het Jeugd Preventie Overleg. Dit overleg is gestart in 2025 en helpt om jeugdoverlast vroeg te signaleren. Gemeente, leerplicht, politie, jongerenwerk en andere partijen werken samen om jongeren op het juiste moment te helpen en te voorkomen dat ze in de criminaliteit belanden.

Uitvoeringsplan Preventie met Gezag (PmG)
We voeren het uitvoeringsplan PmG uit voor jongeren van 8 tot 27 jaar. We gebruiken bewezen en praktijkgerichte aanpakken om jeugdcriminaliteit te voorkomen en jongeren te begeleiden. We werken samen met andere gemeenten in een landelijk netwerk. Omdat de financiering tijdelijk is, starten we in 2026 met het zoeken naar een blijvende plek voor dit programma binnen onze organisatie.

D.2.4. DE GEMEENTE ZORGT VOOR VEILIGHEID IN DE LEEFOMGEVING

A.2.4.1 We houden een grote crisisoefening om beter voorbereid te zijn op noodsituaties (Q4)
De gemeente wil goed voorbereid zijn op noodsituaties, zoals rampen of andere crisissen. In 2025 is onze interne crisisorganisatie opnieuw ingericht en in de basis op orde gebracht. Om te testen of we klaar zijn voor een echte crisis, organiseren we in het vierde kwartaal van 2026 een grote oefening. We oefenen met het nemen van besluiten, het communiceren en het samenwerken. Ook kijken we of alle apparaten, systemen en hulpmiddelen werken zoals het hoort. De leerpunten uit de oefening gebruiken we om onze crisisorganisatie te verbeteren.

A.2.4.2 We maken een plan om incidenten rond de jaarwisseling te beperken (Q3–Q4)
Rond de jaarwisseling is er meer risico op onrust, vuurwerkincidenten en verstoring van de openbare orde. Daarom maakt de gemeente elk jaar samen met veiligheidspartners een plan van aanpak. We evalueren eerst het plan van de jaarwisseling 2025-2026. Voor de jaarwisseling 2026-2027 willen we minder incidenten en stellen we een nieuw plan op. We gebruiken hierbij de leerpunten die uit de evaluatie naar voren komen. We volgen de landelijke ontwikkelingen rond een mogelijk vuurwerkverbod. Indien nodig passen we ons plan hierop aan.

A.2.4.3 We versterken de weerbaarheid en zelfredzaamheid van inwoners bij verstoringen (Q1–Q4)
Wereldwijde spanningen, digitale dreigingen en klimaatverandering zijn ook lokaal merkbaar. Daarom is het belangrijk dat onze samenleving weerbaar is: inwoners moeten zichzelf kunnen redden, basisvoorzieningen moeten blijven werken en de samenleving moet blijven draaien. Een weerbare samenleving kan zich goed aanpassen, snel herstellen en omgaan met verstoringen. De gemeente speelt hierin een belangrijke rol. Daarom starten we verschillende acties om de weerbaarheid van onze inwoners te versterken.

A.2.4.4 We werken aan een duurzame en klimaatbestendige toekomst door voorbereiding op hitte en wateroverlast, eisen aan evenementen en minder gebruik van dienstvoertuigen (Q1-Q4)
We bereiden ons voor op extreme weersomstandigheden, zoals hittegolven en wateroverlast. Hierdoor kunnen we schade beperken en de veiligheid van inwoners beter waarborgen.
In evenementenvergunningen nemen we voorwaarden op die zorgen voor minder plastic afval, minder gebruik van grondstoffen en minder uitstoot van vervuilende gassen. Dit helpt om de milieubelasting van evenementen te verlagen.
Doordat onze boa's minimaal wekelijks lopend of fietsend toezicht houden, verminderen we het gebruik van dienstvoertuigen. Dit zorgt voor minder uitstoot en draagt bij aan schonere lucht in de wijken.

INDICATOREN (VERPLICHT OP GROND VAN BBV)

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2021	2022	2023	2024
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	9 (2024)	9	9	8	14
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2,2 (2024)	3,2	2,6	2,3	2,3
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	4,3 (2024)	5	4,6	5,1	6
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,2 (2024)	1,7	1,8	1,3	1,3
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	5,7 (2024)	5,7	5,7	6,4	6,9

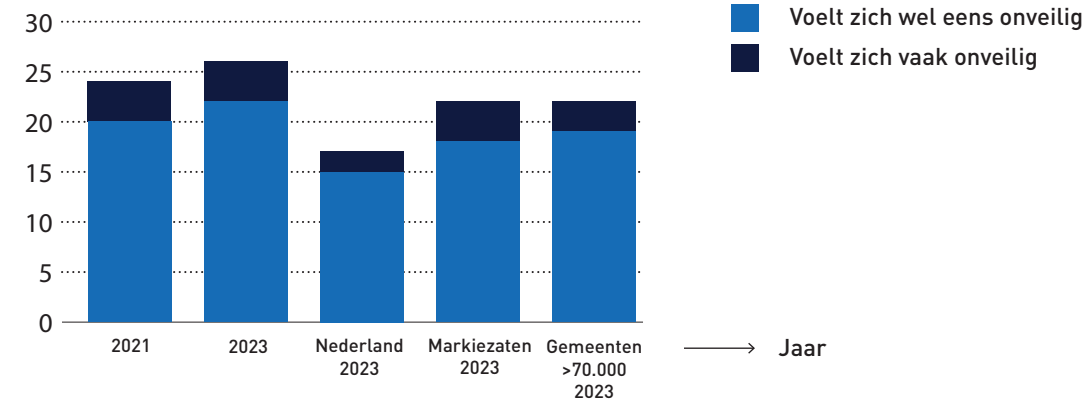
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

AANVULLENDE INDICATOREN

Met deze extra cijfers laten we zien wat het effect is van ons beleid en hoever we zijn met het bereiken van onze doelen.

We merken daarbij op dat ook andere factoren invloed hebben op deze cijfers, die we zelf niet kunnen beïnvloeden.

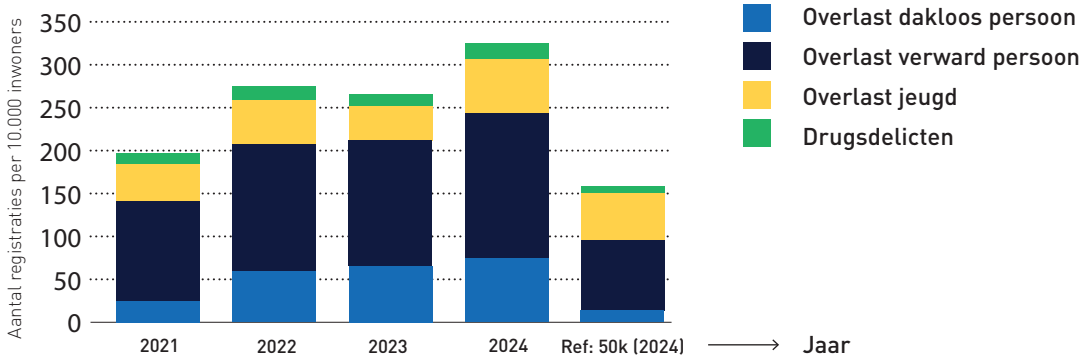
Beleving van onveiligheid in de buurt

Bron: Veiligheidsmonitor (2-jaarlijks onderzoek, % zijn afgerond)

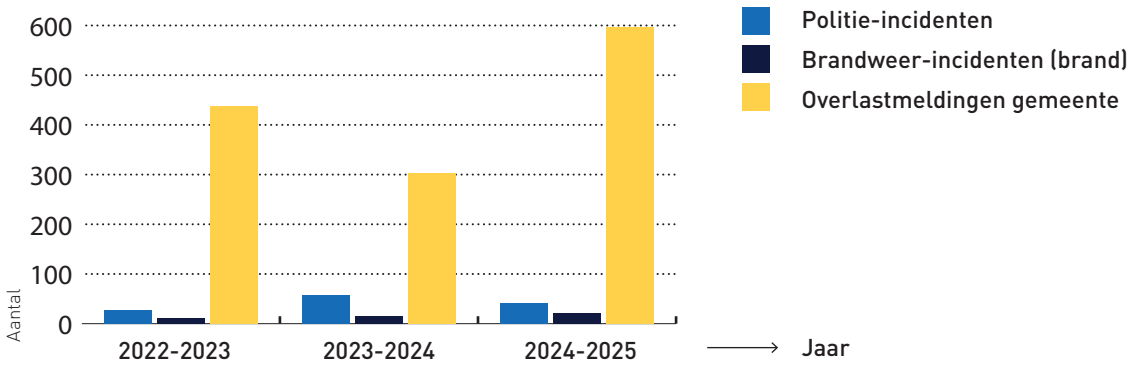
Politieregistraties per jaar

plus referentie gemeenten 50.000-100.000 inwoners (2024)

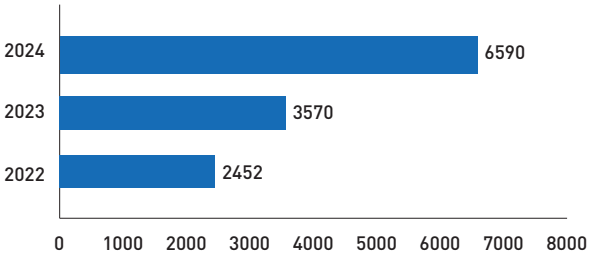
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (peildatum getoonde cijfers: 04-08-25)

Incidenten en meldingen rondom jaarwisseling

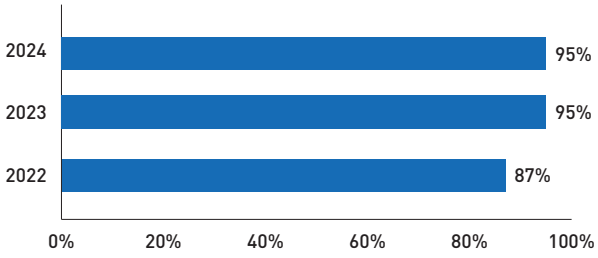

Bron: document 'Evaluatie jaarwisseling gemeente Bergen op Zoom 2024-2025'
** Dit is de eerste jaarwisseling waarbij meldingen vuurwerkoverlast niet meer bij de politie zijn gemeld, maar bij de gemeente via de vuurwerktelefoon en het meldingssysteem Signalen.*

Afgehandelde overlastmeldingen boa's

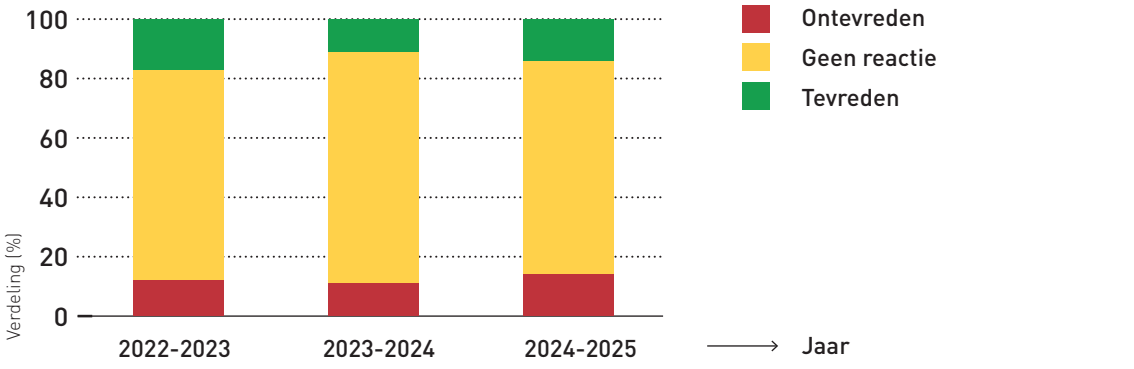

Afhandeling meldingen boa's binnen afhandeltermijn

Bron: gemeentelijk meldingssysteem Signalen
** Vanaf 1 januari 2024 worden alle meldingen parkeeroverlast door de gemeentelijke boa's afgehandeld. In de jaren daarvoor werd een deel afgehandeld door Parkeerbeheer BV.*

Klanttevredenheid afhandeling meldingen boa's

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 District De Markiezaten	2023
Veiligheidsstrategie "Bergen moet veiliger" (Veiligheidskader)	2023
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024
Regionaal Beleidsplan ZWB 2023-2026 (hele politie-eenheid)	2023
Beleidsplan Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant 2023-2027	2023
Convenant Samenwerking tussen ketenpartners in het ZVH De Markiezaten & privacy protocol	2020
Algemene Plaatselijke Verordening	2025
Beleidskader gemeentelijk cameratoezicht 2022	2022
Beleidsregel Bibob 2024	2024
Convenant aanpak drugscriminaliteit 2023-2026 Zeeland-West-Brabant	2023
Convenant ten behoeve van Bestuurlijke en Geïntegreerde Aanpak Georganiseerde Criminaliteit, bestrijding Handhavingsknelpunten en Bevordering Integriteitsbeoordelingen (RIEC-convenant)	2020
Convenant Bondgenootschap van gemeentelijke en provinciale overheden tegen ondermijning in Brabant-Zeeland (aanvulling op RIEC-convenant)	2020
Samenwerkingsafspraken levensloopaanpak De Markiezaten	2025

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Door afstemming tussen hulpdiensten bereiken we grotere slagkracht en betere dienstverlening.	€ 5.176.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	179	591	593	343	93	93
Lasten	8.266	9.486	9.881	9.571	9.256	9.259
Totaal saldo van baten en lasten programma 2	-8.087	-8.896	-9.288	-9.228	-9.163	-9.166
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Stortingen in reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat programma 2	-8.087	-8.896	-9.288	-9.228	-9.163	-9.166

TOELICHTING

Beginstand Programma 2 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	591	341	91	91
Lasten	-9.731	-9.439	-9.150	-9.153
Saldo	-9.141	-9.099	-9.060	-9.063
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-69	-64	-59	-59
Kapitaallasten	-255	-260	-258	-256
Personeelskosten	-81	-61	-40	-40
Brandweerkazerne	258	256	253	251
Eindtotaal	-9.288	-9.228	-9.163	-9.166

BEGROTINGSMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 69.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 69.000.

Kapitaallasten **€ 255.000 nadeel (structureel)**

Eind 2025 hebben we de brandweerkazerne terug overgenomen van de Veiligheidsregio. In de begroting stonden nog geen kapitaallasten voor 2026 en de jaren daarna. Deze zijn nu opgenomen in de begroting.

In 2027 stijgen de kapitaallasten. Dit komt doordat we in 2026 een krediet afsluiten voor het vervangen van cameratoezicht. Vanaf 2027 rekenen we hiervoor de kapitaallasten in de
begroting.

Personeelskosten **€ 81.000 nadeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.

Brandweerkazerne **€ 258.000 voordeel (structureel)**

Omdat we eind 2024 de brandweerkazerne hebben overgenomen van de Veiligheidsregio, betalen we minder aan de Veiligheidsregio. In plaats daarvan hebben we kapitaallasten (zie toelichting kapitaallasten hierboven).

PROGRAMMA 3 - BEHEER OPENBARE RUIMTE

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Iedereen moet kunnen wonen in een buurt die goed bereikbaar is en netjes blijft. Daarom zorgen we samen met de buurt voor schone en groene straten. We maken veilige routes naar school en werk. We ruimen zwerfvuil op en zorgen dat parkeren niet moeilijker wordt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.3.1 De openbare ruimte wordt steeds duurzamer

- A.3.1.1 We verwijderen 40.000 tegels in 2026 (Q1 - Q4)
- A.3.1.2 We gebruiken boombladeren opnieuw (Q1)
- A.3.1.3 We verbeteren de biodiversiteit door het herstellen van het coulisselandschap (Q1)
- A.3.1.4 We vergroten de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte met het Villes et Villages fleuris concept op onze rotondes (Q2 en Q3)

D.3.2 De gemeente zorgt ervoor dat de openbare ruimte steeds beter wordt

- A.3.2.1 We werken het Integraal Maatschappelijk Beheer Kader uit en we maken beheerplannen (Q2)
- A.3.2.2 We zorgen voor een veilige openbare ruimte (Q1 - Q4)
- A.3.2.3 We werken aan een mooiere buitenruimte met een nieuw sierheesterconcept (Q4)

D.3.3 De gemeente helpt de inwoner op een duidelijke en vriendelijke manier

- A.3.3.1 We betrekken de inwoners actief door duidelijke informatie (Q1 - Q2)
- A.3.3.2 We voeren het speelruimteplan uit (Q1-Q4)
- A.3.3.3 We werken aan mobiliteitsproblemen naar aanleiding van de nota Mobiliteit (Q1 - Q2)
- A.3.3.4 We maken een Landschapsontwikkeling-uitvoeringsplan (Q2 en Q3)

D.3.1 DE OPENBARE RUIMTE WORDT STEEDS DUURZAMER

A.3.1.1 We verwijderen 40.000 tegels in 2026 (Q1 - Q4)

In 2016 heeft de Europese Unie, ook namens Nederland, het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Het doel van dit akkoord is om de opwarming van de aarde te beperken tot minder dan 2 graden Celsius.

In buurten met veel stenen en weinig groen of water kan het op warme dagen meer dan 5 graden warmer zijn dan in buurten met veel bomen, gras en vijvers.

Ook stelt het waterschap strengere regels voor het opvangen van regenwater. Regenwater moet zoveel mogelijk de grond in kunnen zakken. Als er te veel stenen zijn, lukt dat niet. Dan komt er te veel water in het riool, en dat zorgt voor problemen. Tegelijk is het belangrijk dat iedereen de openbare ruimte kan blijven gebruiken.

In 2025 hebben we plekken met te veel verharding in kaart gebracht. Deze kaart is nu voor iedereen te bekijken op de website http//data.bergenopzoom.nl. We gaan op de volgende plekken stenen weghalen:

- Historisch Centrum Bergen op Zoom;
- Rode Schouw in Halsteren;
- Borgvliet in Bergen op Zoom.

A.3.1.2 We gebruiken boombladeren opnieuw (Q1)

Nu brengt de gemeente het bladafval nog naar een erkend afvalbedrijf. Dat bedrijf maakt er compost van en verkoopt het. In de toekomst gaat de gemeente samen met dit bedrijf het bladafval zelf gebruiken. We maken er bladmulch (bodemverbeteraar) van en gebruiken dit in plantvakken in de openbare ruimte. Zo maken we van afval een grondstof.
We gaan dit doen op de volgende plekken:

- Sierstruiken die we terug snoeien (25% van alle struiken);
- Randen rond nieuwe bomen die water krijgen;
- Nieuwe plantsoenen.

Bladmulch zorgt voor een betere bodem, minder verdamping en minder onkruid. We gaan dit goed volgen, zodat we dit later in de hele gemeente kunnen toepassen.

A.3.1.3 We verbeteren de biodiversiteit door het herstellen van het coulisselandschap (Q1)

Samen met het parkmanagement van TNP heeft de gemeente een plan gemaakt voor het landschap op het industrieterrein. In dit plan staat dat we de natuur gaan versterken door nieuwe planten en bomen aan te planten. Het gaat om:

- Rijen met bomen;
- Heggen van elzen;
- Kleine bossen voor vogels;
- Tiny forests (kleine bossen).

Samen met Trees for All en het Werkvoorzieningsschap (WVS) gaan we dit groen planten. We willen 5 kilometer aan heggen, 200 bomen en 20 vogelbosjes planten.

Ook gaan we nieuwe soorten zaadmengsels proberen. We gebruiken zaden uit het gebied zelf en maken daarvoor geulen en wadi's (lage of diepe plekken in de grond waar water in kan lopen).

A.3.1.4 We vergroten de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte met het Villes et Villages fleuris concept op onze rotondes (Q2 en Q3)

In 2025 hebben we viermaal inspecties gedaan naar de 11 rotondes die zijn "geadopteerd" door bedrijven. Uit deze controles bleek dat 9 van de 11 rotondes (82%) niet goed werden onderhouden volgens de afgesproken normen in het IBOR Plan 2023-2027.

Eén van de twee rotondes die wél goed waren, is ingeplant met vaste planten. Daarmee zijn we in 2024 begonnen. We kregen hier veel positieve reacties op. Daarom hebben we besloten om alle rotondes op deze manier aan te planten. Tot en met 2028 pakken we de tien overgebleven rotondes fasegewijs aan.

De beplanting op de rotondes was ooit overgenomen door bedrijven om kosten te besparen. Omdat het onderhoud niet altijd even goed ging, kiezen we nu voor een nieuwe aanpak. We brengen de rotondes onder in het nieuwe reclamebeleid. Zo kunnen we de kosten voor onderhoud betalen én zorgen we voor een goed onderhouden omgeving.

D.3.2 DE GEMEENTE ZORGT ERVOOR DAT DE OPENBARE RUIMTE STEEDS BETER WORDT

A.3.2.1 We werken het Integraal Maatschappelijk Beheer Kader uit en we maken beheerplannen (Q2)

Het IMBK is een uitbreiding van het IBOR-plan. Waar het IBOR-plan vooral kijkt naar het onderhoud van de buitenruimte, kijkt het IMBK ook naar andere belangrijke thema's, zoals:

- Klimaatverandering;
- De overstap naar duurzame energie;
- Meer groen in de stad;
- Het vervangen van oude onderdelen in de buitenruimte.

Door op deze manier te werken, komen we minder snel voor verrassingen te staan. Zo houden we meer controle over het onderhoud van de openbare ruimte.

Nieuwe beheerplannen en Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) helpen om beter te plannen wanneer iets vervangen moet worden. Zo krijgen we ook beter inzicht in hoe groot de vervangingsopgave is. In 2026 zorgen we dat alle onderdelen van de buitenruimte een nieuw beheerplan hebben.

A.3.2.2 We zorgen voor een veilige en bereikbare openbare ruimte (Q1 - Q4)

We gaan de komende jaren veel armaturen en verlichting vervangen. Bij het vervangen kijken we integraal waar de straatverlichting verbeterd kan worden in verband met de veiligheid. Deze werkzaamheden worden in ieder geval uitgevoerd in de wijken Oude Stad en Oost en op plaatsen die als knelpunt naar voren komen bij het opstellen van wijkveiligheidsplannen (zie A.2.1.3). Ook zorgen we dat het groen bij oversteekplaatsen en maatschappelijke gebouwen tijdig wordt gesnoeid. Zo blijft alles goed zichtbaar en zorgen we voor meer veiligheid.

We gaan achterstallig onderhoud aan de wegen, parkeerplaatsen en stoepen wegwerken Tijdens deze werkzaamheden zullen regelmatig wegen worden afgesloten. We zorgen dan voor omleidingsroutes en communiceren hierover.

A.3.2.3 We werken aan een mooiere buitenruimte met een nieuw sierheesterconcept (Q4)

In alle wijken willen we de uitstraling verbeteren. Dit doen we door met sierheesters te werken. Dat zorgt voor een betere kwaliteit van de omgeving én maakt het onderhoud makkelijker en efficiënter.

In 2024 en 2025 hebben we al goede ervaringen opgedaan met nieuwe plantvakken met vaste planten. De reacties hierop zijn positief. Deze plantvakken zijn nu vooral in bijzondere gebieden te vinden, zoals parken en de historische binnenstad. We willen dit ook in woonwijken en langs belangrijke wegen toepassen.

D.3.3 DE GEMEENTE HELPT DE INWONER OP EEN DUIDELIJKE EN VRIENDELIJKE MANIER

A.3.3.1 We betrekken de inwoners actief door duidelijke informatie (Q1 - Q2)

In 2025 kregen we klachten over het groot onderhoud aan bosplantsoenen. Vooral de communicatie over de werkzaamheden bleek onvoldoende.
Daarom gaan we voortaan eerder en duidelijker communiceren over snoeiwerk. We delen de planning met:

- Dorpsraden en wijkraden;
- Directe omwonenden;
- De Bergen op Zoomse Bode;
- Overheid.nl.

Zo zorgen we dat inwoners en partners goed weten waar en wanneer we gaan snoeien.

A.3.3.2 We voeren het speelruimteplan uit (Q1-Q4)

Het speelruimteplan zorgt voor een betere inrichting van de speelplekken in de gemeente. Het doel is om de bestaande speelplekken te verbeteren en beter te laten aansluiten bij de wensen van kinderen, jongeren en ouders. We voeren dit plan uit in de tweede helft van 2026 uit.

A.3.3.3 We werken aan mobiliteitsvraagstukken naar aanleiding van de nota Mobiliteit (Q1 - Q2)

In 2026 werken we onder andere aan oplossingen en bijbehorende budgetten op de volgende gebieden:

- Parkeerproblemen in de Jazzbuurt;
- Parkeerproblemen op de Bergse Plaat;
- Geluidsoverlast op de Randweg;
- Doorstromingscontrole.

A.3.3.4 We maken een Landschapsontwikkelinguitvoeringsplan (Q2 en Q3)

Begin 2026 presenteren we het Landschapsontwikkeling-uitvoeringsplan (LOUP) aan de gemeenteraad. Om dit plan tot een succes te maken, stellen we een duidelijk uitvoeringsplan op. Dit plan laat zien wat we de komende jaren gaan doen. Zo kunnen we de 'ruimte voor ruimte'-gelden goed inzetten om onze gemeente nog mooier en groener te maken.

INDICATOREN

In de tabel hieronder is te zien welk kwaliteitsniveau er is behaald en wat vooraf was afgesproken.

- A staat voor de ambitie: wat we willen bereiken;
- S staat voor de score: wat we echt hebben behaald;
- Is een vakje rood, dan hebben we minder goed gescoord dan de ambitie;
- Is een vakje groen, dan hebben we beter gescoord dan de ambitie.

Thema's	Binnen-stad		Bijzondere gebieden		Invals-wegen		Woon-gebieden		Industrie-gebieden		Parken		Recreatie-gebieden		Buiten-gebied	
	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S	A	S
Groen	B	B	B	B	B	B	B	B	C	D	B	B	C	C	C	C
Verhar-ding	B	B	B	B	B	B	B	C	C	C	B	B	C	C	C	C
Water	B	A	B	A	B	A	B	A	C	A	B	A	C	A	C	A
Riolering	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
CVK*	B	C	B	C	B	C	B	C	B	B	B	C	B	C	B	C
Meubilair	B	B	B	B	B	B	B	B	C	C	B	B	C	D	C	C
Reiniging	A	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B

Bron: De gebruikte bron is www.bergenopzoom.apptimizeplatform.nl
CVK staat voor Civieltechnische Kunstwerken*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Grondstoffenbeleidsplan	2024
Beleidsvisie Materieel erfgoed	2013
Beleidsnota Parkeren	2013
Gebiedsvisie Brabantse Wal – Bergen op Zoom Oost	2010
Gemeentelijk Waterplan 2024-2027	2023
Groenstructuurplan	2006
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) 2023-2027	2022
Nota Mobiliteit (nog door de raad vast te stellen)	2025
Strategische visie Theodorushaven	2009
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Visie Duurzame Ontwikkeling	2014

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	1.384	1.188	1.173	1.173	1.173	1.173
Lasten	40.236	23.637	24.056	24.354	24.417	24.614
Totaal saldo van baten en lasten programma 3	-38.852	-22.450	-22.883	-23.181	-23.244	-23.441
Onttrekkingen aan reserves	4.792	77	77	77	77	77
Stortingen in reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat programma 3	-34.060	-22.373	-22.806	-23.104	-23.167	-23.364

TOELICHTING

Beginstand Programma 3 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	990	990	990	990
Lasten	-23.438	-23.473	-23.546	-23.396
Saldo	-22.448	-22.482	-22.556	-22.406
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-310	-313	-316	-312
Kapitaallasten	106	-192	-216	-310
Personeelskosten	36	73	110	110
Arreaalaccress openbare ruimte	-309	-309	-309	-566
Evenementen	119	119	119	119
Eindtotaal	-22.806	-23.104	-23.167	-23.364

BEGROTINGSMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten
€ 310.000 nadeel (structureel)

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 310.000.

Kapitaallasten **€ 106.000 voordeel (structureel)**

In 2026 zijn de kapitaallasten € 106.000 lager dan eerder geraamd. Dat komt vooral doordat de rekenrente vanaf 1 januari 2025 is verlaagd van 1,5% naar 1,25%. Hierdoor zijn de rentekosten lager. In de jaren daarna lopen de kapitaallasten juist op. Dat komt omdat lopende investeringen worden afgerond en er vanaf het jaar na afronding nieuwe kapitaallasten in de begroting komen.

Personeelskosten **€ 36.000 voordeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.

Areaalaccress openbare ruimte **€ 309.000 nadeel (structureel)**

Het areaalaccres 2025 ontstaat door meer areaal en hogere marktprijzen. Bijna het hele accres (98%) komt door die hogere prijzen. Deze liggen in 2025 boven de prijsstijging van 2,3% waarmee in de begroting 2025 is gerekend.

Evenementenkasten **€ 119.000 voordeel (structureel)**

Om de kosten en opbrengsten voor evenementen beter inzichtelijk te hebben, zijn de kosten voor elektra en onderhoud van civieltechnische kunstwerken verplaatst van programma 3 (Beheer Openbare Ruimte) naar programma 4 (Economie). Hierdoor ontstaat in dit programma een voordeel.

RESERVES

Een volledige toelichting op alle reservemutaties staat in paragraaf 2.3.

PROGRAMMA 4 - ECONOMIE

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het aantrekken van meer en diverse werkgelegenheid, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur (de businesscases cultuur en sport) tot aan Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)leefstad met recreatieve hotspots als de Bergse Heide en de Boulevard (waaronder de Waterschans). De luiken moeten open en zichtbaar worden voor andere overheden in Den Bosch, Den Haag en Brussel. Ook gaan we meer en beter samenwerken met andere steden, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen om onze campussen (Agro- economie, Biobased, (Podium)Techniek en Zorg) verder te versterken.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.4.1 De gemeente creëert ruimte voor Economie

- A.4.1.1 We bieden ruimte voor het MKB op Schans VI (Q1-Q4)
- A.4.1.2 We verkennen de omvorming van locaties voor woningbouw in Halsteren via schuifpuzzel (Q1-Q4)
- A.4.1.3 We versterken het lokale en regionale bedrijfsleven door de ontwikkeling Ster van Lepelstraat (Q1-Q4)
- A.4.1.4 We stellen een ruimtelijk-economisch toekomstbeeld op voor het werklandschap Auvergnepolder (Q1-Q4)

D.4.2 De gemeente faciliteert de transitie naar een nieuwe economie

- A.4.2.1 We faciliteren de samenwerking tussen ondernemers via een gemeentebreed ondernemersfonds (Q1-Q4)
- A.4.2.2 We vergroenen en verduurzamen onze bedrijventerreinen (Q1-Q4)
- A. 4.2.3 We werken aan een veiligere en economische aantrekkelijkere Theodorushaven (Q4)
- A.4.2.4 We stimuleren plantbased door onderzoeksfaciliteiten in het DAB-lab (Q1-Q4)

D.4.3 De gemeente zet in op een beleefbare binnenstad, dorpskernen en wijkcentra

- A.4.3.1 We breiden onze gereedschapskist uit om leegstand aan te pakken (Q1-Q4)
- A.4.3.2 We vergroenen ons winkelgebied en maken een plan voor een betere parkeergarage De Parade én bewaakte fietsenstalling (Q1-Q4)

D.4.4. De gemeente faciliteert een veelzijdige en duurzame vrijetijdsbesteding

- A.4.4.1 We rollen de positionering van Bergen op Zoom uit en zetten onze gemeente op de kaart (Q1-Q4)
- A.4.4.2 We ontwikkelen het VVV door tot een eigentijdse citymarketing-organisatie (Q1-Q4)

D.4.1 DE GEMEENTE CREËERT RUIMTE VOOR ECONOMIE

A.4.1.1 We bieden ruimte voor het MKB op Schan VI (Q1-Q4)

Werklandschappen zijn belangrijk voor onze regionale en lokale economie. Het werklandschap 'Oude Molen' maakt deel uit van de grotere gebiedsontwikkeling Schans VI. Naast de ontwikkeling van een werklandschap, gaat het om toevoeging van woningen. Het aantal woningen wordt duidelijk na overleg met betrokken partijen en de grondexploitatie. Het werklandschap 'Uitbreiding Oude Molen' heeft een oppervlakte van circa 15 ha, waarvan 10 ha netto uitgeefbaar is. Het werklandschap wordt specifiek voor het lokale MKB ontwikkeld. Dit betekent dat de kavels maximaal 0,5 ha zijn. Met deze plek geven we ruimte aan de lokale MKB'er om er zich te vestigen of door te groeien binnen onze gemeentegrenzen.

Voor de ontwikkeling van Schans VI (o.a. de ontwikkeling van werklandschap) worden in 2026 de volgende producten opgeleverd:

1. Een vastgesteld integraal programma van eisen;
2. Een vastgesteld gebiedspaspoort;
3. De eerste stap gemaakt met onderzoeken naar water en bodem, flora en fauna en stikstof;
4. De eerste stap gemaakt naar een stedenbouwkundig plan.

A.4.1.2 We verkennen de omvorming van locaties voor woningbouw in Halsteren via schuifpuzzel (Q1-Q4)

Met de ontwikkeling van het werklandschap Schans VI komt een nieuwe behoefte scherp in beeld: wonen. Halsteren groeit, en die groei vraagt om een toekomstvisie waarin werken, wonen en leefbaarheid hand in hand gaan. Uitbreidingslocaties als Schans VI ontstaan door functies op de juiste plek te combineren, wat voor zowel woningzoekenden en MKB'ers kansen biedt. Daarom gaan we een 'ruimtelijke schuifpuzzel' leggen met een specifiek toekomstbeeld voor Halsteren. Hierin verkennen we hoe wonen en werken elkaar kunnen versterken. In 2026 delen we de resultaten met de raad.

Met het verkennen van woningbouw via schuifruimte leveren we in 2026 het volgende product op:

1. Een Toekomstbeeld voor Halsteren met nieuwe woningbouwlocaties via schuifruimte

A.4.1.3 We versterken het lokale en regionale bedrijfsleven door de ontwikkeling Ster van Lepelstraat (Q1-Q4)

Het werklandschap Ster van Lepelstraat is in de Omgevingsvisie aangemerkt als strategische reserve en kan daardoor als logistieke hub perspectief bieden aan het lokale bedrijfsleven. Door het ontwikkelen van het werklandschap Ster van Lepelstraat ontstaat er schuifruimte op andere bedrijfskavels in de gemeente. Een voorbeeld hiervan is het vrijspelen van kavels op de Theodorushaven, waardoor watergebonden bedrijvigheid zich hier kan vestigen. Hierbij wordt uitgegaan van het bereiken van regionale meerwaarde voor Bergen op Zoom en de regio West-Brabant-West (Stedelijke Regio West-Brabant).

Voor de ontwikkeling van de Ster van Lepelstraat worden in 2026 de volgende producten opgeleverd:

1. Een regionale programmastatus binnen het samen werkingsverband van de Stedelijke Regio West-Brabant met Provincie Noord-Brabant;
2. Een eerste start met de uitwerking van een haalbare voorkeursvariant;
3. Een doorlopen participatietraject met als beoogde uitkomst maatschappelijk draagvlak voor deze ontwikkeling;
4. Een vastgesteld gebiedspaspoort;
5. Het maken van samenwerkingsafspraken met de initiatiefnemer voor een zorgvuldige belangenafweging.

A.4.1.4 We stellen een ruimtelijk-economisch toekomstbeeld op voor het werklandschap Auvergnepolder (Q1-Q4)

Op basis van de Pijlervisie Economie wordt in 2026 gewerkt aan een plan voor een nieuw en toekomstbestendig werklandschap in de Auvergnepolder. De Auvergnepolder krijgt namelijk steeds meer te maken met uitdagingen op het gebied van netcongestie, natuur- en waterkwaliteit en economische potentie. Denk hierbij aan ruimtelijke claims zoals windturbines en het hoogspanningsstation. Om hierop grip te krijgen, willen we een ruimtelijk-economisch toekomstbeeld opstellen voor het werklandschap Auvergnepolder. Dit profiel richt zich specifiek op duurzame ondernemingen die zich bezighouden met plantaardige productie en circulaire bedrijfsvoering – in lijn met de Pijlervisie Economie. Daarbij kijken we ook naar andere functies, zoals milieuzonering, bereikbaarheid en de inrichting van het landschap. Hierdoor kan het gebied meerwaarde bieden voor de toekomst van onze gemeente.
Het toekomstbeeld stellen we in afstemming met diverse partners op, zoals: Delta Agrifood Business, bedrijvennetwerken, onderwijsinstellingen en de Provincie Noord-Brabant – en vanzelfsprekend ook met omwonenden en de gemeenteraad. Tegelijkertijd kijken we naar de betrokkenheid van potentiele gebruikers, zodat de plannen aansluiten bij de vraag uit de markt. Door deze gezamenlijke aanpak willen we komen tot een gedragen en onderbouwd toekomstbeeld om grip te krijgen op de uitdagingen in de polder.

Voor het opstellen van een ruimtelijk-economisch profiel voor werklandschap Auvergnepolder wordt in 2026 het volgende product opgeleverd:

1. Een profiel en Toekomstbeeld voor het werklandschap Auvergnepolder.

D.4.2 DE GEMEENTE FACILITEERT DE TRANSITIE NAAR EEN NIEUWE ECONOMIE

A.4.2.1 We faciliteren de samenwerking tussen ondernemers via een gemeentebreed ondernemersfonds (Q1-Q4)

Lokale ondernemers krijgen met steeds meer uitdagingen te maken. Grote vraagstukken zoals verduurzaming, arbeidsmarktontwikkeling en bereikbaarheid zijn uitdagingen die bijna iedere ondernemer aangaan. Om de problemen op te lossen, is steeds intensievere samenwerking nodig tussen ondernemers. Een succesvol middel om die samenwerking te organiseren, is een gemeentebreed ondernemersfonds. Onder andere Leiden, Utrecht en Helmond hebben hier goede ervaringen mee. Afhankelijk van de mate van draagvlak bereiden we een raadsvoorstel voor om het ondernemersfonds per 1 januari 2027 in te voeren.

Voor de totstandkoming van het ondernemersfonds wordt in 2026 het volgende product opgeleverd:

1. Een raadsvoorstel tot in werking treden van het ondernemersfonds per 1 januari 2027 mits hiervoor voldoende draagvlak bestaat.

A.4.2.2 We vergroenen en verduurzamen onze bedrijventerreinen (Q1-Q4)

In 2026 bouwen we verder aan het programma Grote Oogst voor het verduurzamen, vergroenen en toekomstbestendig maken van bedrijventerrein TNP. De aanpak hiervoor richt zich op de drie deelopgaven Energie, Klimaatadaptie en Circulaire Economie. Met deze deelopgaven gaan we een aantal concrete stappen maken door: het onderzoeken van collectieve afvalinzameling op onze bedrijventerreinen, het vergroenen van de buitenruimte met het aanleggen van wandel- en fietspaden op bedrijventerrein TNP (lees: voor een gezonde werk- en leefomgeving voor werknemers) en een haalbaarheidsonderzoek naar een energiehub en potentieel gebruik van restwarmte. Via deze aanpak maken we van TNP een meer energieneutraal en duurzaam werklandschap voor ondernemers en werknemers.

Op basis van deze aanpakken via Programma Grote Oogst leveren we in 2026 de volgende producten op:

1. De resultaten uit het onderzoek voor de mogelijkheid tot collectieve afvalinzameling op TNP;
2. Wandel- en fietspaden die op TNP aangelegd zijn met extra vergroening voor (en door) ondernemers en werknemers;
3. De resultaten uit de onderzoeken voor een circulair energy hub en potentieel gebruik van restwarmte op TNP.

A. 4.2.3 We werken aan een veiligere en economische aantrekkelijkere Theodorushaven (Q4)

In 2026 zet de gemeente zich verder in voor het verduurzamen en toekomstbestendig maken van de Theodorushaven. Een belangrijke stap in dit proces is het verbeteren van de stroomvoorziening voor elektrische scheepvaart. Daarom brengen we samen met de netbeheerder en havengebruikers de huidige en gewenste capaciteit voor walstroom in kaart. De technische verkenning hiervan willen we in Q4 terugkoppelen aan de raad.

Daarnaast willen we onze watergebonden kavels juridisch beter beschermen. Deze kavels zijn schaars en strategisch belangrijk, zeker in het licht van de economische koers waarin vervoer over water een grotere rol speelt. Samen met Brabant Ports onderzoeken we hoe we deze kavels juridisch optimaal kunnen benutten, volgens de uitgangspunten van de Pijlervisie Economie.

Ook de veiligheid in de haven krijgt extra aandacht. Binnenhavens worden steeds kwetsbaarder voor ondermijning. Om hier grip op te krijgen, zetten we samen met watergebonden bedrijven, Brabant Ports en ondernemersvereniging TNP een bewustwordingscampagne op. Deze richt zich op het personeel dat actief is in de haven, met als doel hen beter te laten signaleren en melden bij verdachte situaties. Zo werken we gezamenlijk aan een veilige havenomgeving, als onderdeel van de bredere Veiligheidsaanpak van de gemeente.

Met het inzetten op de havensamenwerking voor de versterking van de Theodorushaven leveren we in 2026 de volgende producten op:

1. De raad via een raadsinformatiebrief bijpraten over de technische verkenning naar walstroomcapaciteit, de juridische mogelijkheden voor het beschermen van watergebonden kavels en de resultaten van de bewustwordingscampagne tegen ondermijning in de binnenhaven.

A.4.2.4 We stimuleren plantbased door onderzoeksfaciliteiten in het DAB-lab (Q1-Q4)

Via de Pijlervisie Economie willen we onze plantbased ambities op een aantal manieren vormgeven. Met het raadsbesluit van december 2024 heeft de raad besloten om via het spoor van het DAB-lab de plantbased economie te versterken. Dat betekent dat het DAB de komende drie jaar op de huidige basis wordt voortgezet waarbij eigendom en beheer van het gebouw en perceel bij de gemeente blijft.

Tegelijkertijd wordt onderzocht hoe het DAB in 2027 over kan gaan in een nieuwe governance, waarbij het bezit van het gebouw toegankelijker wordt voor alle gebruikers. Hierdoor krijgen verschillende bedrijven en onderzoekers toegang tot geavanceerde apparatuur en technologieën voor plantbased innovaties. Deze faciliteiten worden mogelijk aangevuld met kansrijke onderdelen uit het GCC, dat momenteel zorgvuldig

ontbonden wordt. Met deze faciliteiten wil de gemeente het lokale en regionale bedrijfsleven verder versterken.

Met het versterken van de onderzoeksfaciliteiten in het DAB-lab, en het toevoegen van mogelijk kansrijke GCC-onderdelen, gaan we in 2026 de volgende producten opleveren:

1. De resultaten uit het governance-onderzoek voor het DAB-lab;
2. Het realiseren van gedeelde voorzieningen om plant based innovaties gerichter te ondersteunen voor bedrijven en onderzoekers;
3. Inzicht in kansrijke onderdelen van het GCC die – indien mogelijk - geïntegreerd worden in het DAB-lab in 2027.

D.4.3 DE GEMEENTE HEEFT EEN BELEEFBARE BINNENSTAD, DORPSKERNEN EN WIJKCENTRA

A.4.3.1 We breiden onze gereedschapskist uit om leegstand aan te pakken (Q1-Q4)

In 2023 is de visie 'Toekomstbeeld Binnenstad 2030' vastgesteld. In deze visie staan vijf ambities en ontwikkelprincipes om van de binnenstad een beleefstad te maken; een place to be. Voor de uitvoering van de visie hebben we specifiek beleid voor de binnenstad gemaakt, waaronder de Beleidsregels Binnenstad Bergen op Zoom. Het in 2025 op te leveren afweegkader 'commerciële voorzieningen' geeft ons ruimte om innovatief, divers en duurzaam ondernemerschap beter te faciliteren. Daarnaast faciliteren we via de eerder vastgestelde beleidsregels de omvorming naar woningen. In het verlengde daarvan verkennen wij of een revolverend vastgoedfonds deze beweging kan helpen versnellen.
Met het bestrijden van de leegstand in de binnenstad, en het bieden van meer mogelijkheden voor ondernemerschap, leveren we in 2026 de volgende producten op:

1. Het toepassen van het afweegkader 'commerciële voorzieningen';
2. Het toepassen van een leegstandsverordening om ondernemers en inwoners financieel te prikkelen om leegstand tegen te gaan;
3. Verkenning naar een revolverend vastgoedfonds om transformatie te versnellen.

A.4.3.2 We vergroenen ons winkelgebied en maken een plan voor een betere parkeergarage De Parade én bewaakte fietsenstalling (Q1-Q4)

In december 2024 hoorden we dat we een subsidie voor de Impulsaanpak Winkelgebieden hebben ontvangen. Met deze subsidie willen we onze binnenstad omvormen tot een beleefbaar gebied. In 2026 gaan we hiervoor straten vergroenen via het programma De Groene Gids. Ook gaan we een toekomstplan opstellen voor de parkeergarage De Parade en het gebied eromheen. Met deze stappen verbeteren we het wonen, werken en beleven in de binnenstad.

Met het faciliteren van de omvorming in de binnenstad gaan we in 2026 de volgende producten opleveren:

1. Op basis van De Groene Gids vergroenen we straten in de binnenstad;
2. Er is een plan opgesteld voor de toekomst van par keergarage De Parade en een bewaakte fietsenstalling.

D.4.4. DE GEMEENTE FACILITEERT EEN VEELZIJDIGE EN DUURZAME VRIJETIJDSBESTEDING

A.4.4.1 We rollen de positionering van Bergen op Zoom uit en zetten onze gemeente op de kaart (Q1-Q4)

In 2026 brengen we de nieuwe positionering van Bergen op Zoom tot leven met een duidelijke en doelgerichte aanpak. We vertalen onze merkwaarden naar heldere communicatie, herkenbare evenementen, aantrekkelijke toeristische producten en passend gemeentelijk beleid, zodat wonen, werken en recreëren met elkaar verbonden is volgens de Pijlervisie Economie. Daarmee laten we inwoners, ondernemers en bezoekers duidelijk zien waar Bergen op Zoom voor staat. We zorgen dat we op koers blijven door te investeren in een goede merkbeheerstructuur. We volgen de impact van de positionering nauwkeurig.

In 2026 leveren we het volgende product op:

1. We stellen een meerjarenplan op om de positionering van Bergen op Zoom te borgen en op de kaart te zetten.

A.4.4.2 We ontwikkelen het VVV door tot een eigentijdse citymarketingorganisatie (Q1-Q4)

In 2026 bouwen we verder op de vastgestelde scenariokaart VVV, die duidelijke keuzes aanreikt voor de stimulering van toerisme en vrijetijdseconomie in Bergen op Zoom. Samen met een positioneringsanalyse smeden we één krachtig, gezamenlijk verhaal. Daarmee vergroten we actief de aantrekkingskracht van de stad, versterken we het lokale ondernemerschap en realiseren we concrete, aantrekkelijke

initiatieven die inspelen op toekomstige behoeften en beleving van bezoekers en (toekomstige) bewoners in de stad en dorpen.

In 2026 leveren we het volgende product op:

1. Een raadsvoorstel voor een citymarketingorganisatie gebaseerd op de scenariokaart VVV en het positioneringsprofiel van Bergen op Zoom.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2021	2022	2023	2024
Economie: functiemenging (verhouding tussen banen en woningen), als percentage	54,2 (2023)	50,0	50,4	50,9	n.n.b.
Economie: Vestigingen (van bedrijven), aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	181,8 (2023)	145,3	151,6	163,3	n.n.b.

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Pijlervisie economie	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Regio West-Brabant (RWB)	De Regio West-Brabant (RWB) is een alliantie van zestien gemeenten met als doel de regio te versterken en stimuleren op het gebied van onder andere economie en arbeidsmarkt, mobiliteit, duurzaamheid en onderwijs. Daarnaast is de RWB een strategische gesprekspartner voor onder andere de provincie, de nationale overheid en Europa, waar het gaat om de toekomst van de regio en beschikbare fondsen.	€ 431.000
Rewin NV	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. De begroting van het Rewin maakt onderdeel uit van de Begroting RWB.	€ 277.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	6.388	5.271	4.879	2.186	2.225	2.225
Lasten	7.534	9.518	9.343	7.051	7.012	6.993
Totaal saldo van baten en lasten programma 4	-1.146	-4.247	-4.464	-4.865	-4.787	-4.768
Onttrekkingen aan reserves	610	187	-	-	-	-
Stortingen in reserves	1.617	541	727	-	-	-
Resultaat programma 4	-2.153	-4.600	-5.191	-4.865	-4.787	-4.768

TOELICHTING

Beginstand Programma 4 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	3.358	2.009	2.046	2.046
Lasten	-7.805	-6.132	-6.112	-6.112
Saldo	-4.447	-4.123	-4.066	-4.066
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-10	6	8	8
Kapitaallasten	139	137	134	153
Personeelskosten	-825	-801	-779	-779
Grondbedrijf	399	0	0	0
Evenementen	-132	-132	-132	-132
Snippergroen	268	0	0	0
Grote oogst	-234	0	0	0
Bijdrage Stedelijke Regio West-Brabant	49	49	49	49
Subtotaal	-4.792	-4.865	-4.787	-4.768
Reservemutaties grondexploitaties	-399	0	0	0
Eindtotaal	-5.191	-4.865	-4.787	-4.768

BEGROTINGSMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 10.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 10.000.

Kapitaallasten **€ 139.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten in 2026 komen € 139.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2025. Dit wordt vooral veroorzaakt door een structurele verla¬ging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is vanaf 1 januari 2025 teruggebracht van 1,5% naar 1,25%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Personeelskosten **€ 825.000 nadeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent. Daarnaast is er 3,5 FTE aan formatie van programma 6 recreatie overgeheveld naar programma 4 vrijetijdseconomie.

Grondbedrijf **€ 399.000 voordeel (structureel)**

Dit betreft een winstneming op bedrijventerrein Oude Molen. Deze wordt in de Algemene reserve gestort.

Evenementenkasten **€ 132.000 nadeel (structureel)**

Voor een duidelijker beeld van de kosten en opbrengsten voor evenementen zijn de kosten voor elektra en onderhoud van evenementenkasten budget neutraal verplaatst van programma 3 Beheer Openbare Ruimte naar programma 4 Economie. Dit levert in programma 4 een nadeel op.

Daarnaast is op basis van het werkelijk verbruik het budget voor energiekosten met € 13.000 verhoogd. Bekeken wordt of dit ook leidt tot een hogere doorbelasting van energiekosten. In het 2e Concernbericht van 2026 komen we hierop terug.

Snippergroen **€ 268.000 voordeel (structureel)**

De opbrengsten uit snippergroen zijn € 100.000 hoger. Dit komt vooral omdat inkomsten die voor 2025 gepland waren, verschuiven naar 2026. Door nieuwe afspraken met de marktpartij die dit werk doet, verwachten we € 168.000 minder kosten.

Grote oogst **€ 234.000 nadeel (Incidenteel)**

Voor het project Grote Oogst verwachten we € 234.000 aan kosten te maken. Dit project richt zich op de verduurzaming van bedrijventerreinen. Dit wordt betaald uit de reserve Duurzaamheid. De onttrekking aan deze reserve vindt plaats in programma 9 Milieu.

Overige bijstellingen	
Bijdrage Stedelijke Regio West-Brabant	€ 49.000 voordeel (structureel)

RESERVES

De winstneming op bedrijventerrein Oude Molen wordt in de Algemene Reserve gestort.

PROGRAMMA 5 - ONDERWIJS

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Bergen op Zoom is een gemeente waar de kinderen, maar ook de kinderen van de omliggende gemeenten, goed onderwijs kunnen volgen. Het aanbod van het onderwijs is divers; van voorschoolse educatie, primair onderwijs, voortgezet onderwijs tot het MBO. Binnen het onderwijs willen we dat alle kinderen dezelfde kansen krijgen. Het onderwijs is op elkaar afgestemd in een doorlopende leerlijn en afgestemd op de behoeften van de lokale en regionale arbeidsmarkt. De scholen zijn goed onderhouden, veilig en duurzaam. Het onderwijs moet inclusief zijn en toegankelijk voor alle kinderen, passend bij hun mogelijkheden. Daarnaast wordt via volwassenenonderwijs ingezet op digitale vaardigheden en de ontwikkeling van taalvaardigheid van inwoners die de Nederlandse taal willen leren en/of verbeteren. De gemeente heeft extra aandacht voor overheidscommunicatie, om deze begrijpelijker te maken voor de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.5.1 In Bergen op Zoom zijn scholen heel, veilig, inclusief, toegankelijk en duurzaam

- A.5.1.1 We geven kinderen op school en in de opvang op tijd hulp (Q1-Q4)
- A.5.1.2 We geven kinderen in kwetsbare situaties meer onderwijskansen (Q1-Q4)
- A.5.1.3 We maken scholen klaar voor de toekomst (Q1-Q4)

D.5.2 In Bergen op Zoom hebben we een robuust onderwijsaanbod

- A.5.2.1 We helpen scholen en en bedrijven om beter met elkaar samen te werken (Q1-Q4)
- A.5.2.2 We zorgen ervoor dat leerlingen vaker op school zijn (Q1-Q4)

D.5.3 In Bergen op Zoom is zo min mogelijk sprake van laaggeletterdheid bij ouders/volwassenen

- A.5.3.1 We pakken laaggeletterdheid samen aan in Bergen op Zoom (Q1-Q4)
- A.5.3.2 We helpen gezinnen om thuis meer met taal bezig te zijn (Q1-Q4)

D.5.1 IN BERGEN OP ZOOM ZIJN SCHOLEN HEEL, VEILIG, INCLUSIEF, TOEGANKELIJK EN DUURZAAM

A.5.1.1 We geven kinderen op school en in de opvang op tijd hulp (Q1-Q4)

We willen kinderen op tijd helpen als ze problemen hebben. Daarom geven we jeugdhulp op school en in de opvang. Zo voorkomen we dat ze later zwaardere en duurdere hulp nodig hebben.

We zorgen dat er jeugdhulp beschikbaar is in de opvang. Op alle basisscholen en middelbare scholen werkt een jeugdprofessional. Deze persoon helpt kinderen en jongeren met hun problemen. Op meerdere middelbare scholen krijgen leerlingen extra hulp. Dit gebeurt via een speciale voorziening, samen met het samenwerkingsverband Brabantse Wal.

A.5.1.2 We geven kinderen in kwetsbare situaties meer onderwijskansen (Q1-Q4)

We zorgen dat kinderen die thuis minder kansen hebben, goede peuteropvang krijgen en in het onderwijs meer ondersteuning krijgen. Zo voorkomen we problemen zoals criminaliteit en onnodige jeugdzorg.

We werken samen met scholen, opvang, jeugdzorg, gezondheidszorg, welzijnsinstellingen en de Bibliotheek. We voeren de plannen uit die in de uitvoeringsagenda Sociaal en Veilig staan. Daarbij sluiten we aan bij de ontwikkeling van stevige lokale teams. In 2026 maken we een nieuw onderwijskansenplan voor de periode 2027 tot en met 2030.

A.5.1.3 We maken scholen klaar voor de toekomst (Q1-Q4)

We zorgen dat schoolgebouwen goed zijn voorbereid op de toekomst. Daarom vernieuwen we het huisvestingsplan voor scholen. Het BVG-gebouw (op Plein 13) wordt verbouwd zodat het tijdelijk gebruikt kan worden als school. Basisschool De Grebbe krijgt een nieuw gebouw en De Aanloop krijgt een extra lokaal. In het IHP was hier al rekening mee gehouden.

We onderzoeken of en waar een tweede locatie kan komen voor Islamitische Basisschool El Feth. Voor middelbare scholen is er geen speciaal huisvestingsplan zoals het IHP. De verantwoordelijkheid voor deze gebouwen ligt niet meer bij de gemeente. Toch moet de gemeente volgens de wet zorgen voor goede schoolgebouwen. Daarom maken we afspraken over nieuwbouw met Curio voor hun scholen en met OMO voor de scholen Roncalli en MollerJuvenaat.

Samen met schoolbesturen kijken we of schoolgebouwen en gymlokalen ook gebruikt kunnen worden voor andere activiteiten, zoals kunst, sport, ontmoeting en zorg. Dit is een opdracht vanuit het uitvoeringsprogramma pijlervisie Sociaal Domein.

We maken een duidelijk verschil tussen kosten voor voorbereiding en kosten voor de bouw zelf. We doen onderzoek naar mogelijke locaties voor de Krabbenkooi. Voor de scholen Springplank en St. Maarten zijn nog twee mogelijke locaties. Het college moet hieruit een keuze maken. Daarvoor is eerst extra onderzoek nodig, zodat er een goede beslissing genomen kan worden. We bekijken of Auris Montaal en Marco Polo een extra impuls kunnen krijgen voor een beter klimaat in het gebouw. Tot slot wordt het bestaande gebouw van El Feth gerenoveerd en duurzamer gemaakt.

Bij het verbouwen en bouwen van scholen zorgen we ervoor dat de gebouwen energie-neutraal zijn. We letten ook op duurzaam vervoer van leerlingen.

D.5.2 IN BERGEN OP ZOOM HEBBEN WE EEN ROBUUST ONDERWIJSAANBOD

A.5.2.1 We helpen scholen en bedrijven om beter met elkaar samen te werken (Q1-Q4)

We willen dat jongeren goed worden voorbereid op werk. Daarom stellen we een regisseur aan die onderwijs en bedrijven beter met elkaar verbindt. Hoe de gemeente dat kan doen, wordt in de laatste maanden van 2025 onderzocht. Hier wordt in 2026 een plan voor gemaakt. De Pijlervisie Economie en het uitvoeringsprogramma van de Pijlervisie Sociaal en Veilig zijn het vertrekpunt voor het onderzoek. De gemeente helpt mee aan de ontwikkeling van een campus voor vmbo en mbo. Ook maken we een plan voor de toekomst van het beroepsonderwijs.

We organiseren bijeenkomsten waarin onderwijs en werk samenkomen. De gemeente Bergen op Zoom helpt scholen en bedrijven om opleidingen in techniek, horeca, podiumkunst en evenementen te verbeteren. Ze werken samen, geven advies en zorgen voor goede regels en ondersteuning. Zo krijgen jongeren betere kansen op werk en leren ze in de praktijk. Tot slot zetten we ons in om het voor mbostudenten makkelijker te maken een woning te vinden.

A.5.2.2 We zorgen ervoor dat leerlingen vaker op school zijn (Q1-Q4)

We willen dat leerlingen vaker op school zijn. Daarom werken we met de MAS-aanpak (Methodische Aanpak Schoolverzuim).

Deze aanpak helpt om problemen vroeg te herkennen en biedt leerlingen positieve begeleiding. We richten ons op het stimuleren van aanwezigheid, in plaats van het straffen van verzuim. We bereiden ons voor op een nieuwe wet: Van school naar duurzaam werk. Deze wet gaat waarschijnlijk in op 1 januari 2026. De wet zorgt ervoor dat jongeren tot 27 jaar hulp krijgen. Vooral jongeren die extra ondersteuning nodig hebben. Doorstroomcoaches gaan jongeren langer begeleiden. Dat doen zij samen met scholen en hulpverleners.

Daarnaast voeren we de acties uit het uitvoeringsplan 2026–2028 uit. In dit plan werken wij samen met de gemeenten Roosendaal, Halderberge, Steenbergen en Woensdrecht. Samen zorgen we dat jongeren vaker op school zijn. We helpen jongeren die uitvallen. We begeleiden hen naar onderwijs, werk of zorg. De uitvoering gebeurt lokaal. We werken met één gezamenlijke aanpak en een centrale coördinatie. Het uitvoeringsplan bevat een aantal voorgenomen acties die bijdragen aan het voorkomen van schooluitval. De precieze uitvoering stemmen we nog af met de betrokken gemeenten en partners. De focus ligt op samenwerking, maatwerk en het versterken van schoolaanwezigheid.

D.5.3 IN BERGEN OP ZOOM IS ZO MIN MOGELIJK SPRAKE VAN LAAGGELETTERDHEID BIJ OUDERS/VOLWASSENEN

A.5.3.1 We pakken laaggeletterdheid samen aan in Bergen op Zoom (Q1-Q4)

In 2026 gaan we verder met onze brede aanpak tegen laaggeletterdheid. We vinden het belangrijk dat inwoners beschikken over voldoende basisvaardigheden om mee te doen in de samenleving, Daarom helpen we inwoners om beter te worden in taal, rekenen en digitale vaardigheden. Ook willen we voorkomen dat laaggeletterdheid van ouder op kind wordt doorgegeven. Dit doen we samen met onze vaste partners: Bibliotheek West-Brabant, Curio, VIV, WijZijn en het Digi-Taalhuis.

We passen ons lokale plan aan op het nieuwe regionale plan voor 2026–2029. We versterken de gezinsaanpak, waarbij we ouders helpen om thuis een taalrijke omgeving te bieden. We werken hierbij samen met kinderopvang, scholen en consultatiebureaus.

We bereiden ons voor op veranderingen in de financiering, zoals de overgang van de SPUK-regeling naar een fondsuitkering en mogelijke decentralisatie via het Gemeentefonds. We blijven ons inzetten om meer inwoners te bereiken en te ondersteunen.

A.5.3.2 We helpen gezinnen om thuis meer met taal bezig te zijn (Q1-Q4)

In 2026 blijven we als gemeente de regie voeren op de Gezinsaanpak Geletterdheid. We helpen ouders om thuis een taalrijke omgeving te creëren en ondersteunen hen in hun rol als eerste taalonderwijzers van hun kinderen. We maken een digitale praatplaat voor professionals. Hierin staan alle taalinitiatieven in Bergen op Zoom duidelijk bij elkaar. Zo kunnen professionals ouders beter informeren en doorverwijzen, en wordt samenwerking makkelijker.

We stimuleren samenwerking tussen jeugd, participatie en educatie, op basis van de verordening sociaal domein. Met het onderwijskansenbudget betalen we voor drie interventies: Lezen op Recept (voorlezen aan kinderen van 0–4 jaar), Thuis in Taal (taal aanbieden aan de ouders van kinderen van 2–6 jaar) en de VoorleesExpress (voor kinderen van 2 tot en met 8 jaar). We gebruiken de subsidie van de Gelijke Kansen Alliantie voor het LeesFeest in het Huis van de Wijk, voor extra inzet van de VoorleesExpress en voor uitbreiding van de DoorleesExpress voor kinderen vanaf 8 jaar.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2021	2022	2023	2024
Absoluut verzuim, per 1.000 leerlingen	6,7 (2024)	1,8	5,3	8,4	8,8
Relatief verzuim, per 1.000 leerlingen	16 (2024)	17	21	25	28
Voortijdige schoolverlaters zonder Startkwalificatie (vsv'ers) (percentage)	2,3 (2024)	2,1	3,2	2,2	2,6

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website: www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Onderwijsagenda Brabantse Wal 2019-2022	2019
Onderwijskansenplan 2024-2026	2023
Verordening leerlingenvervoer (onderdeel integrale verordening)	2025
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs	2015
Subsidieregels voorschoolse educatie 2026	2025
LMC Uitvoeringsplan West-Brabant West 2021-2025	2021
Herziene Uitwerkingspact	2024
Beleidsregels last onder dwangsom bij handhaving van de Leerplicht 1969	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Leerplicht regionaal bureau	Regionale centrale leerlingadministratie; centralisering van het gegevensbeheer RMC en leerplicht (wettelijke taak) ten behoeve van betere controle op voortijdige schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/MBO zelf, maar ook Zorg en Veiligheidspartners.	€70.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	4.184	4.465	4.298	4.298	4.298	4.298
Lasten	12.827	13.919	14.159	15.009	15.031	15.332
Totaal saldo van baten en lasten programma 5	-8.643	-9.454	-9.861	-10.711	-10.733	-11.034
Onttrekkingen aan reserves	90	-	-	-	-	-
Stortingen in reserves		-	-	-	-	-
Resultaat programma 5	-8.553	-9.454	-9.861	-10.711	-10.733	-11.034

TOELICHTING

Beginstand Programma 5 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	4.200	4.200	4.200	4.200
Lasten	-14.125	-14.470	-14.657	-14.657
Saldo	-9.925	-10.270	-10.457	-10.457
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-441	-440	-440	-440
Kapitaallasten	260	-253	-95	-396
Personeelskosten	245	252	259	259
Eindtotaal	-9.861	-10.711	-10.733	-11.034

BEGROTINGSMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten
€ 441.000 nadeel (structureel)

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 441.000.

Kapitaallasten € 260.000 voordeel (structureel)

De kapitaallasten zijn in 2026 € 260.000 lager dan verwacht in de begroting 2025. Dit wordt vooral veroorzaakt door een structurele verla¬ging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is vanaf 1 januari 2025 teruggebracht van 1,5% naar 1,25%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

De nadelen in latere jaren komen door de afronding van lopende investeringen in scholen en de investeringsbudgetten die in het Uitvoeringsplan zijn opgenomen voor het IHP (Integraal Huisvestingsplan) die leiden tot hogere kapitaallasten.

Personeelskosten € 245.000 voordeel (structureel)

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.

PROGRAMMA 6 - SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur tot Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)leefstad. Bij sport en cultuur blijven de huidige financiële kaders leidend. Op de inhoudelijke kaders is bijsturing mogelijk. Daarbij betrekken we sportclubs, sportverenigingen, culturele verenigingen en makers om tot een goede en gelijkwaardige samenwerkingsrelatie en aanpak te komen. Met als uitgangspunt gezond leven, het stimuleren van bewegen, cultuurdeelname en cultuureducatie.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.6.1 We hebben een toekomstbestendige sport- en beweeginfrastructuur

- A 6.1.1 we werken aan toekomstbestendige en vitale sportverenigingen (Q1-Q4)
- A.6.1.2 We werken aan toekomstbestendige, duurzame en toegankelijke sportaccommodaties (Q1-Q4)
- A.6.1.3 We ronden de Businesscase Sport af (Q1-Q4)

D.6.2 D.6.2 Bewegen en sport zijn voor iedereen toegankelijk

- A.6.2.1 We zetten ons in om de openbare ruimte beweegvriendelijk in te richten (Q1 - Q4)
- A.6.2.2 We stimuleren bewegen en sportdeelname onder onze inwoners (Q1- Q4)
- A.6.2.3 We zorgen voor een divers sport en activiteiten aanbod voor iedereen (Q1- Q4)

D.6.3 Bergen op Zoom heeft een toekomstbestendige culturele infrastructuur

- A.6.3.1 We voltooien de Businesscases CKB en Markiezenhof (Q1-Q4)
- A.6.3.2 We implementeren het nieuwe beleidskader en subsidierelatie bouwclubs (Q1-Q4)
- A.6.3.3 We stimuleren cultuurdeelname en cultuureducatie (Q1-Q4)
- A.6.3.4 We zorgen ervoor dat de bibliotheek toegankelijk blijft voor alle inwoners (Q1-Q4)

D.6.1 WE HEBBEN EEN TOEKOMSTBESTENDIGE SPORT- EN BEWEEGINFRASTRUCTUUR

A 6.1.1 We werken aan toekomstbestendige en vitale sportverenigingen (Q1-Q4)

In 2025 hebben we via de Sportclub APK aan verenigingen gevraagd welke behoefte zij hebben aan ondersteuning. In 2026 gaat de verenigingsondersteuner samen met de gemeente en sportbonden ondersteuning aanbieden om te werken aan de toekomstbestendigheid van de lokale sportverenigingen. Daarnaast stellen we een plan van aanpak op voor een sociaal veilige sportomgeving en gaan aan de slag met implementatie zodat de sportverenigingen voldoen aan de 4 V's (VOG, vakkundig geschoolde trainers, vertrouwenspersoon, verenigingsbrede gedragscode) van NOC*NSF voor een veilige sportomgeving.

A.6.1.2 We werken aan toekomstbestendige, duurzame en toegankelijke sportaccommodaties (Q1-Q4)

Naast de maatregelen uit de businesscase Sport willen we duidelijkheid creëren over hoe we omgaan met onze binnen-/ en buitensportaccommodaties. Om een eenduidige en toekomstbestendige aanpak te waarborgen, is het belangrijk om duidelijke afspraken te maken. Deze afspraken gaan over het gebruik, het beheer en de ontwikkeling van sportaccommodaties. Ze zorgen voor:

- Sturing en regie op de fysieke sportinfrastructuur;
- Rechtvaardige en transparante besluitvorming bij toewijzing, investeringen en onderhoud;
- Duurzame en verantwoorde keuzes in lijn met maatschappelijke en financiële doelstellingen.

Zo ontstaat een stevige basis voor sportbeleid dat goed op elkaar is afgestemd en klaar is voor de toekomst. Zowel Sportverenigingen als de gemeente weten dan precies wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn. Op deze manier ontstaat een stevige basis voor een samenhangend en toekomstbestendig sportbeleid.

A.6.1.3 We ronden de Businesscase Sport af (Q1-Q4)

In 2026 ronden we het laatste deelproject van de businesscase Sport af. Het nieuwe beheer en exploitatiemodel voor de buitensportaccommodaties is geïmplementeerd. In de nieuwe huurovereenkomsten zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente en sportverenigingen met betrekking tot beheer en onderhoud vastgelegd. Het streven is dat alle aangepaste huurovereenkomsten begin 2026 worden ondertekend en per juli/ augustus 2026 in werking treden.

D.6.2 BEWEGEN EN SPORT ZIJN VOOR IEDEREEN TOEGANKELIJK

A.6.2.1 We zetten ons in om de openbare ruimte beweegvriendelijk in te richten (Q1 - Q4)

We willen dat alle inwoners hun hele leven blijven sporten en bewegen. Daarom kijken we niet alleen naar sportclubs, maar ook naar het ongeorganiseerde sport- en beweegaanbod (in de openbare ruimte). Vanuit het perspectief van een gezonde leefomgeving, gaan we aan de slag met een beweegvriendelijke omgeving en onderzoeken we welke plekken en verbindingsroutes in de openbare ruimte beweegvriendelijker (en/ of uitdagender) ingericht kunnen worden. Deze inzet draagt bij aan het creëren van een gezonde leefomgeving en sluit aan bij de gemeentelijke mobiliteitsvisie. Bestaande speel- en sportvoorzieningen worden hierop aangepast. We starten met het inrichten van de ruimten rondom Zwembad de Schelp zodat hier spelen, bewegen en ontmoeten gestimuleerd worden. Dit sluit aan op de ambities uit de visie 'Boulevard in beweging'.

A.6.2.2 We stimuleren bewegen en sportdeelname onder onze inwoners (Q1- Q4)

Met het lokaal Sportakkoord helpen we mee aan het uitvoeren van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). We stimuleren sport- en beweegactiviteiten die inwoners helpen om zich persoonlijk te ontwikkelen, anderen te ontmoeten en gezond

te blijven, zowel lichamelijk als mentaal.
Dit doen we samen met organisaties uit de sport, cultuur, zorg en welzijn sector. In 2026 geven we hier uitvoering aan door middel van de subsidieregeling GALA/ Sportakkoord II. We richten ons op het bereiken van kwetsbare doelgroepen en het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken, zoals het terugdringen van gezondheidsachterstanden, armoede en eenzaamheid. Het is nog onzeker of de subsidie vanuit het Rijk na 2026 blijft bestaan. Indien noodzakelijk anticiperen wij op de ontwikkeling van het Rijk om de maatschappelijke vraagstukken ook in 2027 aan te kunnen blijven pakken.

A.6.2.3 We zorgen voor een divers sport en activiteiten aanbod voor iedereen (Q1- Q4)

De Fitfabriek helpt ons met de uitvoering van het sportbeleid. De medewerkers van de Fitfabriek voeren de gemeentelijke opdracht uit op basis van de uitvoeringskaders en de ambities uit de Pijlervisie Sociaal & Veilig. Zij organiseren wijkgericht (naschools) sportaanbod, leggen verbindingen tussen sport, onderwijs, cultuur en andere maatschappelijke organisaties en ondersteunen sportverenigingen bij het verder professionaliseren. Met deze activiteiten zorgen wij ervoor dat meer inwoners deelnemen aan sport en bewegen. Daarbij werken we aan sterke (sport)aanbieders waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid op orde is. We monitoren en evalueren de uitvoering van de opdracht en sturen bij als dat nodig is.

D.6.3 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN TOEKOMSTBESTENDIGE CULTURELE INFRASTRUCTUUR

A.6.3.1 We voltooien de Businesscases CKB en Markiezenhof (Q1-Q4)

De gemeentelijke taakstelling op cultuur bedraagt in totaal 1,9 miljoen euro en is gericht op het realiseren van een duurzame en toekomstbestendige culturele infrastructuur. In 2023 is € 500.000 aan taakstelling gerealiseerd op Theater de Maagd. Hierbij is het theater losgemaakt van de gemeentelijke organisatie en ondergebracht in een zelfstandige stichting. In 2025 behandelt de gemeenteraad het voorstel voor de invulling van de resterende taakstelling van 1,4 miljoen. In 2026 richten wij ons op de implementatie van deze besluitvorming. Daarmee wordt de resterende taakstelling gerealiseerd en worden de businesscases voor het CKB en het Markiezenhof afgerond. Deze afronding is een belangrijke stap richting een toekomstbestendige culturele infrastructuur.

A.6.3.2 We implementeren het nieuwe beleidskader en subsidierelatie bouwclubs (Q1-Q4)

De gemeente Bergen op Zoom zet zich in voor het behoud van de bouwcultuur, specifiek gericht op carnaval/vastenavend, voor nu én de toekomst, door de kwaliteit, continuïteit en innovatie van de bouwcultuur te bevorderen. Dit draagt bij aan de leefbaarheid en aantrekkingskracht van de gemeente Bergen op Zoom voor inwoners, lokaal talent en bezoekers. In 2025 is gewerkt aan een nieuw beleidskader voor de bouwcultuur, inclusief de voorbereiding van een nieuwe subsidie- en huurrelatie met de bouwclubs. De uitgangspunten van dit kader zijn via een raadsmededeling (RMD25-0019) aan de raad voorgelegd. Vanaf 2026 starten we de implementatie van het nieuwe beleid, waarin voor het eerst subsidievoorwaarden worden geïntroduceerd. Hierbij wordt onder andere getoetst op maatschappelijke meerwaarde. Hiermee zetten we een belangrijke stap richting een transparante, doelgerichte en toekomstbestendige ondersteuning van de bouwclubs binnen de culturele infrastructuur van Bergen op Zoom.

A.6.3.3 We stimuleren cultuurdeelname en cultuureducatie (Q1-Q4)

Ook in 2026 blijven we inzetten op het versterken van cultuurdeelname en cultuureducatie. Onze basisinstellingen op het gebied van cultuur spelen hierin een centrale rol. Zij zorgen voor een breed, toegankelijk en kwalitatief aanbod voor onze inwoners. Subsidies vormen verder een belangrijk instrument om lokale initiatieven en samenwerking te ondersteunen. Daarnaast stimuleren we aanvullend (naschools) cultuuraanbod, mede mogelijk gemaakt via de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Ook zetten we onze deelname aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) voort, waarmee we bijdragen aan structurele verbetering van cultuureducatie. Dit programma richt zich op duurzame samenwerking tussen scholen en culturele instellingen, met aandacht voor kwaliteit en verankering in het onderwijs.

A.6.3.4 We zorgen ervoor dat de bibliotheek toegankelijk blijft voor alle inwoners (Q1-Q4)

In 2026 blijven we inzetten op een toegankelijke en toekomstbestendige bibliotheekvoorziening voor alle inwoners van Bergen op Zoom. De bibliotheek vervult een brede maatschappelijke rol, zoals vastgesteld in de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (Wsob). De wet wordt naar verwachting in 2026 gewijzigd. De belangrijkste wetswijziging betreft de invoering van een wettelijke zorgplicht voor gemeenten en provincies om ten minste één volwaardige openbare bibliotheekvestiging in stand te houden. Daarnaast benoemt de wet vijf kernfuncties:

- Het beschikbaar stellen van kennis & informatie;
- Het bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie;
- Het stimuleren van lezen voor jong en oud, inclusief anderstaligen;
- Het organiseren van ontmoetingen en debat;

- Het laten kennis maken met kunst en cultuur.

We ondersteunen de bibliotheek in het vervullen van deze functies en zorgen ervoor dat deze voor iedereen toegankelijk blijft, met bijzondere aandacht voor laaggeletterden, jongeren en kwetsbare doelgroepen. Hiermee draagt de bibliotheek bij aan persoonlijke ontwikkeling, maatschappelijke participatie en sociale samenhang. Tegelijkertijd blijft er spanning staan op de beschikbare middelen en de toenemende vraag vanuit de bibliotheek, wat vraagt om een zorgvuldige afweging van prioriteiten en een efficiënte inzet van middelen. Hier wordt in 2026 verder aan gewerkt.

OVERIG ONTWIKKELINGEN (BETREKKING OP MEERDERE PROGRAMMA'S)

Met ingang van 1 januari 2026 starten we met de uitvoering van het geactualiseerd vastgoedbeleid. In een periode van drie jaar worden de uitvoeringsmaatregelen ingevoerd. Een van de beleidslijnen hierin is dat maatschappelijk vastgoed (sportaccommodaties, ontmoetingscentra, cultureel vastgoed en dergelijke) kostprijsdekkend verhuurd wordt. Doel is om de verschillende geldstromen transparant te maken en indirecte subsidies/ bijdragen te voorkomen.
Voor veel maatschappelijke organisaties is een kostprijsdekkend huurtarief naar verwachting financieel niet haalbaar. Dit vraagt om een transparante en beleidsinhoudelijke compensatiesystematiek (subsidie of exploitatievergoeding), zodat het gebruik van deze accommodaties betaalbaar blijft en maatschappelijke organisaties in staat worden gesteld bij te dragen aan de beleidsdoelstellingen van de gemeente. Het betreft een budgetneutrale aanpassing en zorgt voor uniformiteit en transparantie. In de tweede helft van 2026 starten we met het verkennen van de consequenties van de huursystematiek, in afstemming met de betrokken beleidsvelden.

INDICATOREN

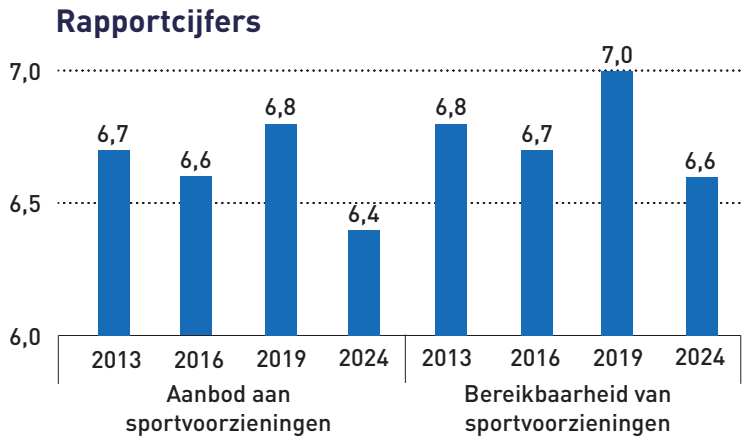
Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2020	2022	2024	2025
Het aantal niet sporters, uitgedrukt in een percentage	42.5 %	52.7%	52.4%	44.9%	-
Personen aangesloten bij een sportvereniging	48.6%	42.6%	-	-	-
Inwoners met overgewicht (18 jaar en ouder)	50%	54.8%	58.4%	55.6%	-
Inwoners die voldoen aan de beweegrichtlijn (18 jaar en ouder)	48.9%	49.1%	41.7%	44.3%	-

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

AANVULLENDE INDICATOREN

In aanvulling op de hiervoor genoemde wettelijk verplichte indicatoren, benoemen we een aantal extra indicatoren. Daarmee geven we inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van sport en bewegen.

Omschrijving indicator	Beoordeling (cijfer)			
	2013	2016	2019	2024
Aanbod aan sportvoorzieningen	6,7	6,6	6,8	6,4
Bereikbaarheid van de sportvoorzieningen	6,8	6,7	7,0	6,6

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsplan Museum Het Markiezenhof 2018-2023	2017
Pijlervisie Sociaal & Veilig	2024
Beleidsregels Cultuur	2024
Doorontwikkeling Binnenschelde 'Boulevard in Beweging'	2014
Uitvoeringsprogramma Materieel Erfgoed	2015
Visie Materieel erfgoed	2013

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2025
Sportbedrijf Bergen op Zoom B.V.	Het Sportbedrijf Bergen op Zoom is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van twee zwembaden en de gemeentelijke binnensportaccommodaties (3 gymzalen en 4 sporthallen). Het is een belangrijke partner bij de uitvoering van het sportbeleid.	€ 2.851.000 € 538.000
GR West-Brabants Archief (GR WBA)	Via de GR bereiken we dat de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden tegen beheersbare kosten worden uitgevoerd.	€730.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	6.088	5.637	5.338	5.101	5.197	5.188
Lasten	21.481	22.804	20.562	20.341	20.208	19.931
Totaal saldo van baten en lasten programma 6	-15.393	-17.167	-15.224	-15.240	-15.011	-14.744
Onttrekkingen aan reserves	732	1.458	1.263	177	177	177
Stortingen in reserves	2.571	-	-	-	-	-
Resultaat programma 6	-17.232	-15.709	-13.961	-15.063	-14.834	-14.566

TOELICHTING

Beginstand Programma 6 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	6.435	5.180	5.275	5.266
Lasten	-20.537	-20.410	-20.307	-20.307
Saldo	-14.102	-15.230	-15.032	-15.041
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-149	-142	-149	-156
Kapitaallasten	246	-11	-16	267
Personeelskosten	361	405	447	447
Taakstellingen	-129	-97	-97	-97
Transitiekosten Markiezenhof	-200	0	0	0
Evenementen	13	13	13	13
Eindtotaal	-13.961	-15.063	-14.834	-14.566

BEGROTINGSMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 149.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 149.000.

Kapitaallasten **€ 246.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn in 2026 € 246.000 lager dan verwacht in de begroting 2025. Dit wordt vooral veroorzaakt door een structurele verla¬ging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is vanaf 1 januari 2025 teruggebracht van 1,5% naar 1,25%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

De kapitaallasten nemen vanaf 2027 toe omdat in 2026 de huisvesting van de bouwkoten wordt afgerond. Vanaf 2027 zitten er voor deze investering kapitaallasten in de begroting. Deze kapitaallasten worden gedekt uit een dekkingsreserve kapitaallasten (zie toelichting reserves).

Personeelskosten **€ 361.000 voordeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.
Vanaf 2026 wordt 3,5 fte die eerder op recreatie in dit programma stond, overgeheveld naar programma 4 (vrijetijdseconomie).
Daarnaast is 1 fte geschrapt voor invulling van de taakstelling Markiezenhof.

Taakstellingen **€ 129.000 nadeel (structureel)**

Zoals in programma 1 staat, is de hele taakstelling vastgoed daar opgenomen. Omdat deze uit programma 6 is gehaald, laat dit programma nu een nadeel zien. Per saldo is de wijziging nagenoeg budgetneutraal (zie ook programma 1).

Transitiekosten Markiezenhof **€ 200.000 nadeel (incidenteel)**

In het raadsvoorstel van juni 2025 stond dat bij verzelfstandiging van het Markiezenhof € 200.000 aan transitiekosten nodig zou zijn. Deze kosten zijn bedoeld voor het oprichten en inrichten van een zelfstandige organisatie (zoals notariskosten en de werving van een bestuurder). Deze eenmalige kosten zijn nu in de begroting opgenomen.

Overige bijstellingen	
Monumentale panden	€ 13.000 voordeel (structureel)

RESERVES

De algemene taakstelling op programma 6 is structureel ingevuld vanaf 2027. Voor 2026 is (net als in 2025) de taakstelling ingevuld vanuit de Algemene Reserve.
Daarnaast is vanaf 2027 een jaarlijkse onttrekking opgenomen vanuit de nog te vormen reserve voor de kapitaallasten van de bouwkoten.

PROGRAMMA 7 - WMO EN JEUGD

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van landelijke wetten die bedoeld zijn om het welzijn te verbeteren van inwoners met wie het wat minder gaat. We hebben hierin grote uitdagingen voor ons liggen. De vorige periode zijn we al begonnen met een andere manier van werken om iedereen de juiste zorg of ondersteuning te bieden. Niemand mag buiten de boot vallen. De menselijke maat staat centraal. We gebruiken begrijpelijke taal en stellen wat de inwoner nodig heeft voorop. Dit doen we bij voorkeur gezinsgericht en in goede samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, wonen en veiligheid. Tegelijkertijd moet de zorg ook betaalbaar blijven. Inmiddels is de Pijlervisie Sociaal en Veilig uitgewerkt in een Uitvoeringsagenda waarmee we de transformatie van het sociaal domein verder vorm en inhoud geven.

(Deze doelstelling raakt ook programma 8)

TRANSFORMATIE SOCIAAL DOMEIN

Met de Pijlervisie en Uitvoeringsagenda Sociaal en Veilig geven we verder vorm en inhoud aan de transformatie sociaal domein.

Waarom is de transformatie nodig?
In Bergen op Zoom hebben steeds meer mensen hulp nodig. De samenleving verandert, en daar-door stijgt de vraag naar zorg en ondersteuning. Tegelijkertijd worden de kosten hoger en is het huidige systeem niet goed voorbereid op de toekomst. Daarom werkt de gemeente samen met partners aan de transformatie van het sociaal domein. Het doel is om ondersteuning beschikbaar en betaalbaar te houden, nu en later.

We doen dit door hulp en ondersteuning vroegtijdig en dichtbij inwoners te organiseren. We werken aan stevige lokale teams die verschillende soorten hulp samenbrengen. Ook maken we dagbesteding toegankelijk zonder indicatie, zodat meer mensen mee kunnen doen. Daarnaast versterken we de sociale basis: plekken waar mensen elkaar ontmoeten en elkaar kunnen helpen. We benutten daarbij ook het verenigingsleven en de vele ontmoetingsplekken die er al zijn. Samen met partners werken we bovendien aan een 'versnelspoor': initiatieven die op korte termijn kunnen starten en direct bijdragen aan betere en efficiëntere ondersteuning. Voorbeelden van initiatieven binnen het versnelspoor zijn: het project Doelmatiger Huishoudelijke Ondersteuning (gericht op mogelijke besparingen binnen de Wmo), het voeren van stopgesprekken om jeugdhulptrajecten af te schalen of af te sluiten, en Trajectvoorzieningen waarbij jeugdhulp op scholen in het voortgezet onderwijs wordt georganiseerd. Daarnaast zetten we in op datagedreven analyse van zorggebruik en monitoring. Zo kunnen we problemen eerder zien en sneller ondersteunen.

De gemeenteraad heeft met de motie 'Grip op Jeugdzorg' het belang van de transformatie in het sociaal domein onderstreept. De transformatie die nu wordt ingezet, is een antwoord op de groeiende vraag, stijgende kosten en versnippering van hulp. Voor de benodigde investeringen voor de transformatie sociaal domein is in het tweede concernbericht 2025 voorgesteld om hiervoor de bestemmingsreserve Transformatie Sociaal en Veilig in te stellen.

In de doelen en acties geven we weer wat we daarvoor doen in programma 7.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.7.1 De gemeente biedt de juiste zorg en ondersteuning aan haar inwoners

- A.7.1.1 We werken aan een toekomstbestendig sociaal domein (Q1-Q4)
- A.7.1.2 We zorgen voor Stevige Lokale Teams (Q1-Q4)
- A.7.1.3 We normaliseren lichte (jeugd)hulpvragen (Q1-Q4)

D.7.2 Niemand mag buiten de boot vallen

- A.7.2.1. We zorgen dat de opvang voor asielzoekers in onze gemeente kan starten in 2026 (Q1-Q2)
- A.7.2.2 We zorgen voor tijdelijke opvangplekken en voorzieningen voor Oekraïners en vergunninghouders (Q1-Q4)
- A.7.2.3. We regelen dagbesteding die voor iedereen beschikbaar is (Q1-Q4)

D.7.3 De menselijke maat staat centraal

- A.7.3.1 We werken met de integrale verordening aan een nieuwe manier van werken (Q1-Q4)
- A.7.3.2. We werken aan een plan (de Lokale Inclusie Agenda) om onze gemeente toegankelijker en inclusiever te maken (Q1-Q4)
- A.7.3.3. We brengen in kaart hoeveel gebruik er is gemaakt van het Doorbraakfonds en wat het effect was (Q2)

D.7.4. De zorg blijft betaalbaar

- A.7.4.1 We werken aan een vermindering van het beroep op jeugdhulp, door inzet van de juiste hulp op het juiste moment en niet langer dan nodig (Q1-Q4)
- A.7.4.2 We richten de ondersteuning zo in dat mensen zelfredzamer worden in het huishouden (Q1-Q4)
- A.7.4.3 We werken aan een gezond, actief en zelfstandig leven voor onze inwoners (Q1 - Q4)
- A.7.4.4. We voeren het subsidiebeleid 'Doen wat Nodig is' uit (Q1 - Q4)

D.7.1 DE GEMEENTE BIEDT DE JUISTE ZORG EN ONDERSTEUNING AAN HAAR INWONERS

A.7.1.1 We werken aan een toekomstbestendig sociaal domein (Q1-Q4)

In 2024 zijn de plannen voor het sociaal domein vastgesteld: de Pijlervisie Sociaal en Veilig en de Uitvoeringsagenda. In 2025 is er hard gewerkt aan de Uitvoeringsagenda Pijlervisie Sociaal en Veilig, wat terug te lezen is in het eerste en tweede concernbericht 2025. In 2026 werken we daar verder aan. We willen de ondersteuning voor inwoners beter en slimmer organiseren. Daarom versterken we de sociale basis. Dit betekent dat we meer uitgaan van wat mensen zelf kunnen. We geven aandacht aan hulp in de buurt, dichtbij huis. Zo kunnen we problemen eerder zien en samen aanpakken. Hierdoor is er minder vaak dure, individuele zorg nodig via de Jeugdwet of de Wmo. Ons doel is dat er in 2029 geen structureel tekort meer is in het sociaal domein.

A.7.1.2 We zorgen voor Stevige Lokale Teams (Q1-Q4)

Een Stevig Lokaal Team (SLT) is een team van mensen dat samenwerkt in een wijk of gebied. Denk aan welzijnswerkers, vrijwilligers en specialisten in jeugdhulp, Wmo en werk & inkomen. Ze zijn zichtbaar en bereikbaar voor inwoners, luisteren naar vragen of zorgen, geven advies en bieden lichte hulp. Als er meer nodig is, zorgen ze dat de juiste ondersteuning snel geregeld wordt. Doordat het SLT samenwerkt met scholen, huisartsen en andere partners, krijgen inwoners sneller passende hulp zonder steeds hun verhaal opnieuw te hoeven doen. Zo voorkomen we dat problemen groter worden en komt de juiste ondersteuning op tijd. We starten in 2026 met één Stevig Lokaal Team (SLT) in een gebied. In 2027 breiden we dit uit naar de hele gemeente. Met het SLT voeren we ook het landelijke Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming uit. Dat betekent dat hulp aan gezinnen vroeg, dichtbij en goed afgestemd moet zijn.

A.7.1.3 We normaliseren lichte (jeugd)hulpvragen (Q1-Q4)

We willen dat inwoners ervaren dat niet alles een probleem is waarvoor professionele hulp nodig is. Gedrag, gevoelens en situaties horen bij het gewone leven. Daarom volgen we het advies Normaliseren, Verdragen en Vertragen van de Jeugdhulpregio West-Brabant-West. Deze beweging is onderdeel van de bredere transformatie van het sociaal domein waar we de komende jaren aan werken. In 2026 zetten we belangrijke stappen: we versterken de sociale basis, ondersteunen buurtinitiatieven en zorgen dat professionals in de toegang anders leren kijken en handelen. Niet direct doorverwijzen, maar eerst kijken wat mensen zelf kunnen, met hun netwerk.

Normaliseren kun je zien als een andere werk- en denkwijze. Een omslag die nodig is om te zorgen dat wij, de toegangsprofessionals en onze maatschappelijke partners op deze andere wijze werken en denken. Daar is wel wat voor nodig. Een voorbeeld hiervan is een training aan toegangsprofessionals, die we in 2026 aanbieden. Maar onze ambitie is breder: we willen een cultuurverandering waarin normaliseren het uitgangspunt is. Dat betekent dat alle acties die wij uitvoeren voor de transformatie gericht zijn op dit uitgangspunt. Zo maken we ondersteuning eenvoudiger, dichterbij en beter passend.

D.7.2 NIEMAND MAG BUITEN DE BOOT VALLEN

A.7.2.1. We zorgen dat de opvang voor asielzoekers in onze gemeente kan starten in 2026 (Q2)

We geven uitvoering aan de afspraken met het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Dit betekent dat het COA vijf jaar lang opvang mag bieden in onze gemeente. De opvang is voor mensen die een vergunning hebben gekregen en voor asielzoekers die nog wachten op een beslissing over hun verblijf of op een huis. De opvangplek is een tijdelijke locatie (Emplacement) waar zij kunnen wonen en begeleiding krijgen totdat ze een vaste woonplek hebben. We verwachten dat deze opvanglocatie in de eerste helft van 2026 klaar is. Zo zorgen we ervoor dat deze mensen een veilige plek hebben terwijl ze wachten op een definitieve oplossing en leveren we als gemeente onze bijdrage aan de asielopvangketen.

A.7.2.2 We zorgen voor tijdelijke opvangplekken en voorzieningen voor Oekraïners en vergunninghouders (Q1-Q4)

Voor de opvang van Oekraïners en de huisvesting van vergunninghouders werken we aan het maken van één of meerdere tijdelijke opvangplekken. Deze plekken noemen we ook wel tussenvoorzieningen of doorstroomlocaties. De vraag om Oekraïners op te vangen groeit nog steeds, omdat de oorlog doorgaat en steeds meer mensen vluchten. De opvanglocaties die we nu hebben, zijn niet geschikt om lang te blijven gebruiken. Daarom zorgen we er 2026 ook voor dat we vergunninghouders kunnen huisvesten. Dit doen we volgens de afspraken en regels van de provincie, die goed in de gaten houdt of we aan onze taak voldoen. Hiermee geven we als gemeente een bijdrage aan deze opvang.

A. 7.2.3. We regelen dagbesteding die voor iedereen beschikbaar is (Q1-Q4)

We willen dat inwoners zoveel mogelijk zelf hun problemen oplossen, samen met mensen in hun omgeving. Als dat niet lukt, kunnen ze ondersteuning krijgen. Daarom is het belangrijk dat er goede ondersteuning dichtbij is. Dat noemen we de sociale basis. In 2026 maken we deze sociale basis sterker. We doen dat door passende dagbesteding zonder indicatie mogelijk te maken. Mensen kunnen er dan gebruik van maken zonder eerst een aanvraag te doen of een beoordeling te krijgen. We zorgen ervoor dat we de bestaande plekken voor dagbesteding beter gebruiken. En als dat nodig is, breiden we het aanbod uit.

D.7.3 DE MENSELIJKE MAAT STAAT CENTRAAL

A.7.3.1 We werken met de integrale verordening aan een nieuwe manier van werken (Q1-Q4)

We willen dat inwoners sneller en makkelijker de juiste ondersteuning krijgen. Daarom zijn we in 2025 gestart met werken volgens de Integrale Verordening Sociaal Domein. Dit is één set duidelijke regels voor hulp vanuit de Wmo, jeugdhulp en werk & inkomen. We kijken niet meer apart naar elke regeling, maar vooral naar wat iemand écht nodig heeft. Dat maakt het overzichtelijker en geeft minder gedoe voor inwoners. In 2026 werken we hiermee verder. Medewerkers passen de nieuwe werkwijze toe in gesprekken met inwoners, bij het maken van plannen en het regelen van ondersteuning. We blijven de verordening verbeteren en passen die aan als wetten veranderen of als de praktijk daarom vraagt. Zo zorgen we dat de ondersteuning vanuit de gemeente steeds beter aansluit op wat inwoners nodig hebben.

A 7.3.2. We werken aan een plan (de Lokale Inclusie Agenda) om onze gemeente toegankelijker en inclusiever te maken (Q1-Q4)

We willen dat iedereen in onze gemeente mee kan doen, ook mensen met een beperking. Daarom maken we de Lokale Inclusie Agenda 2026–2029. Hierin staat hoe we onze gemeente toegankelijker en inclusiever maken. Als gemeente zijn we verplicht dit te doen volgens het VN-Verdrag voor rechten van personen met een beperking. We richten ons op duidelijke communicatie, inzet van ervaringsdeskundigen, bewustwording en een toegankelijke leefomgeving. Zo zorgen we dat iedereen zich welkom en gelijkwaardig voelt.

A 7.3.3. We brengen in kaart hoeveel gebruik er is gemaakt van het Doorbraakfonds en wat het effect was (Q2)

Het Doorbraakfonds is er voor inwoners die vastlopen, bijvoorbeeld door schulden, ziekte of werkloosheid. Het is bedoeld voor situaties waarin snel hulp nodig is. Door goed te kijken naar het gebruik en de resultaten van het fonds, zien we waar inwoners echt behoefte aan hebben. Zo kunnen we ons beleid verbeteren en zorgen dat onze hulp beter aansluit bij wat nodig is.

D.7.4. DE ZORG BLIJFT BETAALBAAR

A.7.4.1 We werken aan een vermindering van het beroep op jeugdhulp, door inzet van de juiste hulp op het juiste moment en niet langer dan nodig (Q1-Q4)

We sturen actief op het gebruik van maatwerkvoorzieningen. Dit zijn vormen van hulp waarvoor een officiële beoordeling nodig is, bijvoorbeeld door een Wmo-consulent of een jeugdprofessional. We zorgen dat inwoners passende ondersteuning krijgen: tijdelijk intensieve hulp als dat nodig is, en lichtere vormen zodra dat kan. Voor inwoners die langdurig hulp nodig hebben, blijft passende ondersteuning beschikbaar. We volgen goed of maatwerkvoorzieningen doelgericht worden ingezet. Zo houden we de hulp effectief en betaalbaar. Deze aanpak draagt bij aan het verminderen van kosten, bijvoorbeeld in de jeugdzorg, en zorgt ervoor dat ondersteuning beschikbaar blijft voor wie het echt nodig heeft. Dit sluit aan bij onze bredere visie op de transformatie van het sociaal domein.

A.7.4.2 We richten de ondersteuning zo in dat mensen zelfredzamer worden in het huishouden (Q1-Q4)

Steeds meer mensen krijgen huishoudelijke ondersteuning. Daardoor zijn de kosten flink gestegen. Ook verwachten we dat er in de toekomst te weinig personeel is om iedereen te helpen. Daarom gaan we het in 2026 anders doen. We willen voorkomen dat mensen hulp nodig hebben. Bijvoorbeeld met reablement: mensen leren om opnieuw zelf huishoudelijke taken te doen door bijvoorbeeld gerichte begeleiding, het

inzetten van hulpmiddelen en het versterken van hun zelfvertrouwen en vaardigheden. Ook gaan we anders werken bij de toegang tot ondersteuning. En we bieden nieuwe vormen van ondersteuning aan, die beter passen bij wat mensen nodig hebben en wat mogelijk is.

A.7.4.3 We werken aan een gezond, actief en zelfstandig leven voor onze inwoners (Q1 - Q4)

Sinds 2023 werken we volgens het plan GALA (Gezond, Actief en Zelfstandig leven Akkoord). Met middelen die we van de Rijksoverheid ontvangen, steunen we projecten die helpen om mensen gezonder te laten leven en om de sociale omgeving te versterken. Denk aan projecten tegen overgewicht, 'Welzijn op Recept', valpreventie en een goede start voor jonge kinderen. Het geld dat we hiervoor krijgen is tijdelijk en beschikbaar tot en met 2026. Het is bedoeld als een extra impuls om de lokale en regionale samenwerking rond gezondheid en welzijn te versterken. In 2026 kijken we hoe we de projecten die succesvol zijn, kunnen blijven uitvoeren.

Ook de IZA-middelen, dat staat voor Integraal Zorg Akkoord, zijn tijdelijk. Samen met andere gemeenten in West-Brabant-West hebben we zes belangrijke thema's gekozen: mentale gezondheid, kansrijk opgroeien, kwetsbare ouderen, een gezonde leefstijl en gelijke kansen, minder druk op de huisarts en betere spoedzorg. In 2025 maken we plannen om op deze onderwerpen verbeteringen door te voeren. Als deze plannen worden goedgekeurd en er geld beschikbaar komt, starten we in 2026 met de uitvoering. Het doel is zorg die klaar is voor de toekomst: toegankelijk voor iedereen, goed verbonden met het sociaal domein en gericht op het versterken van mensen.

A.7.4.4. We voeren het subsidiebeleid 'Doen wat Nodig is' uit (Q1 - Q4)

We voeren het subsidiebeleid 'Doen wat Nodig is' uit. Dit beleid is bedoeld om activiteiten te steunen die kwetsbare inwoners van onze gemeente helpen. Alleen activiteiten die passen bij de doelen van dit beleid komen in aanmerking voor subsidie. In 2024 is besloten om de geplande bezuiniging van 1,5 miljoen euro niet door te voeren. Daardoor blijft het subsidiebedrag in 2026 gelijk aan dat van 2025, zonder aanpassing voor prijsstijgingen. We willen dat de subsidies aansluiten bij de transformatie van het sociaal domein: een sterke sociale basis, laagdrempelige voorzieningen en Stevige Lokale Teams (SLT's). Een belangrijke rol hierin is weggelegd voor verenigingen en lokale initiatieven. Zij vormen de verbinding, creëren een sociaal netwerk en zorgen ervoor dat inwoners laagdrempelig ondersteuning en activiteiten kunnen vinden. Daarom gaan we het subsidiebeleid voor 2027 herijken. Dat doen we samen met onze maatschappelijke partners en verenigingen, zodat het blijft aansluiten bij wat inwoners nodig hebben.

INDICATOREN

De onderstaande indicatoren geven een algemeen beeld van hoe het gaat met jeugd en jongeren in Bergen op Zoom. Ze laten ook zien hoeveel mensen gebruikmaken van een maatwerkvoorziening via de Wmo. Omdat wij Centrumgemeente – dit is een vorm van een Gemeenschappelijke Regeling zijn voor WMO Beschermd Wonen (BW), geeft dit een hoger percentage dan gemiddeld bij andere vergelijkbare gemeenten zonder BW-functie.

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2021	2022	2023	2024
Jongeren met een delict voor de rechter (% van 12 t/m 21-jarigen)	1	1	1	1	-
Kinderen in een uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6	9	9	9	8
Werkloze jongeren (% van 16 t/m 22-jarigen)	2	2	1	2	2
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	13,7	16,5	17,4	17,8	17,1
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1	1,2	1,2	1,1	0,9
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,4	0.4	0.3	0,2	0,3
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 10.000 inwoners)	700	950	1.050	1.060	-

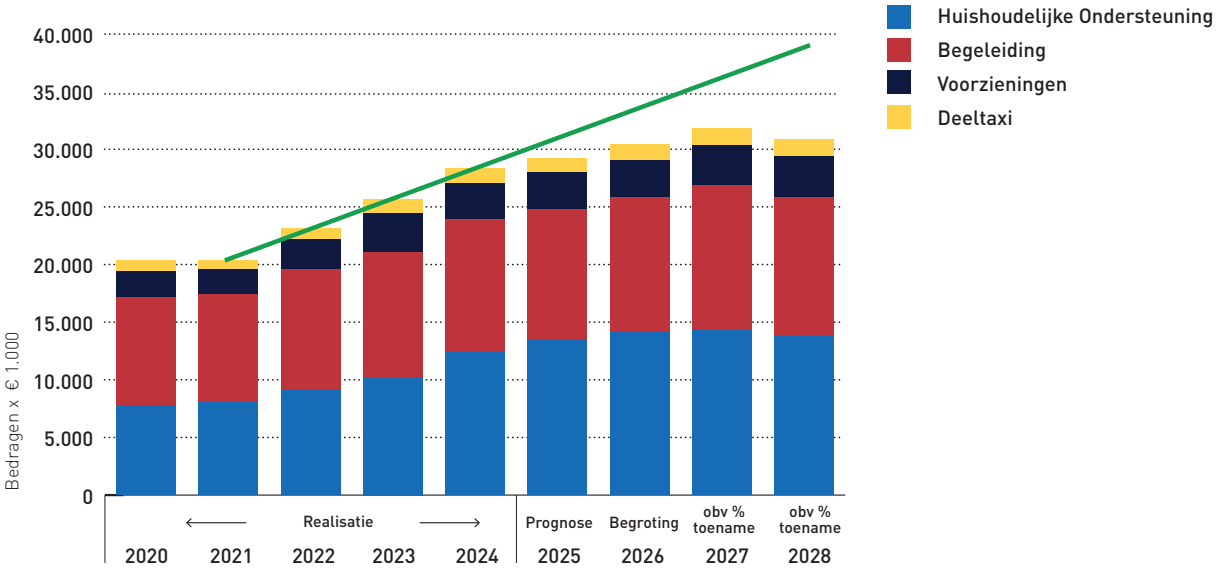
Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

AANVULLENDE INDICATOREN

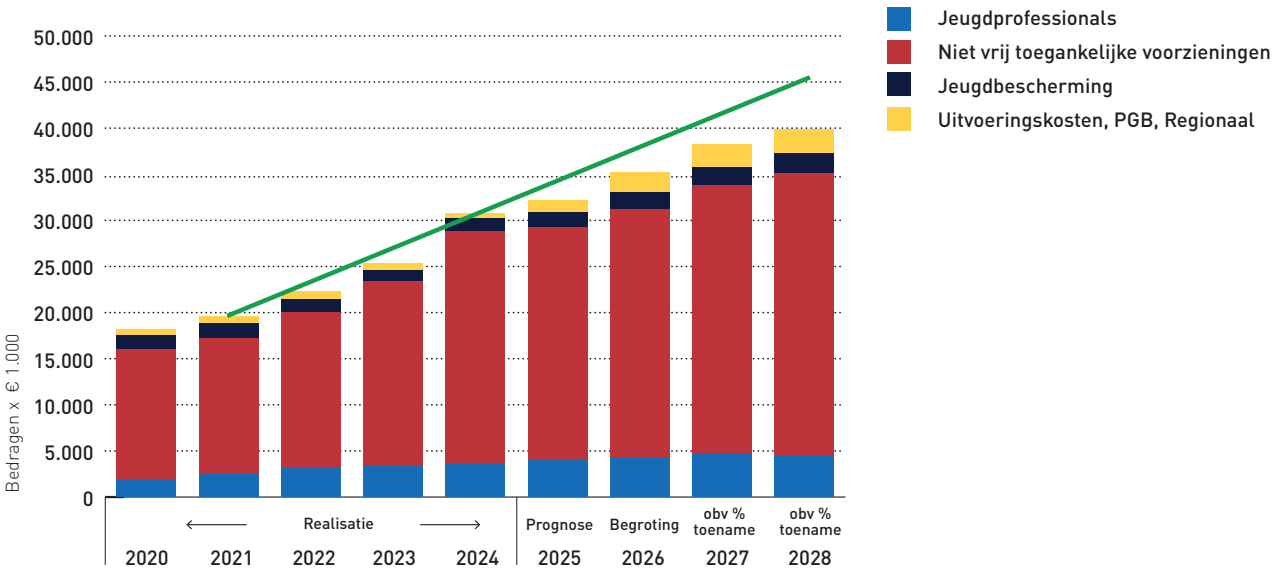
In aanvulling op de hiervoor genoemde wettelijk verplichte indicatoren, benoemen we een aantal extra indicatoren. Daarmee geven we inzicht in de ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Transformatie Sociaal Domein
In dit programma geven we aan wat we gaan doen met betrekking tot de transformatie van het sociaal domein op het gebied van WMO en Jeugd. Hieronder geven we met de groene lijn weer wat de verwachte ontwikkeling is als we niets zouden doen aan de transformatie. De staven eronder geven weer wat de huidige verwachting is, wanneer we de acties van de transformatie wel uitvoeren.

WMO

Jeugd

Aantal verstrekte voorzieningen Jeugdzorg
Onderstaand overzicht laat zien hoeveel voorzieningen er binnen de hoofdgroepen verstrekt zijn binnen een bepaalde periode. Het gaat dus niet over lopende voorzieningen. Over de periode 2022, 2023 en 2024 zien we steeds een lichte stijging van het aantal verstrekkingen per jaar.

Aantal verstrekte voorzieningen jeugdzorg	Realisatie		
	2022	2023	2024
Pleegzorg	99	91	88
Jeugdreclassering	14	11	32
Jeugdbescherming	159	134	192
Maatwerkvoorziening niet Vrij Toegankelijke Zorg (NVTZ)	1.494	1.711	1.766
Maatwerkvoorziening -niet gecontracteerde zorg	72	75	78
LTA (landelijk transitie arrangement)	21	71	92
Totaal	3.881	4.116	4.272

Maatwerkvoorziening Niet Vrij Toegankelijke Zorg (NVTZ) jeugd
Hieronder zien we het aantal verstrekkingen van gecontracteerde jeugdhulp uitgelicht, vanuit het regionale jeugdhulpstelsel West Brabant West en PGB. We zien in deze categorie dat met name laag-complexe jeugdhulp (hulp voor kinderen, jongeren en gezinnen met lichte tot matige problemen) ieder jaar licht stijgt.

Categorieën	Realisatie		
	2022	2023	2024
PGB	15	23	13
Laagcomplex	1.315	1.477	1.551
Hoogcomplex	83	112	76
Woonzorg	24	26	26
Overige	57	73	100
Totaal	1.494	1.711	1.766

Wie verwijst naar jeugdzorg?
Er zijn verschillende mensen en organisaties die jongeren kunnen doorverwijzen naar jeugdzorg. Ongeveer de helft van deze verwijzingen in 2024 (48%) komt via de gemeentelijke toegang. Dit is het team van medewerkers van de gemeente dat hulpvragen beoordeelt en passende hulp regelt. De andere helft van de verwijzingen (52%) komt van mensen of instanties buiten de gemeente, zoals huisartsen of medisch specialisten. Zij hebben wettelijk het recht om jeugdhulp voor te schrijven. Als zij verwijzen naar zorgaanbieders waarmee onze regio een contract heeft, kan de gemeente deze verwijzingen niet tegenhouden of aanpassen. Door de inzet op samenwerking tussen huisartsen en onze toegangsprofessionals jeugd (POH jeugd), én transformatie van het sociaal domein, streven we naar een efficiëntere inzet van ondersteuning. Zo willen we de dalende trend van verwijzingen via huisartsen verder versterken en meer hulpvragen via de POH jeugd en via de toekomstige stevige lokale teams laten verlopen.

Verwijzer	Realisatie		
	2022	2023	2024
Gemeentelijke toegang	45%	48%	49%
Huisarts	40%	38%	37%
Rechter, Raad van de Kinderbescherming of Officier van Justitie	8%	8%	0%
Gecertificeerde instelling	7%	8%	7%
Geen verwijzer / zelfverwijzer	6%	6%	6%
Medisch specialist	5%	5%	5%
Jeugdarts	3%	4%	4%

Aantal cliënten Wmo

Hieronder het aantal cliënten dat gebruik maakt van de verschillende maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo. Dit is vooral bedoeld om wat meer beeld te geven bij het gebruik van de verschillende voorzieningen Wmo,

Wmo 2024	Aantal cliënten	
	Per 1-1-2024	Per 1-1-2025
Beschermd Wonen	212	181
Woon leef en vervoersvoorzieningen	4.812	4.826
Begeleiding en dagbesteding	1.155	1.079
Huishoudelijke hulp	2.736	2.896

KADER STELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Pijlervisie Sociaal & Veilig	2024
Regiovisie jeugdhulp West Brabant West 2022-2025	2021
Integrale Verordening Sociaal Domein	2025

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Gemeenschappelijke Regeling Openbare Gezondheidszorg (GROGZ) West Brabant	De uitvoering van de wettelijk aan de gemeente opgedragen taken binnen de Wet Publieke Gezondheid, collectieve gezondheidspreventie (o.a. Gezond en Actief Leven Akkoord) en inhoud geven aan de voor de deelnemende gemeenten noodzakelijke en gewenste samenwerking op het terrein van de openbare en de preventieve gezondheidszorg.	€2.044.000

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	Het instellen en in stand houden van een Regionale Ambulance-voorziening; • Het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg; • Het vaststellen en (doen) uitvoeren van regionale ambulance-plannen; • Het (doen) leveren van een bijdrage aan de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen ten behoeve van de Veiligheidsregio.	€ 0
Kleinschalig Collectief Vervoer	Het regelen van het vervoer voor mensen vanuit de WMO in West-Brabant. De begroting van het Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) maakt onderdeel uit van de Begroting RWB.	€ 1.382.000
GR Geweld in afhankelijkheids-relaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	Verankeren van samenwerking tussen West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.	€ 1.005.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	13.995	8.619	8.272	2.372	3.672	3.672
Lasten	98.068	99.881	110.830	103.226	99.716	99.692
Totaal saldo van baten en lasten programma 7	-84.073	-91.261	-102.558	-100.854	-96.045	-96.020
Onttrekkingen aan reserves	346	190	2.790	1.860	-	-
Stortingen in reserves	190	4.650	-	-	-	-
Resultaat programma 7	-83.917	-95.721	-99.768	-98.994	-96.045	-96.020

TOELICHTING

Beginstand Programma 7 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	2.824	2.824	2.824	2.824
Lasten	-98.554	-98.658	-98.377	-98.377
Saldo	-95.730	-95.834	-95.553	-95.553
Algemene uitkering	-509	-96	1.204	1.204
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-1.795	-1.795	-1.787	-1.776
Kosten Jeugd en Wmo	-1.580	-1.211	119	119
Personeelskosten	-162	-66	-35	-35
Kapitaallasten	8	7	7	21
Overhevelingen	-250	0	0	0
Transformatie sociaal domein	-2.540	-1.860	0	0
Subtotaal	-102.558	-100.854	-96.045	-96.020
Overhevelingen 2025 uit Algemene reserve	250	0	0	0
Transformatie sociaal domein uit reserve	2.540	1.860	0	0
Eindtotaal	-99.768	-98.994	-96.045	-96.020

BEGROTINGSMUTATIES

Algemene uitkering **€ 509.000 nadelig (structureel)**

Het Rijk had het voornemen om in 2026 de eigen bijdrage voor huishoudelijke ondersteuning te verhogen. Dat plan blijkt niet uitvoerbaar. Gemeenten hadden hier al minder geld voor gekregen via de algemene uitkering, maar dit is gecorrigeerd in de meicirculaire. De eerder verwachte extra inkomsten uit eigen bijdragen komen hierdoor te vervallen. Dit financiële nadeel wordt binnen programma 1 opgevangen.

Vanaf 2028 wil het Rijk een eigen bijdrage invoeren voor de jeugdzorg. Dat betekent dat de algemene uitkering in programma 1 omlaag gaat. Tegelijkertijd begroten we in dit programma de verwachte inkomsten uit die eigen bijdragen, zodat dit budgettair neutraal blijft.

Verder zijn er enkele kleinere aanpassingen in de bedragen die we als centrumgemeente ontvangen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze middelen lopen via een decentralisatie-uitkering in de algemene uitkering. We passen deze bedragen 1-op-1 aan het regionale budget voor deze taken aan.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 1.795.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 1.795.000.

Kosten Jeugd en Wmo **€ 1.580.000 nadeel (structureel)**

Het Rijk heeft via een algemene maatregel van bestuur (AMvB) vastgelegd dat gemeenten “reële prijzen” moeten betalen voor zorg en ondersteuning. De landelijke indexering hiervoor wordt jaarlijks door de VNG vastgesteld. Voor 2026 is dit vastgesteld op 5,13%. Dit betekent een extra stijging van 2,43%, bovenop de al voorziene 2,7%.

Naast de prijsstijging zien we ook dat het aantal inwoners dat gebruikmaakt van voorzieningen groeit. Bij de Jeugd zien we een groei door meer complexe problematiek (zoals stress, armoede, scheidingen en multiproblematiek), een toename van psychische klachten onder jongeren en doordat het taboe op hulpvragen afneemt. Om de kosten beheersbaar te houden werken we aan de transformatie van het sociaal domein. Hiermee verwachten we vanaf 2026 al een lagere kostenstijging te realiseren, in 2027 verdere doorwerking te zien en vanaf 2028 structureel effect te bereiken. Waar mogelijk versnellen we deze inzet om eerder tot besparingen te komen.

Personeelskosten **€ 162.000 nadeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.

Overige bijstellingen	
Lagere kapitaallasten	€ 8.000 Voordelig (structureel)

Overhevelingen 2025 **€ 250.000 nadeel (incidenteel)**

In het 2e Concernbericht 2025 is € 250.000 overgeheveld naar 2026 voor de Transformatie van het sociaal domein.

Transformatie sociaal en veilig **€ 2.540.000 nadeel (incidenteel)**

Eerder in dit programma lichtten we toe waarom de transformatie nodig is, wat we ermee willen bereiken en welke stappen we gaan zetten. Voor de uitvoering zijn in 2026 en 2027, met een mogelijke uitloop naar 2028, extra investeringen nodig. Vanaf 2029 verwachten we dat de opbrengsten van deze aanpak groter zullen zijn dan de kosten: de interventies leveren dan structurele besparingen op. De benodigde middelen voor de investeringen worden gedekt uit de bestemmingsreserve Transformatie Sociaal en Veilig, zoals opgenomen in het voorstel van het 2e concernbericht 2025.

RESERVES

Er wordt € 250.000 onttrokken aan de algemene reserve voor de transitie van het sociaal domein. Dit betreft een overgeheveld budget van 2025 naar 2026. De investeringen in de transformatie van € 2.540.000 worden betaald uit de bestemmingsreserve transformatie sociaal en veilig.

PROGRAMMA 8 - WERK EN INKOMEN

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van landelijke wetten die bedoeld zijn om het welzijn te verbeteren van inwoners met wie het wat minder gaat. We hebben hierin grote uitdagingen voor ons liggen. De vorige periode zijn we al begonnen met een andere manier van werken om iedereen de juiste zorg of ondersteuning te bieden. Niemand mag buiten de boot vallen. De menselijke maat staat centraal. We gebruiken begrijpelijke taal en stellen wat de inwoner nodig heeft voorop. Dit doen we bij voorkeur gezinsgericht en in goede samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, wonen en veiligheid. Tegelijkertijd moet de zorg ook betaalbaar blijven.

Onderstaande tekst moet volledig in samenhang worden gelezen met de tekst onder programma 7 – WMO en Jeugd. Werk en inkomen maakt namelijk integraal onderdeel uit van het beleidsproces binnen het Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.8.1 Alle inwoners doen mee

- A.8.1.1 We ondersteunen inwoners bij werken en meedoen aan de samenleving (Q1-Q4)
- A.8.1.2 We versterken de samenwerking tussen de ISD Brabantse Wal, de WVS en het Werkplein Hart van West Brabant (Q1-Q4)

D.8.2 Bestaanszekerheid van kwetsbare inwoners versterken

- A.8.2.1 We werken er aan dat minder mensen schulden hebben (Q1-Q4)
- A.8.2.2 We werken samen om schulden vroeg te signaleren (Q1-Q4)
- A.8.2.3 We werken er aan dat minder inwoners in armoede leven (Q1-Q4)
- A.8.2.4 We maken het makkelijker om gebruik te maken van regelingen (Q1-Q4)
- A.8.2.5 We gaan door met het aanpakken van energiearmoede (Q1-Q4)

D.8.1 ALLE INWONERS DOEN MEE

A.8.1.1 We ondersteunen inwoners bij werken en meedoen aan de samenleving (Q1-Q4)

We willen dat iedereen kan meedoen. Daarom helpt de ISD Brabantse Wal inwoners bij werk, inkomen, schulden en deelname aan de samenleving. We kijken daarbij ook naar andere dingen die belangrijk zijn, zoals gezondheid en wonen.

Lukt betaald werk niet? Dan bieden we inwoners met sociale activering andere activiteiten om mee te doen in de maatschappij. Dit doen we samen met andere organisaties. Als mensen aan het werk gaan, blijven we ze begeleiden. Werkgevers krijgen van ons informatie over regelingen, zoals loonkostensubsidie of proefplaatsing. Vooral bij nieuwe werkgevers maken we de loonkostensubsidie extra bekend.

Nieuwkomers helpen we met inburgeren en het vinden van werk. We volgen het aantal personen in de bijstand en welke groepen in- en uitstromen, Om beter te kunnen bepalen welke hulp we moeten bieden. We hebben daarom de indicator aantal personen in de bijstand aan de begroting toegevoegd.

A.8.1.2 We versterken de samenwerking tussen de ISD Brabantse Wal, de WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant (Q1-Q4)

Steeds meer inwoners zijn langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering. Deze mensen hebben vaak meerdere problemen tegelijk, zoals schulden, slechte gezondheid, geen diploma of moeite met de taal. Voor hen is meedoen in de samenleving al een grote stap. Tot nu toe kregen zij niet altijd de aandacht die ze nodig hebben. Dat willen we veranderen. Om beter te helpen werkt de ISD Brabantse Wal nauwer samen met het Werkplein Hart van West-Brabant en de WVS.

Hiervoor doen wij het volgende:

1. We brengen alle inwoners in beeld die langer dan twee jaar in de bijstand zitten. Gestart wordt met een pilot in de gemeenten Zundert en Woensdrecht. Hierna wordt een werkwijze ontwikkeld voor alle negen West Brabantse gemeenten met een intake en diagnose op locaties van WVS of bij de gemeenten.
2. We bieden maatwerk, zoals:
   - o Loonkostensubsidie voor wie dit passend is;
   - o Werkplekken bij WVS als opstap of vangnet;
   - o Een gezamenlijke aanpak voor speciale doelgroepen, zoals statushouders;
   - o Een pilot op scholen om leerlingen van VSO- en praktijkscholen direct naar werk te begeleiden;
   - o Een gezamenlijke aanpak voor bemiddeling naar werk;
   - o Passende nazorg na elke plaatsing, met een pilot om dit goed te organiseren.
3. Werken aan een verandertraject. We kiezen voor een manier van werken die uitgaat van de inwoner, in plaats van regels en processen.

D.8.2 BESTAANSZEKERHEID VAN KWETSBARE INWONERS VERSTERKEN

A.8.2.1 We werken er aan dat minder mensen schulden hebben (Q1-Q4)

In het voorjaar van 2026 leggen we het nieuwe Beleidsplan Schuldhulpverlening aan de gemeenteraad voor. Hierin staat hoe we inwoners helpen om schulden te voorkomen en als je in schulden zit dit op te lossen. We verwerken hierin de uitkomsten van de bespreking van de gevoelens peilende raadsmededeling over het concept Beleidsplan Schuldhulpverlening.

A.8.2.2 We werken samen om schulden vroeg te signaleren (Q1-Q4)

We willen schulden voorkomen. Daarom werken we samen met woningcorporaties en energieleveranciers. Als iemand niet betaalt, krijgen wij een seintje. We nemen dan snel contact op, bijvoorbeeld door middel van een huisbezoek. Dit doen we samen met WijZijn. Met deze aanpak is in de afgelopen periode het bereik vergroot. Daarom zetten we deze aanpak voort.

A.8.2.3 We werken er aan dat minder inwoners in armoede leven (Q1-Q4)

We blijven armoede samen met andere organisaties aanpakken. Bestaande projecten gaan door, zoals:

- gratis menstruatieproducten;
- een kledingbank op school (Curio ISK).

Regelingen maken we beter vindbaar via de website en de Kwikstart-app. Daarnaast:

- verlengen we de regelingen voor baby- en menstruatieproducten;
- onderzoeken we hoe we projecten behouden;
- bouwen we aan een netwerk van scholen, bedrijven en overheid;
- en volgen cijfers om te weten wat werkt.

A.8.2.4 We maken het makkelijker om gebruik te maken van regelingen (Q1-Q4)

We helpen inwoners met een laag inkomen om gebruik te maken van regelingen. Inwoners maken om verschillende redenen geen gebruik van de bestaande regelingen. Daarom maken we dit makkelijker. Naast het vereenvoudigen van formulieren en een nieuwe website, realiseren we een webshop. Via deze webshop kunnen inwoners zien welke regelingen er zijn en hiervoor een aanvraag doen. Bijvoorbeeld voor een bijdrage voor sport of culturele activiteiten voor volwassenen en kinderen. Zo is de hulp beter bereikbaar, met minder papierwerk en sneller geregeld.

We verwachten dat hierdoor meer inwoners gebruik maken van de regelingen. De kosten van deze regelingen kunnen hierdoor stijgen. Dit volgen we.

A.8.2.5 We gaan door met het aanpakken van energiearmoede (Q1-Q4)

We gaan door met de aanpak van energiearmoede. We helpen inwoners hun woning te verduurzamen en bieden tegelijk sociale hulp.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2021	2022	2023	2024
Banen (per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	836,6 (2023)	725,3	744,7	759,2	759,2
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de (potentiële) beroepsbevolking)	73,1 (2023)	67,6	69,5	70,3	73,4
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	344,8 (2023)	.505,3	426,4	407,4	409
Lopende reintegratievoorzieningen (per 10.000 inwoners van 15-64 jaar)	191,5 (2023)	107,9	119,7	123,3	123,0

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

AANVULLENDE INDICATOREN

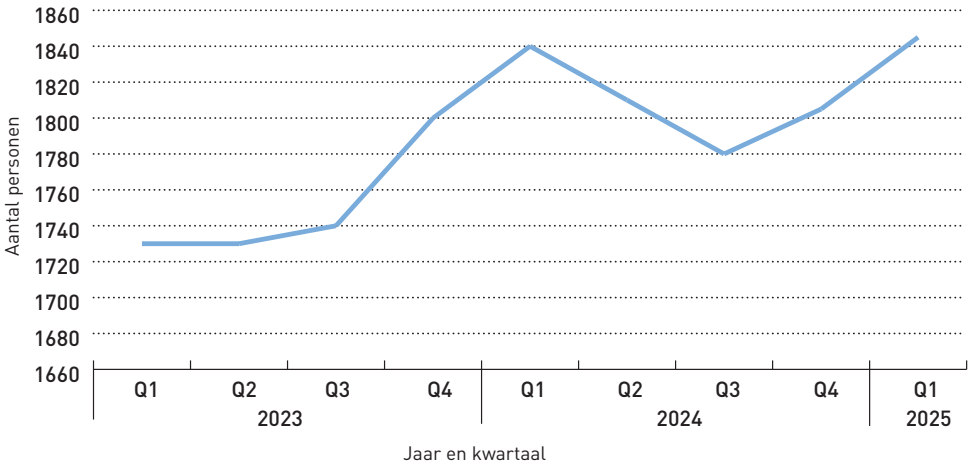
We ondersteunen inwoners bij werken en meedoen aan de samenleving. Dit doen we door te ondersteunen bij het inkomen. We gebruiken cijfers om beter te begrijpen wat er gebeurt met het aantal mensen die we met bijstand ondersteunen in het inkomen. Met de cijfers kunnen we:

- duidelijk maken welke groepen mensen de bijstand in- en uitgaan,
- sneller zien of er een probleem of trend is,
- betere keuzes maken om mensen te helpen, bijvoorbeeld jongeren of oud-ondernemers.

Welke trend zien we?
In het eerste kwartaal van 2025 is het aantal mensen in de bijstand gestegen met 25 personen. In januari waren er 1.816 mensen met een bijstandsuitkering.
Eind maart waren dat er 1.841. Ook landelijk is er sprake van een lichte stijging van het aantal bijstandontvangers. Dit wordt veroorzaakt door een combinatie van een lagere uitstroom naar werk en een hogere instroom van met name statushouders en jongeren. Hieraan werken we onder andere door de inzet van sociale activering, de inzet van loonkostensubsidie en door de inwoners met een bijstandsuitkering beter te leren kennen

De meeste nieuwe mensen in de bijstand zijn tussen de 18 en 35 jaar. Zij hebben net hun baan, onderneming of andere inkomsten verloren. Mensen die uit de bijstand gaan, zijn vaak ouder en stoppen vanwege hun pensioen (AOW), gaan weer aan het werk of verhuizen.

Aantal personen in de bijstand

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsplan Schuldhulpverlening 2020-2024	2020
Pijlervisie Sociaal & Veilig	2024

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS)	Integrale uitvoering van de Participatiewet, onderdeel voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, en activiteiten ten behoeve van arbeidsintegratie en aangepaste arbeid voor personen uit de deelnemende gemeenten, die op afstand van de reguliere arbeidsmarkt staan.	Doorbetaling Rijksbijdrage wsw € 11.485.000 Aanvullende bijdrage € 1.518.000
Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (GR ISD)	De uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van een gemeente en het afstemmen van beleid ter zake van de uitvoering van de in de regeling benoemde wet- en regelgeving en het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening.	€ 9.423.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	34.864	35.246	35.983	35.983	35.983	35.983
Lasten	64.217	65.442	68.945	68.186	68.236	68.231
Totaal saldo van baten en lasten programma 8	-29.353	-30.196	-32.962	-32.203	-32.253	-32.248
Onttrekkingen aan reserves	1.057	846	700	-	-	-
Stortingen in reserves	846	700	-	-	-	-
Resultaat programma 8	-29.142	-30.050	-32.262	-32.203	-32.253	-32.248

TOELICHTING

Beginstand Programma 8 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	35.958	35.958	35.958	35.958
Lasten	-66.130	-66.088	-66.135	-66.135
Saldo	-30.173	-30.130	-30.178	-30.178
Algemene uitkering	-896	-872	-865	-861
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-1.176	-1.183	-1.192	-1.192
Overhevelingen 2025	-700	0	0	0
ISD	-18	-18	-18	-18
Subtotaal	-32.962	-32.203	-32.253	-32.248
Overhevelingen 2025 uit Algemene reserve	700	0	0	0
Eindtotaal	-32.262	-32.203	-32.253	-32.248

BEGROTINGMUTATIES

Algemene uitkering Algemene uitkering (kosten WVS) **€ 896.000 nadelig (structureel)**

In de algemene uitkering ontvangen we geld voor participatie. Daarvan betalen we kosten van de WVS voor de ondersteuning en begeleiding van inwoners bij werk.

Bijstand levensonderhoud **€ 0 (incidenteel)**

Naast de algemene uitkering die in programma 1 is opgenomen, ontvangen we in dit programma geld om bijstandsuitkeringen te betalen. Dit heet het BUIG-budget. De gemeente hoort drie keer per jaar van de Rijksoverheid hoeveel dit budget is:

- In oktober, vóór het nieuwe jaar, hoort de gemeente het voorlopige budget;
- In mei hoort de gemeente het nader voorlopige budget;
- In oktober van datzelfde jaar hoort de gemeente het definitieve budget.

In oktober 2025 wordt door het Rijk het voorlopige BUIG-budget voor 2026 bekendgemaakt. Deze wijziging wordt met een apart besluit voorgelegd.

De BUIG is een openeindregeling. Dit betekent dat wanneer inwoners in aanmerking komen voor een uitkering, dat deze verleend moet worden. De afgelopen jaren hebben we minder uitgegeven dan we ontvingen van het Rijk. We verwachten dat het BUIG-budget in de komende jaren niet toereikend is voor de kosten die we maken voor de uitkeringen.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 1.176.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 1.176.000.

Overhevelingen 2025 **€ 700.000 nadeel (incidenteel)**

In het 2e Concernbericht 2025 is € 700.000 overgeheveld naar 2026 voor het actieplan armoedeverzachting. Met het actieplan armoedeverzachting werken we aan minder inwoners in armoede. Het actieplan heeft een loop- en ontwikkeltijd tot 2027.

Overige bijstellingen	
Kosten ISD	€ 18.000 nadeel (structureel)

RESERVES

Er wordt € 700.000 onttrokken aan de algemene reserve voor het actieplan armoedeverzachting. Dit betreft een overgeheveld budget van 2025 naar 2026.

PROGRAMMA 9 - MILIEU

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld. Onze duurzaamheidsdoelen gaan wij bereiken door intensief samen te werken met onze inwoners, partners en leveranciers.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.9.1 Inwoners scheiden hun afval

- A.9.1.1 We verlagen de hoeveelheid restafval

D.9.2 Inwoners leven in een gezonde leefomgeving

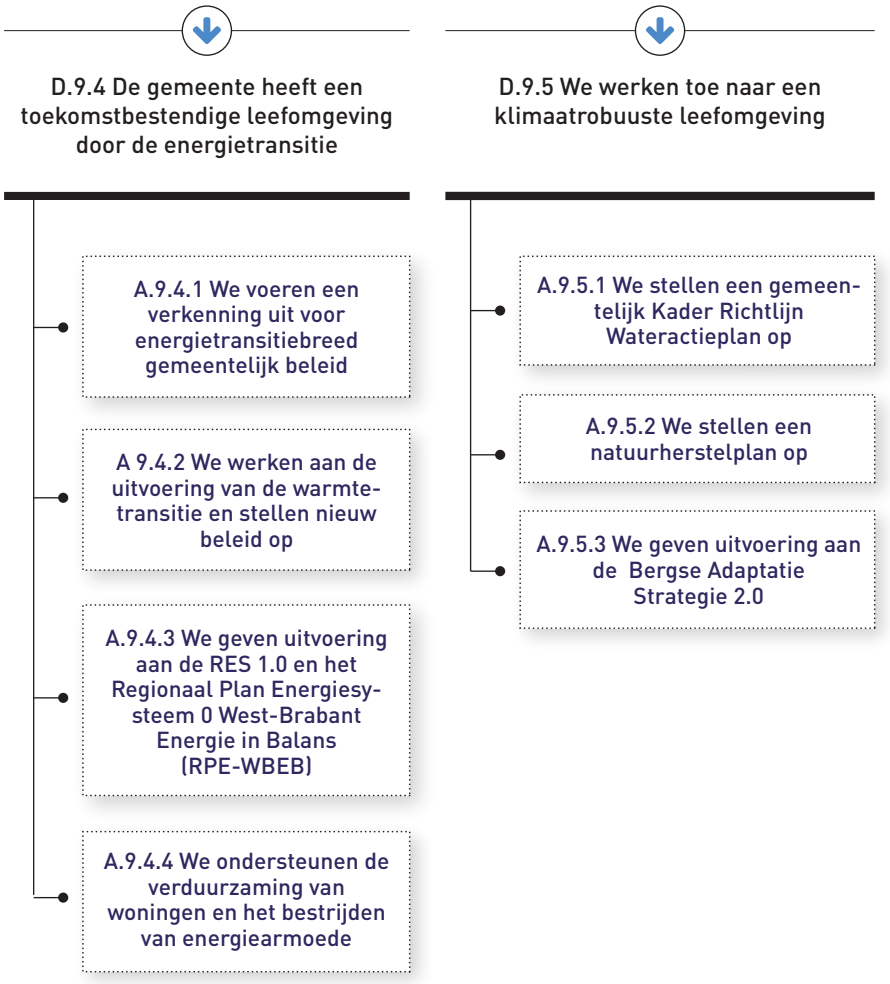
- A.9.2.1 We sturen actief op verbetering van de luchtkwaliteit
- A.9.2.2 We borgen de bodemkwaliteit en actualiseren bodembeleid

D.9.3 Bergen op Zoom is een duurzame gemeente

- A.9.3.1 We voeren het Uitvoeringsprogramma DEK 2025–2026 uit
- A.9.3.2 We voeren DEK-scans uit
- A.9.3.3 We ontwikkelen structurele CO_2-monitoring
- A.9.3.4 We stellen beleids-regels op voor biobased bouwen en ontwikkelen een kansenkaart voor duurzame gebiedsontwikkeling
- A.9.3.5 We versterken duurzaamheidseducatie in de regio

DOELEN EN ACTIES

D.9.1 INWONERS SCHEIDEN HUN AFVAL

A.9.1.1 We verlagen de hoeveelheid restafval

In december 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met het Grondstoffenbeleidsplan. Daarin staan volgende doelstellingen:

a. Verlagen van de hoeveelheid restafval naar maximaal 100 kilogram restafval per inwoner.
b. Minimaal 60% van het huishoudelijk afval in 2030 recy-clen

Om deze doelen te bereiken is er een Uitvoeringsplan voor 2025-2030. Hierin staan maatregelen die vanaf 2026 worden ingevoerd. Belangrijkste veranderingen zijn:

- De inzamelfrequentie van minicontainers restafval wordt vanaf 1-1-2026 verlaagd naar 1 x per 4 weken;
- We voeren een progressief tarief in voor het aanbieden van restafval bij de ondergrondse restafvalcontainer;
- Het aanbieden van grondstoffen (zoals GFT, PMD en oud papier) maken we makkelijker. Denk aan:
  - extra inzamelvoorzieningen bij hoogbouw;
  - een gemeentebrede containerwissel;
  - het op vrijwillige basis verstrekken van minicontai-ners voor de huis-aan-huis inzameling van plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drinkpakken (PMD);
  - een aanpassing van de milieustraat waar meer stro-men in de gratis route vallen en alleen voor dakleer en grof restafval een tik moet worden ingeleverd.

Verder zetten we in op begeleiding en bewustwording, met onder andere een afvalcoach, een mobiele milieustraat in de wijken en een uitgebreide communicatie- en voorlichtingscam-pagne over het aanleveren en scheiden van afval.

D.9.2 INWONERS LEVEN IN EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

A.9.2.1 We sturen actief op verbetering van de luchtkwaliteit

We nemen geactualiseerd lucht- en geurbeleid op in het omgevingsplan. We werken in lijn met het schone luchtakkoord. Daarvoor nemen we deel aan de landelijke monitoring luchtkwaliteit.Structureel voeren we luchtmetingen uit en bij overschrijdingen van emissies bij bedrijven en/of klachten, worden acties ondernomen vanuit VTH.

A.9.2.2 We borgen de bodemkwaliteit en actualiseren bodembeleid

In 2026 borgen we de actuele bodemkwaliteit in onze gemeente. Naast de algemene bodemkwaliteit (bodemkwaliteitskaart in samenwerking met de provincie Noord-Brabant) kijken we ook naar (opkomende) stoffen zoals PFAS, diffuus lood, rubbergranulaat en asbest.

D.9.3 BERGEN OP ZOOM IS EEN DUURZAME GEMEENTE

We vertalen duurzaamheidsambities en beleid naar concrete acties en meetbare resultaten met het Duurzaamheidskompas en het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaatadaptatie (DEK). Het Duurzaamheidskompas helpt om duurzaamheid structureel in beleid en uitvoering te verankeren. Het Uitvoeringsprogramma DEK bewaakt de voortgang, monitort acties en zorgt voor samenhang tussen projecten. Zo werkt de gemeente datagestuurd, transparant en organisatiebreed aan haar duurzaamheidsdoelen.

A.9.3.1 We voeren het Uitvoeringsprogramma DEK 2025–2026 uit

Met het Uitvoeringsprogramma DEK 2025–2026 zetten we in op tastbare en merkbare resultaten op het gebied van Duurzaamheid, Energie en Klimaatadaptatie. In 2026 ligt de focus op de uitvoering en monitoring van deze acties én op de voorbereiding van de vervolgeditie voor 2026–2027. Rapportage vindt plaats via de reguliere planning- en controlcyclus, waarbij alle begrotingsprogramma's terugkoppelen aan het Uitvoeringsprogramma DEK.

We geven inzicht in de rol en ontwikkeling van afdeling DEK en de inzet van de beschikbare CDOKE-middelen. Communicatie is hierbij een essentieel onderdeel: we zorgen dat resultaten niet alleen gehoord, maar vooral merkbaar zijn. Binnen én buiten het stadskantoor. Zo vergroten we betrokkenheid van collega's, inwoners en samenwerkingspartners, en versterken we de integrale werkwijze binnen de organisatie.

A.9.3.2 We voeren DEK-scans uit

Het doel is om Bergen op Zoom aantoonbaar en merkbaar duurzamer te maken. Dat betekent dat er binnen de organisatie behoefte aan praktische ondersteuning bij het structureel toepassen van duurzaamheid in beleid en uitvoering.

Daarom voeren we DEK-scans uit met behulp van het Duurzaamheidskompas en de OGSM-methodiek. Dit biedt een uniforme werkwijze waarmee we samen met afdelingen zichtbaar maken waar zij al bijdragen aan duurzaamheid, waar kansen liggen en welke vervolgstappen nodig zijn. De uitkomsten van deze scans worden opgenomen in het Uitvoeringsprogramma DEK en meegenomen in de reguliere planning- en control cyclus.
In 2026 voeren we minimaal 10 DEK-scans uit. Zo versterken we de integraliteit binnen de organisatie en maken we concreet en meetbaar waar we staan.

A.9.3.3 We ontwikkelen structurele CO_2-monitoring

De duurzaamheidstransitie vraagt om datagedreven werken. In 2025 hebben we voor het eerst de CO_2-voetafdruk van de gemeentelijke organisatie over 2023 in kaart gebracht: circa 1,226 kiloton CO_2-uitstoot, met een onzekerheidsmarge van 40%. In 2026 richten we ons op het verder ontwikkelen van de monitoring, de aansluiting bij het door het ministerie van I&W geleide DMI-ecosysteem met gebruik van bestaande kennis en tools, het beschikbaar maken van data en het opstellen van CO_2-reductiedoelen voor de organisatie om te voldoen aan wettelijke doelstellingen. We betrekken hierbij alle duurzaamheidsthema's waar kansen liggen om integraliteit te versterken.

A.9.3.4 We stellen beleidsregels op voor biobased bouwen en ontwikkelen een kansenkaart voor duurzame gebiedsontwikkeling

De gemeente wil duurzaamheid vanaf de start meenemen in woningbouw- en gebiedsontwikkelingen. Met een kansenkaart brengen we vroegtijdig in beeld waar kansen liggen voor natuurinclusief bouwen, biobased bouwen en energiemaatregelen. Ook bredere thema's uit het Duurzaamheids-kompas, zoals CO_2-reductie, klimaatadaptatie en circulaire economie, worden hierin meegenomen. De kaart heeft een strategische functie: ze geeft richting aan lopende en toekomstige projecten. We stellen de kaart samen op met marktpartijen, belanghebbenden en experts, zodat deze breed gedragen wordt. De uitkomst vormt de basis voor beleidsregels die we opnemen in de kwaliteitseisen voor (bouw)projecten.

A.9.3.5 We versterken duurzaamheidseducatie in de regio

We zetten in op duurzaamheidseducatie voor kinderen en jongeren, omdat bewustwording en gedragsverandering op jonge leeftijd essentieel zijn voor de lange termijn. In samenwerking met de gemeenten Woensdrecht en Steenbergen ondersteunen we het Natuurpodium bij het ontwikkelen en aanbieden van lessen over thema's zoals klimaat, water, energie en biodiversiteit. Samen met scholen, bedrijven en overheden versterken we dit programma en zorgen we voor betere aansluiting op het curriculum.

D.9.4 DE GEMEENTE HEEFT EEN TOEKOMSTBESTENDIGE LEEFOMGEVING DOOR DE ENERGIETRANSITIE

De energietransitie is een noodzakelijke stap om klimaatverandering tegen te gaan en onze leefomgeving toekomstbestendig te maken. De Klimaatwet, die in 2019 in werking is getreden, legt juridisch vast dat Nederland in 2050 een CO_2-reductie van 95% ten opzichte van 1990 moet realiseren. Voor 2030 geldt een tussendoel van ten minste 55% reductie. Deze wettelijke doelstellingen vragen om structurele veranderingen in de manier waarop we energie opwekken, gebruiken en besparen.

Als gemeente hebben wij een wettelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid om bij te dragen aan deze doelstellingen. Dit doen we door het stimuleren van duurzame energiebronnen zoals zon en wind, het versnellen van de isolatie van woningen en gebouwen, en het ondersteunen van de overstap naar aardgasvrije wijken. Ook zetten we in op samenwerking met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, want de energietransitie raakt ons allemaal.

A.9.4.1 We voeren een verkenning uit voor energietransitiebreed gemeentelijk beleid

We voeren een verkenning uit op energietransitie-breed gemeentelijk beleid, ten behoeve van de volgende bestuursperiode. We willen dit beleid hebben, omdat we sturing willen geven aan de energietransitie. Begin 2023 is de 'Warmtetransitievisie Aardgasvrij Bergen op Zoom' vastgesteld. Het beleid dat we verkennen kijkt breder dan alleen de warmtetransitie. We verkennen beleid voor het gehele energiesysteem. We werken heel 2026 aan deze verkenning.

A 9.4.2 We werken aan de uitvoering van de warmtetransitie en stellen nieuw beleid op

Begin 2023 is de 'Warmtetransitievisie Aardgasvrij Bergen op Zoom' vastgesteld. We geven hieraan uitvoering in vier verkenningswijken. Voor elke wijk organiseren we participatietrajecten om te komen tot een wijkuitvoeringsplan (WUP). In Q2 2026 wordt het WUP "Warande-Oost" opgeleverd en in Q4 2026 wordt WUP "De Schans – Halsteren" opgeleverd. Als gemeente moeten wij uiterlijk eind 2026 een Warmteprogramma opleveren, conform de nog vast te stellen Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw). Dit is het vervolg op de Warmtetransitievisie. Een belangrijk onderdeel van de energietransitie is het verwarmen van onze huizen en gebouwen zonder aardgas. Met het warmteprogramma zetten we als gemeente een duidelijke koers uit voor de overgang naar duurzame warmtebronnen. Het warmteprogramma helpt ons om samen met inwoners, woningcorporaties en andere partners te bepalen welke oplossingen passen bij welke wijken of buurten.

A.9.4.3 We geven uitvoering aan de RES 1.0 en het Regionaal Plan Energiesysteem 0 West-Brabant Energie in Balans (RPE-WBEB)

Als onderdeel van de Regionale Energiestrategie West-Brabant (RES-WB) werken we samen met regiogemeenten, provincie, netbeheerder en maatschappelijke partners aan de gezamenlijke opwek van duurzame energie, energiebesparing en de warmtetransitie. We zetten de afspraken uit RES 1.0 en het "Regionaal Plan Energiesysteem – West-Brabant Energie in Balans" (RPE-WBEB) om in concrete stappen richting een toekomstbestendig energiesysteem. Dit omvat o.a. de de opwek van hernieuwbare energie, de versterking van het elektriciteitsnet en een verkenning naar Smart Energie-hubs op bedrijventerreinen Lage Meren - Meilust en later Oude Molen. Eind 2026 wordt een uitvoeringsprogramma voor het RPE-WBEB opgeleverd.

A.9.4.4 We ondersteunen de verduurzaming van woningen en het bestrijden van energiearmoede

We ondersteunen inwoners bij isolatiemaatregelen via de Lokale Aanpak Isolatie, waar we in 2026 actief aan blijven werken. Daarnaast gaan we door met projecten voor het verduurzamen van woningen om energiearmoede te bestrijden, daarbij werken we onder andere samen met de woningcorporatie.

D.9.5 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN KLIMAATROBUUSTE LEEFOMGEVING

A.9.5.1 We stellen een gemeentelijk Kader Richtlijn Water-actieplan op

In 2027 moeten alle Kader Richtlijn Water-wateren (KRW) voldoen aan de doelsellingen voor de waterkwaliteit. De gemeente heeft net als het Rijk, de provincie en de waterschappen een rol in het realiseren van de KRW doelstellingen. De gemeente stelt een gemeentelijk actieplan op met daarin concrete aanvullende maatregelen.

A.9.5.2 We stellen een natuurherstelplan op

Een plan van aanpak voor het herstellen van onze natuur (met name BBW) op basis van natuurdoelanalyses en noodzakelijke verbeteringen wordt in 2026 opgesteld. Natuurherstel is nodig (bij-voorbeeld ten behoeve van realisatie van de woningbouwopgave) en sluit aan op bevindingen, adviezen en voorgestelde aanpassingen opgenomen in de Bergse Adaptatie Strategie.

A.9.5.3 We geven uitvoering aan de Bergse Adaptatie Strategie 2.0

Door het ontbreken van de benodigde middelen is het eerdere voorstel Bergse klimaatadaptatiestrategie niet vastgesteld. Bijstelling van het oorspronkelijke plan heeft plaatsgevonden. Het gewijzigde voorstel wordt ter informatie aan het bestuur voorgelegd.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2021	2022	2023	2024
Volksgezondheid en Milieu: omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	177 (2023)	219	201	200	203
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit (%)	32,5 (2022)	6,4	8,0	10,4	n.n.b.

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl & klimaatmonitor.databank.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Actieplan Biobased Economy	2016
Actieplan MVI	2021
Grondstoffenbeleidsplan	2024
Gemeentelijk Waterplan (GWP)2024-2027	2023
Groenstructuurplan	2006
Integraal Beheerplan Openbare ruimte (IBOR) 2023-2027	2022
Regionale Energie Strategie 1.0	2021
Transitievisie Warmte Bergen op Zoom	2023
Transitievisie Warmte Bergen op Zoom	2023

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
SAVER NV	De uitvoering van afvalinzameling- en reinigingsdiensten	
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen. In het programma worden de kosten voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing verantwoord.	
Brabant Water NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging	
Omgevingsdienst West Brabant	De uitvoering van onderzoek, toetsing en toezicht vanuit publiek belang.	€1.836.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	27.477	29.214	31.619	31.086	31.141	31.197
Lasten	22.825	25.195	26.969	26.352	26.326	26.352
Totaal saldo van baten en lasten programma 9	4.652	4.019	4.650	4.734	4.815	4.845
Onttrekkingen aan reserves	165	185	311	52	52	52
Stortingen in reserves		-	-	-	-	-
Resultaat programma 9	4.817	4.204	4.961	4.786	4.867	4.897

TOELICHTING

Beginstand Programma 9 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	29.142	28.833	28.887	28.887
Lasten	-24.537	-24.414	-24.429	-24.429
Saldo	4.605	4.418	4.457	4.457
Indexeren van uitgaven en inkomsten	407	413	415	415
Personeelskosten	-706	-685	-665	-665
Riolering	88	313	337	367
Duurzaamheid	782	778	774	774
Verschuiving Bijdrage BWB	-529	-529	-529	-529
Afval	75	75	75	75
Overhead	4	3	3	3
Subtotaal	4.727	4.786	4.867	4.897
Grote oogst (onttrekking reserve)	234	0	0	0
Eindtotaal	4.961	4.786	4.867	4.897

BEGROTINGSMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 407.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 407.000.

Personeelskosten **€ 706.000 nadeel (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.
Ook is er een bedrag van € 488.000 opgenomen voor de uitbreiding van de formatie op het gebied van duurzaamheid, energie en klimaatadaptatie. Deze kosten worden betaald uit de beschikbare CDOKE-gelden (klimaat en energie).

Riolering **€ 88.000 voordeel (structureel)**

Riolering is, net als afval, een gesloten systeem. Er zijn in 2026 hogere personeelskosten en alle budgetten, waaronder de rioolheffing, zijn met 2,7% geïndexeerd. Net als bij afval worden ook bij riolering aanvullende kosten in het tarief meegenomen.

In het voordeel van € 88.000 zijn niet alle mutaties op riolering meegenomen. De personeelskosten en de indexering van de budgetten zijn hierboven al opgenomen.

Duurzaamheid **€ 782.000 voordeel (structureel)**

Vanaf 2026 worden meer CDOKE gelden ingezet dan voorheen. Dit betreft voor een deel formatie uitbreiding. Deze hogere personeelskosten zijn hierboven al toegelicht. Daarnaast wordt een deel van het personeel dat al in dienst was, gedekt door de CDOKE gelden en de nieuwe manager die voor de afdeling DEK is aangetrokken. Deze personeelskosten staan op programma 1. Ook mag een bedrag aan overheadkosten worden meegenomen. Per saldo levert dit een voordeel op van € 782.000.

Verschuiving bijdrage BWB **€ 529.000 nadeel (structureel)**

De bijdrage die we betalen voor de diensten van de BWB wordt verdeeld over programma 1 (onroerende zaakbelasting) en programma 9 (afvalstoffen- en rioolheffing). In deze bijdrage vindt een budgettair neutrale verschuiving plaats tussen programma 1 en programma 9.

Afval **€ 75.000 voordeel (structureel)**

Afval kent een gesloten systeem waarbij wordt uitgegaan van de werkelijke te verwachten kosten. Een groot deel van de kosten binnen huishoudelijk afval betreft de inzamelkosten van Saver. Saver heeft voor 2026 aangegeven dat de kosten geïndexeerd worden met 4%.

Daarnaast zijn er op basis van uitvoeringsplan dat hoort bij het nieuwe Grondstoffenbeleidsplan, ook extra kosten in de begroting opgenomen voor onder andere de huis-aan-huis inzameling van PMD met minicontainers. Daarmee komt de afvalstoffenheffing 2026 bij een gemiddeld aanbiedgedrag uit op een indexering van 4,4%. De overige mutaties betreffen de hogere afvalstoffenheffing en de onttrekking vanuit de voorziening.

Overige bijstellingen	
Overhead	€ 4.000 voordeel (structureel)

RESERVES

De uitgaven voor het project Grote Oogst (verduurzaming bedrijventerreinen) vinden plaats in programma 4 Economie. De onttrekking aan de reserve vindt plaats in dit programma.

Voor de volledige toelichting op de reservemutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.3.

PROGRAMMA 10 - VOLKSHUISVESTING, LEEFOMGEVING EN STEDELIJKE VERNIEUWING

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

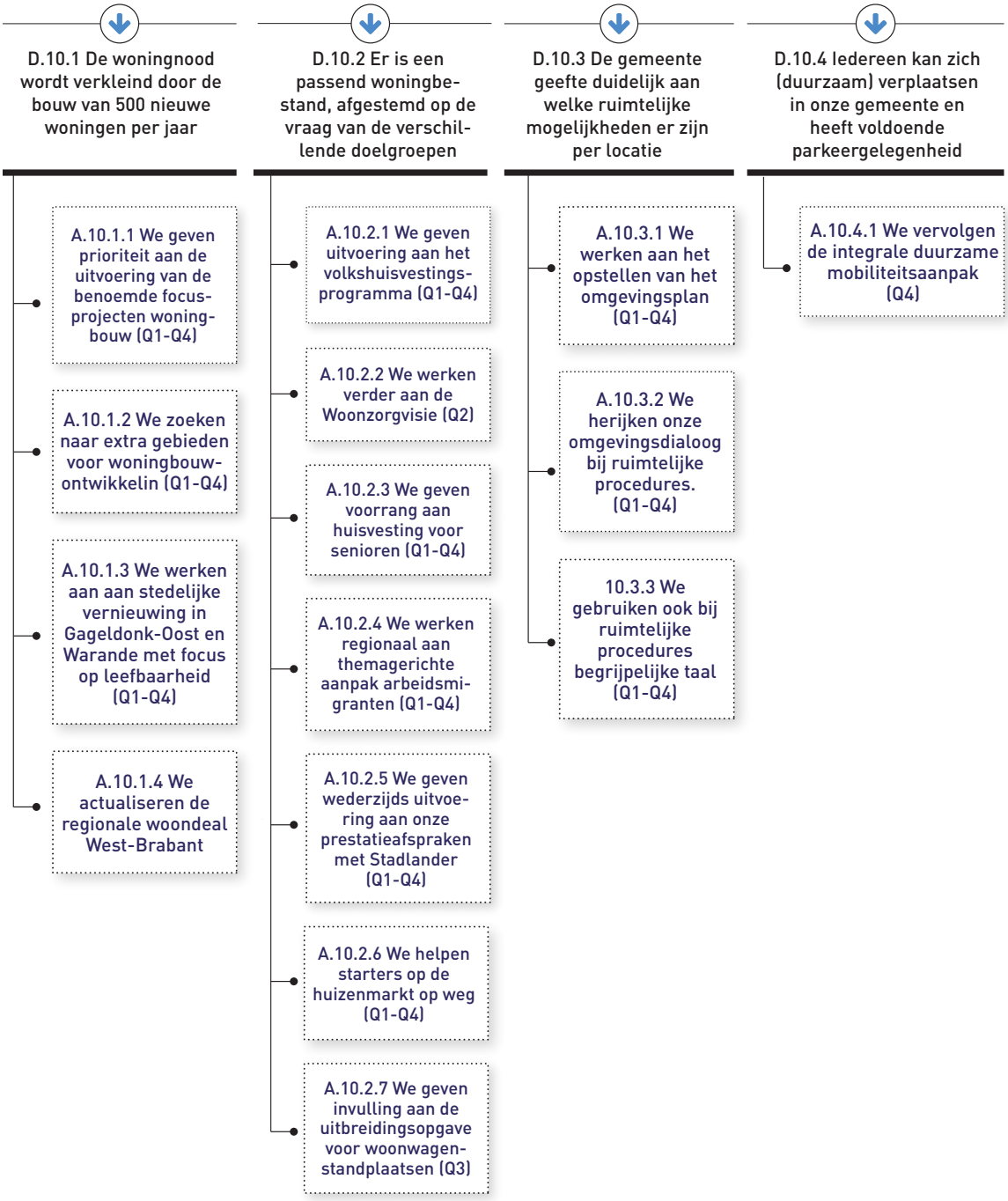
Al onze inwoners moeten de mogelijkheid hebben om woonruimte binnen hun mogelijkheden te kunnen vinden, in een buurt met basisvoorzieningen die bereikbaar is en goed wordt onderhouden.
We maken wonen in Bergen op Zoom aangenaam, betaalbaar en toegankelijk en houden de wijken aantrekkelijk. Daarom zetten we vol in op het aanpakken van de woningnood. We werken samen met de Provincie en Regio. Daarmee maken we wonen in onze stad mogelijk en zorgen we voor extra investeringen vanuit het Rijk.

(Deze doelstelling raakt ook programma 3)

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.10.1 DE WONINGNOOD WORDT VERKLEIND DOOR DE BOUW VAN 500 NIEUWE WONINGEN PER JAAR

A.10.1.1 We geven prioriteit aan de uitvoering van de benoemde focusprojecten woningbouw (Q1-Q4)

In 2026 werken we door aan de opgestarte focusprojecten (Bravis, Waterfront, Westersingel, Vrederust en Plein 13) waarbij Stadlander (samen met eventueel andere organisaties) waar mogelijk het sociale programma voor haar rekening neemt.

De gemeente en Stadlander zorgen daarnaast samen voor voldoende capaciteit om de sociale uitbreidingsopgave te kunnen realiseren. Zo zijn er 6 projecten benoemd waarvoor Stadlander bijdraagt aan de planontwikkelingskosten voor de gemeente. Hierdoor kunnen deze projecten sneller worden gerealiseerd.

De gemeente werkt met het programma 'Shinto Labs' voor de monitoring van de woningbouwprojecten, zodat we in staat zijn de voortgang te bewaken en te delen.
In de herijkte woondeal bedraagt de woningbouwopgave voor Bergen op Zoom bruto 2350 woningen tot en met 2030; inclusief sloop is dit 1670. De gemeente heeft hiervoor voldoende plancapaciteit beschikbaar. Het streven om 500 woningen per jaar op te leveren houden we vast.

A.10.1.2 We zoeken naar extra gebieden voor woningbouwontwikkeling (Q1-Q4)

Om de woningbouwambitie te kunnen waarmaken en het aantal benodigde woningen daadwerkelijk te kunnen realiseren wijzen we extra gebieden aan aanwijzen voor woningbouwontwikkeling. We bekijken de mogelijkheden tot woningbouwontwikkeling in Lepelstraat en Halsteren, zoals het gebied ten westen van de Halsterseweg en geven voorrang aan passende initiatieven. In bestaande wijken, zoals Gageldonk-Oost en Warande, gaan we door met de vernieuwing van de woningvoorraad.

Daarnaast kijken we naar gronden in eigen bezit, zodat er op termijn grondexploitaties kunnen worden geopend, maar kijken we ook naar initiatieven van derden. Deze initiatieven faciliteren we mits er voldoende capaciteit in de ambtelijke organisatie aanwezig is. Initiatieven van derden moeten bijdragen om de benodigde woningen te kunnen realiseren en daarmee de woningschaarste terug te dringen. Om de woningambitie te kunnen realiseren moet er extra capaciteit aangetrokken worden voor de ambtelijke organisatie. Deze capaciteit moet worden betaald vanuit de grondexploitaties of het kostenverhaal in planontwikkelingen.

A.10.1.3 We werken aan stedelijke vernieuwing in Gageldonk-Oost en Warande met focus op leefbaarheid (Q1-Q4)

We ronden het gezamenlijk programma van eisen af (met een integrale aanpak in combinatie van ruimtelijk, sociaal en duurzaamheid) voor de toekomstige stedelijke vernieuwingsprojecten Gagel-donk-Oost en Warande. Dit doen we samen met Stadlander. Voor Gageldonk Oost is de planvorming in voorbereiding voor renovatie en vernieuwing van de omgeving Bunthof-Groeshof. Voor Warande werken we de vernieuwing van de openbare ruimte uit, waarbij de aandacht nadrukkelijk op het verbeteren van leefbaarheid wordt gericht.

A.10.1.4 We actualiseren de regionale woondeal West-Brabant

In 2025 is de regionale woondeal West-Brabant, die is ondertekend door 8 gemeenten, 5 woningcorporaties, provincie Noord-Brabant en het Rijk, herijkt. In 2026 gaan we verder met de uitvoering van de diverse bestuursopdrachten. Kernpunten zijn het bouwen van betaalbare woningen en een passend woningbestand creëren voor aandachtsgroepen. Voor het verbeteren en vergroten van de sociale woningvoorraad werken we samen met Stadlander. Hiervoor zetten we in op wijkprogrammering en onderzoeken we welke financiële compensatiemiddelen er zijn om een goede verdeling in de gemeente te krijgen van betaalbare en duurdere woningsegmenten.

D.10.2 ER IS EEN PASSEND WONINGBESTAND, AFGESTEMD OP DE VRAAG VAN DE VERSCHILLENDE DOELGROEPEN

A.10.2.1 We geven uitvoering aan het volkshuisvestingsprogramma (Q1-Q4)

Onze Woonvisie liep eind 2024 af en wordt geactualiseerd naar een Volkshuisvestingsprogramma. In 2026 zetten we het uitvoeringsprogramma hiervan om in actie. Op basis van onderzoek bepalen we welke instrumenten we nodig hebben en implementeren we een aantal van deze instrumenten. Voorbeelden zijn zelfbewoningsplicht, een huisvestingsverordening (voor doelgroepen), opkoopbescherming en kamerbewoning. Hiermee zorgen we dat er meer (betaalbare) woningen komen. Het volkshuisvestingsprogramma is vanuit de nieuwe Wet versterking regie op de volkshuisvesting, Wet Betaalbare Huren, Wet Goed Verhuurderschap en de Omgevingswet verplicht.

Het programma vervangt de Woonvisie 2020-2024. Doel van het Volkshuisvestingsprogramma is onder andere om gemeen-

ten in staat te stellen gericht te sturen op de realisering van voldoende aantallen sociale huurwoningen en betaalbare huur- en koopwoningen voor het middensegment.

A.10.2.2 We werken verder aan de Woonzorgvisie (Q2)

In 2025 wordt - na een intensief participatietraject met 8 gemeenten, woningcorporaties en zorg- en welzijnspartners - de regionale woonzorgvisie opgeleverd. Deze wordt vastgesteld door de gemeenteraad. In 2026 gaan we aan de slag met de uitvoering van de diverse afspraken die zijn opgenomen in deze regionale visie.

In 2026 starten we met de voorbereidingen voor passende huisvesting van verschillende doelgroepen. Hiervoor brengen we lokale opgaven en urgenties in kaart die, samen met organisaties op het gebied van wonen, zorg en welzijn, worden uitgewerkt. Dit doen we deels vanuit bestaande regionale samenwerkingsverbanden (zoals de regionale samenwerking MO-BW, Grip op Kwetsbaarheid, en de regionale samenwerking op wonen) en deels vanuit het lokale volkshuisvestingsprogramma.

A.10.2.3 We geven voorrang aan huisvesting voor senioren (Q1-Q4)

Om doorstroming in de verhuisketen te bevorderen en ouderen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te wonen, geven we voorrang aan initiatieven die (gedeeltelijk) bijdragen aan levensloopgeschikte woonvormen. Zowel in de (sociale) huur als in de koopsector. Dit zien we ook terug bij onze focusprojecten.

A.10.2.4 We werken regionaal aan themagerichte aanpak arbeidsmigranten (Q1-Q4)

Kenmerkend van de problematiek rondom arbeidsmigranten is dat deze multidisciplinair van aard is. Dit vraagt om een aanpak van de gehele keten rondom de arbeidsmigrant. We actualiseren gegevens over arbeidsmigranten en brengen de knelpunten in kaart. Zo kijken we onder andere naar de woonbehoeften.

We geven uitvoering aan de afspraken die in de regionale woondeal zijn gemaakt over humane en betaalbare huisvesting voor arbeidsmigranten en stimuleren de ontwikkeling van initiatieven voor short en midstay.

Hiervoor is het noodzakelijk dat er regionale consensus moet zijn over de aanpak rondom arbeidsmigranten. Gerichte maatregelen in de ene gemeente kunnen voor waterbedeffecten zorgen in buurgemeenten. In een integrale aanpak maken we gezamenlijk afspraken met regiogemeenten en belangrijke ketenpartners op dit domein. Het is van belang dat de krachten gebundeld worden.

A.10.2.5 We geven wederzijds uitvoering aan onze prestatieafspraken met Stadlander (Q1-Q4)

De Gemeente Bergen op Zoom, Stadlander, Huurdersbelangenvereniging Bergen op Zoom en Huurdersbelangenvereniging Halsteren/Lepelstraat willen dat mensen fijn kunnen wonen in de gemeente Bergen op Zoom. We werken daarom al jaren samen aan de volkshuisvestelijke opgaven met de focus op beschikbaarheid en de kwaliteit van woningen. Daarnaast zijn thema's als leefbaarheid en zorg & welzijn belangrijk bij het realiseren en instandhouden van een goede woonomgeving,

Met Stadlander maken we afspraken over het ontwikkelen van woningen in de sociale (huur)sector. We hebben als doel om 30% van onze nieuwbouwwoningen beschikbaar te stellen voor de lagere inkomens. Het vastleggen en monitoren van deze prestatieafspraken tussen de gemeente en Stadlander is een belangrijke stap om ons doel voor 30% woningaanbod voor de lagere inkomens te kunnen behalen.

A.10.2.6 We helpen starters op de huizenmarkt op weg (Q1-Q4)

Om starters een betere kans te geven op een koopwoning, verstrekt de gemeente in 2026 startersleningen. De startersleningen worden jaarlijks geëvalueerd.

A.10.2.7 We geven invulling aan de uitbreidingsopgave voor woonwagenstandplaatsen (Q3)

Het Parapluplan Woonwagenstandplaatsen wordt vastgesteld. De (planologische) voorbereidingen voor uitbreiding van woonwagenstandplaatsen zijn gestart. In regionaal verband wordt gewerkt aan een wachtlijstsystematiek met daaraan gekoppeld de toewijzingsprocedure.

A.10.2.7 We geven invulling aan de uitbreidingsopgave voor woonwagenstandplaatsen (Q3)

Het Parapluplan Woonwagenstandplaatsen wordt vastgesteld. De (planologische) voorbereidingen voor uitbreiding van woonwagenstandplaatsen zijn gestart. In regionaal verband wordt gewerkt aan een wachtlijstsystematiek met daaraan gekoppeld de toewijzingsprocedure.

D.10.3 DE GEMEENTE GEEFT DUIDELIJK AAN WELKE RUIMTELIJKE MOGELIJKHEDEN ER ZIJN PER LOCATIE

A.10.3.1 We werken aan het opstellen van het omgevingsplan (Q1-Q4)

In de komende periode geven we verder vorm aan het omgevingsplan. Dit doen we door het opstellen van een basisregelset. Deze basisregelset vormt de basis van het omgevingsplan en bevat de generieke, gebiedsdekkende regels die als uitgangspunt dienen voor alle ruimtelijke en thematische onderdelen. Bij het opstellen van deze regels hanteren we een eenduidige en logische regelstructuur, waarin helder wordt aangegeven welke regels voor welke situaties gelden en hoe deze met elkaar samenhangen. De regelstructuur wordt zodanig ingericht dat zij aansluit bij de systematiek van de Omgevingswet en de digitale toegankelijkheidseisen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit betekent onder andere dat de regels modulair worden opgebouwd, voorzien van duidelijke verwijzingen en ingedeeld in een structuur die zowel door professionals als door inwoners en initiatiefnemers goed te begrijpen en te gebruiken is. Met deze aanpak zorgen we ervoor dat het omgevingsplan niet alleen juridisch robuust is, maar ook praktisch hanteerbaar en flexibel genoeg om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen en beleidswijzigingen.

A.10.3.2 We herijken onze omgevingsdialoog bij ruimtelijke procedures (Q1-Q4)

We herijken onze omgevingsdialoog bij ruimtelijke procedures, zodat deze aansluit bij de Omgevingswet en onze vastgestelde participatievisie. Dit betekent dat we het proces van betrekken van inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden opnieuw vormgeven, met nadruk op vroegtijdige, open en transparante communicatie.

We zetten in op een dialoog die niet alleen informerend, maar vooral interactief en samenwerkend is. De herijking zorgt ervoor dat onze werkwijze in ruimtelijke procedures consistent, herkenbaar en effectief is. De omgevingsdialoog is een waardevol instrument om de kwaliteit van plannen te verbeteren, draagvlak te vergroten en de uitvoering te versnellen.

10.3.3 We gebruiken ook bij ruimtelijke procedures begrijpelijke taal

We gebruiken in onze ruimtelijke procedures begrijpelijke taal om onze inwoners goed mee te kunnen nemen in deze vaak ingewikkelde processen. Het doel hiervan is dat onze informatie voor zoveel mogelijk inwoners begrijpelijk is. ,

We kijken kritisch naar onze bestaande communicatiemiddelen, zoals onze brieven en naar onze informatie die online is te vinden. We bekijken welke formuleringen te ingewikkeld of met teveel vakjargon zijn opgesteld en herschrijven deze in een begrijpelijke taal. Uiteraard houden we wel in het oog dat de teksten feitelijk en juridisch juist moeten zijn. Door deze verbetering toe te passen verwachten we dat we inwoners beter kunnen informeren en dat zij sneller de kern van de boodschap zullen begrijpen. Zo dragen we bij aan een inclusieve en transparante besluitvorming volgens de Omgevingswet.

D.10.4 IEDEREEN KAN ZICH (DUURZAAM) VERPLAATSEN IN ONZE GEMEENTE EN HEEFT VOLDOENDE PARKEERGELEGENHEID

A.10.4.1 We vervolgen de integrale duurzame mobiliteitsaanpak (Q4)

De nieuwe Nota Mobiliteit en de nieuwe Nota Parkeernormering zijn naar verwachting in 2025 afgerond. Met de Nota Mobiliteit maken we een overkoepelende aanpak voor mobiliteit voor de komende 10 jaar. Actieve integrale benadering van mobiliteit is het vertrekpunt waarbij duurzame mobiliteit, zoals lopen en fietsen, de basis vormt. Daarbij is er ook voldoende doorstroming voor gemotoriseerd verkeer. De nieuwe aanpak zorgt ervoor dat er balans is tussen het aanbod van voldoende beschikbare parkeerplaatsen en (nieuwe) toekomstbestendige infrastructuur.

INDICATOREN

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie				
		2020	2021	2022	2023	2024
Aantal nieuwgebouwde woningen (per 1.000 woningen)	8,4	3,6	9,2	12,2	17,5	6,7
Demografische druk (%)	70,4%	73,4%	74,0%	74,9%	75,2%	75,2%

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR HET PROGRAMMA

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsnota Parkeren	2013
Nota Parkeernormering	2015
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2019
Nota & Beleidsregels Humane Huisvesting Internationale Werknemers	2021
Notitie Woonwagenbeleid Bergen op Zoom	2015
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Verkeersplan	2014
Nota kostenverhaal	2024
Nota grondbeleid	2024
Omgevingsvisie	2023
Woonvisie	2020
Visie Verkeer en Parkeren	2012
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2019

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2026
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De werkzaamheden betreffen onder meer de afgifte van abonnementen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke.	€ 1.976.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Baten	27.976	8.237	29.437	12.645	9.675	-4.797
Lasten	28.943	8.440	27.489	12.177	10.454	-4.085
Totaal saldo van baten en lasten programma 10	-967	-204	1.948	468	-779	-712
Onttrekkingen aan reserves	2.385	1.656	250	-	-	-
Stortingen in reserves	4.014	2.524	3.200	1.370	-	-
Resultaat programma 10	-2.596	-1.071	-1.002	-902	-779	-712

TOELICHTING

Beginstand Programma 10 (Bedragen *€1.000)	2026	2027	2028	2029
Baten	8.627	7.507	7.507	7.507
Lasten	-10.189	-8.982	-8.885	-8.885
Saldo	-1.562	-1.474	-1.377	-1.377
Indexeren van uitgaven en inkomsten	32	32	32	32
Kapitaallasten	52	35	33	99
Personeelskosten	168	200	232	232
Overhead	-57	-57	-57	-57
Grondbedrijf	1.405	1.370	0	0
Fietsenstalling	-150	-150	-150	-150
Woonwagenstandplaatsen	-135	-135	-135	-135
Omgevingsverguningen	435	435	435	435
Overhevelingen 2025	-250	0	0	0
Subtotaal	-63	256	-987	-921
Reservemutaties grondexploitaties	-1.405	-1.370	0	0
Overhevelingen 2025 uit Algemene reserve	250	0	0	0
Vervallen storting in reserve ISV	216	212	208	208
Eindtotaal	-1.002	-902	-779	-712

BEGROTINGMUTATIES

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 32.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2025 is opgenomen, bedraagt 2,7 procent. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 32.000.

Kapitaallasten **€ 52.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten in 2026 komen € 52.000 lager uit dan geraamd in de begroting 2025. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een structurele verla¬ging van de rekenrente. De rekenrente voor de kapitaallasten is vanaf 1 januari 2025 teruggebracht van 1,5% naar 1,25%, hierdoor vallen de rentelasten lager uit.

Personeelskosten **€ 168.000 voordeel (structureel) (structureel)**

De personeelskosten zijn berekend op basis van de nieuwe CAO. De personeelskosten stijgen daardoor met 1,43 procent.

Ook is er een uitbreiding van het personeel opgenomen voor omgevingsplannen en omgevingsvergunningen. De uitbreiding wordt gedekt door lagere inhuurkosten en de leges voor omgevingsvergunningen. Deze ontwikkelingen zorgen per saldo voor een financieel voordeel van € 168.000.

Overhead **€ 57.000 nadeel (structureel)**

In de begroting 2025 is ten onrechte overhead doorbelast naar ISV. Op basis van de BBV-voorschriften is dit in de begroting 2026 gecorrigeerd. Hierdoor ontstaat in het programma een nadeel van € 57.000.

Grondbedrijf **€ 1.405.000 voordeel (structureel)**

De verschillen met de begroting 2025 komen vooral door bijstellingen in de tussentijdse winstnemingen van de winstgevende projecten. Deze lopen budgettair neutraal via de algemene reserve.

Woonwagenstandplaatsen **€ 150.000 nadeel (structureel)**

Voor een bewaakte fietsenstalling in de binnenstad is een structureel budget opgenomen van €150.000.

Woonwagenstandplaatsen **€ 135.000 nadeel (structureel)**

In 2025 worden de standplaatsen overgedragen aan Stadlander. Budgetten in de begroting zijn al in 2025 deels naar beneden bijgesteld. Uitbestedingsbudgetten, opbrengsten en een deel van de kapitaallasten komen hierdoor te vervallen.

Omgevingsvergunningen **€ 435.000 voordeel (structureel)**

De opbrengsten uit leges voor omgevingsvergunningen zijn verhoogd naar € 1,6 miljoen. Dit sluit aan bij de verwachte opbrengst in 2025.

Overhevelingen 2025 **€ 250.000 nadeel (incidenteel)**

Bij de meicirculaire 2025 hebben we € 271.000 ontvangen voor het opstellen van het omgevingsplan. Het deel dat in 2025 niet wordt gebruikt, is in het 2e Concernbericht 2025 voorgesteld over te hevelen naar 2026.

RESERVES

De stortingen in de algemene reserve vanuit het grondbedrijf (€ 1.405.000 in 2026 en € 1.370.000 in 2027) betreffen de (tussentijdse) winstnemingen vanuit de lopende grondexploitaties. In totaal bedraagt de winstneming uit grondexploitaties € 3,2 miljoen in 2026 en € 1,37 miljoen in 2027.

Verder worden er vanaf 2026 geen middelen meer onttrokken aan de Algemene Reserve voor Stedelijke Vernieuwing doordat de stedelijke vernieuwing Gageldonk West zijn voltooiing nadert en een afrondende fase in gaat waardoor de huidige structurele storting kan worden stopgezet. Stedelijke vernieuwing van oude wijken behoeft de komende jaren volop aandacht. Verdere plannen en een nieuw programma worden momenteel voorbereid en uitgewerkt. Dit krijgt eind 2025 zijn beslag.

Vanaf 2026 worden er geen middelen meer uit de Algemene Reserve voor Stedelijke Vernieuwing gehaald. Dit komt doordat Gageldonk West bijna klaar is en in een afrondende fase komt. De structurele storting kan daarom worden stopgezet. Stedelijke vernieuwing van oude wijken heeft de komende jaren volop aandacht. Nieuwe plannen en een programma hiervoor worden voorbereid en uitgewerkt. Eind 2025 volgt besluitvorming hierover.

Tot slot is er budget overgeheveld naar 2026 voor het omgevingsplan (€ 250.000) vanuit de Algemene Reserve.

Voor de volledige toelichting op de reservemutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.3.

2.1 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Bedragen * €1.000	Realisatie 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma's						
Programma 1 Bestuur en ondersteuning	10.846	25.910	15.064	13.388	24.163	10.775
Programma 2 Veiligheid	8.266	179	-8.087	9.486	591	-8.896
Programma 3 Beheer openbare ruimte	40.236	1.384	-38.852	23.637	1.188	-22.450
Programma 4 Economie	7.534	6.388	-1.146	9.518	5.271	-4.247
Programma 5 Onderwijs	12.827	4.184	-8.643	13.919	4.465	-9.454
Programma 6 Sport, cultuur en recreatie	21.481	6.088	-15.393	22.804	5.637	-17.167
Programma 7 WMO en Jeugd	98.068	13.995	-84.073	99.881	8.619	-91.261
Programma 8 Werk en inkomen	64.217	34.864	-29.353	65.442	35.246	-30.196
Programma 9 Milieu	22.825	27.477	4.652	25.195	29.214	4.019
Programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	28.943	27.976	-967	8.440	8.237	-204
Subtotaal programma's	315.243	148.445	-166.798	291.710	122.630	-169.080
Taakveld 0109 Uitkeringen gemeentefonds *	0	187.794	187.794	0	202.857	202.857
Taakveld 0104 Overhead *	26.820	3.985	-22.835	27.952	2.792	-25.160
Vennootschapsbelasting *	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien *	0	0	0	127	0	-127
Totaal saldo van baten en lasten	342.063	340.224	-1.839	319.789	328.279	8.489
Onttrekkingen aan reserves		11.551	11.551	0	5.491	5.491
Toevoegingen aan reserve	13.893		-13.893	11.414	0	-11.414
Begrotingssaldo	355.956	351.775	-4.181	331.204	333.770	2.566

	Meerjarenraming 2027 - 2029											
	Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	12.278	24.198	11.920	12.910	24.312	11.402	13.700	24.188	10.487	14.259	23.687	9.428
	9.881	593	-9.288	9.571	343	-9.228	9.256	93	-9.163	9.259	93	-9.166
	24.056	1.173	-22.883	24.354	1.173	-23.181	24.417	1.173	-23.244	24.614	1.173	-23.441
	9.343	4.879	-4.464	7.051	2.186	-4.865	7.012	2.225	-4.787	6.993	2.225	-4.768
	14.159	4.298	-9.861	15.009	4.298	-10.711	15.031	4.298	-10.733	15.332	4.298	-11.034
	20.562	5.338	-15.224	20.341	5.101	-15.240	20.208	5.197	-15.011	19.931	5.188	-14.744
	110.830	8.272	-102.558	103.226	2.372	-100.854	99.716	3.672	-96.045	99.692	3.672	-96.020
	68.945	35.983	-32.962	68.186	35.983	-32.203	68.236	35.983	-32.253	68.231	35.983	-32.248
	26.969	31.619	4.650	26.352	31.086	4.734	26.326	31.141	4.815	26.352	31.197	4.845
	27.489	29.437	1.948	12.177	12.645	468	10.454	9.675	-779	-4.085	-4.797	-712
	324.512	145.790	-178.722	299.178	119.500	-179.678	294.358	117.645	-176.713	280.579	102.719	-177.860
	0	205.649	205.649	0	206.595	206.595	0	203.273	203.273	0	206.309	206.309
	27.576	2.717	-24.859	27.232	2.796	-24.436	27.095	2.796	-24.299	26.607	2.796	-23.811
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	275	0	-275	-225	0	225	-225	0	225	-225	0	225
	352.363	354.156	1.793	326.185	328.891	2.707	321.228	323.714	2.486	306.961	311.823	4.863
	0	5.913	5.913	0	2.498	2.498	0	638	638	0	638	638
	6.927	0	-6.927	4.370	0	-4.370	3.000	0	-3.000	3.000	0	-3.000
	359.290	360.069	779	330.555	331.390	835	324.228	324.352	124	309.961	312.461	2.501

** Deze onderdelen zijn onderdeel van programma 1, maar worden in dit overzicht apart weergegeven.*

2.2 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Een belangrijk uitgangspunt is dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is: vaste lasten betalen we met vaste baten. Het BBV gaat ervan uit dat baten en lasten in principe structureel zijn. Incidentele posten zijn de uitzondering. Ze zijn tijdelijk, maar tellen wel mee in het saldo. Het saldo zonder deze posten heet het structureel begrotingssaldo.

Dat laat zien of we onze vaste lasten kunnen dekken met vaste baten. Omdat incidentele posten dit beeld beïnvloeden, moeten ze duidelijk en consequent worden toegelicht. In de tabel hieronder staan de incidentele baten en lasten uit de meerjarenbegroting. Posten vanaf € 100.000 lichten we toe.

	Begroting 2026		**MJB 2027**		**MJB 2028**		**MJB 2029**	
	Baten	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**
Diverse programma's Overgehevelde budgetten 2025		-1.200						
Diverse programma's Onttrekking algemene reserve overgehevelde budgetten 2025	1.200							
Programma 1 Frictiekosten en ww-verplichtingen		-430		-240		-240		-240
Programma 1 Onttrekking algemene reserve voor frictiekosten en ww-verplichtingen	430		240		240		240	
Programma 1 Leidend principe begrotingsoverschot (storting algemene reserve)		-3.000		-3.000		-3.000		-3.000
Programma 4: Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur (reserves)		-727						
Programma 4: Saldo baten en lasten Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur	727							
Programma 6 Kapitaallasten bouwkoten (algemene reserve)			177		177		177	
Programma 6: Onttrekking Algemene reserve ten gunste van taakstelling	1.263							
Programma 6 Transitiekosten Markiezenhof		-200						
Programma 7: Transformatie sociaal domein		-2.540		-1.860				
Programma 7: Transformatie sociaal domein (bestemmingsreserve)	2.540		1.860					
Programma 9 Project Grote Oogst		-259						
Programma 9 Project Grote Oogst (algemene reserve)	259							
Programma 9 Energietransitie		-25		-25		-25		-25
Programma 9 Energietransitie (algemene reserve)	25		25		25		25	
Programma 9 Warmtetransitie		-27		-27		-27		-27
Programma 9 Warmtetransitie (algemene reserve)	27		27		27		27	
Programma 10 Grondexploitaties (reserves)		-3.200		-1.370		-		-
Programma 10 saldo baten en lasten Grondexploitaties	3.200		1.370		-		-	
	9.671	**-11.608**	**3.699**	**-6.522**	**469**	**-3.292**	**469**	**-3.292**
Totaal saldo incidentele baten en lasten		-1.937		-2.823		-2.823		-2.823

Diverse programma's Overgehevelde budgetten 2025
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves:
- Overheveling uit 2025 Transitie sociaal domein;
- Overheveling uit 2025 Armoedeverzachting;
- Overheveling uit 2025 omgevingswet.

Programma 1 Frictiekosten en ww-verplichtingen
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves.

Programma 1 Leidend principe begrotingsoverschot
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves.

Programma 4 Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur
Het resultaat binnen de grondexploitaties verrekenen we met de algemene reserve. In de begroting en jaarrekening verwerken we het resultaat van het Grondbedrijf budgetneutraal.

Programma 6 Kapitaallasten bouwkosten
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves.

Programma 6 Onttrekking algemene reserve ten gunste van taakstelling
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves.

Programma 6 Transitiekosten Markiezenhof
In het raadsvoorstel van juni 2025 stond dat bij verzelfstandiging van het Markiezenhof € 200.000 aan transitiekosten nodig zou zijn. Deze kosten zijn bedoeld voor het oprichten en inrichten van een zelfstandige organisatie (zoals notariskosten en de werving van een bestuurder). Deze eenmalige kosten zijn nu in de begroting opgenomen.

Programma 7 Transformatie sociaal domein
Voor de uitvoering van de transformatie van het sociaal domein zijn in 2026 en 2027 extra investeringen nodig. De benodigde middelen voor de investeringen worden gedekt uit de bestemmingsreserve Transformatie Sociaal en Veilig, zoals opgenomen in het voorstel van het 2e concernbericht 2025.

Programma 9 Project grote Oogst
De uitgaven voor het project Grote Oogst (verduurzaming bedrijventerreinen) vinden plaats in programma 4 Economie. De onttrekking aan de reserve vindt plaats in dit programma.

Programma 9 Energietransitie
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves.

Programma 9 Warmtetransitie
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves.

Programma 10 Grondexploitaties
Het resultaat binnen de grondexploitaties verrekenen we met de algemene reserve. In de begroting en jaarrekening verwerken we het resultaat van het Grondbedrijf budgetneutraal.

2.3 MUTATIES IN DE RESERVES

Mutaties in reserves (bedragen in €1.000)	Begroting 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Structurele onttrekkingen in de reserve				
Programma 1: Virtueel werkplek concept	72	72	72	72
Programma 1: DAB	20	20	20	20
Programma 3: Investeringen openbare ruimte	77	77	77	77
Incidentele storting in de reserve				
Programma 1: Leidend principe begrotingsoverschot	3.000	3.000	3.000	3.000
Programma 4: Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur	727			
Programma 10: Grondexploitaties	3.200	1.370		
Incidentele onttrekkingen aan de reserve				
Programma 1: Frictiekosten en WW-verplichtingen	430	240	240	240
Programma 6: Kapitaallasten bouwkoten		177	177	177
Programma 6: Onttrekking AR tgv taakstelling	1.263			
Programma 7: Overheveling uit 2025 Transformatie Soc.domein	250			
Programma 7: Transformatie sociaal domein	2.540	1.860		
Programma 8: Overheveling uit 2025 Armoedeverzachting	700			
Programma 9: Uitvoeringsbudget klimaatakkoord Grote oogst	259			
Programma 9: Warmtetransitie	27	27	27	27
Programma 9: Energiestrategie	25	25	25	25
Programma 10: Overheveling uit 2024 Omgevingswet	250			
Mutaties in reserves	-1.014	-1.872	-2.362	-2.362

Virtueel werkplekconcept
Elk jaar halen we € 72.000 uit de algemene reserve om de afschrijvingen van de investering in de virtuele werkplek te betalen.

DAB
Elk jaar halen we € 20.000 uit de algemene reserve om de afschrijvingen van de investering in het DAB te betalen.

Investeringen openbare ruimte
Voor een gedeelte van de IBOR-investeringen uit 2017, 2018 en 2019 is een kapitaallastenreserve gevormd. Hieruit wordt jaarlijks € 77.000 onttrokken ter dekking van de afschrijvingskosten van de investeringen.

Leidend principe begrotingsoverschot
In het Bestuursakkoord staat dat we elk jaar een begrotingsoverschot van € 3 miljoen willen hebben, zodat de financiën gezond blijven. Dit bedrag voegen we elk jaar toe aan de algemene reserve.

Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur
De winstneming op bedrijventerrein Oude Molen (€ 727.000) wordt in de algemene reserve gestort.

Grondexploitaties
De winstneming uit grondexploitaties € 3,2 miljoen in 2026 en € 1,37 miljoen in 2027 worden in de algemene reserve gestort.

Frictiekosten en ww-verplichtingen
Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen gereserveerd (zonder de WW-verplichtingen). Op basis van de kosten tot nu toe hebben we ingeschat wat er in 2026 en de jaren daarna nog aan frictiekosten komt. Deze kosten betalen we uit het geblokkeerde deel van de algemene reserve voor frictiekosten.

Kapitaallasten bouwkoten
Vanaf 2027 is een jaarlijkse onttrekking opgenomen uit de nog te vormen reserve voor de kapitaallasten van de bouwkoten.

Onttrekking algemene reserve ten gunste van taakstelling
De algemene taakstelling op programma 6 is structureel ingevuld vanaf 2027. Voor 2026 is (net als in 2025) de taakstelling ingevuld vanuit de Algemene Reserve.

Overheveling uit 2025 Transformatie sociaal domein
Er wordt € 250.000 onttrokken aan de algemene reserve voor de transformatie van het sociaal domein. Dit betreft een overgeheveld budget van 2025 naar 2026.

Transformatie sociaal domein
Voor de uitvoering van de transformatie van het sociaal domein zijn in 2026 en 2027 extra investeringen nodig. De benodigde middelen voor de investeringen worden gedekt uit de bestemmingsreserve Transformatie Sociaal en Veilig.

Overheveling uit 2025 Armoedeverzachting
Er wordt € 700.000 onttrokken aan de algemene reserve voor het actieplan armoedeverzachting. Dit betreft een overgeheveld budget van 2025 naar 2026.

Uitvoeringsbudget klimaatakkoord Grote Oogst
De kosten voor het project Grote Oogst worden betaald uit de reserve Duurzaamheid. Dit project richt zich op de verduurzaming van bedrijventerreinen.

Warmtetransitie
In 2021 hebben we € 218.000 ontvangen voor de warmtetransitie. Hiervoor wordt jaarlijks € 27.000 onttrokken aan de algemene reserve.

Energietransitie
voor de uitvoering van het klimaatakkoord hebben we gelden ontvangen die de komen¬de jaren (tot en met 2027) aan de algemene reserve worden onttrokken om de doelstellingen uit het klimaatakkoord te realiseren.

Overheveling uit 2025 Omgevingswet
Er wordt € 250.000 onttrokken aan de algemene reserve voor het opstellen van het omgevingsplan. Dit betreft een overgeheveld budget van 2025 naar 2026.

2.4 TAAKVELDEN

De begroting wordt ingedeeld op programma's, zodat de raad en inwoners zien wat we willen bereiken en welke middelen daarvoor beschikbaar zijn. Naast deze programmaindeling schrijft het BBV ook een indeling naar taakvelden voor. Taakvelden zijn landelijk vastgestelde onderdelen waarmee alle gemeenten op dezelfde manier hun baten en lasten laten zien. In het overzicht hieronder staat de verdeling van de begroting 2026 naar taakvelden. Dit maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk en geeft extra inzicht in hoe de middelen zijn verdeeld.

Taakveld Bestuur en ondersteuning (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	3.747	0	-3.747
0.2 Burgerzaken	4.525	2.067	-2.459
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	2.573	1.336	-1.237
0.4 Overhead	27.576	2.717	-24.859
0.5 Treasury	-702	963	1.665
0.61 OZB woningen	1.130	9.446	8.316
0.62 OZB niet-woningen	187	10.143	9.956
0.63 Parkeerbelasting	0	6.033	6.033
0.64 Belastingen overig	0	245	245
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	205.649	205.649
0.8 Overige baten en lasten	1.094	0	-1.094
0.10 Mutaties reserves	6.927	5.913	-1.014
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0
Totaal	47.056	244.511	197.454

Taakveld Bestuur en ondersteuning (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	5.927	1	-5.926
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.954	592	-3.361
Totaal	9.881	593	-9.288

Taakveld Verkeer, vervoer en watersstaat (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
2.1 Verkeer en vervoer	15.498	998	-14.500
2.2 Parkeren	3.663	40	-3.623
2.4 Economische havens en waterwegen	1.893	612	-1.281
2.5 Openbaar vervoer	228	-	-228
Totaal	21.282	1.650	-19.632

Taakveld Economie (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
3.1 Economische ontwikkeling	2.847	233	-2.614
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.080	3.022	-58
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	314	121	-192
3.4 Economische promotie	1.209	891	-318
Totaal	7.450	4.267	-3.183

Taakveld Onderwijs (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs	541		-541
4.2 Onderwijshuisvesting	7.590	109	-7.481
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.028	4.189	-1.839
Totaal	14.159	4.298	-9.861

Taakveld Sport, cultuur en recreatie (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
5.1 Sportbeleid en activering	926	408	-518
5.2 Sportaccommodaties	6.744	2.657	-4.086
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5.984	1.394	-4.590
5.4 Musea	3.991	540	-3.451
5.5 Cultureel erfgoed	1.195	113	-1.082
5.6 Media	1.723	227	-1.496
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.330	175	-8.155
Totaal	28.892	5.513	-23.379

Taakveld Sociaal domein (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15.833	6.418	-9.414
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	1.303	0	-1.303
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	3.195	0	-3.195
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen integraal	959	0	-959
6.3 Inkomensregelingen	49.745	35.983	-13.762
6.4 Begeleide participatie	13.118	0	-13.118
6.5 Arbeidsparticipatie	6.082	0	-6.082
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	5.135	213	-4.923
6.711 Huishoudelijke hulp Wmo	14.483	739	-13.743
6.712 Begeleiding Wmo	8.084	0	-8.084
6.713 Dagbesteding Wmo	3.852	0	-3.852
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	17.457	0	-17.457
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	6.234	0	-6.234
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	3.337	0	-3.337
6.791 PGB Wmo	775	0	-775

Taakveld Sociaal domein (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
6.792 PGB Jeugd	7	0	-7
6.811 Beschermd Wonen (WMO)	15.626	284	-15.342
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	3.512	0	-3.512
6.821 Jeugdbescherming	1.814	0	-1.814
6.822 Jeugdreclassering	221	0	-221
6.91 Coördinatie en beleid WMO	2.933	0	-2.933
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	1.993	0	-1.933
Totaal	175.69	43.637	-132.062

Taakveld Volksgezondheid en milieu (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
7.1 Volksgezondheid	4.076	618	-3.458
7.2 Riolering	11.883	16.107	4.224
7.3 Afval	9.320	12.128	2.808
7.4 Milieubeheer	5.691	3.347	-2.343
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	75	36	-39
Totaal	31.045	32.237	1.192

Taakveld Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (BBV-indeling) (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
8.1 Ruimtelijke ordening	2.299	257	-2.043
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	18.222	21.422	3.200
8.3 Wonen en bouwen	3.305	1.685	-1.620
Totaal	23.826	23.364	-462

Totaal taakvelden (x1.000 euro)	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning	47.056	244.511	197.454
1. Veiligheid	9.881	593	-9.288
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	21.282	1.650	-19.632
3. Economie	7.450	4.267	-3.183
4. Onderwijs	14.159	4.298	-9.861
5. Sport, cultuur en recreatie	28.892	5.513	-23.379
6. Sociaal domein	175.699	43.637	-132.062
7. Volksgezondheid en milieu	31.045	32.237	1.192
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	23.826	23.364	-462
Totaal	359.290	360.069	779

PARAGRAAF 1 - DUURZAAMHEID

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid en raakt daarmee aan verschillende programma's. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld. Onze duurzaamheidsdoelen gaan wij bereiken door intensief samen te werken met onze inwoners, partners en leveranciers. Hiervoor hebben wij een duurzaamheidskompas opgesteld om richting te geven aan het programma. De gemeente ontvangt een specifieke uitkering gericht op het uitbreiden van de ambtelijke capaciteit teneinde de taken uit het klimaatakkoord uit te voeren.

((Deze doelstellingen raken de gehele begroting en ook het Uitvoeringsprogramma DEK)

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES (1/2)

D.11.1 CO2-reductie: Bergen op Zoom is in 2050 klimaatneutraal

- A.5.1.3 We maken scholen klaar voor de toekomst (Q1-Q4)
- A.9.3.1 We voeren het Uitvoeringsprogramma DEK 2025-2026 uit
- A.9.3.2 We voeren DEK-scans uit
- A.9.3.3 We ontwikkelen structurele CO2-monitoring
- A.9.3.5 We versterken duurzaamheidseducatie in de regio
- A.9.4.1 We voeren een verkenning uit voor energietransitiebreed gemeentelijk beleid
- A 9.4.2 We werken aan de uitvoering van de warmte-transitie en stellen nieuw beleid op
- A.9.4.3 We geven uitvoering aan de RES 1.0 en het Regionaal Plan Energiesy-steem 0 West-Brabant Energie in Balans (RPE-WBEB)
- A.9.4.4 We ondersteunen de verduurzaming van woningen en het bestrijden van energiearmoede
- A.10.4.1 We vervolgen de integrale duurzame mobiliteitsaanpak (Q4)

D.11.2 Klimaatadaptatie: Bergen op Zoom is in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig

- A.3.1.1 We verwijderen 40.000 tegels in 2026 (Q1- Q4)
- A.3.2.1 We werken het Integraal Maatschappelijk Beheer Kader uit en we maken beheerplannen (Q2)
- A.4.3.2.We vergroenen ons winkelgebied en maken een plan voor een betere parkeergarage De Parade én bewaakte fietsenstalling (Q1-Q4)
- A.9.5.1 We stellen een gemeentelijk Kader Richtlijn Water-actieplan op
- A.9.5.2 We stellen een natuurherstelplan op
- A.9.5.3 We geven uitvoering aan de Bergse Adaptatie Strategie 2.0

D.11.3 Circulaire economie: Bergen op Zoom is in 2050 100% circulair

- A.3.1.2 We gebruiken boombladeren opnieuw (Q1)
- A.4.2.2 We vergroenen en verduurzamen onze bedrijventerreinen (Q1-Q4)
- A.4.2.4 We stimuleren plantbased door onderzoeksfaciliteiten in het DAB-lab (Q1-Q4)
- A.9.1.1 We verlagen de hoeveelheid restafval
- A.9.3.4 We stellen beleidsregels op voor biobased bouwen en ontwikkelen een kansenkaart voor duurzame gebiedsontwikkeling

DOELEN EN ACTIES (2/2)

D.11.4 Biodiversiteit: Bergen op Zoom is in 2050 natuurpositief

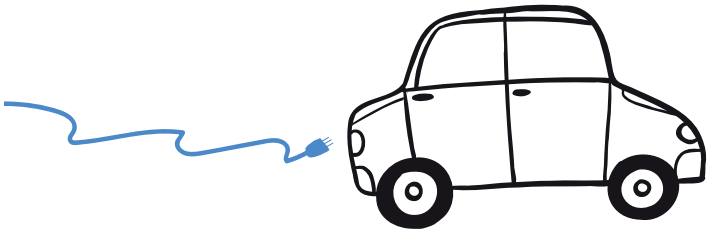
- A.3.1.3 We verbeteren de biodiversiteit door het herstellen het coulisselandschap (Q1)

D.11.5 Veilig en gezond: Bergen op Zoom heeft een veilige, gezonde leefomgeving voor mens en dier

- A.2.4.4 We werken aan een duurzame en klimaatbestendige toekomst door voorbereiding op hitte en wateroverlast, eisen aan evenementen en minder gebruik van dienstvoertuigen (Q1-Q4)
- A.9.2.1 We sturen actief op verbetering van de luchtkwaliteit
- A.9.2.2 We borgen de bodemkwaliteit en actualiseren bodembeleid

D.11.6 Sociaal: Bergen op Zoom maakt duurzaamheid beschikbaar voor iedereen

- A.8.2.5 We gaan door met het aanpakken van energiearmoede (Q1-Q4)

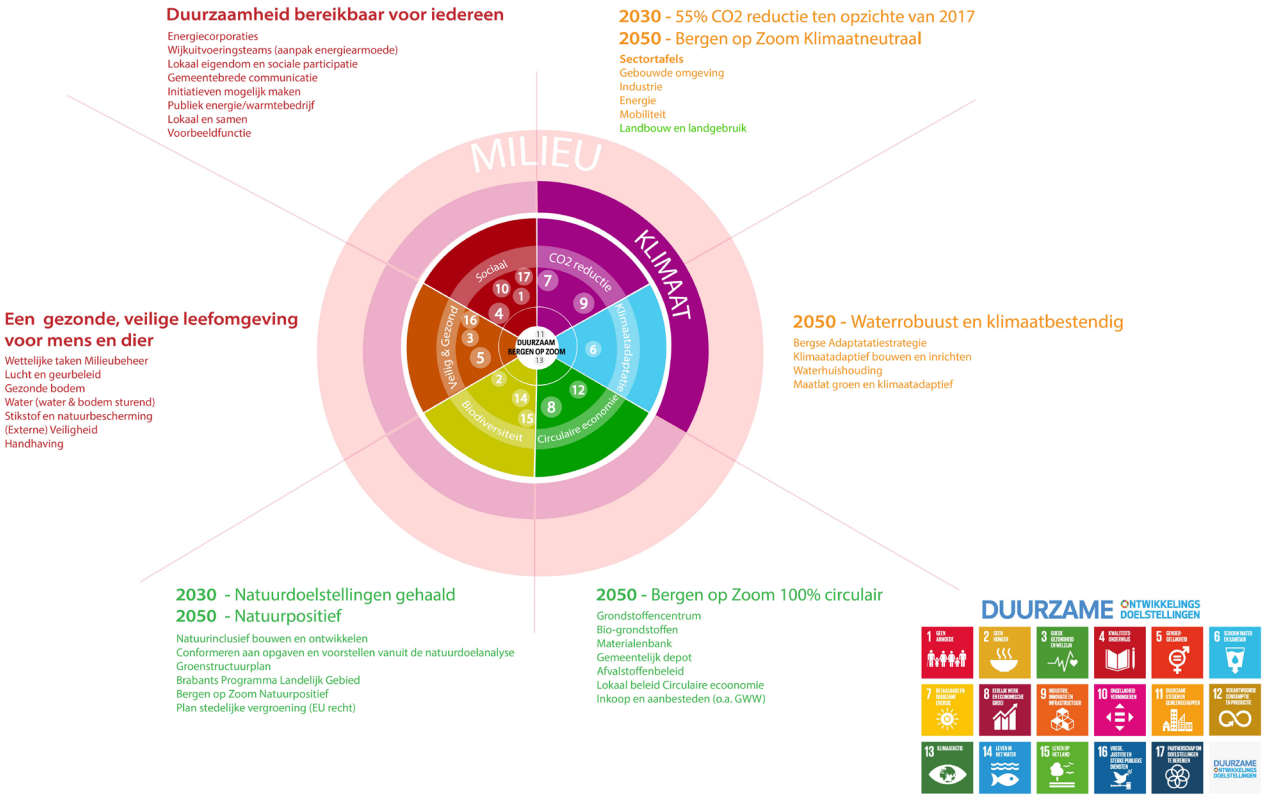
TOELICHTING

Het college heeft in 2025 het eerste Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK) vastgesteld en gedeeld met de gemeenteraad. Het programma helpt bij het uitvoeren van de duurzaamheidsdoelen uit het bestuursakkoord en bij het werken aan de lange termijndoelen van het Duurzaamheidskompas.

Vanaf de begroting 2026 nemen we duurzaamheidsdoelen op in de verschillende programma's. Daar liggen de middelen en het mandaat. Omdat duurzaamheid een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het hele college is, ziet de raad meteen welke portefeuille waarvoor verantwoordelijk is.

Dezelfde doelen worden daarna zonder extra toelichting opgenomen in deze paragraaf Duurzaamheid, onder het Duurzaamheidskompas. Zo ziet de raad in één oogopslag hoe de programma's samen bijdragen aan de lange termijndoelen en aan het Uitvoeringsprogramma DEK. Dit versterkt de integrale en programmatische manier van werken.

De Planning en Controlcyclus vormt zo de basis om te volgen hoe het duurzaamheidsbeleid loopt en om hierover te verantwoorden. In het Uitvoeringsprogramma DEK worden de doelen uitgebreider uitgewerkt. Afdeling DEK helpt andere afdelingen bij het opstellen en bijwerken van deze doelen.

PARAGRAAF 2 - DIENSTVERLENING

Wat willen we bereiken in deze bestuursperiode?

Onze inwoners, ondernemers en verenigingen willen we een optimale dienstverlening bieden, vanuit het principe “ja, mits” in plaats van “nee, tenzij”. De gemeente Bergen op Zoom zet het helpen van haar inwoners op de eerste plaats: we zijn een dienstbare gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.12.1 Het jaarlijks actieplan is uitgevoerd

- A.12.1.1 We actualiseren de kwaliteitsafspraken voor onze dienstverlening (Q1-Q4)
- A.12.1.2 We gaan toetsen op welke wijze onze kwaliteitsafspraken gehaald worden (Q1-Q4)
- A.12.1.3 We nemen het nieuwe Document Management Systeem en inwonersportaal in gebruik (Q1)
- A.12.1.4 We onderzoeken of de inzet van AI kansen biedt om de dienstverlening verder te verbeteren (Q1-Q4)

D.12.2 We gedragen ons naar de kernwaarden en beloften voor dienstverlening

- A.12.2.1 We bieden opleidingen en trainingen aan medewerkers (Q1-Q4)
- A.12.2.2 We gaan een serious game uitrollen (Q1-Q4)
- A.12.2.3 We communiceren in begrijpelijke taal (Q1-Q4)

D.12.3 We zijn duidelijk zichtbaar voor inwoners

- A.12.3.1 We geven met partners vorm aan wijkgericht werken (Q1-Q4)
- A.12.3.2 We vergroten onze zichtbaarheid via social media (Q1-Q4)
- A.12.3.3 We zorgen voor (digitaal) toegankelijke websites (Q1-Q4)
- A.12.3.4 We optimaliseren de digitale dienstverlening van onze websites (Q1-Q4)

D.12.4 We zorgen voor voldoende uitvoeringskracht

- A.12.4.1 We werken integraal samen om de dienstverlening te verbeteren (Q1-Q4)
- A.12.4.2 We zorgen voor uniformiteit en duidelijkheid (Q1-Q4)
- A.12.4.3 We bepalen streefnormen (KPI's) voor onze dienstverlening (Q1-Q4)

D.12.1 HET JAARLIJKS ACTIEPLAN IS UITGEVOERD

A.12.1.1 We actualiseren de kwaliteitsafspraken voor onze dienstverlening (Q1-Q4)

In 2025 startten we met het verder uitwerken van onze kwaliteitsafspraken, zoals de aanscherping van de procedure over terugbelafspraken. In 2026 gaan we hiermee door. Op de planning staan onder andere het vastleggen van de KPI's voor het KCC en het (her)schrijven van onze brieven naar B1-taalniveau. Om te bepalen welke kwaliteitsafspraken we verder gaan aanpakken, zullen we gebruik maken van de uitkomsten van de dienstverleningsfeedbackformulieren die onze klanten na ieder telefonisch klantcontact kunnen invullen. We gaan deze feedbackformulieren op meer manieren aanbieden aan onze klanten, bijvoorbeeld door deze als bijlage toe te voegen aan andere correspondentie.

A.12.1.2 We gaan toetsen op welke wijze onze kwaliteitsafspraken gehaald worden (Q1-Q4)

Met behulp van (kwaliteit)dashboards gaan we monitoren en meten hoe de benoemde kwaliteitsafspraken (zie 12.1.1) behaald worden. Het dashboard laat zien waar verbeteringen nodig zijn. Het Verbeterteam Dienstverlening zet zich in om kwaliteitsafspraken te monitoren, te bespreken en uiteraard om deze te behalen. Op basis van de periodieke resultaten uit de verschillende dashboards kan het Verbeterteam inspelen op de klantbehoefte en een plan maken om de dienstverlening verder te optimaliseren.

A.12.1.3 We nemen het nieuwe documentmanagementsysteem en inwonersportaal in gebruik (Q1)

In 2025 troffen we voorbereidingen om het oude documentmanagementsysteem (DMS), Corsa en het Zaaksysteem te vervangen door een nieuw geïntegreerd zaaksysteem Djuma. Het nieuwe pakket biedt de functionaliteit van een inwonerportaal en een aansluiting op de Berichtenbox van Mijn-Overheid voor de meeste diensten die we nu alleen nog via onze website aanbieden. Voor inwoners betekent dit dat zij digitaal en veilig eenvoudig berichten kunnen uitwisselen en inzicht hebben in de voortgang van een melding of aanvraag via onze website. Voor medewerkers betekent dit dat zij vanuit het systeem direct contact kunnen hebben met de aanvrager en alle correspondentie kunnen toevoegen aan de juiste zaak.

A.12.1.4 We onderzoeken of de inzet van AI kansen biedt om de dienstverlening verder te verbeteren (Q1-Q4)

We onderzoeken actief hoe kunstmatige intelligentie (AI) kan bijdragen aan het verbeteren van onze gemeentelijke dienstverlening. Daarbij richten we ons op concrete toepassingen zoals:

- virtuele assistenten die inwoners snel en efficiënt kunnen helpen met veelgestelde vragen;
- ondersteuning bij het schrijven van brieven en het beantwoorden van e-mails, om de toegankelijkheid te vergroten (taalniveau B1) en de reactietijd te verkorten;
- snellere afhandeling van aanvragen, bijvoorbeeld bij vergunningen of subsidies, door inzet van slimme AI-ondersteuning.

Bij dit alles staat een zorgvuldige en verantwoorde toepassing van AI centraal. We maken heldere afspraken over privacy, veiligheid en ethiek, en toetsen alle toepassingen aan relevante wet- en regelgeving, waaronder de Europese AI-verordening (AI Act). Alleen AI-oplossingen die aantoonbare meerwaarde bieden voor de kwaliteit van de dienstverlening én voldoen aan onze publieke waarden, worden verder uitgerold.

D. 12.2 WE GEDRAGEN ONS NAAR DE KERNWAARDEN EN BELOFTEN VOOR DIENSTVERLENING

A.12.2.1 We bieden opleidingen en trainingen aan medewerkers (Q1-Q4)

We blijven onze medewerkers motiveren om zich verder te ontwikkelen in klantgerichte houding en gespreksvoering. Dit doen we door middel van trainingen voor gesprekstechnieken, die medewerkers in staat stellen om sneller tot de kern van de klantvraag en de klantbehoefte te komen. Daarnaast zorgen we ervoor dat onze medewerkers goed zijn voorbereid om in 2026 nieuwe systemen in gebruik te nemen, zoals het nieuwe documentmanagementsysteem (DMS) en klantportaal Djuma.

A.12.2.2 We gaan een serious game uitrollen (Q1-Q4)

Om klantgericht werken te stimuleren, rollen we in 2026 een 'serious game' uit voor alle medewerkers. Deze interactieve en laagdrempelige leerervaring brengt de vier kernwaarden van onze gemeente – Betrouwbaar, Betrokken, Vooruit en Dienstbaar – op een toegankelijke manier onder de aandacht. Het spel is ontworpen om medewerkers bewust te maken van het belang van denken en handelen vanuit het perspectief van de inwoner, de ondernemer of een vereniging. Door herkenbare situaties en praktische handvatten leren zij hoe zij beter kunnen inspelen op klantverwachtingen en hierop een duidelijke en passende manier kunnen reageren.

A.12.2.3 We communiceren in begrijpelijke taal (Q1-Q4)

De gemeente Bergen op Zoom ondertekende in 2025 de Direct Duidelijk Deal. Dat betekent dat we in begrijpelijke taal communiceren met onze inwoners, ondernemers en verenigingen. We gebruiken taalniveau B1 als uitgangspunt: dit is het taalniveau dat de meeste mensen goed kunnen begrijpen. We wijken daar alleen van af als het echt niet anders kan. Het Verbeterteam Dienstverlening kan in samenwerking met de afdeling Communicatie teams ondersteunen om brieven, e-mails en andere communicatie begrijpelijker te maken.

D.12.3 WE ZIJN DUIDELIJK ZICHTBAAR VOOR INWONERS

A.12.3.1 We geven met partners vorm aan wijkgericht werken (Q1-Q4)

Wijkgericht werken houdt in dat we laagdrempelig en dicht bij onze inwoners, ondernemers en verenigingen zijn. We nemen deel aan pop-upspreekuren. We gaan hiermee naar de inwoner, ondernemer en vereniging toe. Dit doen we door op verschillende momenten in het jaar op verschillende locaties in de wijken aanwezig te zijn als gemeente samen met alle maatschappelijke (zorg)partners.

A.12.3.2 We vergroten onze zichtbaarheid via social media (Q1-Q4)

We gebruiken onze social media-kanalen steeds actiever. Daarmee kunnen we inwoners sneller informeren over nieuws en ontwikkelingen. Ook kunnen we sneller signalen en reacties van hen ontvangen. Via webcare reageren we actief op vragen en opmerkingen, zodat we beter kunnen inspelen op wat er leeft.

A.12.3.3 We zorgen voor (digitaal) toegankelijke websites (Q1-Q4)

Informatie van de gemeente moet voor iedereen toegankelijk zijn. Daarom letten we ook op zaken als kleurgebruik, spraakfunctionaliteiten en ondersteuning voor braillefunctionaliteiten. We zorgen dat alle websites waar wij verantwoordelijk voor zijn voldoen aan wet- en regelgeving voor digitale toegankelijkheid.

A.12.3.4 We optimaliseren de digitale dienstverlening van onze website (Q1-Q4)

De website is continu aan verbetering onderhevig. Hiervoor passen we de plan-do-check-act-methodiek toe. We maken daarbij gebruik van periodieke gebruikersonderzoeken, feedbackmogelijkheden op onze webpagina's en data-gedreven monitoring. Op deze wijze verbeteren wij onze digitale dienstverlening richting onze inwoners, ondernemers en verenigingen.

D.12.4 WE ZORGEN VOOR VOLDOENDE UITVOERINGSKRACHT

A.12.4.1 We werken integraal samen om de dienstverlening te verbeteren (Q1-Q4)

Dienstverlening is van ons allemaal. Samen met de organisatie gaan we bepalen hoe we uitvoering kunnen geven op de visie op dienstverlening. Om deze kwaliteitsslag op dienstverlening naar de toekomst te borgen is in 2025 een adviseur dienstverlening aangesteld. Deze adviseur wordt de verbindende schakel binnen de organisatie als het gaat over dienstverlening aan de inwoner, externe organisaties en samenwerkingspartners. In 2026 wordt een vervolg gegeven aan het formaliseren en positioneren van het Verbeterteam Dienstverlening. Samen met de organisatie bepalen we concrete doelen en kijken we welke kwalitatieve en kwantitatieve capaciteit daarvoor benodigd is.

A.12.4.2 We zorgen voor uniformiteit en duidelijkheid (Q1-Q4)

Door integraal samen te werken willen we komen tot uniforme afspraken over onze dienstverlening, waarbij we streven naar eenduidige antwoorden en werkwijzen. Hiermee willen we voorkomen dat inwoners, ondernemers en verenigingen worden doorverwezen zonder in één keer het juiste antwoord te ontvangen. Het Verbeterteam Dienstverlening zal in 2026 een plan maken hoe deze samenwerking vormgegeven wordt.

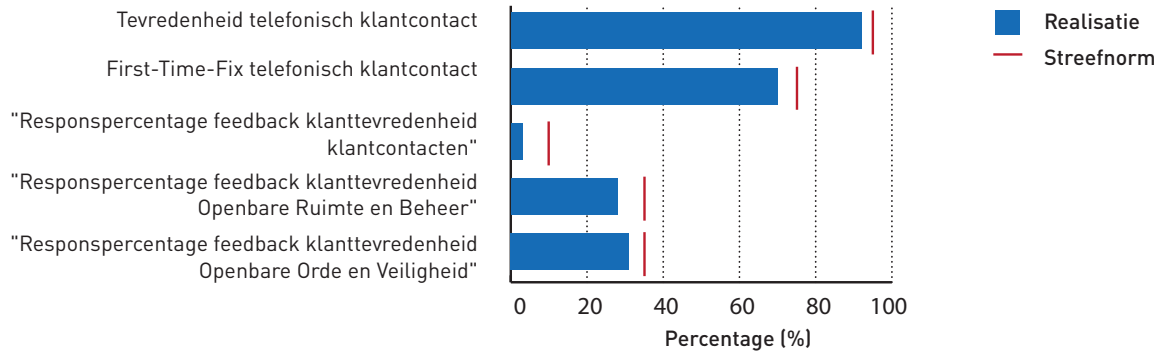
A.12.4.3 We bepalen streefnormen (KPI's) voor onze dienstverlening (Q1-Q4)

Dienstverlening en klanttevredenheid staan hoog in het vaandel in onze gemeente. We meten daarom doorlopend in welke mate onze klanten, zoals inwoners en ondernemers, tevreden zijn over onze dienstverlening. Dit doen we door middel van het dienstverleningsfeedbackformulier dat we onze klanten aanbieden.

Onderstaande KPI's gebruiken wij voor sturing:

Indicator	Gemiddeld aantal per maand / percentage	Streefnorm	Waar sturen we op / kijken we naar?
Tevredenheid telefonisch klantcontact	92%	95%	Dagelijks meten we de tevredenheid van onze klanten
First-Time-Fix telefonisch klantcontact	70%	75%	We beantwoorden zoveel mogelijk vragen over producten en diensten in het eerste contact in de eerste lijn
Responspercentage feedback klanttevredenheid klantcontacten	3%	10%	We bouwen aan een feedbackpercentage voor een realistisch beeld van de klanttevredenheid
Responspercentage feedback klanttevredenheid Openbare Ruimte en Beheer	28%	35%	We bouwen aan een feedbackpercentage voor een realistisch beeld van de klanttevredenheid
Responspercentage feedback klanttevredenheid Openbare Orde en Veiligheid	31%	35%	We bouwen aan een feedbackpercentage voor een realistisch beeld van de klanttevredenheid

Indicatoren klantcontact en feedback

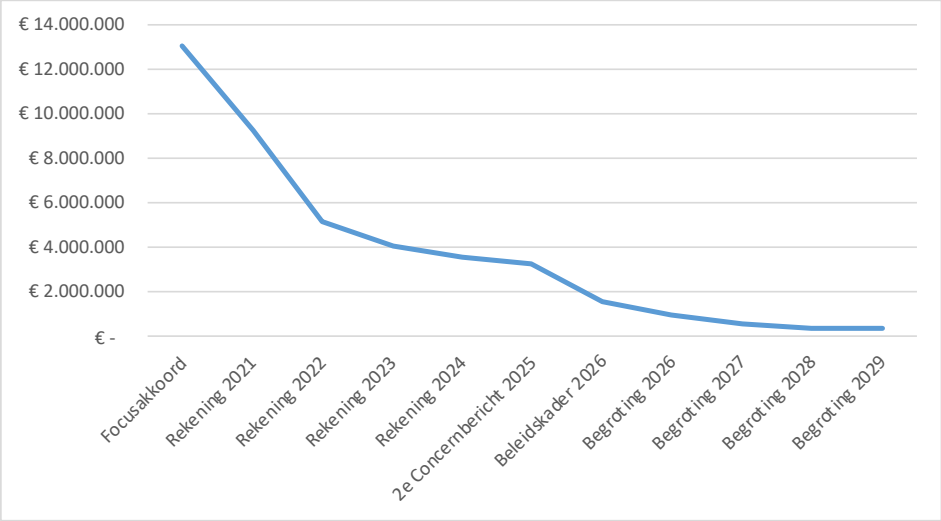

PARAGRAAF 3 - TAAKSTELLINGEN

Op basis van het Focusakkoord zijn taakstellingen aan de raad voorgelegd, in totaal € 13 miljoen. Bij het beleidskader moest voor 2026 nog € 1,6 miljoen worden gerealiseerd. In de Begroting 2026 is inmiddels een deel ingevuld en resteert nog € 1,1 miljoen. Voor de meeste taakstellingen zijn afspraken gemaakt, op basis daarvan moet in 2029 nog € 338.000 gerealiseerd worden.

In de overzichten hieronder staat het verloop en de specificatie van de taakstellingen.

Let op: de provincie accepteert voor het oordeel 'structureel sluitende begroting' alleen taakstellingen waarvoor een specifiek plan of concrete onderbouwing bestaat.

Programma	Onderwerp	Beleidskader	Begroting			
		2026	2026	2027	2028	2029
1	Vastgoed	212	212	212	212	212
4	Evenementen	73	0	0	0	0
6	BC Sport	462	347	224	149	100
6	BC CKB	302	0	0	0	0
6	BC Markiezenhof	383	437	165	41	26
7	Algemene taakstelling programma 7	0	0	0	0	0
Algemeen	Overhead in relatie tot Markiezenhof	172	172	0	0	0
Algemeen	Taakstelling restformatie	0	0	0	0	0
	Totaal	**1.604**	**1.168**	**601**	**402**	**338**

Hieronder zijn de taakstellingen die bij het Beleidskader 2026-2029 nog niet waren gerealiseerd toegelicht.

Vastgoed

Eind juni 2025 heeft de gemeenteraad het Vastgoedbeleid vastgesteld. Voor de uitvoering van dit beleid wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld met een looptijd van drie jaar. Dit uitvoeringsplan is begin 2026 gereed. Zoals bij het Beleidskader is aangegeven bevat het uitvoeringsplan onder andere de vastgoedlijst, waarbij wordt onderzocht of 'overig vastgoed' kan worden verkocht.

Daarnaast verwachten we dat aanvullende maatregelen, zoals het verhogen van huren (kostprijsdekkend), het verduurzamen van gebouwen en het beter benutten van beschikbare ruimten in verschillende gebouwen, ook bijdragen aan het realiseren van de taakstelling. Het nieuwe vastgoedbeleid gaat samen met het uitvoeringsprogramma bijdragen aan een structureel betere exploitatie van het gemeentelijk vastgoed.

Evenementen

Het evenementenbeleid is vastgesteld. Daarin is opgenomen dat stroom doorbelast wordt aan organisatoren. Vanaf 1 november 2025 wordt de stroom doorbelast. Daarnaast is besloten om geen leges voor evenementen te heffen. Dit maakt dat de taakstelling in totaal uitkwam op € 73.000. Voor de Begroting 2026 is de taakstelling gerealiseerd door een verwachte opbrengst doorbelasting stroomkosten.

BC Sport

De invoering van de maatregelen die voortvloeide uit de businesscase sport (BC Sport) wordt afgerond. De planning is om de huurovereenkomsten in het eerste kwartaal 2026 te ondertekenen. De ingangsdatum van de overeenkomsten is vanaf sportseizoen 2026/2027 (juli/augustus 2026).

Voor 2026 is de taakstelling voor € 115.000 ingevuld door lagere energiekosten en de afbouw van de zelfwerkzaamheidsvergoeding. Deze componenten leveren in 2027 een besparing op van € 150.000. De overgangstermijn voor de betaling van de energielasten voor veldverlichting start vanaf het seizoen 2026/2027.

Het restant van de taakstelling (€ 100.000) wordt gerealiseerd door de overdracht van het dagelijks onderhoud aan velden, banen en gebouwen. De verantwoordelijkheid voor dit onderhoud wordt geborgd in demarcatielijsten die onderdeel zijn van de huurovereenkomsten. Op het moment dat de huurovereenkomsten zijn getekend wordt dit deel van de taakstelling ingevuld.
Verwachting is dat de taakstelling daarmee vanaf 2029 is gerealiseerd.

BC CKB

In oktober wordt een voorstel aan de raad voorgelegd met betrekking tot de definitieve invulling van de taakstelling. Het voorstel is om de salariskosten met € 650.000 te verlagen en de inkomsten vanuit de samenwerking met scholen met € 50.000 te verhogen.

BC Markiezenhof

2026 wordt een overgangsjaar voor het Markiezenhof. In dat jaar is al € 110.000 van de taakstelling ingevuld. Dit gaat om twee onderdelen binnen programma 6, zoals ook in het raadsvoorstel van juni 2025 is aangegeven. Er blijft nog een taakstelling over van € 437.000.

In het 4e kwartaal van 2025 ontvangt de raad het ondernemingsplan voor de verzelfstandiging van het Markiezenhof. Op basis daarvan wordt de resterende taakstelling ingevuld. Op basis van dit plan resteert in 2027 nog een taakstelling van € 165.000. In 2030 is de taakstelling volledig gerealiseerd.

Personeel: overhead in relatie tot BC Markiezenhof

De taakstelling overhead was € 342.000. Het deel van deze taakstelling dat samenhangt met het CKB is bij het beleidskader ingevuld.

In de begroting 2026 is een invulling van deze taakstelling opgenomen vanaf 2027. In de loop van 2026 wordt het Markiezenhof verzelfstandigd. De verwachting is dat er in 2026 nog (extra) werk is in verband met deze verzelfstandiging en dat de invulling van de taakstelling overhead vanaf 2027 kan plaatsvinden. De taakstelling is over de afdelingen die onder het taakveld overhead vallen verdeeld.

PARAGRAAF 4 - LOKALE HEFFINGEN

In deze paragraaf lichten we de heffingen en tarieven voor 2026 toe.
Daarbij gaan we in op:

- Ons beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- De begrote en gerealiseerde inkomsten per heffing;
- De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten;
- De mate waarin de tarieven kostendekkend zijn;
- De mogelijkheden voor kwijtschelding.

Beleid lokale heffingen

In het Bestuursakkoord hebben we afspraken gemaakt over de lokale heffingen:

1. De lastendruk voor lokale belastingen en heffingen mogen stijgen met maximaal de inflatie of vanwege kostendekkendheid. Voor de verhoging van de lokale lasten wordt het prijspeil bruto binnenlandsproduct (bbp) gehanteerd. Het bbp voor 2026 bedraagt 2,7%.
2. Voor de leges en andere gemeentelijke heffingen geldt de 2,7% voor zover de kostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft. In het coalitieakkoord is daarover vastgelegd dat de leges en de riool- en afvalstoffenheffing worden geheven naar kostendekkende tarieven. Waar in het akkoord "leges" wordt vermeld, geldt dat uitgangspunt ook voor de andere retributies.

Gerealiseerde inkomsten

Naast de algemene belastingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB) en de toeristenbelasting, heft de gemeente ook bestemmingsbelastingen en retributies.

- Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bedoeld voor specifieke taken of voorzieningen (bijvoorbeeld riool- en afvalstoffenheffing). De gemeente mag hiervoor niet méér belasting heffen dan de kosten die zij voor deze taak of voorziening maakt;
- Retributies worden betaald voor het leveren van een specifieke dienst (bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort of vergunning). Ook hiervoor geldt dat de belasting niet hoger mag zijn dan de kosten.

De inkomsten per heffing staan in onderstaande tabel.

Inkomsten per heffing (Bedragen * €1.000)	Jaarstukken 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Algemene belastingen			
• OZB	18.832	18.343	19.047
• Parkeerbelasting	5.844	5.725	6.033
• Precariobelasting	234	202	245
• Toeristen- en watertoeristenbelasting	636	594	658
Bestemmingsbelastingen			
• Afvalstoffenheffing	10.616	10.686	11.303
• Rioolheffing	14.175	15.005	16.067
Retributies			
• Leges	3.762	2.772	3.208
• Haven- en kadegelden	467	571	612
• Marktgelden	26	31	31
• Lijkbezorgingsrechten	47	35	36

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

De Atlas van de lokale lasten van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) laat zien hoe gemeenten zich tot elkaar verhouden op het gebied van woonlasten. In 2025 staat Bergen op Zoom op plaats 197 met een gemiddelde woonlast van € 1.057. Dat is een verbetering ten opzichte van 2024, toen stonden we op plaats 225.

De woonlasten in onze gemeente liggen iets boven het landelijke gemiddelde van € 1.053. In 73 procent van de gemeenten liggen de lasten tussen de € 850 en de € 1.150. Ameland is het goedkoopst (€ 680), Bloemendaal het duurst (€ 2.117).

Wat betreft de omringende gemeenten zijn de woonlasten als volgt:

Gemeente	Gemiddelde woonlasten 2024 (rang)	Gemiddelde woonlasten 2025 (Rang)
Etten-Leur	783 (12)	804 (7)
Tholen	832 (28)	848 (17)
Breda	861 (48)	891 (35)
Rucphen	894 (71)	918 (53)
Oosterhout	951 (129)	1.014 (155)
Woensdrecht	933 (103)	960 (85)
Halderberge	920 (89)	997 (129)
Moerdijk	977 (169)	1.016 (157)
Steenbergen	938 (108)	999 (131)
Roosendaal	957 (141)	1.014 (156)
Loon op Zand	1.019 (206)	1.233 (309)
Bergen op Zoom#	**1.030 (225)**	**1.057 (197)**
Zundert	1.245 (321)	1.246 (312)

Bron: COELO Atlas 2025

Omschrijving indicator	Gemiddeld Landelijk	Bergen op Zoom 2025	Bergen op Zoom 2026
OZB-tarief woningen	0,0924%	0,0848%	0,0791%
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	364	362	378
Rioolheffing meerpersoonshuishouden	235	360	369
Woonlasten meerpersoonshuishouden	1.053	1.057	1.091

DE BELASTINGEN, HEFFINGEN EN RETRIBUTIES

Algemene belastingen	Hoofdlijnen
Onroerendezaakbelasting (OZB)	Eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden en andere onroerende zaken moeten OZB betalen. De hoogte van het bedrag hangt af van de WOZ-waarde van de onroerende zaak.
Parkeerbelasting	Deze belasting wordt geheven voor het gedurende een aaneengesloten periode laten staan van een voertuig binnen de gemeente op een aangewezen plaats, wijze en tijdstip. De belasting wordt geheven van degene die het voertuig heeft laten staan of de houder van het voertuig of degene die de vergunning heeft aangevraagd.
Precariobelasting	De precariobelasting is een belasting op het hebben van een terras op voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Algemene belastingen	Hoofdlijnen
Bijdrage Bedrijven Investeringszone (BIZ)	Het centrum van Bergen op Zoom is voor de periode 2026-2030 aangewezen als Bedrijven Investeringszone, waar een BIZ-bijdrage wordt geheven. De bijdrage wordt geheven van de gebruikers van de in dit gebied gelegen belastingobjecten. De totale opbrengst, minus de lasten, wordt door de gemeente uitgekeerd aan STERCK ten behoeve van het ondernemersfonds.
Bestemmingsbelastingen	
Afvalstoffenheffing	Afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de inzameling en verwerking van (huishoudelijke) afvalstoffen. Bij de afvalstoffenheffing wordt voor het restafval een tariefdifferentiatie toegepast: per inworp in de ondergrondse container of per lediging van een grote of van een mini container.
Rioolheffing	De gemeente zorgt voor de inzameling, het transport en de zuivering van afvalwater, hemelwater en grondwater. De gemeente zorgt ook voor het beperken van nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor gebouwen. De gebruiker van een woning, bedrijfspand of gebouw met een (in)directe aansluiting op de gemeentelijke riolering betaalt een vast tarief rioolheffing. Gebruikers die meer dan 500 m^3 per jaar afvoeren, betalen boven de 500 m^3 een bedrag per m^3.
Retributies	
Leges	De gemeente brengt voor tal van diensten kosten in rekening bij de aanvrager. Deze kosten worden leges genoemd. Vaak gaat het om administratieve diensten zoals het aanvragen van een paspoort, rijbewijs of een bouwvergunning.
Haven- en kadegelden	Deze retributie wordt geheven van vaartuigen die gebruik maken van voorzieningen in of langs de Theodorushaven.
Marktgelden	Voor het innemen van een standplaats brengen we marktgeld in rekening. Een standplaats kan op een marktterrein of op een andere openbare plaats zijn.
Lijkbezorgingsrechten	Deze retributie wordt geheven voor diensten op de begraafplaats.

KOSTEN OVERHEAD

De kosten voor overhead zijn kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn verantwoord op taakveld 104 Overhead (onderdeel van programma 1). Bij de berekening van de tarieven mogen de kosten van overhead worden meegenomen. Het bedrag voor overhead is een uniforme opslag per fulltime equivalent (fte) en bedraagt voor 2026 € 64.900 per fte.

KOSTENDEKKENDHEID

Afvalstoffenheffing	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kosten taakveld(en)	€ 8.635.000	€ 8.826.000	€ 9.528.000
Baten taakveld(en)	€ 1.050.000	€ 800.000	€ 800.000
Netto kosten	€ 7.585.000	€ 8.026.000	€ 8.728.000
Overige toe te rekenen kosten			
· BTW compensatiefonds	€ 1.777.000	€ 1.732.000	€ 1.877.000
· Kwijtschelding	€ 800.000	€ 800.000	€ 800.000
· Overhead (2 fte)	€ 128.000	€ 128.000	€ 130.000
Totale kosten	€ 10.290.000	€ 10.686.000	€ 11.535.000
Opbrengst heffing	€ 10.616.000	€ 10.686.000	€ 11.303.000
Storting/onttrekking in/aan de voorziening	€ 326.000	€ 0	€ 232.000

Rioolheffing	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kosten taakveld(en)	9.878.000	10.864.000	10.344.000
Baten taakveld(en)	83.000	-	-
Netto kosten	9.795.000	10.864.000	10.344.000
Overige toe te rekenen kosten			
· Rente	505.000	-	553.000
· Kwijtschelding	1.000.000	1.000.000	1.000.000
· Overhead (15,07 fte)	849.000	965.000	951.000
BTW compensatiefonds	1.427.000	1.747.000	1.612.000
Totale kosten	13.427.000	14.576.000	14.460.000
Opbrengst heffing	14.175.000	15.005.000	16.067.000
Storting/onttrekking aan/in de voorziening	599.000	429.000	1.607.000

Retributies

Leges omgevingsvergunningen	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kosten taakveld(en)	948.000	1.701.000	1.372.100
Overhead (9,75 fte)	406.000	589.000	632.800
Totale kosten	1.354.000	2.290.000	2.004.900
Opbrengst heffing	1.702.000	1.100.000	1.600.000
Dekkingspercentage	**126%**	**48%**	**80%**

Na de invoering van de omgevingswet in 2024 hebben we een vernieuwde leges verordening opgemaakt. In 2026 zullen we deze opmaak evalueren en onderzoek doen naar de kostendekkendheid. Op basis van het bestuursakkoord is het streven een kostendekkingspercentage van 100%. In het beleidskader 2027 zullen we op terugkomen op de resultaten van dit onderzoek.

Havengeld, kadegeld en liggeld	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kosten taakveld(en)	1.926.000	1.975.000	1.848.000
Overhead (3 fte t/m 2024 en 3,55 fte vanaf 2025)	192.000	227.000	231.000
Totale kosten	2.118.000	2.202.000	2.079.000
Opbrengst heffing	468.000	571.000	612.000
Dekkingspercentage	**22%**	**22%**	**26%**

Marktgeld	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kosten taakveld(en)	31.000	35.000	36.000
Overhead (0 fte)	-	-	-
Totale kosten	31.000	35.000	36.000
Opbrengst heffing	26.000	31.000	31.000
Dekkingspercentage	**83%**	**89%**	**86%**

Lijkbezorgingsrechten	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kosten taakveld(en)	87.000	74.000	75.000
Overhead (0 fte)	-	-	-
Totale kosten	87.000	74.000	75.000
Opbrengst heffing	48.000	35.000	36.000
Dekkingspercentage	**55%**	**47%**	**48%**

KWIJTSCHELDINGSBELEID

Het kwijtscheldingsbeleid is een instrument om inwoners met een laag inkomen te ondersteunen. Inwoners kunnen kwijtschelding aanvragen voor de onroerendezaakbelasting, rioolheffing en een deel van de afvalstoffenheffing. We hanteren de 100%-norm: huishoudens met een inkomen tot aan de bijstandsnorm en zonder of met weinig eigen vermogen komen in aanmerking voor volledige kwijtschelding.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Belastingmaatregelen 2026 (RVB25-0057)	2025

PARAGRAAF 5 - WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Deze paragraaf geeft een actueel overzicht van de risico's voor de gemeente Bergen op Zoom en de maatregelen om die risico's te beheersen. Na de toelichting op de risico's beschrijven we hoe ons weerstandsvermogen is bepaald. Ook berekenen we de financiële kengetallen: netto schuldquote, solvabiliteit, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte, belastingcapaciteit en investeringsquote.

RISICOKAART

Van de in totaal 88 risico's richten we ons op de 10 grootste risico's om meer focus en scherpte in de risicobeheersing te brengen. Dit zijn de meest urgente risico's. Door te focussen op de top 10 kan het bestuur gerichter en effectiever besluiten nemen om deze risico's te beperken.

Voor het grondbedrijf gebruiken we een andere werkwijze. Hiervoor is een langetermijnvisie Grondbedrijf vastgesteld. In die visie staan verschillende scenario's en de daarbij behorende risico's. Daarom lichten we de risico's van het grondbedrijf apart toe in paragraaf 9 Grondbeleid.

Risicomatrix

De risicomatrix hieronder laat de 10 grootste risico's zien en hoe deze verdeeld zijn. Elk cijfer in de matrix staat voor een risico uit de top 10. Het belang van het risico blijkt uit de kleurindeling:

- Groen: geen direct gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering;
- Oranje: vraagt om aandacht. Nog geen direct gevaar, maar kan op termijn wel een bedreiging vormen;
- Rood: vereist directe actie om de continuïteit van de bedrijfsvoering te beschermen.

We berekenen de risicoomvang voor de netto kans te vermenigvuldigen met de impact:

- Netto kans: kans dat het risico optreedt, rekening houdend met maatregelen;
- Impact: gevolgen als het risico zich voordoet.

We schatten zowel de netto kans als de impact van een risico in op vijf niveaus: van verwaarloosbaar/zeer laag tot kritiek/zeer hoog. De impact gaat verder dan alleen geld: we kijken naar tien onderdelen, dezelfde als in de risicoparagraaf van raadsvoorstellen.

Impact	Verdeling van de top 10 risico's naar risico omvang				
5. Kritiek		**8**			
4. Hoog			**2, 3, 4, 5, 6, 7**		
3. Matig			**9, 10**		**1**
2. Laag					
1. Verwaarloosbaar					
Netto kans	1. <20%	2. 20%-40%	3. 40%-60%	4. 60%-80%	5. >80%

10 GROOTSTE RISICO'S

Fluctuaties in de algemene uitkering (programma 1),

Kans: 5, impact: 3

De algemene uitkering uit het gemeentefonds kan sterk wisselen. We stellen op basis van de laatst bekende circulaires onze begroting van de algemene uitkering bij, maar een betrouwbare prognose maken is lastig. Als de algemene uitkering in de loop van het jaar lager uitvalt, kan dit leiden tot een tekort. We volgen de landelijke ontwikkelingen en zetten via de VNG lobby in richting het Rijk voor extra middelen uit het gemeentefonds. Ook bouwen we aan de versterking van onze financiële positie om een tegenvaller op te kunnen vangen.

Toenemende vraag en kosten in het sociaal domein op het gebied van Jeugdwet, Wmo en participatie (programma 7 en 8)

Kans: 3, impact: 4

Voor de WMO, Jeugdwet en Participatie neemt de vraag toe. Het aantal cliënten en de duur van zorg nemen toe. Oorzaken zijn de toenemende complexiteit van de samenleving, meer individualisering en een ouder wordende bevolking. De gemeente heeft beperkte invloed op deze ontwikkeling. Het gevolg is wel dat de kosten toenemen en deze zijn moeilijk te voorspellen. Door openeindfinanciering en wisselende rijksbijdragen (zoals BUIG) schommelen de uitgaven sterk. Beheersmaatre-

gelen om de toename te beperken zijn de transformatie van het sociaal domein, het uitvoeren van de Hervormingsagenda Jeugd en het versterken van de sociale en pedagogische basis van inwoners.

Verborgen zaken en/of achterstallig onderhoud in de openbare ruimte (programma 3)

Kans: 3, impact: 4

Onze openbare ruimte – bestaande uit onder andere wegen, groen, oevers en kades – heeft onderhoud nodig. Het risico is dat de onderhoudsplannen niet genoeg middelen bevatten, wat kan leiden tot (eenmalige) extra uitgaven. Ook de toekomstige kosten voor het beheer en onderhoud blijven een aandachtspunt. De periodieke monitoring van de kwaliteit van de openbare ruimte laat zien of de beschikbare middelen voldoende zijn om de afgesproken kwaliteit met de gemeenteraad te waarborgen.

Het rendement van de transformatie van het sociaal domein valt tegen (programma 5, 6, 7 en 8)·

Kans: 3, impact: 4

Zoals bij risico 2 is aangegeven nemen de vraag en kosten van zorg toe. Om de groei van zorgkosten te dempen, werken we aan de transformatie van het sociaal domein. De transformatie richt zich op het versterken van de sociale basis en het voorliggend veld om te zorgen dat mensen pas en alleen gebruikmaken van maatwerkvoorzieningen als dat echt nodig is. Het financieel rendement hiervan is beperkt op korte termijn. Het maatschappelijke rendement wordt eerder zichtbaar: wijk- en gebiedsgericht werken en het benutten van voorzieningen in het voorliggend veld versterken preventie en ondersteuning van mensen. Het risico bestaat dat het rendement, zowel financieel als maatschappelijk, tegenvalt.

Niet realiseren van de resterende taakstellingen (programma 1, 6 en 7)

Kans: 3, impact: 4

De gemeente heeft nog een aantal taakstellingen die moeten worden uitgevoerd, zie voor meer informatie paragraaf 3 Taakstellingen. Door verschillende oorzaken kan de realisatie vertraging oplopen of gedeeltelijk uitblijven. Het gevolg is dat dit kan leiden tot tekorten in de exploitatie.

Gebrek aan cofinanciering voor de binnenstad (programma 4)

Kans: 3, impact: 4

Voor de binnenstadsubsidie die wij hebben ontvangen is cofinanciering door de gemeente een voorwaarde. De gemeenteraad moet hiervoor een besluit nemen. Als de cofinanciering niet wordt gerealiseerd, moet de gemeente de subsidie terugbetalen aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Hierdoor kunnen onderdelen uit de Visie Binnenstad niet worden uitgevoerd.

Kwantitatief en/of kwalitatief personeelstekort (alle programma's)

Kans: 3, impact: 4

Door krapte op de arbeidsmarkt, personeelsverloop en beperkte middelen kan de gemeente onvoldoende grip krijgen op de personeelsplanning. Gevolgen zijn demotivatie en lagere productiviteit, mismatch in kennis, vaardigheden, houding en gedrag, hogere werkdruk en meer verzuim en verminderde uitvoeringskracht waardoor ambities en doelstellingen niet volledig gehaald worden. Belangrijke aandachtspunten zijn het binden van voldoende en kwalitatief geschikt personeel en het stimuleren van ontwikkeling van medewerkers.

Informatiebeveiliging en gegevensbescherming (programma 1)

Kans: 2, impact: 5

Er is een risico dat de vertrouwelijkheid, integriteit of beschikbaarheid van informatie en systemen wordt aangetast. Mogelijke oorzaken zijn datalekken, ransomware-aanvallen of verlies van cruciale data door technische fouten of menselijke vergissingen. Het kan leiden tot ernstige financiële schade, juridische claims en AVG-boetes, verstoring van de dienstverlening en onherstelbaar dataverlies bij technisch of organisatorisch falen. We nemen maatregelen met het programma Verhogen Digitale Weerbaarheid om dit zo veel mogelijk te voorkomen.

Zorgverplichting onderwijshuisvesting (programma 5)

Kans: 3, impact: 3

De gemeente is verantwoordelijk voor huisvesting van het primair en (speciaal) voortgezet onderwijs. In het integraal huisvestingsplan (IHP) is vastgelegd welke scholen in aanmerking komen voor (ver)nieuwbouw. Het risico bestaat dat de gemeente tijdelijk onvoldoende huisvesting kan bieden voor scholen. Dit kan leiden tot verstoring van het onderwijs en extra kosten voor tijdelijke voorzieningen. Daarnaast kan de jaarlijkse bijdrage – op basis van een bedrag per leerling – voor de doordecentralisatie hoger uitvallen dan begroot.

Implementatie van een Stevig Lokaal Team (SLT) (programma 7 en 8)

Kans: 3, impact: 3

De implementatie van de aanbevelingen uit het Radar-rapport, waaronder de vorming van een Stevig Lokaal Team (SLT) in een wijk van Bergen op Zoom, kan op korte termijn leiden tot een stijging van de kosten. Hoewel de inzet van een SLT naar verwachting op langere termijn een verschuiving van zorg naar het voorliggend veld en daarmee een verlaging van de kosten voor maatwerk kan opleveren, bestaat het risico dat door een aanzuigende werking de zorgvraag en daarmee de uitgaven juist tijdelijk toenemen.

WEERSTANDSVERMOGEN

Op basis van de NAR-methode en ons risicoprofiel berekenen we de benodigde weerstandscapaciteit. Deze vergelijken we met de beschikbare weerstandscapaciteit: de vrije reserve die kan worden ingezet om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en alle financiële risico's waarvoor geen maatregelen zijn genomen, of waarvoor na maatregelen nog restrisico's bestaan.

Benodigde Weerstandscapaciteit

Op basis van het risicoprofiel berekenen we hoeveel weerstandscapaciteit nodig is. Hierbij gebruiken we een statistische methode die ervan uitgaat dat niet alle risico's tegelijk en in maximale omvang optreden. Daardoor hoeven we minder weerstandscapaciteit aan te houden dan wanneer we simpelweg alle risico's zouden optellen. De risico's van het grondbedrijf tellen we niet mee, omdat hiervoor een blokkering in de Algemene Reserve is opgenomen zoals in paragraaf 9 wordt beschreven.

Als alle 88 risico's zich volledig zouden voordoen, gaat het om € 178 miljoen. Op basis van kans en omvang van de risico's is in werkelijkheid € 11,5 miljoen nodig om ze financieel af te dekken. Dit bedrag is lager dan bij de Begroting 2025 (€ 14,9 miljoen) en de Jaarstukken 2024 (€ 15,1 miljoen). De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn het sterk afgenomen risico op (extreme) inflatie en de afname van de financiële impact van meerdere risico's.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit vergelijken we met de beschikbare weerstandscapaciteit. De belangrijkste factoren van de toename van de beschikbare weerstandscapaciteit vormen de jaarlijkse storting in de Algemene Reserve van € 3 miljoen en de stortingen in dezelfde reserve vanuit winstnames bij het grondbedrijf. De verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit noemen we de weerstandsratio.

Omschrijving (bedragen x € 1,000)	JR 2024	2CB 2025	BG 2026	BG 2027	BG 2028	BG 2029
Stand Algemene Reserve per 31/12	€ 77.963	€ 79.100	€ 83.900	€ 84.200	€ 86.900	€ 89.000
Blokkeringen						
Stedelijke vernieuwing	€ 5.364	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Grondbedrijf	€ 3.300	€ 2.800	€ 1.900	€ 700	€ 200	€ 200
Weerstandsvermogen	€ 69.299	€ 76.300	€ 82.000	€ 83.500	€ 86.700	€ 88.800

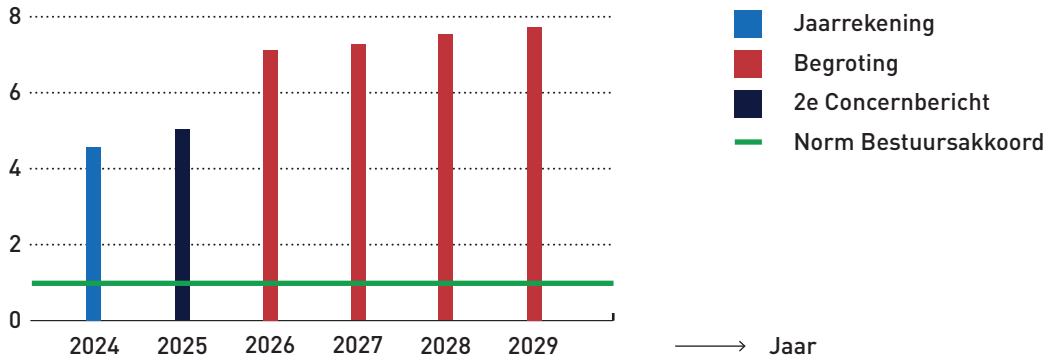
Het bedrag van de algemene reserve is inclusief de geraamde rekeningsaldi (inclusief de negatieve in 2026 en 2027).

Ratio weerstandsvermogen

Voor de ratio weerstandsvermogen is zowel de benodigde als de beschikbare weerstandscapaciteit bepaald. In deze paragraaf wordt een relatie gelegd tussen beide, om de ratio van het weerstandsvermogen te bepalen en deze te kunnen beoordelen.

	Bedragen *1 miljoen	JS 2024	2025 2CB	BG 2026	BG 2027	BG2028	BG2029
A	Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 68,9	€ 76,3	€ 82,0	€ 83,5	€ 86,7	€ 88,8
B	Benodigde weerstandscapaciteit	€ 15,1	€ 15,1	€ 11,5	€ 11,5	€ 11,5	€ 11,5
	Ratio weerstandsvermogen (=A/B)	4,56	5,04	7,12	7,25	7,53	7,72

Weerstandsratio

Beoordeling weerstandsvermogen

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel die in samenwerking tussen NAR en de Universiteit Twente is opgesteld. De raad heeft zich geconformeerd aan deze waarden.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 – 2	Ruim voldoende
C	1 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De ratio bedraagt voor de gemeente Bergen op Zoom 7,12. Dit betekent dat de gemeente Bergen op Zoom op dit moment beschikt over een vermogenspositie die gekwalificeerd wordt als uitstekend om de risico's in financiële zin af te dekken. De ratio is vanaf 2026 vooral toegenomen omdat de omvang van de risico's lager uitvalt.

KENGETALLEN

In lijn met hetgeen is bepaald in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), nemen we in deze paragraaf ook zes financiële kengetallen op. De kengetallen hebben als doel meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. Voorheen waren dit er vijf, daar is de investeringsquote aan toegevoegd.

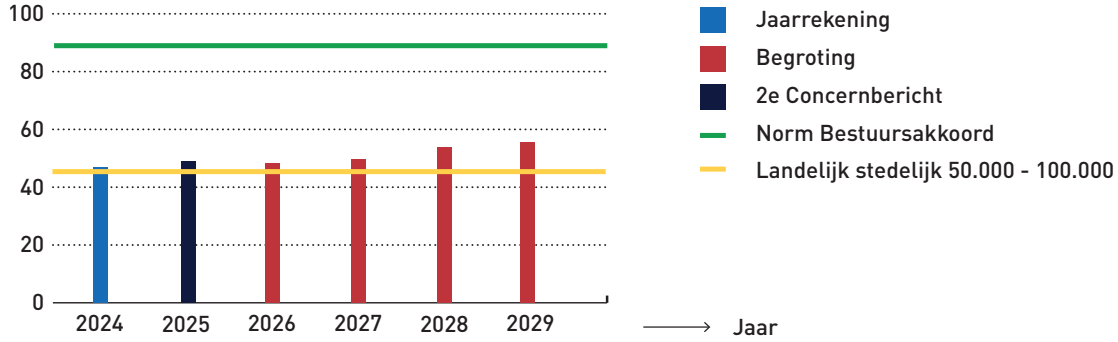
Hieronder geven we per kengetal de berekening in een tabel en laten we het verloop zien in een grafiek. We lichten de ontwikkelingen vervolgens toe.
In de grafieken worden de kengetallen voor de gemeente Bergen op Zoom afgezet tegen de norm die hiervoor is opgenomen in het bestuursakkoord.

In de tabellen die we gebruiken nemen we de kengetallen de jaren 2024 tot en met 2029 op. 2024 betreft de jaarrekening 2024, 2025 is inclusief het 2e concernbericht en 2026 tot en met 2029 betreft de begrotingscijfers.

Netto schuldquote

	Bedragen *1 miljoen	JS 2024	2025 2CB	BG 2026	BG 2027	BG2028	BG2029
A	Netto schulden	€ 160,7	€ 165,0	€ 172,3	€ 177,6	€ 191,8	€ 197,8
B	Totaal baten begroting	€ 340,1	€ 334,1	€ 354,1	€ 354,1	€ 354,1	€ 354,1
	Netto schuldquote (=(A/B)*100%)	47,3%	49,4%	48,7%	50,2%	54,2%	55,9%
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	46,8%	48,9%	48,2%	49,7%	53,7%	55,4%

Netto Schuldquote

Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van het totaal van de baten. Het geeft daarmee een indicatie van het beslag dat de financieringslasten op de exploitatie leggen en daarmee op de vrije ruimte in de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. Daarnaast wordt de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, als apart cijfer gepresenteerd. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De verwachting was dat de schuld, die eind 2024 € 161 miljoen bedroeg, in 2025 zou oplopen naar circa € 175 miljoen. Dat lijkt minder te worden. De verwachting is dat deze op ongeveer € 165 miljoen uit gaat komen. Een belangrijke oorzaak is het saldo van het 2e concernbericht 2025. Verder lijken ook de investeringen iets lager uit te vallen.

De komende jaren lijkt de schuld weer wat te gaan toenemen. De belangrijkste oorzaak hiervan is de omvang van de investeringen. Hier past tegelijkertijd de nuance bij dat al vaker gebleken is dat de investeringen vaak lager uitkomen dan verwacht.

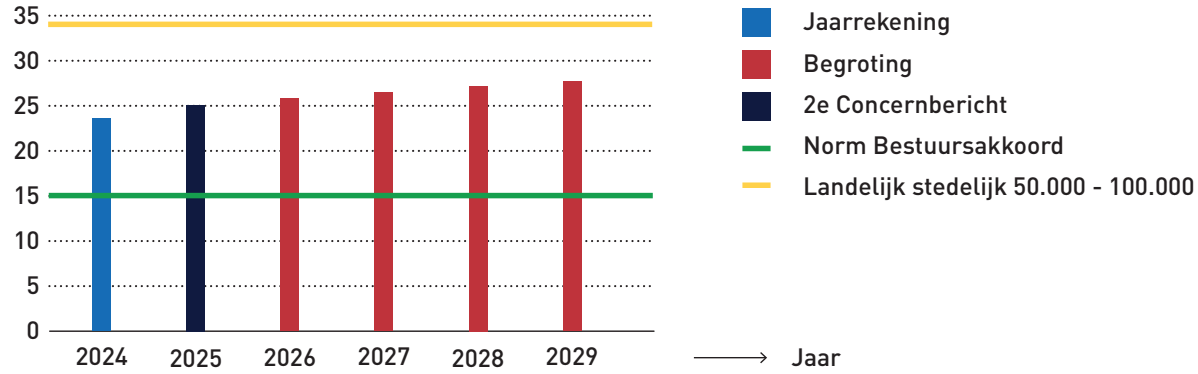
De schuldquote die eind 2025 naar schatting 49% bedraagt loopt op naar circa 55% in 2029 maar blijft ruim onder de norm (90%) van het bestuursakkoord. Deze 90% sluit ook aan bij de normering vanuit het IBT (interbestuurlijk toezicht). Hoger dan 90% vormt voor de provincie aanleiding om nader onderzoek te doen. Met een percentage van 47 a 55% is hier geen sprake van en zitten we in een zone die als "groen" getypeerd wordt.

De schuldquote is beter dan de doelstelling uit het Bestuursakkoord van 90 procent en inmiddels ook bijna op niveau van het landelijk gemiddelde van 45% voor gemeenten met een vergelijkbare grootte (50.000-100.000 inwoners). In 2019 zat de schuldquote van de gemeente Bergen op Zoom nog boven de 100%.

Solvabiliteit

	Bedragen *1 miljoen	JS 2024	2025 2CB	BG 2026	BG 2027	BG2028	BG2029
A	Eigen vermogen	€ 82,7	€ 88,2	€ 90,4	€ 93,0	€ 95,4	€ 97,3
B	Balanstotaal	€ 351,0	€ 351,0	€ 351,0	€ 351,0	€ 351,0	€ 351,0
	Solvabiliteit (=(A/B)*100%)	23,6%	25,1%	25,8%	26,5%	27,2%	27,7%

Solvabiliteit

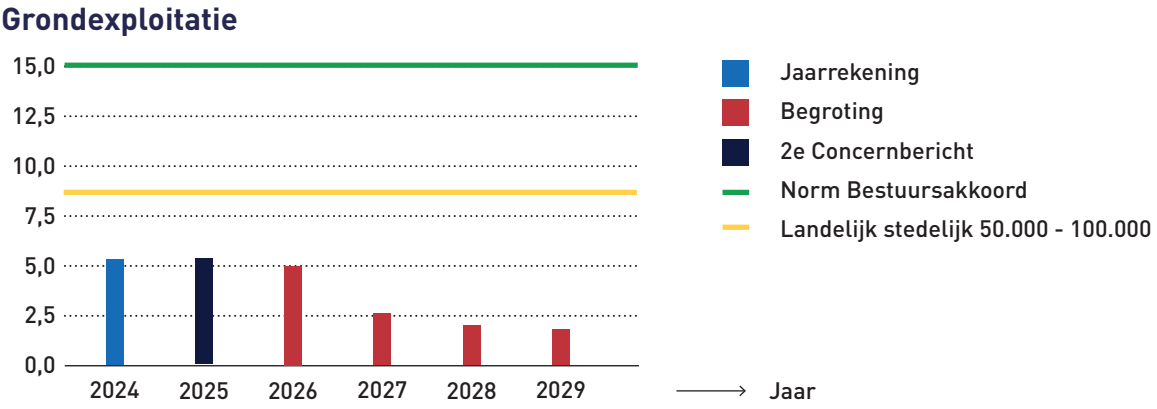
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

De al een aantal jaren aanhoudende verbetering van de solvabiliteit lijkt te worden voortgezet. Eind 2025 wordt een niveau van circa 25% verwacht wat verder stijgt naar bijna 28% eind 2029. Dit is beter dan eerder voorzien en komt vooral doordat de negatieve begrotingssaldi in 2027, 2028 en 2029 verdwenen zijn.

Het solvabiliteitspercentage ligt boven de doelstelling van het bestuursakkoord van 15%. Ook de kritische grens van 20% die de Provincie hanteert, wordt sinds 2023 gehaald. Daarmee is de solvabiliteit niet meer onvoldoende, maar valt deze in de neutrale categorie voor de norm vanuit het provinciaal toezicht.

Grondexploitatie

	Bedragen *1 miljoen	JS 2024	2025 2CB	BG 2026	BG 2027	BG2028	BG2029
A	Totaal van alle bouwgronden (wel of niet in exploitatie)	€ 18,0	€ 17,7	€ 17,6	€ 9,2	€ 7,0	€ 6,5
B	Totaal baten begroting	€ 340,1	€ 334,1	€ 354,1	€ 354,1	€ 354,1	€ 354,1
	Grondexploitatie (=(A/B)*100%)	5,3%	5,3%	5,0%	2,6%	2,0%	1,8%

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (verwachte) baten van de gemeente. In het algemeen geldt: hoe lager dit percentage hoe minder risicovol.

Dit kengetal daalt de komende jaren verder. Hierbij is nog geen rekening gehouden met nieuwe, nog vast te stellen grondexploitaties vanuit de woningbouwversnelling.

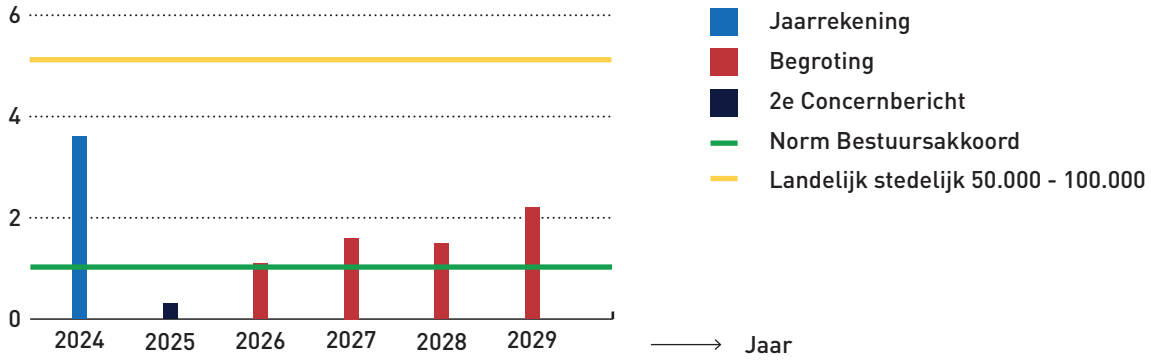
Het is dan ook zeer waarschijnlijk dat dit percentage gaat toenemen de komende jaren.

De grenswaarde van veilig naar neutraal ligt bij 20% en die van neutraal naar risicovol bij 35%. Ondanks de te verwachten toename van dit kengetal de komende jaren ligt het voor de hand de dat de grens van 20% niet overschreden zal worden.

Structurele exploitatieruimte

	Bedragen *1 miljoen	JS 2024	2025 2eCB	BG 2026	BG 2027	BG2028	BG2029
A	Structurele baten -/- structurele lasten	€ 12,4	€ 1,0	€ 3,9	€ 5,7	€ 5,4	€ 7,9
B	Totaal baten begroting	€ 340,1	€ 334,1	€ 354,1	€ 354,1	€ 354,1	€ 354,1
	Structurele exploitatieruimte (=(A/B)*100%)	3,6%	0,3%	1,1%	1,6%	1,5%	2,2%

Structurele exploitatieruimte

In dit kengetal komt tot uitdrukking of we over voldoende structurele baten beschikken om de structurele lasten te dekken. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een cijfer van rond nul (tussen -0,4 en 0,4) betekent dat structurele baten en lasten min of meer in evenwicht zijn. Vooral door de positieve rekening saldi en de jaarlijkse dotatie aan de algemene reserve van € 3 miljoen valt dit kengetal in 2024 positief uit.

Belastingcapaciteit

	Bedragen *1 miljoen	JS 2024	JS 2025	BG 2026	BG 2027	BG2028	BG2029
A	Woonlasten per gezin	€ 1.030	€ 1.057	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
B	Woonlasten landelijk gemiddelde	€ 994	€ 1.053	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
	Belastingcapaciteit (=(A/B)*100%)	103,6%	100,4%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de woonlasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin. Bij 100 procent zit je als gemeente op het landelijk gemiddelde. Om te kunnen bepalen of de gemeente nog ruimte heeft om de belastingen te verhogen is het nodig om na te gaan in hoeverre de riool- en afvalheffingen kostendekkend zijn en hoe het OZB-tarief van de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

De woonlasten voor een gemiddeld huishouden zijn in Bergen op Zoom met € 1.057 nagenoeg gelijk aan het landelijk gemiddelde. Zie hiervoor ook de paragraaf lokale heffingen.

Investeringsquote

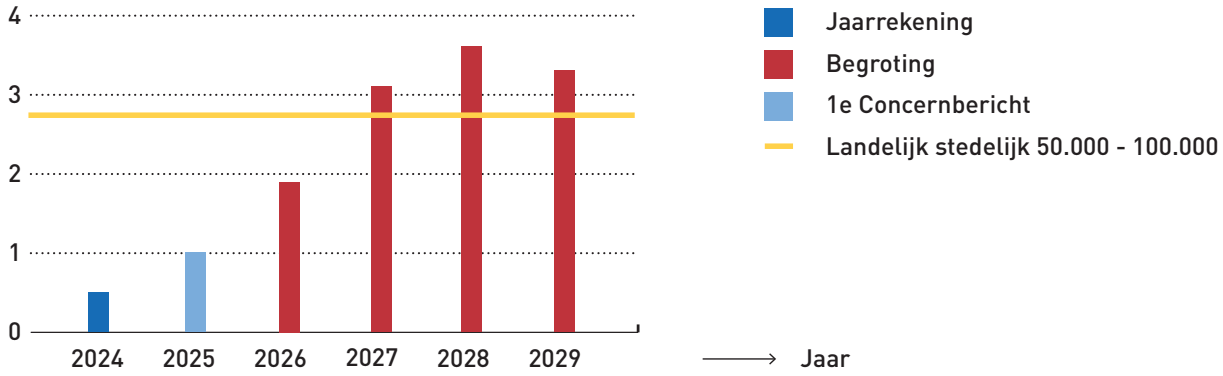
De netto investeringsquote is een kengetal dat we voor de eerste keer opnemen in de begroting. Het is geschikt om te beoordelen of een gemeente voldoende investeert voor het behoud van een aanvaardbaar voorzieningenniveau. Normaal zijn de uitgaven aan de investeringen hoger dan de afschrijvingslasten, omdat de investeringen door inflatie en stijgende lonen duurder worden. Maar ook doordat door inwonersgroei en economische groei jaarlijks meer en hoogwaardigere publieke investeringen zoals wegen en scholen nodig zijn. De uitkomst van de netto investeringsquote hoort daarom normaal gesproken gematigd positief te zijn.

Hierbij geldt dat een uitkomst tussen de 2 en 5% als “groen” wordt beschouwd. Bij een negatief percentage en bij een uitkomst groter dan 7% spring het stoplicht op rood. Voor waardes tussen de 0% en 2% en tussen de 5% en 7% geldt een oranje stoplicht.

De investeringsquote kijkt altijd terug. Hij deelt de toename van de investeringen (exclusief financiële activa, gesaldeerd met de afschrijvingen) over de afgelopen vier jaar en deelt die door 4 keer het begrotingstotaal. Hij pakt dus het gemiddelde van 4 jaar om te grote schokken te voorkomen.

	Bedragen *1 miljoen	R 2024	1eCB 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
A	Mutatie investeringen over voorafgaande 4 jaar	€ 5,7	€ 13,5	€ 27,4	€ 43,6	€ 51,1	€ 46,6
B	Begrotingstotaal * 4	€ 1.246	€ 1.336	€ 1.416	€ 1.416	€ 1.416	€ 1.416
	Investeringsquote (=(A/B)*100%)	0,5%	1,0%	1,9%	3,1%	3,6%	3,3%

Investeringsquote

De uitkomsten laten zien dat er afgelopen jaren weinig is geïnvesteerd maar dat dit de komende jaren snel aantrekt. Hierbij dient wel de kanttekening te worden geplaatst dat er meestal minder geïnvesteerd wordt dan geraamd waardoor de percentages mogelijk lager uitvallen.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

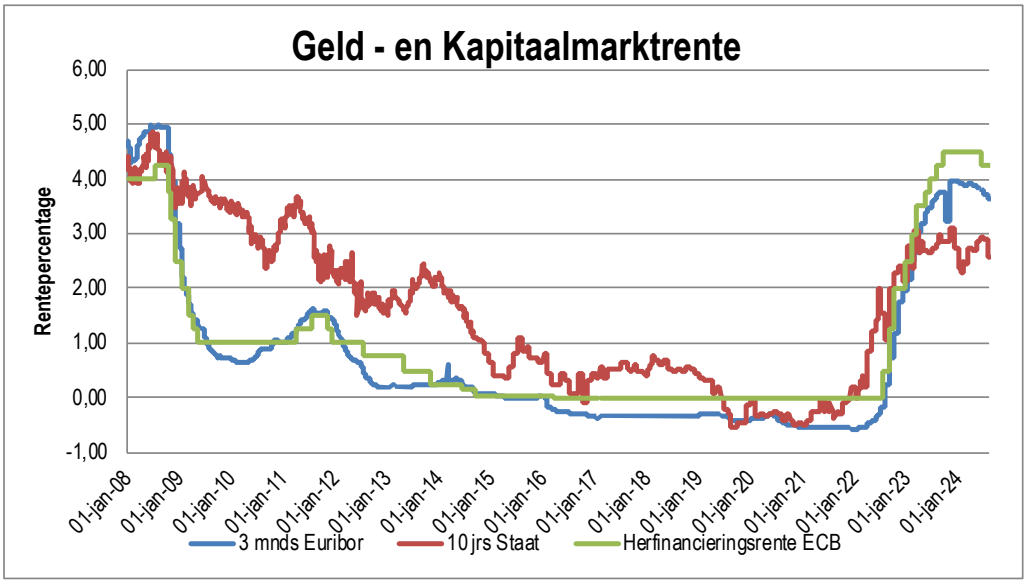
Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Reserves en voorzieningen	2020
Nota risicomanagement	2013
Nota Investeren en Afschrijven	2024

PARAGRAAF 6 - FINANCIERING

TREASURY

Financiering gaat over hoe de gemeente geld aantrekt en tijdelijk overtollige middelen belegt. Dit gebeurt binnen de kaders van de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Samen met de financiële verordening en het treasurystatuut vormt deze financieringsparagraaf een belangrijk instrument. Het draagt bij aan transparantie en ondersteunt het sturen, beheersen, controleren en verantwoorden van de financieringsfunctie.

ONTWIKKELING VAN DE RENTEPERCENTAGES

De grafiek laat zien hoe de kapitaalmarktrente (lange rente) en de geldmarktrente (korte rente) zich hebben ontwikkeld. Sinds begin 2023 was sprake van een inverse rentecurve: een situatie waarin de rente op kortlopende leningen hoger is dan die op langlopende leningen. Dit is niet gebruikelijk. Normaal gesproken is de rente op langlopende leningen hoger, omdat het geld langer vaststaat. In 2025 daalde de geldmarktrente. Daardoor is nu weer sprake van een normale rentecurve.

De geldmarktrente hangt vooral samen met de herfinancieringsrente van de Europese Centrale Bank (ECB). Deze rente steeg snel vanaf 2023, maar daalde in 2025 tot iets boven de 2% in augustus. Een belangrijke reden hiervoor is de dalende inflatie. In juli 2025 kwam de inflatie uit op 2%, het streefniveau van de ECB. De verwachting is dat de inflatie in 2026 verder daalt. Daarom ligt het voor de hand dat de ECB de rente nog een paar keer verlaagt. Hierdoor kan ook de geldmarktrente verder dalen.

De kapitaalmarktrente is moeilijker te voorspellen. Deze rente hangt af van meerdere factoren. In 2025 steeg de kapitaalmarktrente licht tot 2,8% in augustus. Hoe deze rente zich verder ontwikkelt, is onzeker. Een sterke stijging kan problemen veroorzaken in landen met veel schulden. De ECB zal proberen zulke risico's te beperken.

ONTWIKKELING VAN DE SCHULDPOSITIE

De schuld van de gemeente bestaat uit geldleningen en het saldo op de rekeningcourant. Eind 2024 was de schuld € 161 miljoen. De verwachting was dat dit in 2025 zou stijgen tot € 172 miljoen. Op basis van de huidige cijfers komt de schuld eind 2025 uit op ongeveer € 165 miljoen. Dat is lager dan eerder gedacht in het eerste concernbericht van 2025. Het is lastig om de schuld precies te voorspellen. De afgelopen jaren waren er grote schommelingen, vooral door het rekeningresultaat en de bevoorschotting door het Rijk.

De aangepaste verwachting heeft ook invloed op de netto schuldquote. Die ziet er op korte termijn iets gunstiger uit dan eerder gedacht. De schuldquote hangt af van de hoogte van de schuld én van de totale begroting. Eind 2025 ligt de schuldquote naar schatting rond de 49%. In 2029 stijgt deze naar ongeveer 56%. Dat is ruim onder de doelstelling van 90% in 2026 uit het bestuursakkoord. De lagere schuld en het hogere begrotingstotaal zorgen samen voor deze verbetering.

In de tabel hieronder staat hoe de schuld zich naar verwachting ontwikkelt per onderdeel. Bij enkele onderdelen volgt een korte toelichting.

	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1/1	-160,7	-165,0	-172,3	-177,6	-191,8
Saldo (Investeren/Afschrijven) Investeringen	-4,3	-5,7	-2,3	-3,1	-2,8
Saldo (Investeren/Afschrijven) Riolen	-2,0	-7,2	-4,7	-3,7	-2,5
Saldo (Ontrekkingen/Reserveringen) Reserves	0,0	-2,7	-1,8	-5,0	-4,8
Saldo Begroting/rekening	0,0	0,8	0,8	0,1	2,5
Grondbedrijf	2,0	12,5	5,6	-1,5	2,6
Overige mutaties vlottende activa/passiva	0,0	-5,0	-3,0	-1,0	-1,0
Netto schuld	-165,0	-172,3	-177,6	-191,8	-197,8
Schuldquote	49,4%	48,7%	50,2%	54,2%	55,9%

- Bij de investeringen worden deze gesaldeerd met de afschrijvingen. Als de investeringen groter zijn dan de afschrijvingen dan neemt de schuld toe.
- De omvang van investeringen is gebaseerd op het uitvoeringsplan. Daarbij is een correctie van 25% toegepast, omdat in de praktijk blijkt dat de uitvoering vaak achterblijft bij de planning.
- Het saldo van onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gaat over het gebruik van of het storten in een reserve of voorziening. Als een reserve of voorziening wordt aangesproken, moet dit worden gefinancierd. Dit leidt tot een hogere schuld.
- In de planning is geen rekening gehouden met nieuwe grondexploitaties die voortkomen uit de woningbouwversnelling.

RENTELASTEN

De tabel hieronder laat zien welke rentelasten horen bij de schuldenlast van de gemeente. Daarbij is zichtbaar hoeveel rente in het verleden werd betaald en hoe dit zich naar verwachting de komende jaren ontwikkelt. Het gaat hier om de rentelasten op langlopende geldleningen. Ongeveer 90% van de financiering verloopt via dit type leningen. Het overige deel wordt gefinancierd met kortlopende leningen. Het rentepercentage daarvan ligt rond de 2,25%. De verwachting is dat dit percentage iets daalt, omdat de Europese Centrale Bank (ECB) haar tarieven waarschijnlijk dit najaar verlaagt.

Uit onderstaande tabel blijkt dat dat de rentelasten in de gemeentelijke begroting de afgelopen jaren zijn afgenomen en de komende jaren naar verwachting zullen stabiliseren. Dat wil zeggen dat de totale omvang van de rentelasten ongeveer gelijk blijft bij een min of meer gelijkblijvende schuld.

Weliswaar is het afsluiten van langlopende financieringen sinds 2022 duurder geworden door de gestegen kapitaalmarktrente maar hier staat tegenover dat relatief dure financieringen uit het verleden geherfinancierd kunnen worden. Daarnaast is het zo dat we bij de afgesloten langlopende leningen de afgelopen jaren gekozen hebben voor relatief lange looptijden waardoor de komende jaren geprofiteerd kan worden van relatief goedkope financiering vergeleken met het huidige renteniveau.

Jaar	Omvang langlopende Schuld	Betaalde rente	Rente percentage
2025	146.917.000	2.532.000	1,72%
2026	151.393.000	2.638.000	1,74%
2027	156.235.000	2.724.000	1,76%
2028	159.658.000	2.882.000	1.81%
2028	159.288.000	2.891.000	1,82%

KASGELDLIMIET

De gemeente mag activiteiten niet onbeperkt financieren met kortlopende leningen (looptijd korter dan één jaar). In de Wet Fido is hiervoor een grens vastgesteld: de kasgeldlimiet. Deze limiet mag niet langer dan drie kwartalen achter elkaar worden overschreden. In 2026 bedraagt de kasgeldlimiet € 30.098.000. Als deze grens langdurig wordt overschreden, wordt overgestapt op langlopende financiering.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Begrotingstotaal 2026	354.100	354.100	354.100	354.100
Kasgeldlimiet 8,5% van begrotingstotaal	30.098	30.098	30.098	30.098

RENTERISICONORM

De Wet Fido schrijft ook voor dat in de financieringsparagraaf, naast de kasgeldlimiet, aandacht wordt besteed aan de renterisiconorm. Ook deze norm is gekoppeld aan het totale begrotingstotaal. Uit onderstaand overzichten blijkt dat de gemeente in de komende jaren ruim binnen deze norm blijft.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Begrotingstotaal 2026	354.100	354.100	354.100	354.100
Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	70.820	70.820	70.820	70.820
Aflossingen vaste schuld	5.335	10.349	25.370	15.392
Ruimte onder de renterisiconorm	65.485	60.471	45.450	55.428

De komende jaren moeten aflossingen deels opnieuw gefinancierd worden met nieuwe leningen. Tot 2022 is, vanwege de lage rente, bij nieuwe leningen meestal gekozen voor een looptijd van minimaal tien jaar. Dit zorgde voor spreiding van het renterisico en een lagere gemiddelde rente. Sinds 2022 zijn er nauwelijks nieuwe langlopende leningen afgesloten. De schuld daalde en om onnodige financiering te voorkomen, is gekozen voor leningen met een korte looptijd van één tot twee jaar.

In 2026 is de behoefte aan nieuwe financiering beperkt. Er hoeft dan slechts € 5,3 miljoen aan bestaande leningen te worden afgelost. Of er extra financiering nodig is, hangt af van de omvang van de investeringen. Het ligt voor de hand om ook in 2026 te kiezen voor leningen met een korte looptijd. Dit biedt flexibiliteit en zorgt voor een goede spreiding in de leningportefeuille. Ook in 2027 is de herfinanciering beperkt, met een bedrag van € 10 miljoen. Vanaf 2028 nemen de aflossingen toe, met € 25 miljoen in dat jaar.

SCHATKISTBANKIEREN

De wet Fido stelt verder dat decentrale overheden en hun samenwerkingsverbanden al hun overtollige geld en beleggingen onderbrengen bij het ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Er geldt een vrijstellingsgrens. Dat is het bedrag dat de gemeente wél op de eigen bankrekeningen mag houden. Als het gemiddelde bedrag aan positieve tegoeden per kwartaal lager is dan 2% van de totale begroting, hoeft dit geld niet te worden afgestort. Voor 2026 is de voorlopige vrijstellingsgrens afgerond € 7,1 miljoen. Dit is 2% van een begroting van € 354 miljoen.

RENTESCHEMA

In het overzicht hieronder staat hoe het renteresultaat tot stand komt. Eerst wordt gekeken naar de rentekosten. Dit zijn de bedragen die worden betaald aan externe financiers (zoals banken) voor kortlopende en langlopende leningen. Ook de rente die wordt toegevoegd aan verliesvoorzieningen binnen de grondexploitatie telt mee.

Daartegenover staat de rente die intern wordt toegerekend. Dit betreft een percentage van 1,25% over investeringen en over de boekwaarde van lopende grondexploitaties. Het verschil tussen deze kosten en opbrengsten noemen we het renteresultaat. Dit resultaat vloeit naar de algemene middelen en vormt daarmee een opbrengst binnen de exploitatie. Zie ook de renteomslag in het bijlagenboek.

Renteschema (bedragen x € 1.000)					
a.	De externe rentelasten over korte en lange financiering				2.638
	Rentelasten verwacht financieringstekort				619
b.	De externe rentebaten			-/-	0
	Saldo rentelasten en rentebaten				3.257
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend		-/-	288	
	Aan taakvelden toe te rekenen rente			-/-	2969
d1.	Rente over eigen vermogen				
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)				224
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				3193
e.	De aan taakvelden (investeringen toegerekende rente)				3.982
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury				789

Uit bovenstaand schema valt het volgende op te maken:

- De totale rentelasten worden voor 2026 begroot op € 3.257.000
- Een bedrag van € 288.000 wordt toegerekend aan de grondexploitaties. Tegelijkertijd wordt € 224.000 rente bijgeschreven op de verliesvoorziening van het grondbedrijf (2,0%).
- Aan overige activa wordt € 3.982.000 toegerekend (1,25%).
- Het saldo van het rentebedrijf bedraagt € 789.000 positief. Hiermee wordt voldaan aan de BBV vereiste die stelt dat de toegerekende rente aan investeringen niet meer dan 0,5% mag afwijken dan de rente die de gemeente kwijt is over haar financieringsmiddelen. Zoals aangegeven rekenen wij aan de investeringen 1,25% rente toe. Met een renteresultaat van € 789.000 valt dit gehanteerde percentage binnen deze marge van maximaal 0,5% afwijking.
- De komende jaren zal het saldo op het rentebedrijf, tenzij de rente grote bewegingen maakt, min of meer stabiliseren.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Treasurystatuut	2020
Financiële Verordening ex artikel 212	2022

PARAGRAAF 7 - ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

De gemeente is verantwoordelijk voor het goed beheren van kapitaalgoederen. Dit zijn bijvoorbeeld wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Goed onderhoud voorkomt dat deze bezittingen hun waarde verliezen en dat er onverwacht hoge kosten ontstaan. In deze paragraaf leggen we per categorie uit wat ons beleid is, hoe het financieel zit en welke risico's er zijn. Omdat we een onderscheid maken tussen de openbare ruimte en gemeentelijk vastgoed, lichten we deze twee groepen apart toe.

OPENBARE RUIMTE

In de openbare ruimte vormen kapitaalgoederen (de gemeentelijke eigendommen) een belangrijk onderdeel. Dit geldt voor alle objecten in de openbare ruimte, zoals wegen, een brug, een speeltoestel maar ook voor bomen en gras.

De uiteindelijke kwaliteit van de te beheren onderdelen in de openbare ruimte wordt mede bepaald door de combinatie van dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen. Als deze mix de juiste omvang kent, kan de kwaliteit op een gelijk niveau worden gehandhaafd en wordt kapitaalvernietiging voorkomen. Voor wegen, water en groen geldt dat het dagelijks onderhoud is opgenomen in de exploitatiebegroting van de gemeente. Voor het groot onderhoud zijn voorzieningen in het leven geroepen zodat fluctuaties in het uitgavepatroon niet direct van invloed zijn op de exploitatiebegroting. Conform de BBV-regels is een MJOP opgesteld voor het wegonderhoud en voor de civieltechnische kunstwerken. In de exploitatiebegroting wordt de jaarlijkse voeding aan de voorziening begroot. Naast voorstaande geldstromen is aan het eind van de technische levensduur sprake van noodzakelijke vervanging. Deze kosten worden opgenomen in het uitvoeringsplan en conform het BBV gekapitaliseerd (afgeschreven).

Voor riolering geldt dezelfde structuur met het grote verschil dat bij riolering sprake is van een gesloten financiering. Met andere woorden, alle uitgaven en kosten op basis van het gemeentelijk Waterplan moeten worden gedekt uit de heffing die door de gemeente wordt opgelegd bij inwoners en bedrijven. Een positief of een negatief jaarresultaat wordt opgevangen binnen de gesloten financiering.

Vanuit wetgeving heeft de gemeente een aantal belangrijke zorgplichten voor de openbare ruimte. Om deze zorgplichten te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat goed is vastgelegd wat we beheren. De registratie van de kapitaalgoederen voor de openbare ruimte vindt plaats in een digitaal beheerpakket. Deze registratie is de basis voor het beheer en onderhoud en vormt daarmee ook de basis onder onze begroting. In het IBOR-plan heeft de gemeenteraad haar ambitie uitgesproken over het gewenste beeldkwaliteitsniveau.

Het inzicht in de staat van onderhoud van een object op basis van inspectie of kwaliteitsmeting is belangrijk voor het blijvend veilig kunnen gebruiken van de objecten en het kostenefficiënt inplannen van noodzakelijk onderhoud en het voorkomen van kapitaalvernietiging: daarom inspecteert de gemeente haar areaal.

Onderstaand een overzicht waarin wordt aangegeven welke inspectie frequentie wordt gehanteerd per onderdeel.

Inspectieoverzicht

Onderdeel	Frequentie	Norm/kader
Riolering	Jaarlijks 10% van stelsel	Rioned
Wegen	2-jaarlijks visuele weginspectie totale areaal	CROW
Civieltechnische kunstwerken	4-jaarlijks totale areaal	NEN 2767
Bomen	Jaarlijks 30% van areaal	Boomveiligheidscontrole

Naast de vervanging van onze eigen kapitaalgoederen hebben ook andere partijen in de openbare ruimte te maken met vervangingsinvesteringen. Denk hierbij aan de netbeheerders zoals Enexis, Brabant Water, Evides en de Gasunie, maar ook aan de bedrijven in de telecomsector zoals KPN, Ziggo en anderen. We werken toe naar een situatie waar we in financieel opzicht 10 jaar vooruit kijken. Dit om te komen tot een optimale afstemming met als doel de maatschappelijke kosten en de maatschappelijke overlast zoveel als mogelijk te beperken.

Bij de planning van de vervanging van de gemeentelijke eigendommen in de openbare ruimte wordt in eerste instantie gekeken naar de noodzakelijke rioolvervanging. Door deze programmering leidend te laten zijn, kan werk met werk gemaakt worden. Immers bij het vervangen van de riolering moet veelal ook de bovenliggende verharding worden verwijderd. Een goede afstemming is dan essentieel om extra kosten te voorkomen.

INTEGRAAL MAATSCHAPPELIJK BEHEERKADER (IMBK)

In het beheer van de openbare ruimte is een belangrijke ontwikkeling gestart. Tot nu toe werkte Bergen op Zoom sectoraal: elke groep kapitaalgoederen werd apart beheerd. Nu willen we overstappen naar integraal beheer. Daarom gaan we werken met een Integraal Maatschappelijk Beheer-kader (IMBK). Dit kader verbindt het beheer van kapitaalgoederen met maatschappelijke doelen. Zo zorgen we dat onze basis op orde is.
Om goed te kunnen plannen en begroten, is het belangrijk dat we weten wat de kwaliteit is van onze kapitaalgoederen. Met het IMBK krijgt Bergen op Zoom meer grip op het beheer van onze eigendommen.

VERVANGINGSWAARDE

De totale vervangingswaarde voor de openbare ruimte bedraagt (per 01-01-2025) circa 1,23 miljard euro. Hiervan betreft circa 743 miljoen euro de vervangingswaarde voor riolering en voor de overige openbare ruimte (wegen, groen, openbare verlichting, etc.) een vervangingswaarde van circa 483 miljoen.

Vervangingswaarde openbare ruimte			
Thema	**Peildatum 01-12-2021**	**Peildatum 01-01-2024**	**Peildatum 01-01-2025**
Groen	55.381.419	47.601.422	51.210.000
Verharding	195.960.489	254.914.290	269.220.000
Civieltechnische Kunstwerken	48.479.425	82.980.934	89.450.000
Meubilair	9.352.437	12.785.756	12.978.900
Verkeersregelinstallaties	8.765.427	11.607.820	11.760.000
Openbare verlichting	22.520.207	30.779.653	37.940.000
Recreatieve voorzieningen	3.869.091	7.211.746	7.365.000
Water	791.616	2.873.839	3.125.000
Riolering	525.275.457	701.239.355	743.405.000
Totaal	870.395.568	1.151.994.815	1.226.453.900

VERVANGINGSINVESTERINGEN

Om te zorgen voor een tijdige vervanging aan het eind van de levensduur moet rekening worden gehouden met vervangingsinvesteringen. De vervangingsinvesteringen voor de riolering zijn opgenomen in de gesloten financiering voor dat onderdeel. Op basis van onze berekeningsmethodiek is voor het beheer van de openbare ruimte een vervangingsinvestering noodzakelijk van 9,1 miljoen euro. Dit is circa 1,9 % van de vervangingswaarde. In onderstaande tabel zijn de benodigde vervangingsinvesteringen weergegeven evenals het verloop in de tijd. De toename van de investeringen heeft enerzijds te maken met prijsontwikkelingen maar ook met areaaluitbreiding. Daarnaast wordt continu gewerkt aan de juistheid en compleetheid van de beheergegevens hetgeen ook van invloed is op de benodigde vervangingsinvesteringen.

Verloop gemiddelde vervangingsinvestering IBOR					
Thema	**2018**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Groen	697.000	942.000	954.000	1.056.000	1.138.000
Verharding	2.269.000	2.340.000	3.378.000	3.644.000	3.846.000
Civieltechnische kunstwerken	0	754.000	1.211.000	1.774.000	1.789.000
Meubilair	190.000	322.000	356.000	414.000	433.000
Verkeersregelinstallaties	221.000	255.000	276.000	286.000	294.000
Openbare verlichting	514.000	616.000	1.030.000	1.062.000	1.084.000
Recreatieve voorzieningen	147.000	264.000	504.000	479.000	491.000
Totaal	4.038.000	5.493.000	7.709.000	8.715.000	9.075.000

UITVOERBAARHEID

De organisatie is volop in ontwikkeling waarbij het ook goed is om te kijken naar de uitvoeringskracht als het gaat om het realiseren van projecten in de openbare ruimte. We kunnen constateren dat het in de achterliggende jaren lastig is geweest om alle geprognosticeerde werken tijdig uit te voeren. Daarnaast waren de middelen, gezien de gemeentelijke doelstelling de schuldenlast te beperken, ruim onder de berekende noodzakelijke vervangingsinvestering. Om de uitvoerbaarheid te borgen is er bewust gekozen om het volume van de vervangingsinvesteringen voor de openbare ruimte geleidelijk op te voeren met circa 3 miljoen euro per jaar zodat de organisatie hierin mee kan groeien.

Uit de afgelopen periode hebben wij geleerd dat de voorbereidingen van projecten vroegtijdig opgestart moeten worden. Dat betekent ook tijdig afspraken met derden maken.

Partijen waarmee nauw samengewerkt wordt (bijvoorbeeld nutsbedrijven) hebben ook moeite om gemaakte afspraken na te komen door onder andere personeelstekorten. Nutsbedrijven starten met hun voorbereiding van het project, na ontvangst van een definitief ontwerp over de inrichting van de openbare ruimte. Hoe eerder die plannen gereed zijn, des te eerder kan voorbereiding door hen worden opgepakt en concrete toezeggingen worden gedaan over de uitvoering in tijd. Hiermee neemt het risico op vertragingen in de uitvoering van projecten af. Er blijft te allen tijde nog een niet beïnvloedbaar restrisico in de uitvoeringsplanning.

Om meer inzicht te geven in de te beheren arealen volgen hierna de globale overzichten per onderdeel in de openbare ruimte.

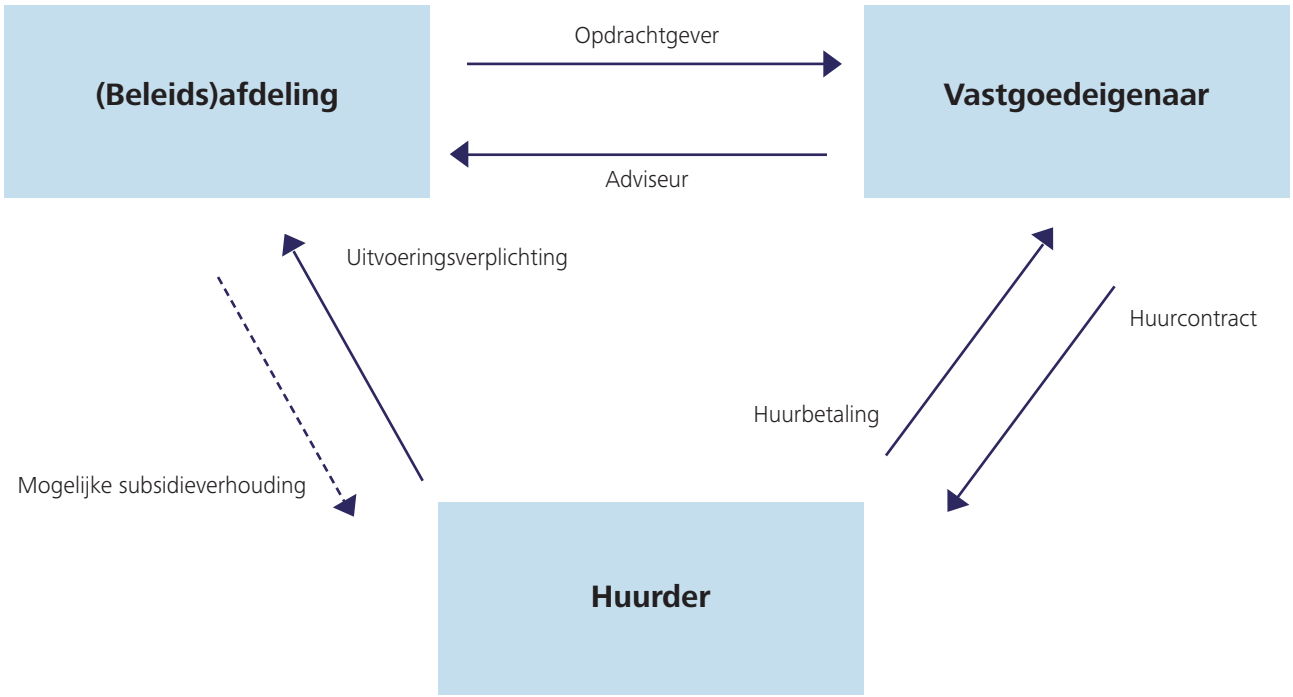
Thema	Beheergroep	Areaal	VVW	Totaal
Groen	Bomen	47.512 st.	€ 690.000	
	Sierplantsoen	3.464 are	€ 288.000	
	Bosplantsoen	6.879 are	€ 83.000	
	Gras	37.335 are	€ 77.000	
	Subtotaal			€ 1.138.000
Verhardingen	Gesloten verharding	15.228 are	€ 1.519.000	
	Open verharding	28.056 are	€ 1.922.000	
	Half verharding	2.339 are	€ 67.000	
	Onverhard	2.849 are	€ 57.000	
	Belijning en markering	283 km 6.596 m2	€ 94.000 € 187.000	
	Subtotaal			€ 3.846.000
Civiele kunstwerken	Bruggen	70 stuks	€ 756.000	
	Waterbouwkundig (fonteinen duikers, stuw sluis) Waterbouwkundig (steigers, damwand, keerwand, kademuur)	850 stuks 18.618 m1	€ 90.000 € 534.000	
	Geluidwerende constructies	11.301 m1	€ 181.000	
	Tunnel	6	€ 33.000	
	Viaduct	12	€ 82.000	
	Trappen	306	€ 113.000	
	Subtotaal			€ 1.789.000
Meubilair	Straatmeubilair (afvalvakken, banken, palen, fietsrekken) Hekwerk en afrasteringen	7.649 st.	€ 155.000	
	Hekwerk en afrasteringen	12.995 m1	€ 72.000	
	Verkeersmeubilair	41.878 st.	€ 206.000	
	Subtotaal			€ 433.000
Verkeerregelinstallaties	Subtotaal	33 st.	€ 294.000	€ 294.000

Openbare verlichting	Lichtmasten	15.300 st.		
	Armaturen	16.119 st.		
	Subtotaal			€ 1.084.000
Recreatieve voorzieningen	Speeltoestellen	1.167 st.	€ 292.000	
	Valondergronden	31.650 m2	€ 199.000	
	Subtotaal			€ 491.000
Totaal				€ 9.075.000

VASTGOED

ALGEMEEN

Het gemeentelijk vastgoedbezit (kapitaalgoederen) bestaat uit een diversiteit aan gebouwtypen met verschillend gebruik. In totaliteit hebben we ongeveer 100.000 m² vastgoed in ons bezit. Op hoofdlijnen kunnen we onderscheid maken tussen sportaccommodaties, culturele accommodaties, welzijnsaccommodaties, dienstgebouwen en commerciële accommodaties. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich maar bedoeld ter ondersteuning om maatschappelijke doelstellingen te bereiken die we als gemeente belangrijk vinden. Daarnaast hebben we gebouwen nodig om onze eigen diensten te faciliteren zoals o.a. het stadskantoor en de gemeentewerf. Het team Vastgoed vervult de privaatrechtelijke rol van vastgoedeigenaar en beheert het middel vastgoed.

MEERJAREN ONDERHOUDSPLAN

In het Besluit Begroting en verantwoording (BBV) is het wettelijk bepaald dat we beschikken over een recent beheerplan met betrekking tot kapitaalgoederen. Met een actueel meerjarig onderhoudsplan vastgoed wordt uitvoering gegeven aan de BBV-regels. Het gemeentelijke vastgoedbezit wordt onderhouden conform het door de raad in 2020 vastgesteld gemeentelijk meerjarig onderhoudsplan vastgoed. Per pand is er een meerjarig onderhoudsprogramma dat de basis vormt voor het uit te voeren onderhoud in een jaar. In 2024 is het meerjarig onderhoudsplan per pand geactualiseerd.

Om de vier jaar actualiseren we het meerjarig onderhoudsplan.

Basis uitgangspunt is dat we onze gebouwen onderhouden op conditieniveau 2-3 conform de NEN 2767 normering. Uitzondering op dit niveau zijn de monumentale panden, hierbij wordt conditieniveau 2 en voor de installaties minimaal conditiescore 3 gehanteerd. Deze uitgangspunten zijn bij het vaststellen van het nieuwe vastgoedbeleid 2025-2033 meegenomen. Met deze werkwijze wordt het risico op achterstallig onderhoud met gevolgschades geminimaliseerd.

KWALITEIT VASTGOED

De uiteindelijke kwaliteit van ons vastgoed wordt mede bepaald door de combinatie van regulier(jaarlijks) onderhoud, groot onderhoud en de investeringen die noodzakelijk zijn om gebouwen een upgrade te geven of te vervangen. Met de uitvoering van groot onderhoud wordt het vastgoed in stand gehouden. Afhankelijk van het type gebouw en het gebruik en de daarbij behorende eisen kan het zijn dat er extra investeringen nodig zijn om gebouwen “toekomstproof” te maken. Het reguliere onderhoud is opgenomen in de exploitatiebegroting van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn het jaarlijks onderhoud aan cv-installaties, liften, schoonmaken daken, calamiteiten, etc. Per gebouw is dit inzichtelijk en zijn hiervoor contracten afgesloten. Voor het groot onderhoud is op basis van het meerjarig onderhoudsplan een voorziening in het leven geroepen zodat fluctuaties in het uitgavepatroon niet direct van invloed zijn op de exploitatiebegroting. In de exploitatiebegroting wordt de jaarlijkse voeding aan de voorziening begroot. De noodzakelijke investeringen worden opgenomen in het uitvoeringsplan, onderdeel van deze begroting en conform het BBV gekapitaliseerd.

BEHEER EN ONDERHOUD BINNENSPORTACCOMMODATIES

Voor wat betreft de binnensport is met ingang van 1 januari 2023 het Sportbedrijf Bergen op Zoom BV huurder van onze binnensportaccommodaties, te weten 3 sporthallen, 3 gymzalen, 2 zwembaden. Bovendien is zij onze onderhuurder van sporthal Boulevard die eigendom is van een private partij. In het kader van de governance is afgesproken dat het Sportbedrijf de verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van al het onderhoud, inclusief het eigenaarsonderhoud. Het Sportbedrijf dient conditieniveau 3 conform de NEN 2767 normering te hanteren. Het Sportbedrijf ontvangt jaarlijks o.b.v. het MJOP een bijdrage om het eigenaarsonderhoud te kunnen uitvoeren. Daarover wordt jaarlijks verantwoording wordt afgelegd. Randvoorwaarden en procesafspraken zijn bij overeenkomst vastgelegd.

VASTGOEDBELEID

Het vastgoedbeleid is in 2025 geactualiseerd en in juni 2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Belangrijk uitgangspunt hierbij is “Wij bezitten vastgoed als instrument om maatschappelijke en publieke doelstellingen (op het gebied van cultuur, welzijn, zorg, economie, sport en eigen bedrijfsuitvoering) te behalen. Het bezit van gemeentelijk vastgoed is geen doel op zich, maar is enkel een instrument om maatschappelijke doelstellingen te faciliteren.” In het nieuwe Vastgoedbeleid wordt de werkwijze van de gemeente ten aanzien van het gemeentelijk vastgoed nader uitgewerkt. Hierin worden het belang van rolzuiverheid binnen de organisatie en duidelijke regels en afspraken over verantwoordelijkheden vastgelegd. Het beleid richt zich op alle aspecten rondom de ontwikkeling, exploitatie, het beheer, onderhoud en de aan- en verkoop van gemeentelijk vastgoed.

VERDUURZAMING VASTGOED

ALGEMEEN

Het klimaatakkoord van Parijs is ontstaan in 2015. Elk land heeft zijn eigen emissiereductiedoelstellingen kunnen indienen en daarvoor zijn eigen strategieën kunnen bepalen. Vanuit dit akkoord zijn ook uitgangspunten bepaald met betrekking tot het gemeentelijke vastgoed. Doelstelling is 55% CO2-reductie in 2030 en 100% CO2-reductie in 2050. Naast de wettelijke eisen hebben we ons als gemeente uitgesproken dat we duurzaamheid een belangrijk onderdeel vinden van ons beleid. Het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK) geeft uitvoering aan de opdracht uit het bestuursakkoord Samen Bergen Verzetten. Het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed maakt onderdeel uit van dit uitvoeringsprogramma.

HOE GAAN WE HET AANPAKKEN?

De Sectorale Routekaart Maatschappelijk Vastgoed (van de VNG) voor gemeenten is een startpunt met een aanpak op hoofdlijnen: hoe kunnen gemeenten in een periode van 30 jaar de ambitie uit het Klimaatakkoord realiseren.

Binnen de scope van de routekaart ligt de focus op het terugdringen van het energiegebruik van gebouwen waarmee met name effecten op lagere uitstoot CO2 worden bereikt. Dit is alle energie die nodig is voor verwarmen, koelen, ventileren en verlichten van het gebouw. Vanuit de Sectorale routekaart wordt een “gemeentelijke routekaart” ontwikkeld waarbij specifiek gekeken wordt naar onze eigen situatie. In de gemeentelijke routekaart wordt de strategie bepaald waarmee het maatschappelijk vastgoed CO2-arm en aardgasvrij wordt gemaakt en hoe daarmee de doelen voor 2030 en 2050 worden behaald. In het uitvoeringsplan is voor de komende jaren elk jaar € 700.000,- opgenomen voor het verduurzamen van vastgoed. Naast dit budget kunnen we de lasten met betrekking tot financieel rendabele verduurzaminginvesteringen dekken uit wegvallende energiekosten. Met de routekaart en de uitkomsten daarvan kan bepaald worden op welke wijze middelen op de meest efficiënte wijze ingezet kunnen worden. Daarnaast kunnen we bepalen wat er voor de langere termijn nog moet gebeuren.

BUITENSPORT - SPORTPARKEN

HET BEHEER EN ONDERHOUD

Met betrekking tot het grootonderhoud is voor de jaren 2025 - 2035 een MJOP-buitensport opgesteld met een reële planning en is een calculatie gemaakt op basis van de uitgevoerde inspecties.

Hierbij wordt op hoofdlijnen onderscheid gemaakt tussen de sportelementen (bijvoorbeeld een voetbalveld) en de ondersteunende infrastructuur op een sportpark (bijvoorbeeld een weg tussen de velden en kleedaccommodaties). Wat betreft de sportelementen dienen deze te voldoen aan de eisen van de NOC*NSF en de betreffende sportbonden. Voor de ondersteunende infrastructuur hanteren we voor het bepalen en beoordelen van het kwaliteitsniveau de CROW-systematiek die ook gebruikt wordt voor de openbare ruimte. Deze systematiek werkt met verschillende onderhoudsniveaus, waarbij A+ opleverkwaliteit is en waarbij niveau D sprake is van veel achterstallig onderhoud. Voor de buitensportaccommodaties zijn we uitgegaan van niveau B/C (sober en doelmatig).

Door de kosten voor (groot) onderhoud juist te begroten en planmatig weg te zetten in de tijd worden verrassingen op de korte- en lange termijn voorkomen waardoor het gewenste kwaliteitsniveau van de sportvoorzieningen geborgd blijft. Daarbij komt dat in de toekomst, op basis van een actueel MJOP, beter onderbouwde beslissingen genomen kunnen worden ten aanzien van instandhouding, vervanging of afstoten van accommodaties. Dit sluit aan op de ambitie en doelstelling om sport en bewegen te faciliteren en zo inwoners te ondersteunen bij het vitaal en gezond blijven.

PARAGRAAF 8 - VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen zijn organisaties en instellingen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. We spreken van een bestuurlijk belang wanneer de gemeente een zetel heeft in het bestuur van die organisatie of wanneer de gemeente stemrecht heeft. De gemeente heeft op die manier zeggenschap in de organisatie. Van een financieel belang spreken we als de gemeente de kosten draagt als de organisatie failliet gaat of als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt. Ook als de gemeente risico draagt over ingelegd kapitaal, zoals bij het bezit van aandelen.

De gemeente Bergen op Zoom kent de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regeling	Progr.
Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO)	1
GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	1
GR West-Brabants Archief (WBA)	1
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB)	2
GR Regio West-Brabant (RWB)	4
GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (RBL)	5
GR Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	7
GR Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GGD)	7
GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	7
GR Werkvoorzieningschap West-Brabant (WVS)	8
GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal	8
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	9

Deelnemingen	Boekwaarde Deelneming	Progr.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	€ 93.178	1
ZEH NV (voormalig PZEM NV)	€ 38.118	1
GBE Aqua NV	€ 941.119	1
Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)	€ 1.132	1
Rewin NV	€ 13.613	4
Sportbedrijf Bergen op Zoom BV	€ 100.000	6
SAVER NV	€ 925.712	9
Brabant Water NV	€ 228.849	9
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	€ 18.000	10

A. ZIENSWIJZEN OP ONTWERPBEGROTINGEN VERBONDEN PARTIJEN

Op 26 juni 2025 besprak de raad de ontwerpbegrotingen van verschillende gemeenschappelijke regelingen. Voor een aantal regelingen zijn zienswijzen ingediend.

Hieronder staan deze zienswijzen, met waar beschikbaar de reacties van de betreffende besturen.

Partij	Zienswijze raad en reactie
RBL	a. Wij verwachten van het algemeen bestuur van het RBL een plan van aanpak waarin maatregelen zijn opgenomen die leiden tot een meerjarige sluitende begroting; b. Daarnaast verwachten wij concrete voorstellen om de stijgende gemeentelijke bijdrage te beperken
RWB	a. Het transitiebudget ad € 200.000 alleen voor 2026 op te nemen in de begroting b. De (door de gemeenteraden in de RWB unaniem) ingebrachte richtlijnen voor de budgetcyclus 2026 te verwerken in de definitieve begroting, waaronder in ieder geval het in heldere taal aangeven; welke doelen uit de strategische agenda en actieprogramma 2024-2028 in 2026 worden gerealiseerd en welke doelen in de periode 2027-2028 worden beoogd; Reactie: a. Hieraan komen we tegemoet. Deze aanpassing leidt vanaf 2027 tot een begroot positief resultaat van € 200.000 dat in principe gebruikt wordt voor lastenverlichting van gemeenten tenzij het algemeen bestuur hierover anders beslist. b. Het actieprogramma voor onze strategische agenda 2024-2026 is nader uitgewerkt in een werkplan voor 2025-2026. Zie verderop (lees: hieronder) de schematische weergave van de relatie tussen onze doelen en activiteiten. Momenteel voert het team Strategische Agenda RWB met alle gemeenten individueel overleg om de koppelkansen tussen de lokale en de regionale agenda per gemeente concreet te maken. We zetten in op het realiseren van een multiplier op de lokale ambities. We verwachten dat we na de zomer alle gemeenten hierover hebben gesproken. Vervolgens bepalen we welke gemeenten gezamenlijk op welke thema's ambities hebben en werk willen verrichten. Daarmee geven we invulling aan de aangehaalde richtlijnen.
WVS	Op basis van de regionale financiële richtlijnen zoals vastgelegd in de nota Verbonden Partijen (met name richtlijn 4), wordt geconstateerd dat de voorliggende conceptbegroting 2026 van de WVS een structureel oplopend exploitatietekort laat zien. In combinatie met de verwachte neerwaartse bijstelling van het Gemeentefonds vanaf 2026 is dit een zorgelijke ontwikkeling. Het is daarom noodzakelijk dat de WVS actief maatregelen verkent om deze stijging in het exploitatietekort te beperken, bijvoorbeeld door het realiseren van besparingen of het genereren van aanvullende inkomsten. Reactie: In de zienswijze van de raad van Bergen op Zoom is terecht aandacht gevraagd voor het oplopende exploitatietekort dat zichtbaar wordt in de conceptbegroting 2026, in combinatie met de verwachte neerwaartse bijstelling van het Gemeentefonds vanaf 2026. Deze ontwikkeling wordt ook door WVS als zorgelijk herkend. De oproep om actief te zoeken naar manieren om dit tekort te beperken, bijvoorbeeld via het realiseren van besparingen of het genereren van aanvullende inkomsten, wordt serieus genomen. WVS blijft daarom rekening houden met de financiële positie van de deelnemende gemeenten. Eventuele onvoorziene uitgaven gedurende het begrotingsjaar worden waar mogelijk binnen de bestaande begroting opgevangen, of – indien nodig – ten laste worden gebracht van de algemene reserve. Daarnaast wordt er continu gekeken naar mogelijkheden om kosten te beperken en inkomsten te vergroten. In dat verband merkt WVS op dat extra instroom, bijvoorbeeld via vangnet- of doorstroombanen, daarbij van grote waarde kan zijn. Er is namelijk voldoende werk beschikbaar om deze instroom te kunnen faciliteren.
ISD	De ISD dient besparingsmogelijkheden aan te geven, zodat de begroting 2026 wel passend is binnen de gestelde financiële begrotingsrichtlijnen.

Partij	Zienswijze raad en reactie
VRMWB	De VRMWB heeft de afgelopen jaren behoorlijke inspanningen geleverd wat betreft besparingsmogelijkheden. Voor 2026 is het evident dat de VRMWB weliswaar zoekt naar besparingsmogelijkheden, maar ook een realistisch beeld schetst dat de nullijn niet haalbaar is. Reactie: Wij zijn ons bewust van deze financiële uitdagingen en nemen de signalen serieus, kijken kritisch naar onze kosten en varen al enige jaren scherp aan de wind om zo kostenstijgingen van nieuwe, maar ook van bestaande, ontwikkelingen op te vangen door ons werk slimmer te organiseren. Toch is de nullijn voor 2026 niet houdbaar en kunnen wij helaas niet aan uw oproep voldoen. Onze inzet is erop gericht om extra kosten voor gemeenten in de komende periode te beperken, maar er is een aantal interne en externe ontwikkelingen waarvan de financiële effecten onduidelijk zijn. Denk daarbij aan geopolitieke onrust, cyberdreigingen, politieke instabiliteit en de gevolgen van klimaatverandering. Landelijk is er veel aandacht voor militaire en hybride dreigingen. Het Rijk doet juist in deze tijd een beroep op veiligheidsregio's om de maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht te vergroten, defensie te ondersteunen en ons voor te bereiden op langdurige crises. Hiermee komen er nieuwe taken op ons af, waarvan wij op dit moment de (financiële) gevolgen nog niet overzien. Wij vragen u daarom tijd en ruimte om de financiële uitdagingen in relatie tot de te verwachten nieuwe taken te onderzoeken. In de tussentijd zoeken wij oplossingsrichtingen voor de financiële uitdagingen door het uitvoeren van twee onderzoeken in opdracht van het Algemeen Bestuur VRMWB. Wij kijken hierbij naar de inrichting van onze brandweer- en risicobeheersingsorganisatie en hoe we deze toekomstbestendig maken tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Eind dit jaar volgt bestuurlijke besluitvorming, die verwerkt wordt in de kaderbrief 2027.

B. ALGEMENE FINANCIËLE BEGROTINGEN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN 2027

In de nota Verbonden Partijen zijn de volgende financiele richtlijnen vastgelegd:

1. We verwachten van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de gemeenschappelijke regeling ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de gemeenschappelijke regeling de instandhouding of vrijval van deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de gemeenschappelijke regeling in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.
4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de gemeenschappelijke regeling de dan meest recente circulaire voor zowel de loon als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Plan Bureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiele consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.

5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de conceptbegroting(wijziging). De algemene reserve wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).
6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de gemeenschappelijke regeling de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de gemeenschappelijke regeling inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit

Totaaloverzicht regionale adviezen richtlijnen begrotingen GR'en 2027

ISD Brabantse Wal

1. We verwachten van het gemeenschappelijk orgaan dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. Het gemeenschappelijk orgaan vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt het gemeenschappelijk orgaan ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het gemeenschappelijk orgaan is besloten.
3. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt het gemeenschappelijk orgaan de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Plan Bureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiele consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.
4. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft het gemeenschappelijk orgaan de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft het gemeenschappelijk orgaan inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Aanvullende financiële richtlijnen begroting 2026

1. De op het gemeenschappelijk orgaan betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2026 opgenomen. Het gemeenschappelijk orgaan zorgt er voor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant.
2. het gemeenschappelijk orgaan maakt een onderbouwde meerjarige prognose van het aantal bijstandsontvangers.
3. Het gemeenschappelijk orgaan neemt in de bijlage van de begroting een overzicht op met het verloop van de vaste en tijdelijke formatie sinds 2015. Hieruit blijkt welke mutaties er sinds 2015 in de formatie zijn doorgevoerd, met welke reden en de besluitvorming hierover.
4. Het gemeenschappelijk orgaan verschaft in de P&C-documenten inzicht in de stand van de vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren.

Beleidsmatige richtlijnen Begroting 2026 ISD BW

1. Het gemeenschappelijk orgaan stelt een begroting voor het jaar 2026 op waarin de ambities van de deelnemende gemeenten tot uitdrukking komen met betrekking tot duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden, het beperken van uitkeringslasten, het bieden van inkomensondersteuning, het inburgeren van statushouders en armoedebestrijding en het integraal samenwerken binnen het Sociaal Domein. Dit is een uitwerking van de Uitgangspuntennotitie en het uitvoeringsplan ISD BW jaarschijf 2026.
2. De begroting 2026 dient een duidelijke onderbouwing te bevatten van de manier waarop het gemeenschappelijk orgaan ISD BW de hiervoor genoemde ambities gaat realiseren, alsmede de lasten die daarmee gepaard gaan.
3. De onderbouwing bevat concrete maatregelen die afdoende zijn om aanspraak te kunnen maken op een uitkering in het kader van de vangnetregeling mocht er voor 2026 uiteindelijk onverhoopt toch sprake zijn van een overschrijding van de BUIG-budgetten.
4. De begroting 2026 van het gemeenschappelijk orgaan is opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te be-

zien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn. Dit zelfde geldt voor de samenwerking met lokale partners in de integrale toegangen van de deelnemende gemeenten.
5. Ten aanzien van deze ketensamenwerking verwachten we dat het gemeenschappelijk orgaan samen met WVS en het Werkplein komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
6. Daarbij verwachten we dat het gemeenschappelijk orgaan in afstemming met de ketenpartners zorgt voor passende leerroutes en ontwikkeltrajecten die aansluiten bij de vraag op de arbeidsmarkt en de veranderende doelgroep waarvoor deze trajecten worden ingezet. We vragen het gemeenschappelijk orgaan daarbij innovatief te werk te gaan, zodat recht wordt gedaan aan de uitdagingen rond de doelgroep.
7. In de begroting 2026 wordt de inzet van het gemeenschappelijk orgaan ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf uitgewerkt.

BWB
Geen

GGD
Beleidsmatige richtlijnen
1. Wij verwachten dat de GGD West-Brabant (samen met de GGD Hart voor Brabant) in samenspraak met de deelnemende gemeenten een vervolg van het meerjarenbeleidsplan 2023-2026 opstelt en presenteert, welke in lijn is met de gezamenlijke toekomstvisie 'Wij maken samen gezond gewoon' en de ingezette bestuurlijke bezuinigingsopdracht van 4%. Tevens dient dit plan in het lopende proces van verkenning tot verdergaande samenwerking, Samen Sterker, meegenomen te worden.
2. De GGD geeft in de kadernota en Beleidsbegroting 2027 duidelijk weer met welke concrete plannen invulling gegeven gaat worden aan het nieuwe, nog op te stellen beleidsplan 2026-2030.
3. Gezien de afnemende financiële middelen vanaf 2026 verwachten gemeenten ook in 2027 beleidsmatige keuzes te moeten maken. Om deze keuzes gedegen voor te kunnen bereiden is meer gedetailleerd inzicht nodig in het aanbod en in de geleverde producten en kosten. Wij verwachten van de GGD dat zij deze informatie met voorrang in samenspraak met het ambtenarenoverleg, of een delegatie daarvan, levert en dit benodigde inzicht/transparantie meeneemt in de verdere uitwerking van Samen Sterker. In het traject Samen Sterker dient een vergelijk in het productenaanbod tussen beide GGD'en op een eenduidige en eenvoudige wijze te maken zijn.
4. Van de GGD verwachten de gemeenten dat met de verdere uitwerking van Samen Sterker naast de bestuurders ook de ambtenaren en gemeenteraden tijdig betrokken worden, op een dusdanig moment zodat zij de mogelijkheid hebben om de uitkomst van het traject wezenlijk kunnen beïnvloeden. Afstemming met het Algemeen Bestuur van de GGD Hart voor Brabant spreekt voor zich. Aan beide besturen dienen dezelfde voorstellen/besluiten te worden voorgelegd. Men dient o.a. oog te hebben voor de gewenste lokale nabijheid van de GGD, de kosten van dit proces en de zeggenschap van de deelnemende gemeenten in de samenwerking.

OMWB
1. De OMWB geeft in de begroting 2027 een meerjarenprognose van de aard en omvang van de te verwachten werkzaamheden in relatie tot alle voorziene (beleidsmatige) ontwikkelingen, hoe de omgevingsdienst hierop denkt in te spelen én geeft hierbij een duiding van de bijbehorende financiële gevolgen
2. De noodzaak tot herziening van de MWB-norm en het komen tot een nieuwe financieringsopzet worden door de deelnemers en de OMWB onderschreven. Het proces, zowel reeds doorlopen als nog te doorlopen, wordt in de kaderbrief 2027 beschreven, waarbij tevens wordt ingegaan op de (potentiële) gevolgen voor de (meerjaren) begroting 2027 en verder.
3. In de kaderbrief 2027 geeft de OMWB concreet aan op welke wijze de resultaten van het kwaliteitsmanagementsysteem en de doorontwikkeling van datamanagement en -beheer worden verwerkt in de (meerjaren) begroting 2027. Tevens vragen wij aandacht om te duiden welke ruimte er, zowel op het vlak van financiën alsmede personeel, wordt gemaakt om hiermee aan de slag te gaan en welke ontwikkelingen de OMWB hierin de afgelopen periode heeft gerealiseerd.

RAV
Beleidsmatige richtlijnen begroting 2026
1. De RAV waarborgt onder de Wet ambulancezorgvoorzieningen de kwaliteit en continuïteit van de ambulancezorg in heel haar werkgebied. De ambulancezorg dient blijvend te worden uitgevoerd zonder gemeentelijke financiële bijdragen.
2. De nieuwe urgentie-indeling ambulancezorg is naar verwachting in 2027 volledig geïmplementeerd. De nieuwe indeling kent zeven in plaats van drie urgentieniveaus. De RAV verwerkt de nieuwe urgentie-indeling in haar begroting waarbij inzage in de responstijden op A0 en A1 (voorheen A1 en A2 ritten) behouden blijft. Uitgangspunt dient te zijn dat in het hele werkgebied de responstijd voor A0 ritten met niet meer dan 5% wordt overschreden (meldingaankomst meer dan 15 minuten).
3. In haar begroting geeft de RAV aan wat het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de landelijke Beleidsagenda Toekomstbestendige Acute Zorg van VWS betekenen voor de ambulancezorg in haar werkgebied. De beleidsagenda kent drie kernpunten: Kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg, Zorgcoördinatie en Samenwerking in de regio.
4. In het werkgebied van de RAV liggen meerdere ge-

meenten die grenzen aan België. Grensoverschrijdende samenwerking is in de ambulancezorg van belang voor het bieden van snelle en effectieve hulp. De RAV geeft in haar begroting aan hoe deze samenwerking er uitziet en welke mogelijkheden zij ziet om de grensoverschrijdende samenwerking verder te optimaliseren.

RBL

- Aanvullende financiële richtlijnen begroting
  Er zijn geen aanvullende financiële richtlijnen.
- Beleidsmatige richtlijnen begroting 2026
  Er zijn geen beleidsrichtlijnen vastgesteld. Het RBL is uitsluitend verantwoordelijk voor de uitvoering van de verzuimadministratie binnen onze gemeente. De beleidsmatige en uitvoerende aspecten zijn georganiseerd binnen de netwerksamenwerking West-Brabant-West.
- (eventuele) afwijkingen van de richtlijnen die regionaal worden vastgesteld
  Er zijn geen afwijkingen vastgesteld ten opzichte van de regionaal vastgestelde richtlijnen.

RWB

Specifieke financiële richtlijn voor de Regio West-Brabant:

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Beleidsmatige richtlijnen begroting 2027 gemeenschappelijke regeling Regio West-Brabant

In de begroting 2027 wordt in heldere taal aangegeven:

1 Welke doelen uit de strategische agenda en actieprogramma 2024 – 2028 in 2027 worden gerealiseerd;
2 Wat de financiële en personele inzet van de RWB hierbij is en welke aanvullende middelen (capaciteit en financien) van de gemeenten worden gevraagd;
3 Of, en zo ja op welke wijze er voor de uitvoering van de actieagenda samenwerking nodig is met de Stedelijke Regio's, Rewin en/of de Baroniesamenwerking en hoe dit wordt vormgegeven.
4 De RWB werkt aan een organisatie 'nieuwe stijl'. Dit leidt mogelijk tot een herziening van de inrichting en het takenpakket van de RWB. De gevolgen hiervan op zowel de financiële als beleidsmatige kant van de RWB begroting worden helder onderbouwd in de begroting opgenomen. Wanneer taken overgaan naar andere organisaties of komen te vervallen, vervallen uiteraard ook de middelen bij de RWB.

VRMWB

De VRMWB heeft een beleidsplan 2023-2027 en voert dit uit. In het AB van de VRMWB is besloten om de looptijd van het beleidsplan met twee jaar te verlengen tot 2029.

Op dit moment spelen er een drietal ontwikkelingen:

1. Het foutief toepassen van de indexering en herstel hiervan door Begrotingswijziging 2025-2 en begrotingswijziging 2026-1
2. Onderzoeken Masterplan brandweerzorg en risicobeheersingstaken zodat de brandweerzorg efficiënt en effectief georganiseerd kan worden en de risicobeheersing toekomstbestendig gemaakt kan worden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.
3. Nog geen duidelijkheid over de 10% korting op de BDuR-gelden. Deze korting is al wel opgenomen in de begroting, hier tegenover staat nog een taakstelling. Deze (financiële) uitdagingen maken dat we onvoldoende duidelijkheid hebben over het huidige begrotingsjaar en er ook nog ontwikkelingen en onduidelijkheden zijn met gevolgen voor het komende begrotingsjaren.

De gevolgen hiervan op zowel de financiële als beleidsmatige kant van de VRMWB begroting moeten helder onderbouwd in de sluitende begroting opgenomen worden. Wanneer taken of beleid komt te vervallen, vervallen uiteraard ook de middelen bij de VRMWB.

WBA

Geen

WVS

Aanvullende financiële richtlijnen:

1. De op WVS betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2027 opgenomen. WVS zorgt er voor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal.
2. De in de financiële richtlijn 3 bedoelde reserves betreffen uitsluitend de bestemmingsreserves.

Beleidsmatige richtlijnen Begroting 2027 WVS

1. WVS houdt inzichtelijk welke activiteiten en risico's verbonden zijn aan de afbouw van het huidige WSW-bestand in combinatie met de opdrachtportefeuille en stelt maatregelen voor om nadelige financiële gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken.
2. WVS besteedt in de begroting 2027 aandacht aan de visie en ambitie rondom de doorontwikkeling van het sociaal ontwikkelbedrijf.
3. De begroting van WVS wordt daarbij opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen

optimaal dient te zijn.

4. Ten aanzien van deze ambities en doelstellingen verwachten we dat WVS samen met het Werkplein en ISD komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
5. Daarbij verwachten we dat een programmatische aanpak ketensamenwerking wordt uitgewerkt en toegepast (met een uniforme klantreis en dienstverleningsconcept), dat KPI's voor de keten zijn beschreven en worden gebruikt bij planning, monitoring, evaluatie en bijsturing, dat daarbij wordt gewerkt volgens de 7 uitgangspunten van de moderne overheidsorganisatie en de ontwikkelingen in het kader van de aanpassing van de Participatiewet en dat voor alle cliënten maatwerk wordt geleverd in afstemming met ketenpartners en daarbij wel sprake is en blijft van een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering en bedrijfsmatig werken.
6. In de begroting 2027 wordt de inzet van WVS ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf uitgewerkt

C. TOELICHTING PER VERBONDEN PARTIJ: PUBLIEKE VERBONDEN PARTIJEN

GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)				
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten en het waterschap op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering Onroerende Zaken.			
Risico totaal	De gemeente is verplicht een – jaarlijks te bepalen – bijdrage te betalen aan de begroting.			
Bestuurlijk belang	Het college van B&W wijst uit hun midden een lid aan voor het algemeen bestuur. De voorzitter en de leden van het dagelijks bestuur zijn door en uit het midden van het algemeen bestuur gekozen. Door de waterschapsverkiezingen is er in 2023 een andere voorzitter van het DB gekozen.			
Financieel belang	Het algemeen bestuur stelt de berekeningswijze van de bijdrage van de deelnemers aan de begroting van de BWB vast met een versterkte meerderheid van tenminste tweederde van het maximaal aantal in dit bestuur uit te brengen stemmen. De deelnemers staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door het BWB af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van voornoemde bijdrage aan de begroting.			
Richtlijnen	Er zijn geen extra richtlijnen meegegeven.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024	1.351	31-12-2024	1.321
Vreemd vermogen	01-01-2024	8.805	31-12-2024	10.506
Resultaat	2024	1.121		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

GR West-Brabants Archief (WBA)				
Doel	De belangen van de deelnemers met betrekking tot de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden en collecties van de deelnemende gemeenten te behartigen alsmede het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemers voor zover deze niet zijn overgebracht.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in een eventueel nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	Het college van B&W wijst een collegelid aan voor het algemeen bestuur. Portefeuillehouder is ook lid van het dagelijks bestuur.			
Financieel belang	Vanaf het begrotingsjaar 2024 wordt een nieuwe kostenverdeelsleutel ingevoerd. Het AB van het WBA heeft dit besluit genomen in de vergadering van 7 december 2022. Een commissie samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemers heeft dit onderzocht en voorbereid. Bij de nieuwe kostenverdeelsleutel betaalt elke deelnemer een percentage van de totale kosten dat gebaseerd is op het werkelijk aantal strekkende meters officieel overgebrachte overheidsarchieven per jaar. Voor Bergen op Zoom is dat een gunstige ontwikkeling waardoor de jaarlijkse bijdrage minder wordt.			
Richtlijnen	Er zijn geen extra richtlijnen meegegeven.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024	255	31-12-2024	346
Vreemd vermogen	01-01-2024	460	31-12-2024	513
Resultaat	2024	188		
Portefeuillehouder En lid Algemeen Bestuur	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

GR Regio West-Brabant (RWB)				
Doel	RWB draagt bij aan de ontwikkeling van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor de gehele regio. De basis hiervan ligt in de Strategische Agenda 2024-2028 Regio West-Brabant. RWB geeft verdere invulling aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat van West-Brabant door een duidelijke positionering als plantaardige regio, als circulaire regio en innovatieve regio en voert daarmee het overheidsaandeel uit van de economische agenda van de Economic Board West-Brabant (EBWB). Ook heeft RWB een aantal uitvoeringsgerichte taken onder zich. Dit zijn Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV), met als 'product' de Deeltaxi, het Mobiliteitscentrum en Regioarcheologie. Daarnaast beheert de RWB het Onderzoek & Ontwikkelfonds, een subsidiemiddel om innovatie en ontwikkeling in de regio aan te jagen.			
Risico totaal	Niet van toepassing			
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Economie vertegenwoordigt, als lid van het college van B&W, de gemeente in het Algemeen Bestuur. Portefeuillehouders vertegenwoordigen de gemeente in de Commissies van Advies Economie & Arbeidsmarkt, Mobiliteit en, Ruimte.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van inwoneraantal			
Richtlijnen	Er zijn geen extra richtlijnen meegegeven.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	1.128	1 januari 2025:	977
	31 december 2023:	1.580	31 december 2025:	916
Vreemd vermogen	1 januari 2023:	6.399	1 januari 2025:	6.092
	31 december 2023	6.420	31 december 2025:	6.092
Resultaat	2023	878	2025	0
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB)				
Doel	Afstemming tussen hulpdiensten voor het bereiken van grotere slagkracht en betere dienstverlening			
Risico totaal	De risico's van de VRMWB staan beschreven in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.			
Bestuurlijk belang	De burgemeester heeft zitting in het dagelijks bestuur, de gemeenteraad heeft een plaatsvervangend lid aangewezen.			
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage bestaat uit een bedrag per inwoner.			
Richtlijnen	Er zijn geen extra richtlijnen meegegeven.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	6.724	31-12-2024:	6.697
Vreemd vermogen	01-01-2024:	57.375	31-12-2024:	57.281
Resultaat	2024	176		
Portefeuillehouder	Burgemeester drs. M. Mulder MSc			

GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (Reginaal Bureau Leren West-Brabant)	
Doel	Centralisering van het gegevensbeheer voor leerplicht en RMC (wettelijke taak) in een regionale centrale leerlingenadministratie. Dit bevordert eenduidige werkwijzen en cijfers binnen de regio, versterkt de regie op schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, en verbetert de aansluiting bij regionaal georganiseerde partners in onderwijs, zorg en veiligheid.
Risico totaal	Hoewel Breda gemandateerd is om de centrale leerlingenadministratie uit te voeren, blijft Bergen op Zoom eindverantwoordelijk voor deze wettelijke taak. Het financiële risico is beperkt tot de jaarlijkse bijdrage.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Onderwijs vertegenwoordigt de gemeente Bergen op Zoom in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling met de 14 deelnemende gemeenten.
Financieel belang	De jaarlijkse kosten bedragen € 70.000. De verwachte deelnemersbijdrage is meerjarig: 2026: 69.656 2027: 73.704 2028: 76.078 2029: 78.834
Richtlijnen	Er zijn geen extra richtlijnen meegegeven.
Eigen Vermogen Vreemd vermogen Resultaat	Er is geen sprake van eigen of vreemd vermogen binnen de regeling. Eventuele resterende middelen aan het einde van het jaar worden naar rato teruggestort aan de deelnemende gemeenten.
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen

GR GIA (Geweld in Afhankelijkheidsrelaties)	
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) is om de samenwerking te verankeren tussen de West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.
Risico totaal	Laag
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder jeugd is namens de gemeente Bergen op Zoom vooruitgeschoven op dit dossier en neemt deel aan het bestuurlijk plenair overleg GIA & MCZ. Door aangesloten te zijn bij de GR GIA geeft de gemeente Bergen op Zoom invulling aan de wettelijke taak (op grond van de jeugdwet en de WMO) die zij heeft op het gebied van de inzet op huiselijk geweld en kindermishandeling.
Financieel belang	Het Regionaal Uitvoeringsbudget GIA bestaat uit structurele middelen uit de decentralisatieuitkering 'vrouwenopvang en huiselijk geweld', aangevuld met bijdragen van de gemeenten als bedoeld in artikel 11 van de GR. In het geval dat het rijk, aanvullend op de structurele middelen, incidenteel middelen beschikbaar stelt aan de centrumgemeente voor de ontwikkeling van nieuwe projecten, beleid of voorzieningen, worden die middelen toegevoegd aan het regionaal uitvoeringsbudget om de benodigde stappen met de regio te kunnen zetten.
Richtlijnen	Er zijn geen extra richtlijnen meegegeven.
Eigen Vermogen Vreemd vermogen Resultaat	Voor 2026 is er besloten om de gemeentelijke bijdrage met 2,9 % te indexeren en niet het budget voor de uitvoering van het takenpakket te indexeren. Totaal komt dit neer op € 931.530 voor de GIA- taken, € 76.425 voor het Meldpunt crisiszorg waarbij geen rekening is gehouden met de doorontwikkeling van het meldpunt. Totaal bedraagt dit € 1.007.955. Dit bedraagt een stijging van € 31.366. De GR GIA & MCZ hanteert voor 2027 vooralsnog de nullijn, dit betekend dat het budget voor 2026 ook het budget voor 2027 wordt. Een besluit over een eventuele ophoging van budget met een indexeringspercentage wordt in de maand maart in 2026 genomen
Portefeuillehouder	Burgemeester Mulder

GR Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GGD)				
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de publieke gezondheid(szorg)			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	Door de raad aangewezen lid van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het dagelijks en algemeen bestuur			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij in het nadelig saldo naar rato van het aantal inwoners.			
Richtlijnen	• Wij verwachten dat de GGD West-Brabant (samen met de GGD Hart voor Brabant) in samenspraak met de deelnemende gemeenten een vervolg van het meerjarenbeleidsplan 2023-2026 opstelt en presenteert, welke in lijn is met de gezamenlijke toekomstvisie 'Wij maken samen gezond gewoon' en de ingezette bestuurlijke bezuinigingsopdracht van 4%. Tevens dient dit plan in het lopende proces van verkenning tot verdergaande samenwerking, Samen Sterker, meegenomen te worden. • De GGD geeft in de kadernota en Beleidsbegroting 2027 duidelijk weer met welke concrete plannen invulling gegeven gaat worden aan het nieuwe, nog op te stellen beleidsplan 2026-2030. • Gezien de afnemende financiële middelen vanaf 2026 verwachten gemeenten ook in 2027 beleidsmatige keuzes te moeten maken. Om deze keuzes gedegen voor te kunnen bereiden is meer gedetailleerd inzicht nodig in het aanbod en in de geleverde producten en kosten. Wij verwachten van de GGD dat zij deze informatie met voorrang in samenspraak met het ambtenarenoverleg, of een delegatie daarvan, levert en dit benodigde inzicht/transparantie meeneemt in de verdere uitwerking van Samen Sterker. In het traject Samen Sterker dient een vergelijk in het productenaanbod tussen beide GGD'en op een eenduidige en eenvoudige wijze te maken zijn. • Van de GGD verwachten de gemeenten dat met de verdere uitwerking van Samen Sterker naast de bestuurders ook de ambtenaren en gemeenteraden tijdig betrokken worden, op een dusdanig moment zodat zij de mogelijkheid hebben om de uitkomst van het traject wezenlijk kunnen beïnvloeden. Afstemming met het Algemeen Bestuur van de GGD Hart voor Brabant spreekt voor zich. Aan beide besturen dienen dezelfde voorstellen/besluiten te worden voorgelegd. Men dient o.a. oog te hebben voor de gewenste lokale nabijheid van de GGD, de kosten van dit proces en de zeggenschap van de deelnemende gemeenten in de samenwerking.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	6.664	31-12-2024:	7.176
Vreemd vermogen	01-01-2024:	19.778	31-12-2024:	20.860
Resultaat	2024:	775		
Portefeuillehouder	Wethouder B. Doedens			

GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)				
Doel	Het instellen en in standhouden van een Regionale Ambulancevoorziening voor het werkgebied Midden en West-Brabant.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelige saldo.			
Bestuurlijk belang	Door de gemeenteraad aangewezen lid van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij in het nadelig saldo, vanaf 2012 is de jaarlijkse bijdrage komen te vervallen.			
Richtlijnen	In de begroting 2027 wordt in heldere taal aangegeven: • Welke doelen uit de strategische agenda en actieprogramma 2024 – 2028 in 2027 worden gerealiseerd; • Wat de financiële en personele inzet van de RWB hierbij is en welke aanvullende middelen (capaciteit en financiën) van de gemeenten worden gevraagd; • Of, en zo ja op welke wijze er voor de uitvoering van de actieagenda samenwerking nodig is met de Stedelijke Regio's, Rewin en/of de Baroniesamenwerking en hoe dit wordt vormgegeven. Totaaloverzicht regionale adviezen richtlijnen begrotingen GR'en 2027 • De RWB werkt aan een organisatie 'nieuwe stijl'. Dit leidt mogelijk tot een herziening van de inrichting en het takenpakket van de RWB. De gevolgen hiervan op zowel de financiële als beleidsmatige kant van de RWB begroting worden helder onderbouwd in de begroting opgenomen. Wanneer taken overgaan naar andere organisaties of komen te vervallen, vervallen uiteraard ook de middelen bij de RWB.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	15.887	31-12-2024:	15.887
Vreemd vermogen	01-01-2024:	31.782	31-12-2024:	30.833
Resultaat	2024:	995		
Portefeuillehouder	Wethouder B. Doedens			

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep)	
Doel	De WVS heeft als doel om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt passend werk te bieden. Dit gebeurt via sociale werkvoorziening, ontwikkelbanen en andere vormen van participatie. De organisatie ontwikkelt zich verder tot een sociaal ontwikkelbedrijf en werkt daarbij nauw samen met partners in de keten, zoals het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal.
Risico totaal	De risico's binnen WVS hebben onder andere betrekking op: • De structurele afbouw van het Wsw-bestand, waardoor inkomsten uit rijksbijdragen afnemen. • Fluctuaties in de rijksbijdragen voor infrastructuur en participatie. • Verlies van compensaties, zoals voor transitievergoedingen per juli 2026 (€ 500.000 nadeel). • Afhankelijkheid van conjunctuur en opdrachtportefeuille (inkomsten uit toegevoegde waarde). • WVS houdt een algemene reserve aan van maximaal € 7 miljoen voor risicobeheersing.
Bestuurlijk belang	De gemeenten zijn via het algemeen bestuur vertegenwoordigd in de besluitvorming over begroting, jaarrekening, beleidsrichting en strategische keuzes. Daarmee hebben zij direct bestuurlijk zeggenschap over de uitvoering van het sociaal werkbedrijf
Financieel belang	Financiering gebeurt door doorbetaling van de Rijksbijdrage van gemeenten en door bijdragen van derden. Daarnaast betaalt de gemeente op basis van het aantal geplaatsten een eigen bijdrage ter afkoop van tekortfinanciering. Als de weerbaarheidsreserve van de GR onvoldoende is in kader van dekking exploitatietekort moet de gemeente verdere afdekking van het tekort van de GR op zich nemen.

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep)				

Richtlijnen	**Aanvullende financiële richtlijnen begroting 2026**
	• Raming ketensamenwerking in aparte paragraaf:
	In de begroting 2027 wordt een aparte paragraaf opgenomen waarin alle ramingen en financiële effecten die samenhangen met de ketensamenwerking worden weergegeven. Het gaat hierbij specifiek om de samenwerking tussen WVS, Werkplein Hart van West-Brabant en ISD Brabantse Wal. De begroting van WVS moet op dit punt aansluiten bij de begrotingen van deze partners.
	• Reserves beperkt tot bestemmingsreserves:
	De in financiële richtlijn 3 bedoelde reserves gaan uitsluitend over bestemmingsreserves. Dit betekent dat het overzicht van het verloop van reserves alleen deze categorie betreft en dus geen andere typen reserves omvat.
	
	Beleidsmatige richtlijnen begroting 2026
	• Inzicht in afbouw WSW en risico's: WVS geeft in de begroting inzicht in de risico's en gevolgen van de afbouw van het WSW-bestand, gekoppeld aan de huidige opdrachtportefeuille. Daarbij worden ook maatregelen voorgesteld om negatieve financiële effecten zoveel mogelijk te beperken.
	• Visie op sociaal ontwikkelbedrijf: De begroting 2027 bevat een onderbouwing van de visie en ambitie van WVS ten aanzien van de doorontwikkeling naar een sociaal ontwikkelbedrijf.
	• Samenhang met ketenpartners: De begroting is in lijn met de gezamenlijke ambities en doelstellingen van de ketensamenwerking tussen WVS, Werkplein Hart van West-Brabant en ISD Brabantse Wal. Activiteiten worden niet los, maar in samenhang beoordeeld, met oog op het gezamenlijke ketenresultaat.
	• Concrete ketendoelstellingen: Van WVS wordt verwacht dat het samen met de ketenpartners concrete, meetbare doelstellingen formuleert, gericht op de ontwikkeling van inwoners, zowel kwalitatief als kwantitatief.
	• Programmatische aanpak en KPI's: WVS werkt met de ketenpartners aan een programmatische aanpak, gebaseerd op:
	  • een uniforme klantreis en dienstverleningsconcept;
	  • gebruik van KPI's voor planning, monitoring, evaluatie en bijsturing;
	  • de 7 uitgangspunten van een moderne overheidsorganisatie;
	  • actuele ontwikkelingen in de Participatiewet;
	  • maatwerk voor cliënten in samenwerking met ketenpartners;
	  • een balans tussen persoonlijke dienstverlening en efficiënte, bedrijfsmatige uitvoering.
	• Uitsplitsing keteninzet in aparte paragraaf:
	De begroting 2027 bevat een aparte paragraaf over de inzet van WVS in het kader van de ketensamenwerking, waarin de bijdrage van WVS aan de gezamenlijke inspanningen en doelen wordt toegelicht.			

	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	9.518	31-12-2024:	6.597
Vreemd vermogen	01-01-2024:	29.796	31-12-2024:	28.057
Resultaat	2024	5.518		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal	
Doel	De regeling heeft ten doel gezamenlijke uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van een gemeente, afstemmen van beleid en uitvoering en het bevorderen van de kwaliteit en continuiteit van de dienstverlening. Voor de uitvoering hiervan is de ISD Brabantse wal gevormd.
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo
Bestuurlijk belang	In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat het gemeenschappelijk orgaan bestaat uit de door de deelnemende colleges van burgemeester en wethouders aangewezen wethouder van de deelnemende gemeente. Dit is de wethouder met de portefeuille werk, inkomen en minimabeleid.
Financieel belang	De begroting van de ISD Brabantse Wal bevat alleen de uitvoeringskosten waaronder personeelskosten, bedrijfsvoeringskosten en additionele kosten. De deelnemende gemeenten dragen bij naar rato van het klantenaantal met een bijstandsuitkering. De gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen en vreemd vermogen.
Richtlijnen	**Aanvullende financiële richtlijnen Begroting 2026** • De op het gemeenschappelijk orgaan betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2026 opgenomen. Het gemeenschappelijk orgaan zorgt er voor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant. • Het gemeenschappelijk orgaan maakt een onderbouwde meerjarige prognose van het aantal bijstandsontvangers. • Het gemeenschappelijk orgaan neemt in de bijlage van de begroting een overzicht op met het verloop van de vaste en tijdelijke formatie sinds 2015. Hieruit blijkt welke mutaties er sinds 2015 in de formatie zijn doorgevoerd, met welke reden en de besluitvorming hierover. • Het gemeenschappelijk orgaan verschaft in de P&C-documenten inzicht in de stand van de vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren. **Beleidsmatige richtlijnen Begroting 2026 ISD BW** • Het gemeenschappelijk orgaan stelt een begroting voor het jaar 2026 op waarin de ambities van de deelnemende gemeenten tot uitdrukking komen met betrekking tot duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden, het beperken van uitkeringslasten, het bieden van inkomensondersteuning, het inburgeren van statushouders en armoedebestrijding en het integraal samenwerken binnen het Sociaal Domein. Dit is een uitwerking van de Uitgangspuntennotitie en het uitvoeringsplan ISD BW jaarschijf 2026. • De begroting 2026 dient een duidelijke onderbouwing te bevatten van de manier waarop het gemeenschappelijk orgaan ISD BW de hiervoor genoemde ambities gaat realiseren, alsmede de lasten die daarmee gepaard gaan. • De onderbouwing bevat concrete maatregelen die afdoende zijn om aanspraak te kunnen maken op een uitkering in het kader van de vangnetregeling mocht er voor 2026 uiteindelijk onverhoopt toch sprake zijn van een overschrijding van de BUIG-budgetten. • De begroting 2026 van het gemeenschappelijk orgaan is opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn. Dit zelfde geldt voor de samenwerking met lokale partners in de integrale toegangen van de deelnemende gemeenten. • Ten aanzien van deze ketensamenwerking verwachten we dat het gemeenschappelijk orgaan samen met WVS en het Werkplein komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht. • Daarbij verwachten we dat het gemeenschappelijk orgaan in afstemming met de ketenpartners zorgt voor passende leerroutes en ontwikkeltrajecten die aansluiten bij de vraag op de arbeidsmarkt en de veranderende doelgroep waarvoor deze trajecten worden ingezet. We vragen het gemeenschappelijk orgaan daarbij innovatief te werk te gaan, zodat recht wordt gedaan aan de uitdagingen rond de doelgroep. • In de begroting 2026 wordt de inzet van het gemeenschappelijk orgaan ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf uitgewerkt.

GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal				
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	nihil	31-12-2024:	nihil
Vreemd vermogen	01-01-2024:	nihil	31-12-2024:	nihil
Resultaat	2024	De benodigde bijdrage van de drie gemeenten is € 270.000 lager dan begroot. Het saldo van het programma Uitvoering is echter budgettair neutraal		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)				
Doel	OMWB neemt voorbereidende, coördinerende en uitvoerende taken op zich op het terrein van milieu, veiligheid en leefomgeving. Zij voert deze taken uit voor provincie Noord-Brabant en de aangesloten gemeenten, deels in mandaat. Het doel van de OMWB is het minimaliseren van de belasting op het milieu en het voorkomen van gevaarlijke situaties.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in eventueel nadelig exploitatieresultaat.			
Bestuurlijk belang	Het door de raad aangewezen lid van het college van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Dankzij de bundeling van kennis en expertise binnen één organisatie, kan de OMWB beter reageren op de steeds complexere milieuwet en -regelgeving. De omgevingsdiensten maken de overheid slagvaardiger als vergunningverlener en handhaver.			
Financieel belang	De gemeenten hebben een Dienstverleningsovereenkomst met de OMWB, waarin een contractmaat met het aantal af te nemen uren is opgenomen en stellen jaarlijks een werkprogramma op voor de uit te voeren werkzaamheden.			
Richtlijnen	• De OMWB geeft in de begroting 2027 een meerjarenprognose van de aard en omvang van de te verwachten werkzaamheden in relatie tot alle voorziene (beleidsmatige) ontwikkelingen, hoe de omgevingsdienst hierop denkt in te spelen én geeft hierbij een duiding van de bijbehorende financiële gevolgen • De noodzaak tot herziening van de MWB-norm en het komen tot een nieuwe financieringsopzet worden door de deelnemers en de OMWB onderschreven. Het proces, zowel reeds doorlopen als nog te doorlopen, wordt in de kaderbrief 2027 beschreven, waarbij tevens wordt ingegaan op de (potentiële) gevolgen voor de (meerjaren)begroting 2027 en verder. • Totaaloverzicht regionale adviezen richtlijnen begrotingen GR'en 2027 • In de kaderbrief 2027 geeft de OMWB concreet aan op welke wijze de resultaten van het kwaliteitsmanagementsysteem en de doorontwikkeling van datamanagement en -beheer worden verwerkt in de (meerjaren)begroting 2027. Tevens vragen wij aandacht om te duiden welke ruimte er, zowel op het vlak van financiën alsmede personeel, wordt gemaakt om hiermee aan de slag te gaan en welke ontwikkelingen de OMWB hierin de afgelopen periode heeft gerealiseerd.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	€ 4.756	31-12-2024:	€ 6.086
Vreemd vermogen	01-01-2024:	€ 8.961	31-12-2024:	€ 7.641
Resultaat	2024:	€ 2.461		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

D. TOELICHTING PER DEELNEMING: PRIVATE VERBONDEN PARTIJEN

NV Bank voor Nederlandse Gemeenten				
Doel	De gemeente heeft belang bij een gespecialiseerde bank voor Nederlandse overheden. Daarnaast wordt dividend ontvangen.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	De gemeente neemt via aandelen deel in de nv Gestort €93.178.			
Ontwikkelingen	Van oudsher neemt de gemeente deel aan deze vennootschap. Dit is een uitvloeisel van de verhouding tussen gemeente en BNG, waarbij de BNG als huisbankier fungeert. Op dit moment zijn er geen redenen om de situatie te wijzigen. Jaarlijks wordt dividend ontvangen. De gemeente maakt geen deel uit van het bestuur.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	01-01-2024:	€4.721.000	31-12-2024:	€4.777.000
Vreemd vermogen	01-01-2024:	€107.459.000	31-12-2024:	€123.164.000
Resultaat	2024:	€294.000		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

ZEH NV (voormalig PZEM)				
Doel	ZEH draagt zorg voor het vertegenwoordigen van het aandeelhoudersbelang in N.V. EPZ (kerncentrale) en een aantal andere kleine deelnemingen (BMC Moerdijk B.V. en NPG Willebroek N.V.)			
Risico totaal	Verlies van inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Gemeente bezit +/- 0,5% van de aandelen van ZEH NV die een boekwaarde hebben van €38.118			
Procedure begroting	Gemeente wordt via diverse informatie op de hoogte gehouden over de gang van zaken bij ZEH. Grote investeringen en/of belangrijke strategische wijzigingen worden aan de aandeelhouders voorgelegd.			
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de ZEH NV (voorheen PZEM NV, daarvoor Delta NV) mee overgingen. Het aandeel van de gemeente in het totale aandelenpakket is gering. De gemeente bezit 84 aandelen. De gemeente heeft alleen via de aandeelhoudersvergadering bestuurlijke inbreng. EZH is in de afgelopen jaren na verkoop van diverse bedrijfsonderdelen (afvalverwerker Indaver, deelneming in windmolenpark, consumententak Delta, netwerkbedrijf, Sloecentrale) op dit moment eigenlijk alleen nog aandeelhouder van EPZ (=kerncentrale in Borsele) en een aantal andere kleine deelnemingen. EZH wil af van dit belang (70% EPZ) maar heeft hiervoor de medewerking van het Rijk nodig. Daarover lopen al jaren gesprekken die momenteel in een stroomversnelling zitten door de mogelijke bouw van nieuwe kerncentrales. Het Rijk heeft inmiddels een eerste bod uitgebracht op de bestaande kerncentrale. De (vertrouwelijke) onderhandelingen hierover lopen en de komende maanden komt daar meer duidelijkheid over.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€1.721.885	31 december 2024:	€1.306.330
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€107.459.000	31 december 2024:	€123.164.000
Resultaat	2024:	€ 68.182		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

GBE Aqua NV				
Doel	Het houden en beheren van aandelen in Evides			
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%) en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.			
Risico totaal	Verlies van inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Gemeente bezit +/- 0,5% van de aandelen van GBE Aqua die een boekwaarde hebben van € 1.806.101			
Procedure begroting	Gemeente wordt via diverse informatie op de hoogte gehouden over de gang van zaken bij GBE Aqua. Grote investeringen en/of belangrijke strategische wijzigingen worden aan de aandeelhouders voorgelegd.			
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de PZEM NV (voorheen Delta NV) mee overgingen. PZEM was houder van aandelen in Evides. Deze aandelen zijn eind 2021 overgedragen aan de bestaande aandeelhouders van PZEM. In 2022, 2023 en 2024 heeft de gemeente dividend ontvangen van ZEH met de verplichting dit deels door te storten (=kapitaalstorting) naar GBE Aqua. In totaal een bedrag van bijna € 1,8 mln. Hiermee heeft GBE Aqua haar lening afgelost.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€ 134.306	31 december 2024:	€ 313.081
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€ 162.776	31 december 2024:	€1.610
Resultaat	2024:	€ 31.242		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)				
Doel	Beheer energienetwerk			
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Het geringe belang in Enexis Holding NV kent een boekwaarde van €1.132 (23.510 aandelen)			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.			
Ontwikkelingen	Enexis is sinds 2009 het afgesplitste netwerkbedrijf van Essent NV. Enexis beheert het energienetwerk in zeven provincies in Noord-, Oost-, en Zuid-Nederland. Zij zorgt ervoor dat gas en elektriciteit van de energieleveranciers veilig bij de klant terecht komen. Enexis is verantwoordelijk voor de aansluiting van ongeveer 2,6 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€ 5.320.000	31 december 2024:	€ 5.538.000
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€ 4.679.000	31 december 2024:	€ 5.300.000
Resultaat	2024:	€ 254.000		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

BV Rewin West-Brabant				
Doel	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. De regionale ontwikkelingsmaatschappij REWIN West-Brabant bouwt aan een economisch sterk West-Brabant, waarbij zij ondernemers helpt groeien, innoveren en vestigen. De economische agenda 2023-2026 'West-Brabant in transitie naar de nieuwe economie' vormt de basis hiervoor. Deze visie voor de regio is vastgesteld door de Economic Board West-Brabant (EBWB) in samenwerking met regionale overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers. REWIN zorgt voor de uitvoering van de agenda.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €13.613			
Procedure begroting	Gemeentelijke bijdragen verlopen via de GR RWB.			
Ontwikkelingen	De Economic Board West-Brabant (EBWB) heeft de economische ambitie van de regio West-Brabant 2030 geformuleerd: 'West-Brabant is in Nederland dé voorloper in de transitie naar de nieuwe economie en is de plek voor nieuwe ondernemers die daaraan bijdragen'. Om dit doel te behalen, stelt de EBWB twee Economische Agenda's op, waarin de strategie voor steeds vier jaar is vastgelegd. De EBWB houdt daarbij de koers van de regio in het oog en stuurt zo nodig bij. De genoemde strategie wordt uitgewerkt in twee vierjaren Economische Agenda's. De Economische Agenda West-Brabant 2023-2026 legt de focus op 'Duurzame Economie' en 'Innovatiekracht'. Deze thema's zijn doorvertaald naar vier programma's, gebaseerd op het economisch karakter van de regio. Dit zijn respectievelijk de programma's Circulair Ondernemen, Plantbased Ondernemen, Startup & Scale-up en Innovatief Ondernemen. De regionale ontwikkelorganisatie REWIN pakt de rol van 'centrale spelverdeler'. REWIN neemt het voortouw voor deze gerichte triple helix-samenwerking en faciliteert die.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€ 1.260	31 december 2024:	€ 1.087
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€ 1.112	31 december 2024:	€ 1.747
Resultaat	2024:	-/- € 172		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

Green Chemistry Campus (GCC) BV				
Doel	Versterken van de sociaaleconomische structuur en het bevorderen van de ontwikkeling van de bio gebaseerde economie in West-Brabant.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €3.600			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.			
Ontwikkelingen	De gezamenlijke aandeelhouders in de GCC hebben eind 2024 het voornemen uitgesproken hun belangen in de GCC te willen beëindigen. Redenen daarvoor zijn dat na 12 jaar de GCC nog steeds voor een groot deel afhankelijk is van publieke bijdragen en staatssteungrenzen in zicht komen. Ook de beleidsmatige resultaten blijven sterk achter bij hetgeen met de oprichting 12 jaar geleden is beoogd. Momenteel wordt bekeken welke kansrijke activiteiten uit de GCC geplaatst en elders in de gemeente Bergen op Zoom dan wel West-Brabant ondergebracht kunnen worden en worden de resterende activiteiten afgebouwd, in afwachting van een formeel ontbindingsbesluit door de aandeelhouders. Dat besluit wordt in Q4 2025 verwacht, waarna van een gefaseerde afbouw van de GCC sprake is.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€ 560	31 december 2024:	€ 550
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€ 319	31 december 2024:	€ 300
Resultaat	2024:	-/- € 10		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

Sportbedrijf Bergen op Zoom BV				
Doel	De BV exploiteert en beheert twee zwembaden (De Schelp en de Melanen) en de gemeentelijke binnensportaccommodaties. Daarnaast plegen zij inzet op het stimuleren van sport en bewegen onder onze inwoners en leveren zij een bijdrage om te komen tot een gezonde en vitale samenleving.			
Risico totaal	Gemeente draagt het risico voor het voortbestaan c.q. het gestort aandelenkapitaal.			
Bestuurlijk belang	Gemeente is enige aandeelhouder.			
Financieel belang	Jaarlijks verstrekt de gemeente een subsidie van €1,8 miljoen. Gestort aandelenkapitaal van €100.000.			
Ontwikkelingen	In 2022 is de naam van de BV gewijzigd in Sportbedrijf Bergen op Zoom BV. Vanaf 2023 is de exploitatie) en het groot onderhoud van de binnensportaccomodaties overgegaan naar het sportbedrijf. De na-ijleffecten van corona lijken ten aanzien van het recreatief zwemmen structureel te zijn. Landelijk is dezelfde trend te zien. Het aanbod aan groepslessen/ activiteiten gaat goed en compenseert (deels) het resultaat uit recreatief zwemmen. De Fitfabriek is een bedrijfsonderdeel van het Sportbedrijf en pleegt inzet op het stimuleren van sport en bewegen voor onze inwoners. In het verleden stuurden we op de effecten door middel van subsidie. Sinds 2025 doen we dit opdracht gestuurd en hebben we een inkooprelatie met het Sportbedrijf met betrekking tot de Fitfabriek. Belangrijke wijziging is dat de Fitfabriek haar activiteiten meer wijkgericht aanbiedt en daarmee een betere aansluiting proberen te krijgen bij de doelgroep. Daarnaast wordt op wijkniveau samenwerking gezocht met maatschappelijke partners om preventief aanbod te organiseren/ faciliteren.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€ -429	31 december 2024:	€ -412
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€ 2.695	31 december 2024:	€ 2.688
Resultaat	2024:	€ 16		
Portefeuillehouder	Aandeelhouder: Wethouder Dhr. J.A.A. Pals en Dhr. B.R. Doedens (klantwethouder)			

SAVER NV	
Doel	Uitvoering afvalinzameling- en reinigingsdiensten
Risico totaal	Gemeente draagt risico omtrent voortbestaan van het bedrijf c.q. het aandelenkapitaal
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders. De portefeuillehouders 'Huishoudelijk Afval' en 'Reiniging' vertegenwoordigen de gemeente in de Klantenraad van SAVER.
Financieel belang	Deelnemende gemeenten betalen een bijdrage, gebaseerd op de kosten van de uitvoering van werkzaamheden gestort aandelenkapitaal van €925.712.

SAVER NV				
Ontwikkelingen	In 1999 heeft Bergen op Zoom het gehele project reiniging geprivatiseerd en samen met nog 3 gemeenten ondergebracht in Saver N.V. De gemeente heeft een aandelenpakket van €925.712. Voor de reiniging en het inzamelen van huishoudelijk afval geeft de gemeente opdracht aan Saver N.V. De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden gedekt door het tarief afvalstoffenheffing. Het voor- of nadeel verschil van Saver N.V. komt ten bate of ten laste van de deelnemende gemeenten. De gemeente is met een lid van het college van B&W vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (wethouder Financiën) én in de Klantenraad (wethouder Huishoudelijk Afval en Reiniging). Dienstverlening geschiedt op basis van DVO's die door de college van B&W's worden vastgesteld. De DVO's zijn een afgeleide van de Raamdienstverleningsovereenkomst (RDVO) die door de aandeelhouders wordt vastgesteld hierdoor is er een koppeling ontstaan tussen prestatie en beloning. De aandeelhouders hebben een nieuwe aandeelhoudersovereenkomst vastgesteld. Ook zijn de statuten opnieuw vastgesteld omdat Saver sinds enige jaren onder het zogenaamde structuurregime valt. In het dienstenpakket van SAVER zit naast het inzamelen van huishoudelijk afval tevens de exploitatie van de milieustraat, kolkenreiniging, straatvegen, Gladheidsbestrijding, ongediertebestrijding en de inzameling van monostromen waaronder oud papier, glas, kunststof etc. De dienstverlening van SAVER breidt zich de laatste jaren uit over meer zakelijke partners in de vorm van bedrijven (inzameling bedrijfsafval) en andere gemeenten, niet zijnde aandeelhouders. Dit werken voor 'derden' is overigens gelimiteerd tot maximaal 20% en betreft het maximaal benutten van de beschikbare productiecapaciteit. De gemeenten Rucphen en Zundert zijn per 1/1/23 toegetreden tot Saver, de gemeente Steenbergen per 1/1/24. Alle drie de gemeenten zijn zowel als aandeelhouder en als klant toegetreden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€26.337	31 december 2024:	€26.337
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€13.890	31 december 2024:	€19.816
Resultaat	2024:	€ 918		
Portefeuillehouder	Wethouders Dhr. J.A.A Pals (aandeelhouder) en Dhr. H.P. Verroen (klantwethouder)			

Brabant Water NV	
Doel	Innemen en levering water in de aangesloten gemeenten
Betrokkenen	Vrijwel alle gemeenten in Noord-Brabant. Vestiging 's Hertogenbosch
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €228.849
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over belangrijke investeringen en de thema's die momenteel spelen ten aanzien van waterleidingbedrijven.
Ontwikkelingen	In 2002 zijn de nv Waterleidingmaatschappij Noord-West-Brabant en de nv Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant gefuseerd tot Brabant Water nv. De inbreng van de gemeente als aandeelhouder is gering, maar de aanwezigheid heeft tot doel om met de andere gemeenten in Noord-Brabant in voorkomende gevallen een inbreng te hebben. De aandelen zijn niet verhandelbaar. Vooralsnog wordt gestreefd naar zelfstandigheid en een redelijk tarief voor drinkwater. In principe wordt er geen dividend uitgekeerd, maar dit wordt ingezet voor het behoud van een laag tarief. De gemeente maakt geen deel uit van het dagelijks bestuur. Samen met een circa 16 andere gemeenten is er, vanwege de ruime solvabiliteit, verkend in hoeverre het mogelijk zou zijn te komen tot een structurele dividenduitkering. Dit heeft geresulteerd in een geactualiseerd dividendbeleid waarbij dividend afhankelijk is van solvabiliteit maar ook van de hoogte van de investeringen. Omdat Brabant Water voor een grote investeringsopgaaf staat valt dividend de komende jaren niet te verwachten.

Brabant Water NV				
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2024:	€ 699.235	31 december 2024:	€ 716.350
Vreemd vermogen	1 januari 2024:	€ 618.615	31 december 2024:	€ 694.860
Resultaat	2024:	€ 17.115		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen (AVA)			

Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV			
Doel	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst		
Betrokkenen	Gemeente Bergen op Zoom, Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV en klanten (parkeerders en abonnementhouders)		
Risico totaal	De afspraken over het uitvoeren van het parkeerbeleid zijn vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst. Parkeerbeheer voert het parkeerbeleid conform de dienstverleningsovereenkomst uit. De kosten worden betaald uit de parkeerinkomsten. De gemeente draagt het financiële risico en ontvangt ook de inkomsten		
Bestuurlijk belang	Gemeente is enige aandeelhouder		
Financieel belang	De gemeente betaalt een vergoeding voor de geleverde diensten en ontvangt de inkomsten van Parkeerbeheer BV.		
Procedure begroting	Parkeerbeheer BV stelt een eigen begroting op en verantwoordt elk kwartaal de voortgang.		
Ontwikkelingen	Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV is opgericht in 2005. De werkzaamheden zijn onder meer de afgifte van parkeervergunningen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke.		
Eigen vermogen	31 december 2024:	€ 62.598	
Portefeuillehouder	Klantwethouder: Wethouder Dhr. H.P. Verroen		

PARAGRAAF 9 GRONDBELEID

VISIE OP HET GRONDBELEID

Het grondbeleid hoort bij programma 4 Economie en programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. Met het grondbeleid zorgen we dat de gemeente Bergen op Zoom een goede plek is om te wonen, te werken en recreëren. Het grondbeleid raakt veel andere terreinen zoals ruimtelijke ordening, wonen, verkeer, vervoer, cultuur, toerisme, sport en economie.

Grondbeleid heeft ook invloed op de financiële positie van de gemeente, bijvoorbeeld op de schuldenlast en risico's. Bij investeringen in woningbouw en bedrijventerreinen gaat het om grote bedragen. Bovendien duren projecten vaak lang door steeds complexere en uitgebreidere regelgeving en jurisprudentie rond de stikstofaanpak.
In Nederland is een woningtekort. Ook in Bergen op Zoom moeten we de komende jaren extra woningen bouwen. Dit doen we via grondexploitaties en binnenstedelijke ontwikkelingen, zoals de woningbouw bij Mazairac en Scala en de herstructurering van de wijken Gageldonk-West en Scheldebalkon. De woningbouwontwikkelingen in Markiezaten en Scheldevesting zijn in 2026 grotendeels afgerond.

Met het project woningbouwversnelling bereiden we focusprojecten voor. Ook onderzoeken we welke gronden extra kunnen worden ingezet voor woningbouw. Voor bedrijventerreinen zijn er momenteel geen kavels beschikbaar, behalve de eilandkavels op Oude Molen. Voor bedrijventerrein Schans 6 bekijken we of ontwikkeling voor het MKB mogelijk is. Naast de ontwikkeling van een bedrijventerrein, gaat het ook om de toevoeging van woningen. Met het opstellen van een stedenbouwkundig plan verkennen we de haalbaarheid.
We zoeken daarnaast naar ruimte voor bedrijventerreinen om de economie te versterken. Dit vraagt mogelijk een combinatie van actief en faciliterend grondbeleid. Zo kunnen we ondernemerschap en werkgelegenheid duurzaam stimuleren.
De Woonvisie actualiseren we naar een verplicht Volkshuisvestingsprogramma. Dit programma leggen we begin 2026 ter vaststelling voor aan de gemeenteraad. Het doel is vooral te sturen op het realiseren van voldoende sociale huurwoningen en betaalbare huur- en koopwoningen voor het middensegment. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij de behoefte per kern of wijk, zodat inwoners dicht bij hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen.

WIJZE WAAROP HET GRONDBELEID WORDT UITGEVOERD

Goed grondbeleid vraagt flexibiliteit. Soms laten we ontwikkelingen over aan de markt, soms voeren we ze zelf uit als gemeentelijk beleid dit vraagt. Per project kiest de gemeente Bergen op Zoom daarom de rol die het beste past. Dit noemen we dynamisch grondbeleid. Het geeft ons de mogelijkheid om regie te nemen en waar nodig actief te handelen.

Actief grondbeleid betekent dat de gemeente zelf gronden ontwikkelt en verkoopt. We nemen dan risico's, maar doen dit op basis van een haalbaarheidsonderzoek. Na de start en het eventueel kopen van gronden geven we deze gronden uit in concurrentie, zodat de beste ontwikkeling tot stand komt. Faciliterend grondbeleid geldt bij initiatieven uit de markt. We toetsen die aan ruimtelijke, programmatische en financiële kaders. Als het plan past sluiten we een anterieure overeenkomst met afspraken over de kosten. Hiervoor geldt de Nota kostenverhaal 2024.

Sinds die nota kennen we ook actief faciliterend grondbeleid. Hierin neemt de gemeente een actieve rol, maar zonder zelf gronden te exploiteren of risico te dragen. Een private partij voert de exploitatie, terwijl wij de trekker zijn van het visietraject en het planologische proces. We denken actief mee om het initiatief binnen de afgesproken kaders en planning te realiseren.

In elk project kunnen onvoorziene zaken optreden. Bij actief grondbeleid zijn de risico's groter dan bij faciliterend grondbeleid. Voor beide vormen voeren we risicomanagement uit. Afhankelijk van de omvang en impact van de risico's treffen we beheersmaatregelen.

De raad krijgt op verschillende manieren verantwoording over het grondbeleid. Dat gebeurt via deze paragraaf in de begroting en jaarrekening. Daarin staat de voortgang van het grondbedrijf en projectspecifieke informatie van de grondexploitaties.

Meer details over de uitvoering staan in de Nota grondbeleid 2024.

MEERJARENPERSPECTIEF GRONDBEDRIJF

Het meerjarenperspectief van het grondbedrijf is positief. De afgelopen jaren hebben we een solide beleid gevoerd. Daardoor is het geïnvesteerd vermogen (boekwaarde van de grondexploitaties minus de verliesvoorziening) in evenwicht. Het grondbedrijf legt met de huidige grondexploitaties dus nauwelijks beslag op het vermogen van de gemeente.

Uit het verleden hebben we enkele verliesgevende grondexploitaties. Daarvoor is een voorziening getroffen, zoals verplicht is. Zo worden verwachte verliezen direct verwerkt en niet doorgeschoven naar de toekomst. Tegelijk zijn er plannen waar we positieve resultaten verwachten.

Die categorie vormt de verdiencapaciteit van de grondexploitaties.

De resultaten van de winstgevende exploitaties op eindwaarde bedragen in 2026 naar verwachting € 7,4 miljoen. Eindwaarde is het resultaat van de grondexploitatie aan het einde van de looptijd. Dit bedrag is al opgenomen in de meerjarenbegroting. Het gaat dus niet om extra 'winst' bovenop de begroting.

Een overzicht van de totale kosten en opbrengsten per grondexploitatie, inclusief de verwachte eindwaarde, staat hieronder:

Overzicht kosten en opbrengsten per grondexploitatie totale looptijd			
Grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	**Totale kosten**	**Totale opbrengsten**	**Eindwaarde**
Havendijk en Plein	€ 22.904	€ 13.336	€ 10.363-
Meander 2	€ 36.591	€ 38.326	€ 1.755
Wal 2	€ 11.758	€ 10.334	€ 1.679-
Terpen 1	€ 7.514	€ 8.482	€ 969
Terpen 2	€ 9.241	€ 12.603	€ 3.313
Groene Gordijn	€ 15.041	€ 15.651	€ 618
Oude Molen	€ 23.174	€ 23.928	€ 754
Totaal	€ 126.223	€ 122.660	€ 4.633-

RESULTAAT GRONDEXPLOITATIES 2026

De actuele grondexploitaties leveren in 2026 naar verwachting een resultaat op van € 3,9 miljoen. De pilotprojecten die nog in voorbereiding zijn, zijn hierin niet opgenomen. Die verwerken we zodra de raad een grondexploitatie heeft vastgesteld. Het totaaloverzicht van het resultaat staat hieronder.

Totaal resultaat grondexploitaties	
Bedragen x € 1.000 (+ = positief resultaat, - = negatief resultaat)	**Begroot 2026**
Tussentijdse winstnemingen	€ 1.750
Af te sluiten grondexploitaties	€ 2.177
Verliesvoorziening	€ -
Voorziening resterende complexen	€ -
Totaal resultaat 2026	€ 3.927

VERWACHTE (TUSSENTIJDSE) WINSTNEMINGEN

De tabel hieronder laat de verwachte (tussentijdse) winstnemingen per grondexploitatie in 2026 zien. Tussentijdse winst betekent dat we tijdens de looptijd al een deel van de winst boeken, in plaats van pas helemaal aan het einde.

De hoogte van deze tussentijdse winst berekenen we volgens de landelijke boekhoudregels voor gemeenten. Daarbij kijken we naar het percentage van de gemaakte kosten en gerealiseerde opbrengsten.

Verwachte (tussentijdse) winstnemingen	
Bedragen x € 1.000	**Verwachte (tussentijdse) winstneming 2026**
Markiezaten	
Meander 2	€ 570
Terpen 1	€ 276
Terpen 2	€ 1.750
Overige grondexploitaties	
Groene Gordijn	€ 604
Oude Molen	€ 727
Totaal	€ 3.927

AF TE SLUITEN GRONDEXPLOITATIES 2026

Eind 2026 sluiten we de grondexploitaties Groene Gordijn, Meander 2, Terpen 1 en Oude Molen af. In 2026 sluiten we geen verliesgevende grondexploitaties af.

VERLIESVOORZIENING 2026

De tabel hieronder laat zien hoe groot de verliesvoorziening in 2026 moet zijn voor de verliesgevende grondexploitaties.

Verliesvoorziening negatieve grondexploitaties	
Bedragen x € 1.000	**Voorziening in 2026 moet zijn:**
Havendijk en Plein	€ 9.574
Wal 2	€ 1.614
Totaal	€ 11.188

VOORBEREIDINGSKREDIETEN VAN GRONDEXPLOITATIES IN VOORBEREIDING

Voor gebiedsontwikkelingen die nog in voorbereiding zijn, zijn (bijgestelde) voorbereidingskredieten beschikbaar gesteld. Deze voorbereidingskredieten worden na besluitvorming verwerkt in de vast te stellen grondexploitaties.
De tabel hieronder laat de hoogte van de beschikbaar gestelde voorbereidingskredieten zien.

Voorbereidingskredieten in voorbereiding zijnde grondexploitaties	
Bedragen x € 1.000	**Beschikbaar gesteld**
Waterfront (Spaensche Scharen)	€ 1.405
Plein 13	€ 1.038
Westersingel	€ 393
Schans 6	€ 83
Bravis	€ 144
Totaal	€ 3.062

Als een in voorbereiding zijnde grondexploitatie eventueel alsnog niet wordt vastgesteld, wordt het saldo van alle gemaakte kosten voor die ontwikkeling ten laste van de algemene reserve gebracht.

JAARKREDIETEN 2026

Zoals afgesproken stelt de raad jaarlijks bij de begroting de jaarkredieten voor de grondexploitaties vast. Een jaarkrediet is het budget voor de kosten voor het bouw- en woonrijp maken en voor de plankosten. De jaarkredieten voor 2026 staan hieronder apart weergegeven.

Jaarkredieten 2026	
Grondexploitatie (*€1.000)	**Begroting 2026**
Havendijk en Plein	€ 50
Meander 2	€ 369
Terpen 1	€ 339
Terpen 2	€ 212
Wal 2	€ 1755
Groene Gordijn	€ 343
Oude Molen	€ 272
Totaal	€ 3.342

RISICO'S

Gebiedsontwikkeling brengt altijd risico's met zich mee. We schatten die risico's in op kans en impact, en treffen passende maatregelen. Bij actief grondbeleid lopen we meer risico's dan bij (actief) faciliterend grondbeleid. Mogelijke projectrisico's zijn bijvoorbeeld grondverwerving, archeologie, bodemsanering, claims van derden, tegenvallende subsidies, vertragingen. Om deze risico's af te dekken reserveren we een deel van het weerstandvermogen. Het weerstandsvermogen is het vrij beschikbare vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te vangen. Voor het grondbedrijf vormt dit een minimale noodzakelijke buffer.

De hoogte van deze buffer berekenen we met IFLO-methode. Deze methode geeft met één cijfer aan wat de risico's betekenen voor het weerstandsvermogen. Daarbij hanteren we:

- 50% kans op 10% van de nog te realiseren opbrengsten;
- 50% kans op 5% van de nog te realiseren kosten, en;
- 50% kans op10% van de boekwaarde minus de verliesvoorziening.

We berekenen de risicoblokkering twee keer per jaar: bij de jaarafsluiting en bij het opstellen van de begroting.
Per 1 januari 2026 bedraagt de risicoblokkering € 1,9 miljoen. Het meerjarige overzicht staat hieronder.

Jaar	2026	2027	2028	2029
Hoogte risicoblokkering	€ 1,9 miljoen	€ 0,7 miljoen	€ 0,2 miljoen	€ 0,2 miljoen

Een risicoblokkering van € 1,9 miljoen in 2026 is het minimale weerstandsvermogen dat nodig is voor het grondbedrijf. De hoogte van deze blokkering beïnvloedt de weerstandsratio en de indicator grondexploitatie in de begroting en de jaarrekening. Ter illustratie: een verhoging van de blokkering met € 1 miljoen verlaagt de weerstandsratio met ongeveer 0,07 punt.

Met een ratio van 7,12 zit de weerstandsratio ruim boven de gewenste waarde. Dat geldt ook voor de indicator grondexploitatie. Beide indicatoren liggen binnen de normen van het provinciaal toezicht en onder het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat er voldoende ruimte is om extra risico's vanuit het grondbedrijf op te vangen.

Op termijn neemt de risicoblokkering af. Dat komt doordat er minder opbrengsten en kosten te realiseren zijn en er minder grondexploitaties lopen. Als we kijken naar het ambitieniveau (actief grondbeleid) en de focusprojecten vanuit de woningbouwversnelling, neemt het risicoprofiel in de toekomst waarschijnlijk toe hetgeen een hogere risicoblokkering vraagt.

Naast deze risico's zijn ook projectspecifieke risico's in kaart gebracht en beheersmaatregelen bepaald. Voor 2026 bedragen deze in totaal € 1,4 miljoen. Dit past binnen de risicoblokkering. De jaarlijkse toelichting op deze risico's per grondexploitatie volgt bij de jaarafsluiting van de grondexploitaties.

TOELICHTING OP DE GRONDEXPLOITATIES 2026

Meander 2
In 2026 worden de laatste kavels geleverd. Daarna wordt het woonrijp maken afgerond en de grondexploitatie afgesloten.

Terpen 1
Ook hier wordt in 2026 de laatste bouwkavel geleverd. Daarna wordt het woonrijp maken afgerond en de grondexploitatie afgesloten.

Terpen 2
De uitgifte van kavels op de terpen Grutto en Roerdomp loopt door in 2026. Het woonrijp maken gebeurt in 2026 en 2027, nadat de meeste woningen op de vrije kavels zijn gebouwd. De ontwikkeling van de terp Baardman wordt in 2026 verder opgepakt.

Oude Molen
Voor bedrijventerrein Oude Molen worden in 2026 waarschijnlijk de laatste kavels geleverd. Daarna wordt het woonrijp maken afgerond en de grondexploitatie afgesloten.

Groene Gordijn
Alle vrije kavels zijn geleverd. De ontwikkeling van gebouw EP4 op de Cort Heijligerskazerne staat gepland voor 2026 en 2027. De opbrengst wordt in 2026 verwacht.

Havendijk en Plein
In april 2022 besloot het college mee te werken aan een plan voor logieshuisvesting voor internationale werknemers. In 2025 is de vergunning voor het bouwen van de huisvesting verleend. Tegen de vergunning is beroep ingediend bij de rechtbank. Dit is in de grondexploitatie verwerkt door de looptijd van de grondexploitatie te verlengen tot en met 2029.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Grondbeleid 2024	2024
Nota Kostenverhaal 2024	2024

PARAGRAAF 10 - BEDRIJFSVOERING

De gemeente Bergen op Zoom bouwt met haar bedrijfsvoering verder aan een fundament volgens de kaders van haar kernwaarden. In een complexe omgeving zetten we ons in voor een gemeente die in control is en tegelijkertijd uitnodigend, lerend en dienstverlenend. Deze paragraaf vertaalt de Toekomstvisie 2035, het Bestuursakkoord 2022–2026, de meerjarenplanning Organisatieontwikkeling en de pijlervisies naar het jaar 2026: van ambities naar concrete doelen, activiteiten en effecten.

KENNISMAKING MET HET HUIS VAN BEDRIJFSVOERING

In deze begroting introduceren we het Huis van Bedrijfsvoering. Onder één dak werken we samen met de voordeur die openstaat: we stellen de gemeente als geheel in staat om wendbaar en mensgericht te functioneren en maatschappelijke waarde toe te voegen. We verbinden hiermee de hard controls (structuur, kaders, processen, informatie) en soft controls (cultuur, gedrag, leiderschap) via vier activiteiten: doeltreffendheid, doelmatigheid, rechtmatigheid en verbondenheid. In 2026 werken we verder aan het huis en brengen we het stap voor stap in de praktijk. Verder borgen we wat werkt en sturen we bij waar nodig. Het huis maakt deel uit van een grotere gemeenschap, want binnen en buiten de organisatie werken we samen aan de opgaven van Bergen op Zoom.

DOELTREFFENDHEID

Het dak: beschermend en geeft vorm aan het huis
Visie, ambitie en doelen

DOELMATIGHEID

De constructie: draagbalken onder het dak, vaak onzichtbaar, maar essentieel voor stevigheid en werking
Kaders, processen, producten- en dienstencatalogi en portfoliomanagement

RECHTMATIGHEID

De kamers: hier wordt geleefd en (samen)gewerkt, elk een eigen functie maar verbonden onder één dak

- Inkoop, facilitaire dienstverlening en secretariële ondersteuning
- HRM, juridische zaken, kabinet, public affairs en communicatie
- Informatisering & automatisering
- Financiën & control
- Burgerzaken, KCC & informatiebeheer

VERBONDENHEID

De fundering: het hele huis rust hier op
Cultuur, leiderschap en psychologische veiligheid

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

DOELEN EN ACTIES

D.13.1 De bedrijfsvoering is in control

- A.13.1.1 Doeltreffendheid: We vergroten onze bijdrage aan maatschappelijke en organisatiebrede doelen (Q1-Q4)
- A.13.1.2 Doelmatigheid: We organiseren processen efficiënter en voorspelbaarder (Q1-Q4)
- A.13.1.3 Rechtmatigheid: We handelen volgens regels en afspraken, met transparantie en verantwoordelijkheid (Q1-Q4)

D.13.2 De organisatie moet kunnen inspelen op verandering

- A.13.2.1 Verbondenheid: We versterken een cultuur van vertrouwen, leiderschap en gezamenlijke groet (Q1-Q4)

A.13.1.1 We vergroten onze bijdrage aan maatschappelijke en organisatiebrede doelen (Q1-Q4)

Wat willen we bereiken?
In 2026 vergroten we onze bijdrage aan maatschappelijke en organisatiebrede doelen.

Hoe gaan we dat doen?

- **We concretiseren visie en ambities met behulp van effectindicatoren**
  We meten onze maatschappelijke impact en de voortgang op onze organisatiebrede doelen door effectindicatoren te bepalen. Deze maken zichtbaar of onze inzet ook het gewenste resultaat oplevert. Hierdoor kunnen we doeltreffender handelen, heeft de samenleving meer zicht op onze werkzaamheden en kunnen we keuzes maken die echt het verschil maken.

- **We beoordelen projectaanvragen op hun bijdrage aan strategische doelen**
  We toetsen projectaanvragen op hun inhoudelijke bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen. Dit voorkomt versnippering van capaciteit en middelen en zorgt dat we gericht investeren in wat er echt toe doet.

- **We stemmen cycli integraal op elkaar af**
  We stemmen de bedrijfsvoeringscycli beter op elkaar af en op de P&C-cyclus. Ze doorlopen een vast Plan-Do-Act-Check (PDCA)-ritme met heldere definities en rapportages. Zo gaat sturen en verantwoorden sneller en consistenter. We besparen tijd, voorkomen dubbel werk en zetten middelen gericht in. Het gaat om regelmatige, terugkerende cycli voor personeel (HRM), veiligheid van informatie (ISMS), sturing van projecten (portfolio) en onafhankelijke controles op naleving (audit).

- **We ontwikkelen integrale sturingsdashboards**
  We bouwen en benutten dashboards die een integraal overzicht geven over prestaties op team-, domein- en organisatieniveau. Door KPI's uit de verschillende afdelingen te combineren, hebben we meer grip op onze maatschappelijke impact en kunnen we op tijd bijsturen.

Hoe toetsen we dit?

- 70% van de afdelingen werkt met een jaarplan en monitort de voortgang 2 keer per jaar;
- 100% van de projectaanvragen is beoordeeld op bijdrage aan strategische doelen in Q3;
- Het gebruik van dashboards is met 20% verhoogd ten opzichte van 2025.

A.13.1.2 Doelmatigheid: We organiseren processen efficiënter en voorspelbaarder (Q1-Q4)

Wat willen we bereiken?
In 2026 organiseren we processen efficiënter en voorspelbaarder. We bouwen voort op de basis die we de afgelopen jaren hebben gelegd en brengen de gezamenlijke werkwijze verder op één lijn. Dit doen we met stabiele en toekomstbestendige processen en kaders.

Hoe gaan we dat doen?

- **We implementeren proces- en risicomanagement**
  Programma 1 benoemt het koppelen van risico's aan processen en de periodieke controles door de eerste lijn in dagelijks werk. In 2026 richten we de belangrijkste, kritische processen in en maken we de stap van project naar vast onderdeel van de organisatie.

We starten stapsgewijs met portfoliomanagement. Zo komen alle nieuwe ideeën en verzoeken via een vaste wijze op één plek. We kiezen samen wat eerst moet en wat later kan. Daardoor zien we beter hoe projecten bijdragen aan onze strategische doelen en aan wat belangrijk is voor onze gemeente. We laten dit aansluiten op P&C-cyclus, onze jaarplanning en rapportages. Ook hebben we beter in beeld hoeveel tijd en mensen we nodig hebben.

- **We onderzoeken de mogelijkheden van kunstmatige intelligentie**
  We zetten AIgeletterdheid voor werknemers binnen de gemeente voort. Zo leren medewerkers AI veilig gebruiken. We doen dit stapsgewijs en transparant, met heldere afspraken over privacy, veiligheid en ethiek. Het doel is om routinewerk te verminderen, doorlooptijden te verkorten en de kwaliteit en duidelijkheid van informatie te verbeteren. Daarnaast onderzoeken we nieuwe, slimme AI-toepassingen. Alleen toepassingen die aantoonbare waarde leveren, breiden we verder uit.

Hoe toetsen we dat?

- ≥ 90% van de kritische processen is beschreven met werkinstructies, risico's en beheersmaatregelen in Q4
- ≥ 90% van de portfolioaanvragen wordt gealloceerd in het portfolio of doorverwezen naar de juiste plek binnen de organisatie
- ≥ 150 medewerkers zijn getraind in het gebruik van AI in Q4

A.13.1.3 Rechtmatigheid: We handelen volgens regels en afspraken, met transparantie en verantwoordelijkheid (Q1-Q4)

Wat willen we bereiken?
In 2026 handelen we volgens regels en afspraken met transparantie en verantwoordelijkheid.

Hoe gaan we dat doen?

- **We zetten in op preventie**
  We werken preventief. We spreken rollen helder af, maken korte werkinstructies en doen controles op risico's. We signaleren afwijkingen vroeg en herstellen die snel, met vastgelegde leerpunten. We ondersteunen medewerkers met kaders, hulpmiddelen en kennis. Zo voorkomen we fouten en verbeteren we continu. Dit doen we door middel van de PDCA-cyclus. Rechtmatigheid is daarmee niet alleen een kwestie van compliance (naleving van regels), maar ook van cultuur en verantwoordelijkheid.

- **We maken risicomanagement onderdeel van het dagelijks werk**
  Medewerkers toetsen zelf of beheersmaatregelen worden nageleefd, of ze effectief zijn en of risico's zich echt voordoen. Zo borgen we risicobeheersing in de uitvoering en niet alleen in audits achteraf.

- **We voeren maandelijkse analyses uit op verplichtingen en contracten**
  Elke maand analyseren we of verplichtingen en uitgaven binnen de begroting blijven en of er risico is op overschrijding. Dat doen we met prognoses, signaleringen en gesprekken met budgethouders. Zo sturen we op tijd bij en voorkomen we uitgaven die niet volgens de regels zijn (begrotingsonrechtmatigheid). Ook beoordelen we contracten zodra 80% van de contractwaarde is benut. Daarnaast starten we met een integrale aanpak van contractmanagement. Het doel is dat iedereen met dezelfde afspraken en informatie werkt. Deze ontwikkelingen helpen om op tijd te verlengen, heraanbesteden of beëindigen. Dit voorkomt werken buiten de contractafspraken, versterkt onze financiële discipline en borgt rechtmatigheid in het proces.

- **We leggen duidelijke financiële verantwoording af**
  We leggen in de jaarstukken verantwoording af via de rechtmatigheidsverantwoording. We blijven daarbij binnen de grenzen die de Raad heeft vastgesteld. Om dit te toetsen volgen we het interne controleplan en voeren we interne controles en verbijzonderde interne controles uit (extra controles op risicovolle onderdelen). Zo tonen we aan dat we rechtmatig handelen. We volgen de Financiële verordening en de Controleverordening van de Raad. In de rechtmatigheidsverantwoording laten we ook zien hoe we financiële rechtmatigheid borgen: welke maatregelen we nemen om fouten en onduidelijkheden te voorkomen en hoe we zorgen voor een betrouwbare uitvoering van ons beleid. Zo verantwoorden we niet alleen wat we het afgelopen jaar hebben gedaan, maar ook hoe we onze financiële processen blijvend versterken.

Hoe toetsen we dit?

- Aantal geconstateerde gevallen van misbruik met financiele impact = 0 (M&O-beleid)
- Overschrijdingen op de lasten per programma of krediet blijven binnen de norm die we opnemen in de financiële verordening (begrotingsonrechtmatigheid)
- ≥ 80% van de contracten is beoordeeld op rechtmatigheid bij 80% uitputting

A.13.2.1 Verbondenheid: We versterken een cultuur van vertrouwen, leiderschap en gezamenlijke groei (Q1-Q4)

Wat willen we bereiken?
In 2026 versterken we een cultuur van vertrouwen, leiderschap en gezamenlijke groei. We zorgen ervoor dat we flexibel en samen kunnen reageren op verandering. Hierbij geven de kernwaarden richting aan ons dagelijks handelen.

Hoe gaan we dat doen?

- **We werken verder aan organisatieontwikkeling**
  We bouwen voort op de meerjarenplanning Organisatieontwikkeling uit de raadsinformatiebrief van 2 oktober 2024. Om onze doelen te bereiken: tevreden inwoners en ondernemers, tevreden werknemers en financieel resultaat, werken we in 2026 door aan de vier strategische onderdelen: samenwerken over afdelingsgrenzen heen, werken vanuit onze kernwaarden, het ontwikkelen en behouden van medewerkers en een doelmatige en doeltreffende bedrijfsvoering (zoals in deze paragraaf verder toegelicht). We gebruiken hierbij onze P&C-cyclus, het Three Lines of Managementmodel (3LM) en het dashboard met managementinformatie. De rapportage op KPI's over de organisatieontwikkeling, zoals in 2025 ontwikkeld, zal dan ook vanaf 2026 worden opgenomen in deze paragraaf.

- **We focussen verder op de werksfeer**
  We zorgen voor een veilige werksfeer waar iedereen zich kan uitspreken. We leggen verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie, daar waar de desbetref-

fende medewerker de gevolgen kan overzien. Daardoor nemen medewerkers makkelijker verantwoordelijkheid en is er ruimte voor medewerkers om te leren en te ontwikkelen

- **We werken aan een integrale visie op werkplekken en dienstverlening**
  In de visie, die wordt vastgesteld door het College, komt een betere aansluiting bij moderne werkprocessen en methoden en komen de wensen van medewerkers en inwoners centraal te staan. We richten ons op een toekomstbestendige, efficiëntere, flexibele en inspirerende werkomgeving. Zo versterken we de dienstverlening, wordt projectmatig en samen werken ondersteund. Zo draagt de visie bij aan goed en modern werkgeverschap.

- **We hebben aandacht voor mensen en teams**
  In 2026 ligt de focus op werven en behouden van collega's. We zorgen voor de juiste mensen op de juiste plek door de in 2025 gemaakte beleidsstukken en plannen over personele capaciteit, vitaliteit, leren en werving door te voeren en verder uit te bouwen. Daarnaast krijgt sociale veiligheid, integriteit en diversiteit & inclusie extra aandacht: we starten met een nulmeting sociale veiligheid en voeren, na vaststelling, het plan van aanpak diversiteit & inclusie uit, zodat iedereen zich veilig en welkom voelt.

In 2026 bouwen we verder aan sterk integraal management en goede ondersteuning vanuit diensten, systemen en processen. We investeren in de leiderschapsontwikkeling van onze managers en directie, en brengen onze kernwaarden in de praktijk om de gewenste organisatiecultuur te versterken.

HR Kerngetallen	R 2024	G 2024*	B 2025	B 2026 **
Verzuimpercentage	7,01%	6,2%	5,2%	6,2%
Instroompercentage	15,8%	16%	15%	16%
Uitstroompercentage	8,4%	8,9%	10%	8,9%
Doorstroompercentage	3,2%	9,1%	11%	9,1%
Het Goede Gesprek	41%	n.v.t.	100%	80%

**betreft het arbeidsverzuim gebaseerd op de personeelsmonitor van de VNG middelgrote gemeenten.*
***B 2026 De doelstelling is afgeleid van de realisatie van de personeelsmonitor VNG bij middelgrote gemeenten*

- **We herijken rollen, werkverdeling en verantwoordelijkheden**
  We actualiseren functieprofielen, zodat verantwoordelijkheden helder zijn en beter aansluiten op de veranderende organisatiebehoefte. Dit voorkomt dubbel werk en vergroot de effectiviteit.
  De kosten van externe inhuur zijn onderwerp van nadere analyse. De bevindingen en conclusies worden vertaald naar aanbevelingen die vanaf 2026 worden geëffectueerd

- **Personele kosten**
  De personele kosten zijn opgenomen en toegelicht in de diverse programma's. In onderstaand overzicht zijn de totale personele kosten opgenomen, exclusief de ISD en het Zorgveiligheidshuis.

Categorie	Begroting 2025	Begroting 2026	Saldo
Vast personeel	€49.913.000	€51.555.000	€1.642.000
Inhuur	€3.758.000	€3.853.000	€95.000
Saldo	**€53.671.000**	**€55.408.000**	**€1.737.000**
Mobiliteitsbudget	€425.000	€434.000	€9.000
Budget vervanging bij langdurig zieken	€429.000	€440.000	€11.000
Bestuurlijke organisatie (incl. griffie)	€2.375.000	€2.799.000	€424.000
Nog te realiseren bezuinigingen personeel	- €1.011.000	- €444.000	- €567.000
Totale salariskosten en specifieke budgetten	55.889.000	58.637.000	2.748.000

- **Vast personeel**
  De personeelskosten zijn met 1,43% geïndexeerd ten opzichte van de begroting 2025. Hierdoor stijgen de kosten met € 0,7 miljoen. Daarnaast stijgen de kosten door formatie-uitbreiding (Duurzaamheid, Energie en Klimaat € 0,7 miljoen en omgevingsplannen en -vergunningen met € 0,2 miljoen).

- **Inhuur budget**
  Het inhuurbudget is met 2,7% geïndexeerd zoals opgenomen in het Beleidskader 2026.

- **Bestuurlijke organisatie (incl. griffie)**
  De personeelskosten van de bestuurlijke organisatie zijn met 1,43% geïndexeerd ten opzichte van de begroting 2025. Hierdoor stijgen de kosten met € 35.000 . Daarnaast stijgen de kosten door uitbreiding van de gemeenteraad met twee extra raadseden en formatie-uitbreiding bij de griffie.

- **Nog te realiseren bezuinigingen personeel**
  Het bedrag van nog te realiseren bezuinigingen personeel is opgebouwd uit:
  - € 234.000 vanuit de taakstelling Markiezenhof;
  - € 38.000 vanuit de taakstelling Stichting Sport;
  - € 172.000 vanuit de taakstelling overhead in relatie tot het Markiezenhof.

  Zie voor nadere toelichting op de taakstellingen paragraaf 3 Taakstellingen.

Hoe toetsen we dat?
- Tevreden inwoners en ondernemers (>=80%);
- Tevreden medewerkers – eNPS (≥ 38);
- ≤ 6,2% ziekteverzuim in Q4;
- Verbetering op de score van de nulmeting sociale veiligheid;
- 100% van het aantal meldingen bij vertrouwenspersonen wordt gemonitord;
- Financiële gezondheid – Rapportcijfer op basis van BDO-benchmark methode (>=6).

Document	Vastgesteld
Toekomstvisie 2035	2021
Beleidskader 2026-2029	2025
Bestuursakkoord 2022-2026	2022
Sturingsfilosofie	2022
Visie op Dienstverlening	2024
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (nog door de raad vast te stellen)	December 2025
Financiële verordening ex artikel 213 Gemeentewet (Controleverordening) (nog door de raad vast te stellen)	December 2025
Nota Investeren en Afschrijven	2024
Strategisch beleid op Informatievoorziening	2023

PARAGRAAF 11 - OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

Sinds 1 mei 2022 geldt de Wet open overheid (Woo). Deze wet geeft iedereen recht op overheidsinformatie. Het doel is een overheid die open, duidelijk en toegankelijk is. Gemeenten moeten in hun begroting uitleggen wat ze doen om de Woo goed uit te voeren. Dit gaat over:

- Actieve openbaarmaking (zelf informatie delen);
- Passieve openbaarmaking (informatie geven op ver zoek);
- Verbeteren van de informatiehuishouding.

Doel: Open en betrouwbare informatie

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

ACTIEVE OPENBAARMAKING

Wat willen we?
In 2026 voldoen we aan de wet. Inwoners kunnen onze documenten vinden via een eigen platform dat is gekoppeld aan de landelijke Woo-index.

Wat doen we?
We bouwen een platform dat gebruiksvriendelijk is en goed aansluit op landelijke standaarden. Op dit platform publiceren we documenten in de categorieën die door het ministerie van BZK zijn aangewezen. Ook Woo-verzoeken en besluiten worden hier zichtbaar gemaakt. Binnen de organisatie leggen we processen vast, zodat duidelijk is wie verantwoordelijk is voor publicatie en actualiteit. Woo-contactpersonen krijgen extra ondersteuning, zodat zij inwoners snel en goed kunnen helpen bij het vinden van de juiste informatie.

Hoe meten we dit?
- Alle verplichte documenten staan op ons platform;
- Documenten zijn vindbaar via de Woo-index;
- We rapporteren minstens twee keer per jaar over de voortgang.

PASSIEVE OPENBAARMAKING

Wat willen we?
We behandelen Woo-verzoeken snel, zorgvuldig en klantvriendelijk. We willen meer verzoeken op tijd afhandelen.

Wat doen we?
Alle Woo-verzoeken worden vanaf het begin geregistreerd en doorgezet naar de juiste afdeling. Met een digitaal overzicht volgen we de termijnen en de voortgang. Woo-contactfunctionarissen krijgen extra training, zodat zij beter kunnen ondersteunen en tijdig kunnen signaleren als een verzoek dreigt te vertragen. Daarnaast leren we van de praktijk: we analyseren ervaringen, bespreken verbeterpunten en passen onze werkwijze aan.

Hoe meten we dit?
- Minstens 85% van de verzoeken wordt op tijd afgehandeld (was 78%);
- Minstens 90% krijgt een goede beoordeling van de Woo-contactfunctionaris.

INFORMATIEHUISHOUDING OP ORDE

Wat willen we?
Onze informatie is goed georganiseerd, veilig en toegankelijk voor inwoners, bestuur en medewerkers.

Wat doen we?
We zorgen dat informatie die blijvend bewaard moet blijven veilig wordt overgebracht naar het edepot. Informatie die niet meer nodig is, vernietigen we tijdig. Het zaakgericht werken met Djuma ondersteunt dit proces, omdat documenten gekoppeld zijn aan de juiste dossiers en processen. De archivaris wordt meer betrokken bij afspraken over het informatiebeheer bij een gemeenschappelijke regeling, zodat verantwoordelijkheden helder zijn en informatie goed en betrouwbaar wordt beheerd.

Hoe meten we dit?

- Eind 2026 is elk werkproces opgenomen in het infor matiebeheerplan;
- Alle achterstanden in vernietiging zijn weggewerkt;
- Alle informatie van 2014–2025 is overgebracht naar het e-depot.

In het Beleidskader 2026-2029 is aangegeven dat we bij het opstellen van de begroting het uitvoeringsplan zou actualiseren. Daarbij zouden we ook de afzonderlijke investeringen benoemen. Bij deze actualisatie zijn we uitgegaan van het totale investeringsbudget over de jaren 2026 tot en met 2029. Hieronder lichten we de verschillende onderdelen nader toe.

Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen
Het uitvoeringsplan voor dit onderdeel is hetzelfde gebleven als in het beleidskader.

Vastgoed
Het investeringsbedrag is € 1.480.000 hoger dan in het beleidskader. We hebben in totaal € 1.760.000 aan investeringen van 2025 doorgeschoven naar 2026. Dit gaat onder andere om € 700.000 voor het verduurzamen van het vastgoed en € 770.000 voor de nieuwbouw van kleedkamers bij Rozenoord. Als we de doorgeschoven investeringen uit 2025 niet meetellen, is het investeringsbedrag met € 279.000 gedaald. Dit komt omdat de uitbreiding van de gemeentewerkplaats nu als 'PM' is opgenomen. In het beleidskader hadden we hier nog €440.000 voor gepland. We willen dit eerst goed onderzoeken wat nodig is en wat de kosten zijn.

Bij drie investeringen is het bedrag aangepast. In totaal gaat het om € 160.000. De grootste aanpassing is een verhoging van € 100.000 voor de renovatie van De Wittenhorst. Hier moet ook de brandmeldinstallatie vervangen en uitgebreid worden.

Openbare ruimte en riolering
Over de jaren 2026 tot en met 2029 is het totale investeringsvolume van Openbare Ruimte nagenoeg gelijk aan het beleidskader (€5.000 lager) en het totale investeringsvolume van riolering is gelijk aan het beleidskader.

In de begroting 2025 is opgenomen dat voor het onderhouden van de openbare ruimte een investeringsvolume van € 7,7 miljoen nodig is. In het Gemeentelijk Waterplan is een gemiddeld benodigd investeringsvolume voor riolering van € 8,5 miljoen opgenomen. Naast de inhoudelijke en technische staat van onze kapitaalgoederen, zien we in de praktijk dat de kosten toenemen. Er is sprake van een forse stijging van het prijspeil binnen de Grond-, Weg- en Waterbouw-sector (GWW). Dit leidt tot een verhoging van het benodigd investeringsvolume.

In de nota Investeren en Afschrijven (oktober 2024) is aangegeven dat de financiële positie (schuldenlast en solvabiliteit) sinds 2019 flink is verbeterd. Daarbij is aangegeven dat dit ruimte biedt om aan de slag te gaan met het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Daarin maken we een inhaalslag. Dit met het oog op veiligheid en het voorkomen van functieverlies (zoals het afsluiten van bruggen of wegen). Om de achterstand aan te pakken programmeren we integraal. Dit biedt kansen voor efficiëntie en het beperken van overlast voor de inwoners.

Integraal programmeren houdt in dat we:
- werkzaamheden plannen op basis van inventarisaties en inspectierapporten;
- werkzaamheden clusteren tot logische projecten;
- gebieds- en wijkgericht denken en werken;
- streven naar maximale maatschappelijke meerwaarde, onder andere via maatschappelijke kosten-batenanalyses en levenskosten benadering;
- actief meekoppelkansen benutten en slimme combinaties maken;
- Meer voorbereidingstijd inplannen en sturen op scope, gewenste einddatum en totale verwachte kosten.

Voor lopende projecten en projecten die in 2026 van start gaan, willen we deze werkwijze toepassen. Dit leidt tot een langere voorbereidingstijd, wat zichtbaar is in een lager investeringsvolume in 2026. In 2027 vindt de uitvoering plaats, wat de stijging van het investeringsvolume in dat jaar verklaart. In 2029 is er een afname van het investeringsvolume, omdat we het totaal niet willen laten stijgen ten opzichte van het beleidskader. Dit heeft geleid tot het doorschuiven van projecten.

In aanloop naar het beleidskader 2027 willen we deze werkwijze voor de langere termijn inzichtelijk maken, met behulp van het Integraal Maatschappelijk Beheer Kader (IMBK). Dit leidt tot hogere investeringsvolumes in latere jaren. Naar verwachting wordt de programmering in de toekomst stabieler, omdat we ons areaal steeds beter in beeld brengen en verder vooruit kunnen kijken.

Een aantal projecten staat nog niet in het huidige uitvoeringsplan. Het gaat om locaties waar de riolering in slechte staat is. Deze locaties worden nauwlettend gevolgd om gevaarlijke situaties te voorkomen. Deze projecten worden meegenomen bij de uitwerking van het Beleidskader 2027 en opgenomen in het uitvoeringsplan 2027-2030.

Integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP)
De toename over vier jaar is € 1.529.000. Dit betreft het doorschuiven van kredieten van 2025 naar 2026. Bij de Grebbe is er €867.000 doorgeschoven en bij El Feth €662.000. Verder is er in het uitvoeringsplan niets veranderd in vergelijking met het beleidskader.
Voor 2029 hebben we nu het gemiddeld investeringsbedrag over de afgelopen jaren opgenomen. Met de schoolbesturen moet nog bepaald gaan worden welke investeringen voor 2029 ingepland gaan worden.

Toetsing omvang investeringsbudgetten
In de nota investeren en afschrijven is als uitgangspunt opgenomen dat we gemeentelijke eigendommen onderhouden op een kwaliteitsniveau dat minstens sober, degelijk en in elk geval veilig is. Daarnaast is opgenomen, dat bij het vaststellen van de hoogte van de investeringsbudgetten de volgende

voorwaarden medebepalend zijn:

1. Hebben we de capaciteit om het gevraagde investeringsvolume te realiseren;
2. Is de financiële ruimte in de (meerjaren-) begroting beschikbaar om de kapitaallasten te dekken van de gevraagde investeringsbudgetten;
3. Blijven de financiële kengetallen bij de gevraagde investeringsbudgetten voldoen aan de afgesproken norm;
4. Ligt de netto investeringsquote tussen de 0% en 6%.

Hebben we de capaciteit om het gevraagd investeringsvolume te realiseren
De interne uitvoeringcapaciteit op de afdeling projecten is verhoogd, zodat er naar verwachting voldoende capaciteit beschikbaar is om de projecten goed voor te bereiden en uit te voeren, Mocht er toch onvoldoende expertise of capaciteit aanwezig zijn, dan is er binnen de beschikbare budgetten ruimte om externe ondersteuning in te huren. Indien nodig zijn we, met behulp van raamcontracten, moderne contractvormen en slim aanbesteden, in staat om de kracht van de markt te benutten.

Voor het IHP werken we samen met schoolbesturen. Zij voeren de investeringen uit. Wij hebben minder invloed op hun planning en voortgang.

Is de financiële ruimte in de (meerjaren-) begroting beschikbaar om de kapitaallasten te dekken van de gevraagde investeringsbudgetten.

De lasten van het uitvoeringsprogramma 2026-2029 zijn opgenomen in de begroting. In alle begrotingsjaren is het begrotingssaldo positief . Er is dus genoeg financiële ruimte.

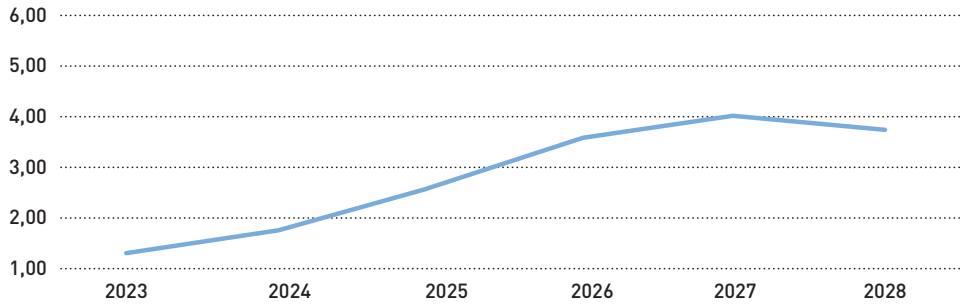
Blijven de financiële kengetallen bij de gevraagde investeringsbudgetten voldoen aan de afgesproken norm.
Zoals uit de paragraaf weerstandsvermogen blijkt blijft de netto schuldquote ruim onder de norm van 90%. Ook solvabiliteit verbetert en voldoet aan de afspraken uit het bestuursakkoord.

Ligt de netto investeringsquote tussen de 0% en 7%.
In de Nota Investeren en Afschrijven is de netto investeringsquote overgenomen vanuit de financiële houdbaarheidstest van de VNG. De VNG geeft daarbij aan dat de netto investeringsquote geschikt is om te beoordelen of een gemeente voldoende investeert voor het behoud van een aanvaardbaar voorzieningenniveau.

Een investeringsquote tussen 0% en 2% en tussen 5% en 7% heeft de signaalwaarde oranje. Tussen 2% en 5% is de signaalwaarde groen.

De netto investeringsquote komt in 2024 uit op 0,46%. De investeringsvolumes die nu opgenomen zijn in het uitvoeringsplan liggen hoger dan de afgelopen jaren. In 2028 stijgt de investeringsquote tot 3,6%. We verwachten dat deze rond de 3% blijft in de jaren daarna. Dat is binnen de gewenste grenzen volgens de VNG.

Investeringsquote

Besparing op kapitaallasten
In het Beleidskader 2026-2029 is een besparing van € 500.000 per jaar opgenomen. Deze bijstelling was gebaseerd op de lagere kapitaallasten die we in de afgelopen jaren telkens bij het opstellen van de begroting constateerden. Dit komt doordat investeringen vaak later worden uitgevoerd dan gepland.

Ook in 2026 besparen we op kapitaallasten. De afschrijvingen (exclusief riolering) zijn € 130.000 lager dan eerder begroot. Riolering is niet meegenomen omdat deze lasten worden gedekt door de rioolheffing. Daarnaast besparen we op rente,

omdat het rentepercentage is verlaagd van 1,5% naar 1,25. De stelpost van € 500.000 is gerealiseerd en niet meer nodig in de begroting 2026. Er blijft een voordeel van € 593.000 over. Voor de jaren 2027 tot en met 2029 houden we de stelpost van € 500.000 aan. We verwachten ook in die jaren besparingen door uitstel of uitloop van investeringen.

Uitvoeringsplan 2026 - 2029
Hieronder het Uitvoeringsplan 2026-2029. Door eerdere besluitvorming is door de gemeenteraad al beschikbaar gesteld:

Reeds beschikbaar gesteld (x 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029	Totaal
Bedrijfsvoering/-middelen	0	0	0	0	0
Vastgoed	1.590	0	0	0	1.590
Openbare Ruimte	3.179	1.574	1.479	0	6.232
Riolering	5.721	906	608	0	7.235
IHP	3.258	0	0	0	3.258
Totaal beschikbaar gesteld	13.748	2.480	2.087	0	18.315

Bij het vaststellen van de Begroting 2026 vraagt het college aan de raad om akkoord te gaan met de jaarschijf 2026 van het uitvoeringsplan en kennis te nemen van de overige jaren. Via deze begroting wordt aan de gemeenteraad gevraagd, aanvullend op de eerder beschikbaar gestelde bedragen, de volgende bedragen beschikbaar te stellen:

Nog beschikbaar te stellen (x 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029	Totaal
Bedrijfsvoering/-middelen	682	763	482	698	2.625
Vastgoed	1.900	2.585	2.250	2.140	8.875
Openbare Ruimte	5.337	12.814	8.774	6.600	33.524
Riolering	4.454	5.634	6.847	5.427	22.362
IHP	7.746	2.259	8.609	4.200	22.814
Totaal nog beschikbaar te stellen	20.119	24.055	26.962	19.065	90.200
Totaal uitvoeringsplan 2026-2029	33.867	26.535	29.049	19.065	108.515

Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen					
Beschikbaar gesteld 2025 (x 1.000 euro)	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Totaal**
Algemeen					
Stadskantoor		70		140	70
Vervangen cameratoezicht	107				107
Mobile device beleid	575	693	482	558	1.750
Openbare ruimte					
Cultuur					
Nog te verstrekken	682	763	482	698	2.625
Totaal bedrijfsvoering	682	763	482	698	2.625
Investeringsbudget bij Beleidskader 2026-2029	682	763	482	698	2.625
Toename (+) / afname (-) investeringsbudget	0	0	0	0	0

Vervangen cameratoezicht
Dit betreft de vervanging van camera's in de openbare ruimte.

Mobile device beleid
Dit betreft de vervanging van laptops en telefoons op basis van de mobile device beleid.

VASTGOED						
		2026	2027	2028	2029	Totaal
Reeds beschikbaar gesteld (x 1.000 euro)						
	Herschikken/bemeteren NUTS voorzieningen sportparken	175				175
	Herinrichting veld 1a Rozenoord	215				
	Nieuwbouw kleedaccommodatie(s) Rozenoord	1.200				1.200
Algemeen						
	Netto investering verduurzamen vastgoed (50%)	1.400	700	700	700	3.500
Sport / Recreatie/cultuur						
	Renovatie Gageldonk bouw- en inrichting sporthal			800		800
	Renovatie Sporthal Kannebuis		835			835
	Renovatie/nieuwbouw kleedaccommodaties t.b.v. buitensport	200	200			400
	Renovatie glas in lood Gertrudiskerk				1.440	1.440
	Uitbreiding capaciteit buitensport			750		750
	Verbeteren toegankelijkheid DAB-lab (lift)	100				100
	Renovatie Wijkcentrum Bernadettestraat 4 ('t Fort)+buitenterein	100	850			950
	Renovatie sanitaire ruimten Wijkcentrum De Wittenhorst	100				100
Volkshuisvesting / economie						
Nog te verstrekken		1.900	2.585	2.250	2.140	8.875
	Totaal vastgoed	3.490	2.585	2.250	2.140	10.465
	Investeringsbudget bij Beleidskader 2026-2029	2.160	2.485	2.200	2.140	8.985
	Toename (+) / afname (-) investeringsbudget	1.330	100	50	0	1.480

Voor verschillende onderdelen binnen de gemeente gaan we kijken wat het programma van eisen is voor een goede huisvesting. Dit betreft de huisvesting van het CKB. Voor het Markiezenhof wordt met name de toegankelijkheid van het gebouw bekeken. Dit kan leiden tot investeringen die in de loop van 2027 of later gaan starten. Bij het Beleidskader 2027-2030 komen we hier op terug.

Renovatie/nieuwbouw kleedaccommodaties t.b.v. buitensport
Het huidige areaal m.b.t. de buitensport accommodaties varieert sterk in leeftijd. Hierdoor zijn een aantal gebouwen niet geheel meer van deze tijd en is renovatie, afhankelijk van het gebouw, in meer- of minder mate noodzakelijk. Deze investering vloeit ook voort uit de businesscase buitensport om de verschillende verenigingen zo gelijkwaardig mogelijke accommodaties aan te bieden.

Verbeteren toegankelijkheid DAB-lab (lift)
Het DAB-lab wordt voor een deel ingezet voor onderwijs en daarnaast verhuurt aan verschillende bedrijven. Het pand is niet goed toegankelijk voor mindervaliden. Enkele bouwkundige aanpassingen en de realisatie van een lift zijn noodzakelijk om de toegankelijkheid te verbeteren.

Renovatie Wijkcentrum Bernadettestraat 4 ('t Fort)+buitenterein
Het wijkcentrum is gedateerd en voldoet niet meer aan de hedendaagse maatstaven qua uitstraling en duurzaamheid. Een aantal componenten zoal bijvoorbeeld de sanitaire ruimten zijn sterk verouderd. Vanuit het nieuwe vastgoed beleid is bepaald dat vastgoed wat behoort tot de kernportefeuille verduurzaamd moet worden. Het is hierbij logisch dat we hierbij het gebouw renoveren zodat het weer optimaal ingezet kan worden voor het sociaal domein.

Renovatie sanitaire ruimten Wijkcentrum De Wittenhorst
In tegenstelling tot 't Fort is het gebouw niet compleet gedateerd en is enkel de renovatie van de toiletgroepen noodzakelijk. Omdat dit een grootschalige renovatie betreft is dit niet meegenomen in het meerjaren onderhoudsplan.

Verbetering parkeergarage De Parade
Voor het project Verfraaiing Parade werken we scenario's uit om de veiligheid van en het gebruik van de parkeergarage te verbeteren. Dit vraagt investeringen. De exacte kosten zijn op dit moment nog niet bekend en er loopt nog overleg met de andere eigenaren binnen het complex.

OPENBARE RUIMTE						
		2026	2027	2028	2029	Totaal
Reeds beschikbaar gesteld (x 1.000 euro)						
	Reeds beschikbaar gesteld					
	Burg. Elkhuizenlaan	465				465
	Vijverberg vijvers (verharding)	25				25
	Jacob Obrechtlaan / Erasmuslaan (wegen)	650				650
	Kademuren Noord- en Zuidzijde haven	1.665	1.200	1.100		3.965
	Noord- en Zuidzijde Haven (westelijk deel)	374	374	379		1.127
Totaal reeds beschikbaar gesteld		**3.179**	**1.574**	**1.479**	**0**	**6.232**
	Wegen (voor detailering zie onderstaand overzicht)	1.246	7.580	5.627	3.453	17.907
	Landschappen van Allure (Poortgebied)	300	600			900
	Haven, vervangen van talud in jachthaven	100	900			1.000
	Plaatkaderbrug	60				60
	Lodijkeparkbrug	100	587			687
	Openbaar groen	1.138	1.138	1.138	1.138	4.552
	Openbare verlichting	1.069	1.084	1.084	1.084	4.321
	Snelfietsroute F58 Openbare verlichting	400				400
	Meubilair	433	433	433	433	1.732
	Recreatieve voorzieningen	491	491	491	491	1.964
Nog te verstrekken		5.337	12.813	8.773	6.599	33.524
	Totaal openbare ruimte	8.516	14.387	10.252	6.599	39.756
	Investeringsbudget bij Beleidskader 2026-2029	9.992	10.078	10.571	9.118	39.761
	Toename (+) / afname (-) investeringsbudget	-1.476	4.309	-319	-2.519	-5

Specificatie reconstructie wegen		2026	2027	2028	2029	Totaal
Reeds beschikbaar gesteld (x 1.000 euro)						
	Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalenbr - Olympialn)	0	599			599
	Gageldonk West	191	32	151		374
	Antwerpsestraatweg Zuid van Olympialaan (fase 3a Olympialaan - Jan Steenpad)	0	0	641	300	941
	Bermen verharden	250	250	250	250	1.000
	De Kuil				1.288	1.288
	Lage Meren (Drebbelstraat/Edisonlaan/Franklin-pad/Wattweg)	300	2.835			3.135
	Franciscusstraat / Pastoor Dekkerstraat / Berna-dettestraat			402		402
	Jankenberg		288			288
	Klein Molenbeek		120			120
	Kromstraat / Waterstraat / Nieuwstraat		1.040			1.040
	Muziekbuurt (6 fasen)		1.098	2.197	1.098	4.393
	Rijtuigweg	100		777		877
	Rivierenbuurt		1.218	1.100	518	2.836
	Schoolstraat			109		109
	Vijverbergvijvers (Noord)	50	100			150
	Wouwsestraatweg	53	0			53
	Zeelandhaven	302				302
	Wegen (totaal)	1.246	7.580	5.628	3.454	17.907

RIOLERING						
		2026	2027	2028	2029	Totaal
Beschikbaar gesteld 2021-2022 (x 1.000 euro)						
	Renovatie gemalen	706	706			1.412
	Stamriool	3.200				3.200
	Vijverberg vijvers (Zuid)	325				325
	Jacob Obrechtlaan/Erasmuslaan	450				450
	Nieuwe Molenweg	940		400		1.340
	Noord- en Zuidzijde Haven (westelijk deel)	100	200	208		508
	Totaal reeds beschikbaar gesteld	5.721	906	608	0	7.235
UITVOERINGSPLAN 2026-2029		**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Totaal**
	Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalen brug - Olympialaan)		6			6
	Antwerpsestraatweg Zuid van Olympialaan (fase 3a Olympialaan - Jan Steenpad)	225		690	325	915
	Gageldonk West	1.367	229	1.117		2.713
	Renovatie gemalen			706	706	1.412
	Wateroverlast	400	300	500	600	1.800
	Benedenbaantje relinen (ei-buis en rondtracé)		150			150
	Brouwerijbaan				50	50
	Bunthof & Groeshof			200		200
	Cornelis Pronkstraat		100			100
	Daansbergen		70			70
	Franciscusstraat / Pastoor Dekkerstraat / Bernadettestraat			302		302
	Gagelboslaan				100	100
	Galgenbaan		50			50
	Grebbe	500				
	Grote Hazelaar en omgeving	100				100
	Heijningen & Lievenshovelaan	225				225
	Jacob Obrechtlaan Noord / Burg. van Hasseltstraat	100				100
	Lage Meren (Drebbelstraat/Edisonlaan/Franklinpad/Wattweg)	300	901			1.201
	Scheldevesting & Markiezaten	185				
	Lelyweg		365			365
	Marathonstraat		65			65
	De Kuil				920	920
	Jankenberg		248			248
	Klein Molenbeek	80	150			230
	Kromstraat / Waterstraat / Nieuwstraat	100	441			541
	Langeweg Halsteren	50		309		359
	Marconilaan (relinen)	50		493		543
	Muziekbuurt (6 fasen)	170.	1.493	1.416	2.393	5.472
	Plein 13	175				175

RIOLERING						
		2026	2027	2028	2029	Totaal
	Rivierenbuurt		896	996	150	2.042
	Rozenoord sportpark relinen		50		183	233
	Schoolstraat			118		118
	Vijverberg vijvers		120			120
	Wilhelminaveld	84				84
	Wouwsestraatweg	177				177
	Zeelandhaven	166				166
	Nog beschikbaar te stellen	4.454	5.634	6.847	5.427	22.362
	Totaal investeringsbudget riolering	10.175	6.540	7.455	5.427	29.597
	Investeringsbudget bij Beleidskader 2026-2029	9.968	5.164	6.643	7.822	29.597
	Toename (+) / afname (-) investeringsbudget	207	1.376	812	-2.395	0

Integraal huisvestingsplan onderwijs						
		2026	2027	2028	2029	Totaal
Reeds beschikbaar gesteld (x 1.000 euro)						
	Tijdelijke huisvesting basisscholen	2.500				2.500
	Marco Polo	208				208
	Sancta Maria	550	0	0		550
	Totaal reeds beschikbaar gesteld	3.258	0	0	0	3.258
Nog beschikbaar te stellen						
	Grebbe	3.272				3.272
	El Feth (renovatie bestaande bouw)	3.510				3.510
	Driemaster	50	617	2.868		3.535
	Sancta Maria	0	1.242	1.242		2.484
	Toermalijn / Springplank/St Maarten			4.206		4.206
	KOV Sancta Maria	0	400	293		693
	KOV Grebbe	231				
	Grebbe / Auris	683				683
	Stelpost				4.200	4.200
	Totaal nog beschikbaar te stellen	7.746	2.259	8.609	4.200	22.814
	Totaal IHP	11.004	2.259	8.609	4.200	26.072
	Investeringsbudget bij Beleidskader 2026-2029	9.475	2.259	8.609	n.n.b.	20.343
	Toename (+) / afname (-) investeringsbudget	1.529	0	0		1.529

5 AFKORTINGENLIJST

BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBW	Brabantse Wal
BENEGO	Belgisch-Nederlands Grensoverleg
BIZ	Bedrijven Investeringszone
Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
BWB	Belastingsamenwerking
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
Cbw	Cyberbeveiligingswet
CDOKE	Specifieke uitkering Klimaat en Energie
CO2	Koolstofdioxide
CKB	Centrum voor de kunsten
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Cmk	Cultuureducatie Met Kwaliteit
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw
DAB-lab	Delta Agrifood Business-lab
DEK	Duurzaamheid, Energie en Klimaatadaptatie
DMI	Data Management & Infrastructuur (systeem voor CO2 monitoring)
DMS	Document Management Systeem
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EBWB	Economic Board West-Brabant
FTE	Fulltime-equivalent
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBE	Gemeentelijke Beleggingsmaatschappij Evides
GCC	Green Chemistry Campus
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GIA	Geweld in Afhankelijkheidsrelaties
GR	Gemeenschappelijke Regeling
OM	Openbaar Ministerie
IBOR	Integraal Beheerplan Openbare Ruimte
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IMKB	Integraal Maatschappelijk Beheerkader
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
ISMS	Information Security Management System
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IVP	Integraal Veiligheidsplan
IZA	Integraal Zorgakkoord
KCV	Kleinschalig Collectief Vervoer
KPI	Key Performance Indicator
KRW	Kaderrichtlijn Water
LOUP	Landschapsontwikkeling-uitvoeringsplan
MJOP	Meerjaren Onderhoudsplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

NEN2767	Nederlandse norm voor conditiemeting van gebouwen
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie
OGSM	Objectives, Goals, Strategies, Measures
OMWB	Omgevingsdienst Midden en West-Brabant
OZB	Onroerendezaakbelasting
P&C	Planning & Control
PDCA	Plan-Do-Check-Act (cyclus voor kwaliteitsverbetering)
PGB	Persoonsgebonden Budget
PmG	Preventie met Gezag
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij
RAV	Regionale Ambulancevoorziening
RBL	Regionaal Bureau Leren
RES	Regionale Energiestrategie
RIEC	Regionaal Informatie- en Expertise Centrum
RKOG	Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag
RPE-WBEB	Regionaal Plan Energiesysteem - West-Brabant Energie in Balans
RWB	Regio West-Brabant
SiSa	Single Information Single Audit
SLT	Stevig Lokaal Team
SPUK	Specifieke Uitkering
TNP	Theodorushaven Noordzijde Project
USM	Universeel Service Management
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRMWB	Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
WBA	West-Brabants Archief
Wgiw	Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WVS	Werkvoorzieningsschap
ZEH	Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij
ZVH	Zorg- en Veiligheidshuis
ZWB	Rechtbank Zeeland-West-Brabant